

Jyväskylän normaalikoulun esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma

Vahvistettu muutokset ja täydennykset kasvatustieteiden tiedekuntaneuvoston kokouksessa
30.06.2011

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
2 Arvoperusta ja toiminta-ajatus	4
3 Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet	5
4 Kieliohjelma	6
5 Jyväskylän normaalikoulun perusopetuksen tuntijako	7
6 Opetuksen toteuttaminen	8
7 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt	11
7.1 Äidinkieli ja kirjallisuus	11
7.2 Suomi toisena kielenä (S2)	23
7.3 Toinen kotimainen kieli – ruotsi	31
7.4 Vieraat kielet	38
7.5 Matematiikka	46
7.6 Ympäristö ja luonnontieto	58
7.7 Biologia ja maantieto	64
7.8 Fysiikka ja kemia	72
7.9 Terveystieto	82
7.10 Uskonto	95
7.10.1 Evankelisluterilainen uskonto	95
7.10.2 Ortodoksinen uskonto	104
7.11 Elämäkatsomustieto	109
7.12 Historia	115
7.13 Yhteiskuntaoppi	120
7.14 Musiikki	123
7.15 Kuvataide	129
7.16 Käsityö	136
7.17 Liikunta	146
7.18 Kotitalous	156
7.19 Oppilaanohjauksen järjestäminen	161
7.20 Valinnaiset aineet	163
8 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	164
8.2 Tehostettu tuki	167
8.3 Erityinen tuki	167
9 Oppimisen ja koulunkäynnin tukimuodot	170
9.1 Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki	170
9.1.1 Tukiopetus	170
9.1.2 Osa-aikainen erityisopetus	170
9.1.3 Erityisopetus	170
9.2 Ohjauksellinen ja muu tuki	171
9.2.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö	171
9.2.2 Oppilaanohjauksen järjestäminen	171
9.2.3 Tulkitsemis- ja avustajapalvelut	172
9.2.4 Perusopetusta tukeva muu toiminta	172
9.3 Oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen	173
9.3.1 Oppilashuolto	173
9.3.2 Turvallisuuden edistäminen	174
9.3.3 Henkilötietojen käsittely	175
10 Oppilaan arviointi	176
10.1 Arviointi opintojen aikana	176

10.1.1 Oppilasarviointi esiopetuksessa ja perusopetuksen vuosiluokilla 1–6.....	177
10.1.2 Oppilasarviointi vuosiluokilla 7–9.....	179
10.2 Päätösarviointi.....	181
10.3 Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset.....	181
11 Toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen	182

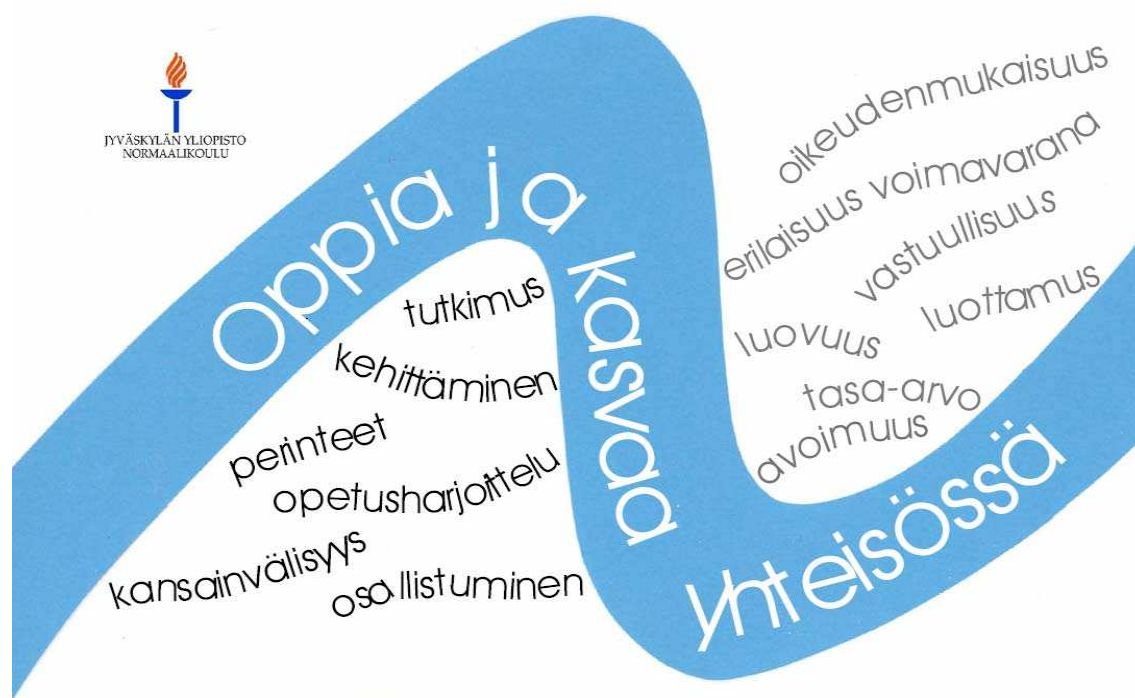
LIITTEET

1 Johdanto

Tämä opetussuunnitelma on laadittu Jyväskylän normaalikoulun esiopetusta ja perusopetusta varten. Opetussuunnitelma perustuu seuraaviin valtakunnallisiin päätöksiin

- perusopetuslaki ja -asetus
- valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja opetuksen tuntijaosta
- esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000
- perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004
- perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 muuttaminen ja täydentäminen (29.10.2010)

2 Arvoperusta ja toiminta-ajatus

3 Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua tasapainoisiksi, terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi ja kriittisesti ympäristöään arvioiviksi yhteiskunnan jäseniksi. Lähtökohtina ovat elämän, luonnon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä oman ja toisten oppimisen ja työn arvostaminen. Tavoitteena on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin vaaliminen sekä oppilaiden kasvu hyviin tapoihin. Oppilaita kasvatetaan vastuullisuuteen ja yhteistyöhön sekä toimintaan, joka pyrkii ihmisryhmien, kansojen ja kulttuurien väliseen suvaitsevaisuuteen ja luottamukseen. Opetuksella tuetaan myös aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamista ja annetaan valmiuksia toimia demokraattisessa ja tasa-arvoisessa yhteiskunnassa sekä edistää kestäväää kehitystä.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Opetuksen tulee antaa oppilaille perusta laajaan yleissivistykseen sekä aineksia ja virikkeitä maailmankuvan avartumiseen ja syvenemiseen. Tämä edellyttää ihmisten tunteiden ja tarpeiden, uskontojen ja elämäntapojen, historian, kulttuurin ja kirjallisuuden, luonnon ja terveyden sekä talouden ja teknologian tuntemusta. Opetuksen on tarjottava esteettisiä kokemuksia ja elämyksiä kulttuurien eri aloilta sekä mahdollisuuksia kehittää käden taitoja ja luovuutta sekä liikunnan taitoja. Opetuksessa tuetaan oppilaiden ajattelun ja viestinnän taitojen kehittymistä. Tavoitteena on äidinkielen monipuolinen hallinta sekä valmiudet vuorovaikutukseen myös toisella kotimaisella kielellä ja muilla kielillä. Tavoitteena on, että oppilaat oppivat matemaattisen ajattelun ja matematiikan soveltamisen perusteita sekä hallitsevat tieto- ja viestintätekniikkaa. Muulla kuin äidinkielellä annettavassa opetuksessa oppilaille annetaan lisäksi opetuksessa käytettävään kieleen ja siihen liittyvään kulttuuriin perustuvia erityisiä tietoja, taitoja ja valmiuksia.

Koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen ja elinikäinen oppiminen

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Opetuksessa otetaan erityisesti huomioon tyttöjen ja poikien erilaiset tarpeet sekä kasvun ja kehityksen erot. Oppilashuollon tulee edistää oppilaan terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia ja siten turvata hyvän kasvun ja oppimisen edellytykset. Oppimisympäristön tulee antaa oppilaalle mahdollisuuksia kasvuun ja oppimiseen yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen ja voittamiseen sekä syrjäytymisen torjumiseen ja sosiaalisten taitojen oppimiseen. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan omatoimiseen, kriittiseen tiedonhankintaan ja monipuolisiin yhteistyötaitoihin. Oppimistaitojen kehittämisessä pyritään tuottamaan valmiudet ja halu jatko-opintoihin ja koko elämän kestävään oppimiseen. Tavoitteena on, että oppilaalle kehittyy myönteinen minäkuva. Oppilaita autetaan jäsentämään ja hyödyntämään oppimaansa.

4 Kieliohjelma

Jyväskylän normaalikoulussa kielenopiskelu aloitetaan kolmannella luokalla alkavalla A1-kielellä. A1-kieleksi voidaan valita englanti, ranska, saksa, espanja, venäjä tai ruotsi. A1-kieltä opiskellaan kaikille yhteisenä aineena. Lisäksi A-kieltä voidaan neljänneltä luokalta alkaen valita myös vapaaehtoiseksi, valinnaiseksi kieleksi (A2-kieli). Tarjolla tällöin ovat uudelleen edellä mainitut kielet.

Opetusryhmä perustetaan vain, jos kielen valitsijoita on vähintään 10. Vieraan kielen opiskeltava tuntimäärä on perusopetuksen vuosiluokilla 3–6 yleensä A1-kielessä kaksi tuntia viikossa läpi kouluvuoden. Vieraissa kielissä nivelkohta on kuudennen vuosiluokan jälkeen.

Vuosiluokkien 7–9 aikana A1-kielen tunnit jakaantuvat kursseittain siten, että 7. luokan aikana opiskellaan 2 kurssia, 8. luokalla 3, ja 9. luokalla 3 yhteistä kurssia. Erityisesti A1-kielen opetuksessa hyvien opiskelutottumuksien opiskelu korostuu. Näin luodaan pohjaa myös myöhemmille kieliopinnoille. A2-kieltä opiskellaan vuosiluokilla 3–6 yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia, vuosiluokilla 7–9 kaksi kurssia vuodessa. A2-kielen tavoitteet vastaavat A1-kielen tavoitteita.

Perusopetuksen 7. vuosiluokalla alkavaa yhteistä B1-kieltä opiskellaan kaksi kurssia vuodessa. Valinnaista kieltä (B2) opiskellaan 2 kurssia 8. sekä 9. vuosiluokalla. B2-kielinä tarjotaan ranskaa, saksaa ja espanjaa

A1-kielet

englanti, ranska, ruotsi, saksa, venäjä, espanja

A2-kielet

englanti, ranska, ruotsi, saksa, venäjä, espanja

- englanti suositellaan valittavaksi A2-kieleksi, jos A1-kielenä on jokin muu kieli kuin englanti

B1-kielet

ruotsi

- englanti vain A1-ruotsin valinneille

B2-kielet

ranska, saksa, espanja

5 Jyväskylän normaalikoulun perusopetuksen tuntijako

Opetuksen määrä luokittain vuosiviikkotunteina (vuosiviikkotunti = 38 oppituntia)

Aine	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Yht.
Äidinkieli ja kirjallisuus	7	7	6	5	4	5	3	3	3	43
A-kieli	-	-	2	2	2	2	2	3	3	16
B-kieli	-	-	-	-	-	-	2	2	2	6
Matematiikka	3	3	4	4	4	4	3	3	4	32
Ympäristö ja luonnontieto	1	2	3	3	-	-	-	-	-	9
Biologia ja maantieto	-	-	-	-	2	1	2	2	3	10
Fysiikka ja kemia	-	-	-	-	1	1	2	3	2	9
Terveystieto *	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3
Uskonto/ET	1	1	1	2	1	2	1	1	1	11
Historia ja yhteiskuntaoppi	-	-	-	-	2	2	2	2	3	11
Taito- ja taideaineet										
Musiikki	2	2	2	1-2	2	1-2	2			12-14
Kuvataide	2	1-2	2	1-2	2	1-2	1	1		11-14
Käsityö	2	1-2	2	2	2	2	3			14-15
Liikunta	2	2	2	3	3	3	2	2	2	21
Kotitalous	-	-	-	-	-	-	3			3
Oppilaanohjaus	-	-	-	-	-	-	1,5	0,7	0,8	3
Valinnaiset aineet								7	6	13
Viikkotunnit	20	20	24	24	25	25	30,5	30,7	30,8	236
Vapaaehtoinen A-kieli			-	1	2	3	2	2	2	

* Vuosiluokilla 1–6 terveystietoa opetetaan ympäristö- ja luonnontieto, biologian, fysiikan ja kemian yhteydessä

6 Opetuksen toteuttaminen

Kasvatus- ja opetustyötä tehdään opettajien, oppilaiden vanhempien, muiden toimijoiden, koulun muun henkilökunnan ja opetusharjoittelijoiden yhteistyönä. Oppiminen on aktiivista ja tavoitteellista toimintaa vuorovaikutuksessa opettajan ja vertaisryhmän kanssa. Opettajan rooli lasten oppimisessa on tärkeä, hän ohjaa oppimista tavoitteita kohti. Opintojen edetessä oppilaan oma vastuu opintojen etenemisestä kasvaa.

Yhtenäinen perusopetus 1–9

Opetusjärjestelyissä pyritään siihen, että oppilailla olisi sama opettaja ensimmäiseltä luokalta kolmannen vuosiluokan loppuun saakka. Sen jälkeen toinen luokanopettaja jatkaa ryhmän kanssa 6. vuosiluokan loppuun. Koulussamme aineenopettajat opettavat joissakin aineissa myös luokilla 1–6. Tavoitteena on turvallinen, avoin, myönteinen, rohkaiseva sekä toimintaa ja oppimista motivoiva ilmapiiri. Tähän päästään monipuolisilla työtavoilla ja huomioimalla lapsen kehitystaso.

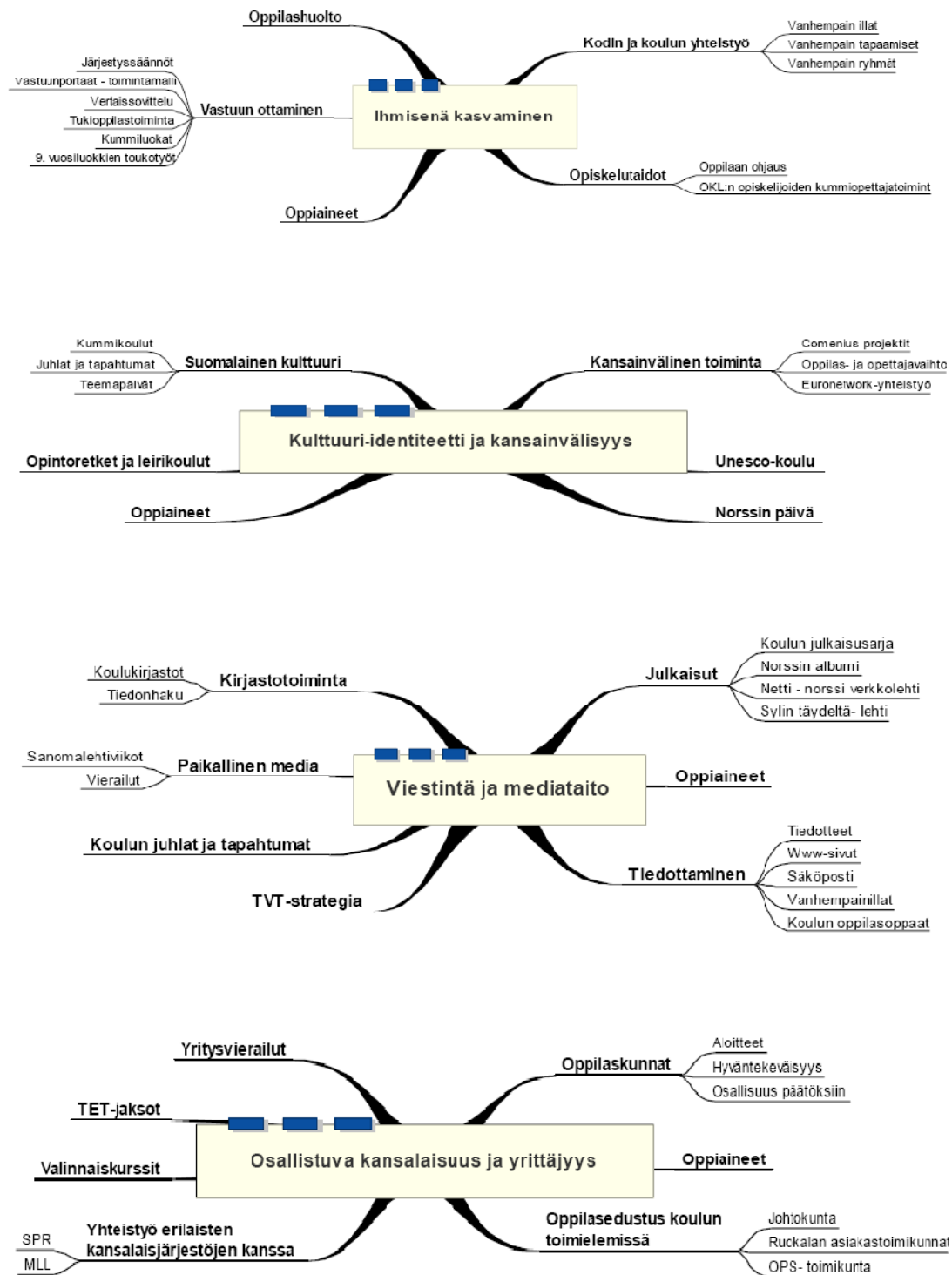
Alakoulussa eri kouluaineiden tiedot kootaan luonteviksi aihepiireiksi. Teemoittain opiskeltaessa käsitellään aiheita niin faktatietojen kuin fiktionkin avulla: tarjotaan mahdollisuuksia oppia elämyksellisesti. Koulumme fyysinen oppimisympäristö on virikkeiltään runsas ja tarjoaa opetukselle ja kasvatukselle monipuoliset puitteet. Koulurakennuksessa on mm. oma kirjasto-, luonnontiede- ja tietotekniikkatila. Oman piha-alueen lisäksi ympäröivä kampusalue ja myös kaupungin keskusta-alue tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia koulun toiminnalle. Koulumme toimii yliopiston harjoittelukouluna ja tämä mahdollistaa laajan yhteistyön yliopiston sisällä. Koululla on lisäksi hyvä yhteistyöverkosto esimerkiksi Jyväskylän kaupungin kanssa.

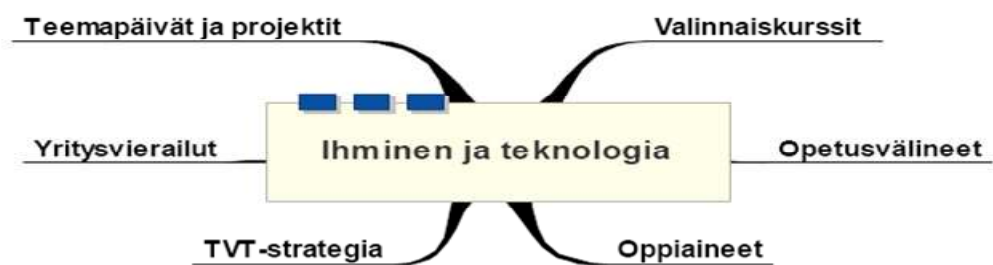
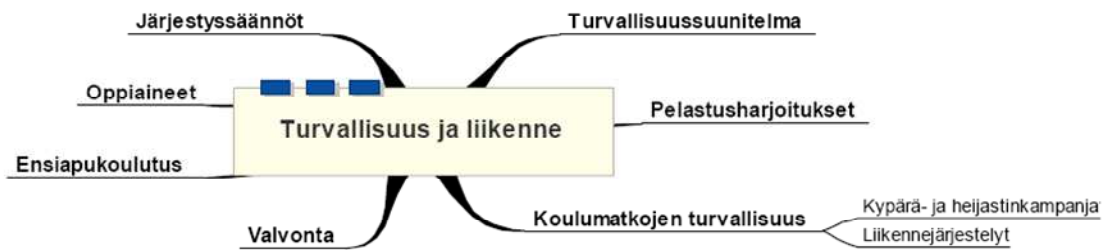
Yläkoulussa opetus etenee kurssimuotoisena ja jaksotettuna kuuteen jaksoon. Kurssit ovat keskitetty yhteen jaksoon tai hajautettu kahteen tai useampaan jaksoon. Yksi kurssi koostuu yhtä vuosiviikkotuntia vastaavasta kokonaisuudesta. Oppilaille mahdollistetaan erilaajuisten oppimäärien valinta eri aineista. Osa yhteisten aineiden opiskelustakin rakentuu vaihtoehtoisista kursseista. Suurin osa valinnaiskursseista opiskellaan luokattomana.

Opiskelussa pyritään erilaisten kokonaisuuksien opettamiseen. Tämä otetaan huomioon tarjoamalla usean oppiaineen yhteisiä valinnaiskursseja sekä opettamalla osa oppiaineiden sisällöistä aihekokonaisuuksiin kytkettynä.

Koulumme fyysinen oppimisympäristö on monipuolinen ja opetusteknologisesti hyvin varusteltu. Lisäksi yläkoulun kirjaston yhteydessä on lukusali, jossa on myös tietokoneita oppilaiden käytettävissä. Kirjastoa voivat käyttää koulun oppilaat, opettajat ja henkilökunta sekä opetusharjoittelijat.

Aihekokonaisuudet koulun toimintakulttuurissa

7 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

7.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Tavoitteet ja sisällöt esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1–2

Äidinkielen oppiminen on kokonaisvaltaista, kaikki kielen osa-alueet kattavaa oppilaan arkeen liittyvää suullista ja kirjallista kommunikaatiota. Esiopetuksessa keskitytään puhumisen ja kuuntelemisen, tunteiden ilmaisun ja ajattelun harjoittamiseen sekä luodaan valmiuksia luku- ja kirjoitustaidon oppimiselle. Alkuopetuksessa keskitytään kielen monipuoliseen käyttöön; puhumiseen, kuuntelemiseen, lukemiseen ja kirjoittamiseen. Kielellisten taitojen kehittämisessä on tärkeää päivittäinen vuorovaikutus aikuisten ja vertaisryhmän kanssa. Kieli on sekä oppimisen kohde että väline kaikissa oppimistilanteissa.

Vuorovaikutustaidot Tavoitteet: • Oppilas haluaa, rohkenee ja osaa ilmaista itseään suullisesti • Oppilas kuuntelee keskittyneesti • Oppilas osallistuu keskusteluun ja ilmaisee omia ajatuksiaan	
Esiopetus • puhumista ja kuuntelemista erilaisissa tilanteissa • omien tunteiden, toiveiden, mielipiteiden ja ajatusten kertomista • havaintojen ja päätelmien kertomista • keskustelua ryhmässä • muiden kuuntelemista ja oman vuoron odottamista • lasten kirjallisuuden kuuntelemista - satuja, • loruja, runoja, tietotekstiä	1.-2. vuosiluokat • puhumista ja kuuntelemista erilaisissa viestintätilanteissa • omien kokemuksien, havaintojen ja tarinoiden kertomista • kerronnan, leikin ja improvisoinnin harjoituksia • loruja ja runoja • lasten kirjallisuuden kuuntelemista • tarkan ja päättelevän kuuntelemisen harjoittelua

Lukeminen ja kirjoittamisen		
Tavoitteet esiopetuksessa - Lapsi kiinnostuu lukemisesta ja kirjoittamisesta - Lapsi laajentaa sanavarastoaan - Lapsi kehittyy karkaa- ja hienomotorisissa taidoissaan		
Tavoitteet 1.-2. vuosiluokilla - Oppilas harjaantuu analysoimaan puhetta sana- ja lausetasolla - Oppilas oppii lukemaan erilaisia ikätasolleen sopivia tekstejä ja käyttämään erilaisia lukemistapoja - Oppilas oppii ymmärtämään lukemaansa - Oppilas oppii kirjoittamaan erilaisia tekstejä - Oppilas kehittää luku- ja kirjoitustaitoaan ja käyttää luku- ja kirjoitustaitoaan viihtymiseen - Oppilas kehittää medialukutaitoaan		
Esiopetus - kielellisen tietoisuuden harjaannuttaminen - kielileikkejä, riimejä ja loruja - tutkitaan äänteitä, kirjaimia, - sanoja ja erilaisia tekstejä - karkaa- ja hienomotoriikan monipuolisia harjoituksia	1. vuosiluokka lukeminen - äänteen ja kirjaimen vastaavuus - tavu, sana, lause ja teksti - erilaisten tekstien lukemista - kielen muotojen ja merkitysten havainnointia - kirjastoon tutustuminen kirjoittaminen - kirjain, tavu, sana, lause - tekstauskirjaimet - aakkoset	2. vuosiluokka lukeminen - erilaisten tekstien lukemista, painottaen ymmärtävää lukemista - erilaisia lukemisstrategioita kirjoittaminen - lause ja teksti - tyyppikirjaimet - aakkosjärjestys - omat tarinat - harjaantumista tietokoneella - kirjoittamiseen

Kirjallisuus ja kieli Tavoitteet • Oppilas tutustuu monipuolisesti lastenkirjallisuuteen kuunnellen, itse lukien ja keskustellen • Oppilas saa elämyksiä, kokemuksia ja mielikuvia kirjallisuudesta • Oppilas oppii valitsemaan itseään kiinnostavaa ja lukutaitoaan vastaavaa kirjallisuutta • Oppilas käyttää kirjallisuutta ajattelunsa ja ilmaisunsa pohjana ja virikkeenä luovaan toimintaansa • Oppilas tutustuu kirjakieleen • Oppilas harjaantuu käyttämään kirjastoa • Oppilaan medialukutaitoa kehitetään		
Esiopetus • sadut, runot, kertomukset, sarjakuvat • mahdollisuuksien mukaan elokuvat, • kuunnelmat ja teatteri • kirjastokäynnit	1. vuosiluokka • sadut, runot, kertomukset, sarjakuvat • mahdollisuuksien mukaan elokuvat, • kuunnelmat ja teatteri • medialukutaidon harjaannuttaminen • kirjastokäynnit	2. vuosiluokka • sadut, runot, kertomukset, sarjakuvat • mahdollisuuksien mukaan elokuvat, • kuunnelmat ja teatteri • tarinan juoni: päähenkilö, tapahtuma-aika ja paikka • kirjaston käytön harjoittelua

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 2. luokan päättyessä

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- on tottunut ilmaisemaan itseään suullisesti: hän osaa kertoa pienelle ryhmälle havainnoistaan ja kokemuksistaan niin, että kuulijat pystyvät seuraamaan kerrontaa
- osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa, seuraa opettajan ja muiden oppilaiden kerrontaa ja keskustelua ja pyrkii puhujana vastavuoroisuuteen; keskustelussa hän reagoi kuulemaansa omilla ajatuksillaan ja kysymyksillä
- osallistuu keskittyen ilmaisuharjoituksiin.

Oppilaan luku- ja kirjoitustaito on kehittynyt niin, että hän

- on edennyt alkavan lukemisen vaiheesta perustekniikan vahvistumisen vaiheeseen; hänen lukemisensa on niin sujuvaa, että hän selviää ikäkaudelleen tarkoitettujen tekstien lukemisesta
- on alkanut jo tarkkailla lukiessaan, ymmärtääkö hän lukemaansa; hän pystyy jo tekemään päätelmiä lukemastaan
- osaa ilmaista itseään myös kirjallisesti niin, että hän selviää oman arkensa kirjoittamistilanteista, hän osaa myös käyttää mielikuvitusta kirjoittaessaan
- osaa käsin kirjoittaessaan jo sitoa kirjaimia toisiinsa; hän osaa tuottaa omaa tekstiä myös tietokoneella
- osaa kirjoittaa helppoja ja tuttuja sanoja jo lähes virheettömästi ja on alkanut käyttää lauseissa lopetusmerkkejä ja lauseen alussa isoa kirjainta.

Oppilaan suhde kirjallisuuteen ja kieleen on rakentunut niin, että hän

- etsii itselleen sopivaa ja mieltuisaa luettavaa; hän käyttää lukutaitoaan viihtymiseen ja myös löytääkseen tietoa
- on lukenut ainakin muutamia, lukutaitoaan vastaavia lastenkirjoja, ja hänen medialukutaitonsa riittää ikäkaudelle suunnattujen ohjelmien seuraamiseen käyttämiseen
- pystyy tekemään ikäkaudelleen ominaisia havaintoja kielestä: hän rohkaistuu erittelemään sanojen tavu- ja äännerakennetta, riittelemään ja pohtimaan sanojen merkityksiä ja muotoja; hän osaa luetella kirjaimet aakkosjärjestyksessä ja osaa käyttää aakkosjärjestystä
- on tottunut kielestä ja teksteistä puhuessaan käyttämään opetettuja käsitteitä.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3–6

Kielen tehtävät ja rakenne Tavoitteet: • Oppilas kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan; hän oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusteita.			
3. vuosiluokka • erisnimet, yleisnimet • yhdyssanat • lauseiden tunnistaminen ja tuottaminen (isot alkukirjaimet, isot välimerkit) • sanaluokkiin tutustuminen (substantiivi, adjektiivi, verbi)	4. vuosiluokka • verbin persoonamuodot • sanaluokat • lausetajun kehittäminen: päälause ja sivulause, pilkun käyttö yksinkertaisissa tapauksissa	5. vuosiluokka • verbin aikamuodot • nominien taipuminen: nominatiivi, genetiivi, partitiivi	6. vuosiluokka • lauseenjäsenet: subjekti, predikaatti ja objekti • lause- ja virketajun syventäminen • oikeinkirjoituksen perusasioiden vakiinnuttaminen
Vuorovaikutustaidot Tavoitteet: • Oppilas oppii erilaisissa viestintätilanteissa aktiivisen kuuntelijan ja viestijän taitoja. • Oppilas rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastasnoittajan huomioon omassa viestinnässään.			
3. vuosiluokka • viestintärohkouden ja viestintähalun ylläpitäminen • toisen huomioonottavan kuuntelemisen harjoittelu • kertomisen ja selostamisen harjoittelu	4. vuosiluokka • omien ajatusten esittäminen ja mielipiteiden perusteleminen • vastaanottajan huomioon ottaminen viestinnässä	5. vuosiluokka • keskustelutaitojen kehittäminen • viestintätilanteen ja välineen huomioon ottaminen • oman kerronnan ja ilmaisun rikastuttaminen (sanaton viestintä)	6. vuosiluokka • viestintärohkouden ja -varmuuden vahvistaminen • monipuolisten ilmaisutapojen kehittäminen

Tiedonhankintataidot Tavoitteet: Oppilas opettelee etsimään tietoa erityyppisistä, ikäkaudelleen sopivista lähteistä.			
3. vuosiluokka - aakkostamisen harjoittelu - kirjaston perusluokitteluun tutustuminen	4. vuosiluokka - monipuolisten tietokirjojen käytön harjoittelu - kirjaston käytön monipuolistaminen	5. vuosiluokka - tiedon hakeminen tietoverkosta, vaiheiden harjoittelu ohjatusti - kirjallisen ja suullisen esityksen tuottaminen ohjatusti - monipuolisten tietotekstien (mediatekstien) avaamisen harjoittelu	6. vuosiluokka - tietoverkon suunnitelmallinen hyödyntäminen tiedonhaussa - lähdekritiikin herättäminen - yksinkertaisten lähdemerkintöjen käyttäminen
Tekstin ymmärtäminen Tavoitteet: - Oppilas oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä ja tekemään niistä päätelmiä. - Oppilas tutustuu erilaisiin lukutapoihin ja harjaantuu käyttämään luetun ymmärtämistä parantavia strategioita.			
3. vuosiluokka - ajatuskartan (miellekartan / käsitekartan) laatimisen harjoittelu - ennakoivan lukemisen harjoittelu (sisällön ja rakenteen ennustaminen) - mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. sarjakuva)	4. vuosiluokka - päätelmien tekeminen - luetun ja kuullun arvioiminen - mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. animaatio)	5. vuosiluokka - tekstin pääasioiden erottaminen yksityiskohdista - tekstin tiivistäminen - mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. mainos)	6. vuosiluokka - monipuolisten lukutapojen harjoittelu - luetun ohjattu analysoiminen ja lukukokemuksen jakaminen - mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. elokuva)

Puhe-esitysten ja kirjoitusten laatiminen Tavoitteet: • Oppilas oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin. • Oppilas rohkenee ja osaa rakentaa erilaisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti. • Oppilas kehittää taitojaan ilmaista itseään ja tottuu arvioimaan omaa ilmaisuaan.			
3. vuosiluokka • oman tekstin suunnittelun harjoittelu • yleiskielen käytön vahvistaminen • selkeän käsialan harjoittelu • oikeinkirjoituksen perusasioiden harjoittelu • tutun asian selostaminen	4. vuosiluokka • oman tekstin muokkaaminen ja viimeistelemine palautteen pohjalta • äänenkäytön harjoittelu erilaisissa puhetilanteissa • mielipiteiden ilmaiseminen ja perusteleminen	5. vuosiluokka • tekstin otsikoiminen ja kappalejaon harjoittelu • puhe-esityksen valmistaminen (tutustuttaminen käyttäminen) • kontaktin ottaminen yleisöön puhetilanteissa	6. vuosiluokka • omien tekstien ja työskentelyn tavoitteiden määrittely • tekstintekoprosessin vakiinnuttaminen • oman puhe-esityksen havainnollistaminen
Kirjallisuus Tavoitteet: • Oppilas lukee paljon ja monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjallisuutta. • Oppilas oppii valitsemaan itselleen kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa • Oppilaan myönteinen asenne lukemiseen säilyy.			
3. vuosiluokka • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen (esim. sadut ja kertomukset, lorut ja runot) • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. juoni, henkilöt)	4. vuosiluokka • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen (esim. seikkailukirjat, pohjoismaiset sadut ja tarinat) • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. tapahtumat, aika, paikka)	5. vuosiluokka • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen (esim. historialliset lasten- ja nuortenkirjat) • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. teema, sanoma) • elokuvan, teatterin ja median rakentamaan fiktion tutustuminen	6. vuosiluokka • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen (esim. nuortenkirjat) • kirjallisuuden käsitteiden syventäminen

Arviointi vuosiluokilla 3–5

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearviointista

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- rohkenee ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti erilaisissa tilanteissa ja haluaa kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojaan; hän osaa käyttää puheenvuoron keskustelutilanteessa
- kertoo ja kuvailee omia havaintojaan ja ajatuksiaan sekä vertailee niitä toisten havaintoihin; hän pystyy jo omassa viestinnässään jonkin verran ottamaan huomioon viestintätilanteen ja -välineen ja pyrkii siihen, että hänen oma viestinsä on ymmärrettävä ja saavuttaa vastaanottajan
- osaa kuunnella toisten ajatuksia ja osaa myös muodostaa omia mielipiteitä ja pyrkii perustelemaan niitä; hän on tottunut arvioimaan kuulemaansa ja lukemaansa •osaa tehdä puhutussa ja kirjoitetussa tekstissä käytetyistä keinoista viestin sisältöä ja viestintätilannetta koskevia päätelmiä
- pystyy pitämään tutulle yleisölle pienimuotoisen, selkeän suullisen esityksen; hän osallistuu aktiivisesti ilmaisuharjoituksiin.

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä on kehittynyt niin, että hän

- on saavuttanut sujuvan peruslukutaidon
- osaa käyttää luetun ymmärtämistä parantavia strategioita
- tuntee tiedonhankinnan päävaiheet
- on tottunut käyttämään kirjastoa ja pystyy etsimään tarvitsemaansa tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä
- löytää pääasiat, myös teksteistä, joissa on sanoja, ääntä ja kuvia
- erottaa mielipiteen ikäisilleen sopivasta tekstistä ja pohtii tekstin luotettavuutta ja merkitystä itselleen
- käyttää lukutaitoaan sekä hyödykseen että huvikseen.

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin on kehittynyt niin, että hän

- osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti erilaisia tekstejä kuten kertomuksen, kuvauksen ja ohjeen
- suunnittelee ja ideoi tekstinsä sisältöä ja pystyy rakentamaan tietoon, kokemukseen ja mielikuvitukseen perustuvia tekstejä; hänen kirjoitelmissaan on havaittavissa kirjoittajan oma ääni ja laajeneva sanavarasto
- ymmärtää lauserakenteiden ja kappalejaon merkityksen tekstin jäsentämisessä ja osaa käyttää tietoaan kronologisesti etenevää tekstiä suunnitellessaan ja tuottaessaan; hän osaa käyttää teksteissään vaihtelevasti erimittaisia lauseita ja yhdistää niitä melko sujuvasti
- osaa tekstata, ja hänelle on kehittynyt luettava sidosteinen käsiala
- osaa tuottaa tekstiä myös tekstinkäsittelyohjelmilla
- hallitsee oikeinkirjoituksesta perusasiat ison ja pienen alkukirjaimen käytössä ja yhdyssanojen muodostamisessa, käyttää oikein lopetusmerkkejä ja on tottunut käyttämään myös muita välimerkkejä.

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin on kehittynyt niin, että hän

- hyödyntää kielellisiä havaintojaan ja taitojaan omien ja muiden tekstien ymmärtämisessä ja tuottamisessa
- on tottunut tarkastelemaan tekstiä kokonaisuutena ja erottelemaan sen osia, osaa etsiä ja luokitella tekstien sanoja eri perustein ja ryhmitellä sanoja merkityksen ja taivutuksen perusteella sanaluokkiin

- tietää, että verbeillä voi ilmaista aikaa ja persoonaa
- hahmottaa yksinkertaisen tekstin lauseista subjektin ja predikaatin sekä hahmottaa lauseen tekstin osaksi
- tuntee puhutun ja kirjoitetun kielimuodon eroja ja hyödyntää niiden työnjakoa jo omassa ilmaisussaan
- on lukenut luokan yhteiset kokonaisteokset, runsaasti lyhyitä tekstejä ja erilaisia valinnaisia kirjoja ja työstänyt niitä eri menetelmin
- pystyy valitsemaan itselleen mieluista luettavaa ja osaa kuvailla itseään lukijana; hän laajentaa lukemalla tietämystään, saa elämyksiä ja kehittää mielikuvitustaan
- on tutustunut myös elokuvan, teatterin ja muun median keinoin rakennettuun fiktion.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

7. vuosiluokan tavoitteet		
• Oppilas kartuttaa vuorovaikutustaitojaan. • Oppilas oppii toimimaan ryhmässä. • Oppilas harjaantuu toimimaan puhujana, lukijana ja kirjoittajana tavoitteellisesti.		
1. Lukemisesta puhumiseen • varmennetaan ja syvennetään lukuprosessin hallintaa • vahvistetaan viestintäroheutta ja -varmuutta sekä tilannetajua • kehitetään ryhmäviestintätaitoja • esitellään mielikirjoja ja -kirjailijoita • harjoitellaan kuvan lukemista • tutustutaan sarjakuvien ilmaisutapoihin • kirjoitetaan tekstien ja kuvien pohjalta	2. Tekstien tekoon • vakiinnutetaan tekstintekoprosessia • kirjoitetaan erilaisia tekstejä mm selostuksia, uutisia ja tarinoita • kerrataan ja syvennetään kirjoitetun kielen perussääntöjä (alkukirjain ja yhdyssanat) • kerrataan sanaluokkia • syvennetään nominien ja verbien taivutusmuotojen hallintaa • luetaan sekä runoja että nuortenkirjoja ja keskustellaan niistä	3. Kertomusten maailma • eritellään fiktiota keskeisiä käsitteitä käyttäen • luetaan, analysoidaan kertomuksia • kirjoitetaan kuvauksia ja kertomuksia • varmennetaan välimerkkien käyttöä • syvennetään lausetajua • perehdytään keskeisiin lauseenjäseniin (subjekti, predikaatti ja objekti) • käydään teatterissa

8. vuosiluokan tavoitteet • Oppilas kehittää taitoaan tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä. • Oppilas syventää tekstilajien tuntemustaan. • Oppilas harjaantuu aktiiviseksi ja kriittiseksi lukijaksi ja kuulijaksi. • Oppilas rohkaistuu tuomaan esille ja perustelemaan näkemyksiään.		
4. Minun mielestäni • perehdytään monipuolisesti kielen vaikutuskeinoihin • harjoitellaan muiden ajatusten kommentointia ja palautteenantoa • tuotetaan vaikuttavia kirjoituksia ja puheenvuoroja • opiskellaan tapaluokat • käsitellään kirjallisuutta aihepiireittäin (esim. fantasia-, scifi-, kauhu-, jännitys- ja dekkarikirjallisuus)	5. Tekstien pariin • tunnistetaan, eritellään ja tuotetaan keskeisiä tekstilajeja • syvennetään tiedonhankintataitoja ja arvioidaan lähteiden luotettavuutta • harjoitellaan referoinnin taitoja • opiskellaan lauseenjäsenistä adverbiaali, predikatiivi ja attribuutti • käsitellään sanataiteen päälajeja (lyriikkaa, epiikkaa ja draamaa)	6. Viestinten välittämää • perehdytään erilaisiin mediateksteihin ja laaditaan niitä • tutkitaan eri viestimiä vaikuttajina • harjoitellaan aineistosta kirjoittamista • perehdytään kirjallisuuteen vaikuttajana • opiskellaan nominaalimuotoja ja lauseenvastikkeita • käydään elokuvissa tai teatterissa
9. vuosiluokan tavoitteet • Oppilas syventää suhdettaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin.		
7. Kotimaisten kirjojen maailma • tutustutaan kotimaisen kirjallisuuden vaiheisiin • luetaan ja käsitellään kotimaisia merkiteoksia • perehdytään kielen alueelliseen ja sosiaaliseen vaihteluun ja tehokeinoihin • harjoitellaan oman asiatekstin suunnittelua ja rakentamista	8. Suuret tarinat • perehdytään Kalevalaan • tutustutaan kansanperinteeseen ja sen keräämiseen • luetaan ja käsitellään maailman kirjallisuuden klassikoita • syvennetään aineistopohjaisen kirjoittamisen taitoja	9. Matka omaan kieleen • tutustutaan suomen kielen sukuun, erityispiirteisiin ja asemaan kieliyhteisössä • kerrataan ja syvennetään kirjoitetun kielen perussääntöjä • luetaan ja käsitellään nykysuomalaista kirjallisuutta • harjoitellaan novellin ja runon erittelyä ja tulkintaa • tutustutaan tavallisimpiin asiakirjoihin

Arviointi vuosiluokilla 7–9

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden kurssikohtaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itse arvioinnista

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- haluaa ja rohkenee ilmaista itseään kirjallisesti ja suullisesti sekä ryhmän jäsenenä että yksin esiintyessään
- osoittaa päättelevän ja arvioivan kuuntelemisen taitoa
- osaa ottaa ideointi- ja ongelmanratkaisukeskusteluissa sekä muissa ryhmäviestintätilanteissa puheenvuoron ja esittää ehdotuksen, kannanoton, kysymyksen, lisätietoja ja perusteluja

- edistää ryhmän pääsyä tavoitteeseen sekä osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä
- tuntee keskeisimmät puhutun ja kirjoitetun kielimuodon erot ja ottaa huomioon viestintätilanteen, vastaanottajan ja välineen muun muassa kielimuotoa valitessaan; hän pystyy vaihtamaan nuorison oman puhekielen tarvittaessa yleispuhekieleksi
- pystyy havainnoimaan ja arvioimaan äidinkielen taitojaan; hän ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä omien taitojensa kehittämiseksi; hän antaa myös rakentavaa palautetta toisille ja työskentelee tavoitteellisesti sekä yksin että ryhmässä.

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä on kehittynyt niin, että hän

- osaa keskustella erilaisten tekstien kanssa: hän osaa kysyä, tiivistää, kommentoida, väittää vastaan, esittää tulkintoja ja arvioita sekä pohtia tekstin yhteyksiä omiin kokemuksiinsa ja ajatuksiinsa
- tuntee erilaisten tekstien käyttömahdollisuuksia ja osaa suunnistaa monenlaisessa tekstiympäristössä
- lukee tekstejä, myös erilaisia median tekstejä, tarkoituksenmukaista lukutapaa käyttäen
- erottaa tavallisia tekstityyppejä tekstikokonaisuuksista
- tunnistaa tavallisia kaunokirjallisuuden, median ja arjen tekstilajeja
- osaa vertailla tekstejä, löytää sisällön ydinasiat sekä tekijän mielipiteen ja sen perustelut
- pystyy tiivistämään fiktiivisen tekstin juonen, laatimaan henkilökuvia sekä seuraamaan henkilöiden ja heidän suhteittensa kehitystä
- osaa kuvata runoa ja esittää siitä ajatuksia
- tietää, että tekstillä on tekijä ja tarkoitus, jotka vaikuttavat sen sisältöön, muotoon ja ilmaisuun
- pystyy tekemään havaintoja ja päätelmiä tekstien visuaalisista ja audittiivisista keinoista
- pystyy tekemään havaintoja kielen keinoista ja huomaa esimerkiksi sananvalintojen, käytetyn kuvakielen, lausemuotojen sekä tyyliarvoltaan erilaisten ilmausten yhteyksiä tekstin tarkoitukseen ja sävyyn
- pystyy käyttämään opetettuja kielitiedon ja tekstitiedon käsitteitä tekstejä havainnoidessaan sekä kirjallisuustietoa fiktiivisiä tekstejä käsitellessään.

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin on kehittynyt niin, että hän

- osaa käyttää kirjastoa, tietoverkkoja, tieto ja kaunokirjallisia teoksia sekä suullisesti välitettyä tietoa tiedonhankinnassaan; hän osaa valita lähteensä ja myös ilmoittaa ne
- tuntee puhe-esityksen ja kirjoitelman laatimisen prosessin ja soveltaa tietoaan tekstejä tuottaessaan
- kokoaa esitykseensä riittävästi aineksia, jäsentelee niitä sekä tuo asiasta esille olennaisen; hänen tekstinsä ajatuskulkua on helppo seurata
- pystyy laatimaan suullisia ja kirjoitettuja tekstejä eri tarkoituksiin, muun muassa kuvauksia, kertomuksia, määritelmiä, tiivistelmiä, selostuksia, kirjeitä, hakemuksia, yleisönosastokirjoituksia ja muita kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä
- pystyy tuottamaan tekstinsä sekä käsin että tekstinkäsittelyohjelmalla ja muutenkin hyödyntämään työskentelyssään tietotekniikkaa ja viestintävälineitä
- osaa hyödyntää kielitietoaan tekstien tuottamisessa ja tehdä tyyllillisiä, sanastollisia ja rakenteellisia valintoja; hän osaa säädellä virkkeiden rakennetta ja pituutta sekä tarpeen mukaan tiivistää tekstiään
- soveltaa teksteihinsä tietoaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista, kohteliaisuuskeinoista ja oikeinkirjoituskäytännöistä.

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja kulttuuriin on kehittynyt niin, että hän

- on saavuttanut lukutaidon, joka riittää myös kokonaisten kirjojen lukemiseen
- löytää itseään kiinnostavaa tietoa ja kaunokirjallisuutta sekä muita tekstejä ja osaa perustella valintojaan
- on lukenut sekä kotimaisesta että ulkomaisesta kaunokirjallisuudesta runoja, satuja, tarinoita, novelleja, esimerkkejä näytelmäteksteistä ja sarjakuvia sekä tuntee Kalevalan runoja ja muutakin kansanperinnettä; kokonaisteoksia hän on lukenut ainakin yhteisesti sovitun määrän
- tuntee kirjallisuuden päälatit, tekstien tyylillisen pääjaon sekä joitakin kirjallisuuden klassikkoja, jotka edustavat eri aikakausia
- pystyy jakamaan luku- ja katselukokemuksensa muiden kanssa
- osaa puhua kielen äänne-, muoto- ja lauserakenteesta sekä sanastosta; hänellä on tietoa sanaluokista ja tärkeimmistä lauseenjäsenistä, hän tuntee suomen kielen keskeisimmät ominaispiirteet ja pystyy vertailemaan suomen kieltä muihin opiskelemissänsä kieliin; hänellä on käsitys kielisukulaisuudesta ja suomen sukukielistä
- tietää, että suomen kieli vaihtelee tilanteen, käyttäjän ja alueen mukaan
- tietää kielen muuttuvan, hänellä on tietoa äidinkielen asemasta muiden kielten joukossa ja monikulttuurisessa kieliyhteisössä; oppilas tuntee Suomen kielitilanteen, hänellä on perustietoa Suomessa puhuttavista kielistä.

Aihekokonaisuudet äidinkielessä

Ihmisenä kasvaminen

Kirjallisuuden opetus kaikilla luokkatasoilla ja kursseilla

7. luokka

- Kartutetaan vuorovaikutustaitoja.
- Opitaan toimimaan ryhmässä.
- Toimitaan tavoitteellisesti puhujana, lukijana ja kirjoittajana.
- Varmennetaan ja syvennetään lukuprosessin hallintaa.
- Vahvistetaan viestintäroheutta ja -varmuutta sekä tilannetajua.
- Kehitetään ryhmäviestintätaitoja

8. luokka

- Harjaannutetaan aktiivisiksi ja kriittisiksi lukijoiksi ja kuulijoiksi.
- Rohkaistutaan tuomaan esille ja perustelemaan omia näkemyksiä.
- Perehdytään monipuolisesti kielen vaikutuskeinoihin.
- Harjoitellaan muiden ajatusten kommentointia ja palautteenantoa.

9. luokka

- Syvennetään asiatekstin ja aineistopohjaisen kirjoittamisen taitoja.
- Vahvistetaan omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä.
- Kasvetaan kielelliseen suvaitsevaisuuteen.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

7. luokka

- Esitellään mielikirjoja ja –kirjailijoita.
- Harjoitellaan kuvan lukemista.
- Tutustutaan sarjakuvien ilmaisutapoihin.
- Luetaan sekä runoja että nuortenkirjoja ja keskustellaan niistä.

- Käydään teatterissa.

8. luokka

- Käsitellään kirjallisuutta aihepiireittäin (esim. fantasia-, scifi-, kauhu-, jännitys- ja dekkarikirjallisuus).
- Käsitellään sanataiteen päälajeja (lyriikkaa, epiikkaa ja draamaa).
- Käydään elokuvissa tai teatterissa.

9. luokka

- Perehdytään Kalevalaan.
- Tutustutaan kansanperinteeseen ja sen keräämiseen.
- Luetaan ja käsitellään maailman kirjallisuuden klassikoita.
- Tutustutaan kotimaisen kirjallisuuden vaiheisiin.
- Luetaan ja käsitellään kotimaisia merkkiteoksia.
- Luetaan ja käsitellään nykysuomalaista kirjallisuutta.
- Tutustutaan suomen kielen sukuun, erityispiirteisiin ja asemaan kieliyhteisössä.
- Käydään teatterissa.

Viestintä ja mediataito

7. luokka

- Vahvistetaan viestintärohkeutta ja -varmuutta sekä tilannetajua.
- Kehitetään ryhmäviestintätaitoja.
- Harjoitellaan kuvan lukemista.
- Kirjoitetaan tekstien ja kuvien pohjalta.
- Tuotetaan monenlaisia tekstejä eri tarkoituksiin.
- Eritellään fiktiota keskeisiä käsitteitä käyttäen.
- Luetaan, analysoidaan ja kirjoitetaan kertomuksia.

8. luokka

- Perehdytään monipuolisesti kielen vaikutuskeinoihin.
- Harjoitellaan muiden ajatusten kommentointia ja palautteenantoa.
- Tuotetaan vaikuttavia kirjoituksia ja puheenvuoroja.
- Tunnistetaan, eritellään ja tuotetaan keskeisiä tekstilajeja.
- Syvennetään tiedonhankintataitoja ja arvioidaan lähteiden luotettavuutta.
- Harjoitellaan aineistosta kirjoittamista.
- Perehdytään erilaisiin mediateksteihin ja laaditaan niitä.
- Tutkitaan eri viestimiä vaikuttajina.
- Perehdytään kirjallisuuteen vaikuttajana.

9. luokka

- Kerrataan ja syvennetään kirjoitetun kielen perussääntöjä.
- Harjaannutetaan itsenäiseen tiedonhankintaan (lähdekirjallisuus ja tietoverkot).
- Syvennetään kaunokirjallisuuden lukutaitoa.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

7. luokka

- Harjoitellaan tavoitteellista puhumista, lukemista ja kirjoittamista.
- Vakiinnutetaan tekstintekoprosessia.
- Tuotetaan monenlaisia tekstejä eri tarkoituksiin.

8. luokka

- Perehdytään monipuolisesti kielen vaikutuskeinoihin.
- Harjoitellaan muiden ajatusten kommentointia.
- Tuotetaan vaikuttavia kirjoituksia ja puheenvuoroja.
- Tunnistetaan, eritellään ja tuotetaan keskeisiä tekstilajeja.
- Syvennetään tiedonhankintataitoja ja arvioidaan lähteiden luotettavuutta.
- Tutkitaan eri viestimiä vaikuttajina.

9. luokka

- Tutustutaan tavallisimpiin asiakirjoihin.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

- Kirjallisuuden opetus kaikilla luokkatasoilla ja kursseilla
- Kirjoitelmien aiheiden ja aineistojen valinta kaikilla luokkatasoilla
- Keskustelujen aiheiden valinta kaikilla luokkatasoilla

Turvallisuus ja liikenne

- Kirjallisuuden opetus kaikilla luokkatasoilla ja kursseilla
- Kirjoitelmien aiheiden ja aineistojen valinta kaikilla luokkatasoilla
- Keskustelujen aiheiden valinta kaikilla luokkatasoilla

Ihminen ja teknologia

- Tietoteknisten laitteiden käyttö kaikilla luokkatasoilla
- Kirjoitelmien aiheiden ja aineistojen valinta kaikilla luokkatasoilla
- Keskustelujen aiheiden valinta kaikilla luokkatasoilla

7.2 Suomi toisena kielenä (S2)

Maahanmuuttajaoppilaille tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Heidän opetuksessaan noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kielen oppimiseen. Suomi toisena kielenä eli S2 -opetuksen keskeisinä tavoitteina on, että oppilas pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita ja että hän saavuttaa perusopetuksen loppuun mennessä mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Lisäksi tavoitteena on, että oppilaan on mahdollista jatkaa opintojaan perusopetuksen jälkeen.

Jyväskylän normaalikoulussa maahanmuuttajaoppilaille ei tarjota valmistavaa opetusta. Jyväskylän kaupunki järjestää kuitenkin näille oppilaille valmistavan opetuksen, minkä jälkeen he siirtyvät lähikouluihinsa. Perusopetuksen ryhmässä opiskelevalle oppilaalle laaditaan tarvittaessa oppimissuunnitelma, ja he saavat tehostettua tukea. Oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti samoja oppiaineita kuin kaikki muutkin oppilaat.

Maahanmuuttajaoppilaiden huoltajille korostetaan lapsen oman äidinkielen opiskelun merkitystä, koska lapsen metalingvistiset ja metakognitiiviset taidot kehittyvät erityisesti omalla äidinkielellä. Oppilaille on mahdollisuus osallistua Jyväskylän kaupungin järjestämiin kotikielen opetusryhmiin.

Tavoitteet ja sisällöt

Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteet ja sisällöt on jaettu kolmeen taitotasoon, jotka ovat:

- alkeiskielitaito / auttava kielitaito (A1-A2) ,
- peruskielitaito / toiminnallinen kielitaito (B1-B2) ja
- edistynyt peruskielitaito / ammatillinen kielitaitotaso(C1-C2).

Jaotus perustuu kielen opetuksen ja oppimisen yleiseurooppalaisen viitekehyksen suomalaiseen sovellukseen. Suomen kielen oppiminen toisena kielenä etenee tasoittain, ei luokka-asteittain. Oppilaat jaetaan ryhmiin suomen kielen taidon perusteella. Tasot erotetaan Suomeen ja suomen kielen vaikutuspiiriin tulon sekä tavoitteisen suomi toisena kielenä -opetuksen aloittamisen ajankohdan ja oppilaan edistymisen perusteella. Samalla tasolla opiskelee iältään ja oppimistaustaltaan erilaisia oppilaita. Kunkin tason tavoitteet on esitetty kielitaidon tasojen kuvausasteikossa. Koska suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline, opetuksessa otetaan huomioon myös muiden oppiaineiden sisältöjä, käsitteitä ja sanastoa.

Suomi toisena kielenä -oppimäärä otetaan huomioon kaikissa oppiaineissa. S2-opetus edellyttää yhteissuunnittelua ja yhteistyötä opettajien kesken. Tavoitteena on oppilaan identiteetin tukeminen, kaksikielisyys ja -kulttuurisuus, johon sisältyy sekä suomalaisen että oman kulttuurin tuntemus ja arvostus.

Keskeisiä sisältöjä alkeiskielitaidon (A1-A2) tasolla:

Tilanteita ja aihepiirejä, joista oppilaan tulee pystyä kommunikoimaan

- henkilökohtainen elämä, perhe, suku, ystävät; vuoden- ja vuorokaudenajat sekä sää; koti ja asuminen; koulu fyysisenä ympäristönä, oppitunnit, koulutoverit, opettajat ja muu henkilökunta; ruokailu ja puhtaus; ihmisen keho ja vaatetus; julkiset tilat ja palvelut, kuten kauppa ja kirjasto; maaseutu ja kaupunki; luonto; vapaa-aika
- eri oppiaineiden sanastoa; sanavaraston laajentamista, ylä- ja alakäsitteitä

Rakenteet ja kielitieto

- äänteiden, rytmien, painotuksen ja intonaation tunnistaminen ja tuottaminen; kirjoitus- ja äännejärjestelmä ja niiden erityispiirteet; mekaaninen kirjoittaminen sekä suur- ja pienaakkoset; puhutun ja kirjoitetun kielen ero
- kielen rakenteista keskeisimmät: verbityypit, verbin persoonamuodot ja niiden taivutus myönteisenä ja kielteisenä, kongruenssi, verbin aikamuodoista presens ja imperfekti, moduksista indikatiivi ja imperatiivi sekä konditionaalin tunnistus esim. pyytämiseen liittyvissä fraaseissa, passiivin tunnistaminen, verbikysymys (-ko/-kö); tärkeimmät nimitykset; yksikkö ja monikko; sijamuotojen perusfunktiot, nominatiivi, partitiivi, genetiivi, sisä- ja ulkopaikallissijat; yleisimmät rektiot; vokaaliharmonia ja konsonantivaihtelun idea; sanojen johtamisen idea sanaston oppimisen ja laajentamisen resurssilla; kysyminen ja kysymyssanat; omistus ja omistusliite; sanaluokat alustavasti (substantiivi, verbi, adjektiivi); tavu, sana, lause; iso alkukirjain ja päättövälimerkit

Lukeminen ja kirjoittaminen

- suomen kielen kirjoitusjärjestelmä, kirjain-äänne -vastaavuus, tavutus, pien- ja suuraakkoset

- mekaaninen, sujuva ja ymmärtävä lukutaito; lukustrategioiden pääperiaatteet, kuten ennakointi, päättely sekä pääasioiden ja tukisanojen etsiminen lyhyistä teksteistä
- lyhyiden tekstien kirjoittaminen erilaisiin tarkoituksiin, esim. tekstiviesti, postikortti, lyhyet esittelyt itsestä ja lähiympäristöstä

Kertomusperinne, kirjallisuus, viestintäkasvatus

- suomalaisiin medioihin tutustuminen
- soveltuvat media- ja kaunokirjalliset tekstit kielenopetusmateriaalina esim. sadut ja lorut

Puheviestintä ja vuorovaikutustaidot

- mielipiteen ilmaiseminen ja omista tunteista kertominen fraasina
- kulttuurisidonnaiset puheviestintätilanteet kuten tervehtiminen, esittäytyminen, pyytäminen, kiittäminen, anteeksi pyytäminen fraaseina
- kuunteleminen vuorovaikutustilanteessa

Kielenopiskelutaidot

- oppikirjan ja sanakirjan käyttö, uusien sanojen ja rakenteiden käyttö omissa tuotoksissa; pari- ja pienryhmätyöskentely; merkityksen päättely asiayhteydestä; suomen kielen vertaaminen omaan äidinkieleen; oman tuotoksen tarkkaileminen ja korjaaminen; oman kielitaidon arviointi

Keskeisiä sisältöjä peruskielitaidon (B1-B2) tasolla:

Tilanteita ja aihepiirejä, joista oppilaan tulee pystyä kommunikoidaan

- kulttuuri ja urheilu, matkailu, tiedotusvälineet, julkiset palvelut kuten liikenne ja terveydenhoito
- eri oppiaineiden sanasto; sanavaraston laajentaminen, ylä- ja alakäsitteet
- juhlapäivät, kansanperinne, tapakulttuuri; leikit; suomalaiset merkkihenkilöt ja -tapahtumat; arjen perinne ja elämänmuoto

Rakenteet ja kielitieto

- kielen rakenteista keskeisimmät: aikaisemmin opittujen tietojen vahvistaminen; sijamuotojen merkitys ja käyttö entistä laajemmin; uusina sijoina essiivi ja translatiivi; sanaluokat ja niiden taivuttaminen; synonyymejä ja vastakohtia; verbin passiivi, aikamuodoista perfekti ja pluskvamperfekti, moduksista konditionaali; lauseenjäsenistä subjekti, predikaatti ja objekti; nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden ymmärtäminen; sanojen johtamisen pääperiaatteet
- puhekielen eri muotoja
- lausetyypit, virke, päälause ja sivulause, välimerkit ja oikeinkirjoitus
- erilaisten tekstilajien päätyypit

Lukeminen ja kirjoittaminen

- mekaaninen, sujuva ja ymmärtävä lukutaito; lukutaidon strategioiden harjoittelua

- lukeminen viihteenä ja tiedon etsimisen keinona; ohjattua lukemista
- ikätasolle soveltuvat tekstilajit ja kirjoittaminen erilaisiin tarkoituksiin, esim. uutinen, mielipideteksti, kertomus; tekstin suunnittelua, jäsentelyä ja muokkaamista
- sidoksisen tekstin kirjoittamisen harjoittelua

Kertomusperinne, kirjallisuus, viestintäkasvatus

- ikäkauden ja kielitaidon mukaiset sadut, lorut, kertomukset, runot, arvoitukset, sananlaskut, kaunokirjalliset otteet ja kokonaisteokset
- mediatekstit, kuvallukutaidon alkeet, elokuva ja teatteri
- kirjaston käyttö, tieto- ja viestintätekniikka, televisio, radio, lehdistö, mainonta
- tiedonhankinta erityyppisistä lähteistä
- tietotekstin ja fiktiivisen tekstin eroja
- tekstin rakenteen tutkiminen, esim. juoni, henkilöt, aika ja paikka
- alustava tutustuminen keskeisiin suomalaisiin kirjailijoihin ja heidän teoksiinsa; Kalevala ja sen merkitys

Puheviestintä ja vuorovaikutustaidot

- puheviestinnän strategiat, kuten keskustelun aloittaminen, ylläpitäminen ja päättäminen, mielipiteen ilmaiseminen; kuuntelijan huomioonottaminen ja kuuntelijan palautekäyttäytyminen
- kulttuurisidonnaiset puheviestintätilanteet, esim. puhelinkäyttäytyminen
- omien tunteiden, tarpeiden, tietojen ja mielipiteiden esittäminen ja perusteleminen
- puuttuvan kielitaidon kompensoiminen esimerkiksi lähikäsitteitä käyttämällä tai selittämällä
- kuullun asian sisällön selostaminen pääpiirteittäin
- puhumisen harjoittelua esim. dialogit

Kielenopiskelutaidot

- oppikirjan ja sanakirjan käyttö, uusien sanojen ja rakenteiden käyttö omassa tuotoksissa; pari- ja pienryhmäkeskustelu puheviestinnän säännöllisenä harjoittelutapana; merkityksen päättely asiayhteydestä; suomen kielen vertaaminen omaan äidinkieleen; oman tuotoksen suunnittelu, tarkkaileminen ja korjaaminen; oman kielitaidon arviointi

Keskeisiä sisältöjä edistyneen kielitaidon (C1-C2) tasolla:

Tilanteita ja aihepiirejä, joista oppilaan tulee pystyä kommunikoimaan

- eri aihepiirejä käsittelevän sanavaraston laajentaminen
- sivistyssanoja, sanontoja, käsitteitä ja oppilaan mielenkiinnon mukaan joidenkin alojen erikoissanastoa
- uutiset ja ajankohtaiset aiheet

Rakenteet ja kielitaito

- kielen rakenteista keskeisimmät; aikaisemmin opittujen tietojen vahvistaminen; potentiaali; lauseenjäsenet; nominaalimuodot ja lauseenvastikkeet aiempaa perusteellisemmin; sanojen muodostaminen ja niiden johtamisen periaatteet laajasti
- kielenhuolto
- kielisukulaisuus ja Suomen kielitilanne

Lukeminen ja kirjoittaminen

- laajojen asia- ja kaunokirjallisten tekstien lukemista ja tulkintaa
- päätelmien ja yleistysten tekemistä teksteistä
- kriittistä lukemista
- tekstilajit ja laajempien tekstien kirjoittaminen erilaisiin tarkoituksiin, esim. hakemus, tutkielma
- tiivistäminen, referointi
- lähdeaineiston käyttö ja lähteisiin viittaaminen
- oman tekstin viimeistely

Kertomusperinne, kirjallisuus, viestintäkasvatus

- ikäkauden ja kielitaidon mukaisesti kertomukset, runot, sananlaskut, kaunokirjalliset otteet ja kokonaisteokset

Suomen kirjallisuuden päävaiheet

- kaunokirjallisuuden päälaajat
- kirjallisuusanalyysi
- mediatekstit, kuvalukutaidon kehittäminen, elokuva ja teatteri
- kirjaston käyttö, tieto- ja viestintätekniikka, televisio, radio, lehdistö, mainonta
- tiedonhankinta erityyppisistä lähteistä

Puheviestintä ja vuorovaikutustaidot

- puheviestinnän strategiat, kuten keskustelun aloittaminen, ylläpitäminen ja päättäminen, mielipiteen ilmaiseminen, kuulijan huomioon ottaminen; kuuntelijan palautekäyttäytyminen laajasti ja tilanteeseen sopivasti
- omien tunteiden, tarpeiden, tietojen ja mielipiteiden esittäminen ja perusteleminen laajasti ja tilanteeseen sopivasti
- puuttuvan kielitaidon kompensoiminen esimerkiksi lähikäsitteitä käyttämällä tai selittämällä
- neuvottelutaitojen kehittäminen ja rakentava keskusteleminen
- puheen rakenne, puheita erilaisiin tilanteisiin
- nonverbaalisten viestien tunnistamista ja käyttöä

Kielenopiskelutaidot

- oppikirjan ja sanakirjan käyttö, uusien sanojen ja rakenteiden käyttö omissa tuotoksissa; pari- ja pienryhmäkeskustelu puheviestinnän säännöllisenä harjoittelutapana; merkityksen päättely asiayhteydestä; suomen kielen vertaaminen omaan äidinkieleen; oman tuotoksen tarkkaileminen ja korjaaminen; oman kielitaidon arviointi
- eri kielten ja kielioppien vertailu kielen oppimisen apuna

Opetusjärjestelyt

Suomi toisena kielenä -opetuksen on oltava kunkin lähtökohdiltaan erilaisen oppijan tarpeisiin sopivaa. Erilaiset oppimistyylit, osaaminen ja oppilaan aiemmat kokemukset otetaan opetuksessa huomioon. Opetuksen eriyttäminen kullekin oppilaalle sopivaksi on tärkeää.

Opetuksessa hyödynnetään suomenkielisen yhteisön keskellä elämistä, ympäristön tarjoamia viestintätilanteita sekä oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niistä. Oppilaan ja hänen huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueen luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista voidaan käyttää apuna opetuksessa.

Kun yläkoulun oppilas opiskelee suomea toisena kielenä -oppimäärän mukaisesti ja ruotsin kielen opiskelu tuottaa hänelle kohtuuttomia vaikeuksia, voidaan ruotsin kielen opetusta ensin eriyttää. Jos tämä toimenpide ei riitä, oppilaan ruotsin kielen oppimäärä voidaan yksilöllistää tai ruotsin kielestä voidaan hakea vapautusta. Vapautusta hakee huoltaja, myöntämisestä päättää rehtori. Näiden tuntien aikana koulu järjestää oppilaalle suomi toisena kielenä tai muuta opetusta.

S2-opetusta ja oppilaan oman äidinkielen opetusta voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen sijaan tai oppilaan perusopetusryhmän äidinkielen tuntien aikana. Myös muiden aineiden tunneilla voidaan antaa S2-opetusta. Tämän lisäksi oppilaille pyritään antamaan ennakoivaa tukiovetusta ja/tai osa-aikaista erityisopetusta.

Arviointi

Oppilaan suomen kielen arviointi perustuu kielen opetuksen ja oppimisen yleiseurooppalaisen viitekehyksen suomalaiseen sovellukseen ja jakaantuu arviointiin opintojen aikana sekä päättöarviointiin. Oppilaan arvioinnissa opintojen aikana tarkastellaan osaamisen tason lisäksi edistymistä sekä opiskelu- ja kulttuuritaitoja.

Opetuksen tavoitteet ja arvioinnin perusteet selvitetään oppilaalle ja hänen huoltajalleen. Arvioinnissa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Arvioinnin tulee antaa sekä oppilaalle että hänen huoltajalleen realistinen kuva oppilaan osaamisesta ja kehitymisestä. Arvioinnin tulee olla oikeudenmukaista, monipuolista ja yksilöllistä. Siinä huomioidaan oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä kielitaito. Kielen syvälinen oppiminen on yleensä vuosia kestävä prosessi ja oppilaan kielitaitoprofiili voi olla hyvinkin epätasainen. Oppilaan tausta ja kielitaito on huomioitava myös muiden oppiaineiden arvioinnissa (suulliset kokeet, lähdemateriaalin käyttö kokeissa, lisäaika, koetehtävien kääntäminen oppilaan äidinkielelle, vastaukset omalla äidinkielellä sekä kokeen tekeminen tuetusti avustajan kanssa). Suomi toisena kielenä -arviointiin osallistuvat kaikki ppilasta opettavat opettajat yhteistyössä.

Suomi toisena kielenä -opetusta tarvitseva oppilas arvioidaan aina S2-oppimäärän mukaan, vaikka hänelle ei olisi tätä opetusta järjestetty. Mikäli oppilaan suomen kielen taito arvioidaan äidinkielen tasoiseksi kielitaidon kaikilla osa-alueilla, oppilas voidaan arvioida suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaan. Arvioinnin muuttamisesta keskustellaan oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa.

Arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan lukuun ottamatta päättöarviointia. Päättöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoinen ja sen tulee kohdella oppilaita tasavertaisesti. Oppilaan osaaminen arvioidaan suhteessa valtakunnallisiin päättöarvioinnin

kriteereihin. Päättöarvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet; puhuminen, puheenymmärtäminen, kirjoittaminen ja tekstinymmärtäminen.

Arvioinnin kriteerit ennen päättöarviointia: yksilöllisen edistymisen arviointi

Erinomainen 10

Oppilaan kielitaito kehittyy hyvin nopeasti ja hän osaa erinomaisesti opetetut asiat. Oppilas on oma-aloitteinen kielenoppija, hän kehittää kielitaitoaan myös oppituntien ulkopuolella ja ottaa vastuuta omasta oppimisestaan. Oppilas pystyy arvioimaan ja analysoimaan omaa oppimistaan kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Hän hallitsee erinomaisesti kaikki kielitaidon osa-alueet.

Kiitettävä 9

Oppilaan kielitaito kehittyy nopeasti ja oppilas osaa kiitettävästi opetetut asiat. Oppilas on yleensä oma-aloitteinen kielenoppija, hän pyrkii kehittämään kielitaitoaan myös oppituntien ulkopuolella ja ottaa vastuuta omasta oppimisestaan. Hän pystyy myös arvioimaan omaa oppimistaan ja kielitaitoaan kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Hän hallitsee kiitettävästi kaikki kielitaidon osa-alueet.

Hyvä 8

Oppilaan kielitaito kehittyy hyvin ja oppilas osaa hyvin opetetut asiat. Hän suhtautuu myönteisesti suomen kielen oppimiseen sekä pyrkii kehittämään kielitaitoaan myös oppituntien ulkopuolella. Oppilas pyrkii ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja pystyy ainakin pääpiirteissään arvioimaan omaa oppimistaan ja kielitaitoaan. Oppilaan osaamisessa voi olla hajontaa kielitaidon eri osa-alueilla.

Kohtalainen 7

Oppilaan kielitaito kehittyy, hän osaa kohtalaisesti opetetut asiat ja suhtautuu myönteisesti kielenoppimiseen. Oppilaan osaamisessa on hajontaa kielitaidon eri osa-alueilla.

Tyydyttävä 6

Oppilaan kielitaito kehittyy hitaasti ja hän osaa yleensä tyydyttävästi opetetut asiat. Oppilaan osaamisessa on hajontaa kielitaidon eri osa-alueilla.

Välttävä 5

Oppilaan kielitaidon kehityksessä on ongelmia. Oppilas osaa välttävästi opetetut asiat eikä osoita kiinnostusta kielenoppimista kohtaan. Oppilaan osaamisessa on hajontaa kielitaidon eri osa-alueilla.

Hylätty 4

Oppilaan kielitaito ei juurikaan kehity, hän ei hallitse opetettuja asioita eikä osoita kiinnostusta kielenoppimista kohtaan.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Arvioinnissa otetaan kaikki kielitaidon osa-alueet. Päättöarvioinnissa on huomioitava, että oppilaan kielitaitoprofiili voi olla hyvinkin epätasainen: vaikka oppilas saattaa joissakin asioissa selvästi ylittää ja joissakin alittaa arvosanan kriteerit, voi hän silti saada arvosanan 8. Kielen lisäksi päättöarvioinnissa arvioidaan oppilaan kulttuuri- ja opiskelutaitoja.

Kieli

Kielen osaamisen taso vuosiluokalla 9 arvioidaan kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan: B1.1 - B1.2.

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja suomalaisia tapoja. Hän ymmärtää monikielisyyden ja monikulttuurisuuden merkityksen ja arvostaa sitä. Hän ymmärtää ja osaa suhteuttaa suomalaisen kulttuurin arvoja omaan arvomaailmaansa.

Opiskelutaidot

Oppilas on tottunut säännöllisesti käyttämään kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja.

Päättöarviointi yhdeksännen luokan lopussa

Päättöarvioinnissa oppilaalle tulee antaa numeroarvosana, ja oppilaan kielitaitoa arvioidaan kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 9-10
Kielitaidon tasojen kuvausasteikon taso B2.1 - C2

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8
Kielitaidon tasojen kuvausasteikon taso B1.1 - B1.2

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 7
Kielitaidon tasojen kuvausasteikon taso A2.2 - B1.1

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 6
Kielitaidon tasojen kuvausasteikon taso A2.1

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 5
Kielitaidon tasojen kuvausasteikon taso A1.3

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 4
Kielitaidon tasojen kuvausasteikon taso A1.1 - A1.2

Kielitaidon tasojen kuvausasteikko on koko perusopetuksen opetussuunnitelman lopussa liitteenä.

7.3 Toinen kotimainen kieli – ruotsi

Oppilaat saavat vieraiden kielten opiskelusta osan yleissivistyksestään ja välineen laajentaa sitä edelleen. Kielen ja kulttuurin liittyessä läheisesti toisiinsa vieraat kielet antavat oppilaille huomattavan kulttuuripääoman. Runsaiden kansainvälisten kontaktien myötä tarvitaan monipuolista viestintätaitoa eri kansoja ja kulttuureja edustavien ihmisten välillä. Kielenopiskeluun kuuluu myös mediataitojen hyödyntäminen ja harjoittaminen.

Normaalikoulun ruotsin kielen opetus tukee koulun yleistä kasvatustehtävää. Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille valmiuksia toimia erilaisissa viestintätilanteissa. Lähtökohtana on saada oppilas tietoiseksi ruotsin kielen merkityksestä ja luoda hänelle myönteinen asenne kielten opiskelua ja eri kulttuureita kohtaan. Opetuksen tehtävänä on myös totuttaa oppilas käyttämään kielitaitoaan, kasvattaa hänet ymmärtämään ja kunnioittamaan toista ihmistä ja kulttuuria eri tilanteissa ja antaa oppilaalle pohjoismaista kulttuuripääomaa sekä uusia näkökulmia myös omaan kieleen ja kulttuuriin. Oppilaan tulee oppia ymmärtämään, että taitoaineena ja kommunikaation välineenä kieli edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua.

Ruotsin kielen opetuksessa haluamme panostaa erityisesti suullisen kielitaidon ja viestintävalmiuksien kehittämiseen, kielitaidon arviointiin, tietotekniikan monipuoliseen hyödyntämiseen tiedonhankinnassa ja muussa työskentelyssä, kansainvälisiin suhteisiin, vierailuihin sekä leirikouluihin. Kielen opetuksen tehtävänä on saada aikaan myönteisiä kokemuksia kielestä ja sen käyttämisestä. Opetettava aines valitaan siten, että se liittyy mielekkäisiin kielenkäyttötilanteisiin. Pyrimme siihen, että oppilas uskaltaa käyttää kieltä rohkeasti omien edellytystensä mukaisesti. Lisäksi opetuksen kuuluu keskeisiä sisältöjä ruotsinkielisestä ja pohjoismaisesta kulttuurista. Tärkeää on luoda hyvä pohja, näkyvä oppimisen ilo sekä innostunut asenne läpi elämän jatkuvalle kielen ja kulttuurin harrastamiselle.

Kielitaidon arvioinnin painopistealueita normaalikoulussa ovat itsearviointi, salkkuarviointi, suullisen kielitaidon arviointi sekä sanallinen arviointi.

Ruotsi A-kielenä, vuosiluokat 3–6

Tavoitteet

Kieli: kommunikoi erityisesti suullisesti tavallisimmissa tilanteissa: saavuttaa kehittyvän alkeiskielitason puhumisessa ja kirjoittamisessa sekä toimivan alkeiskielitason ymmärtämisessä.

Kulttuuri: oman kulttuurin tuntemus, arvostus ja vertailu kohdekulttuuriin, kohteliaisuus, luonteva viestintä

Oppimaan oppiminen: työskentelytaidot, myönteinen asenne, itsearviointi, sosiaaliset taidot

Seuraavaan taulukkoon on koottu esimerkinomaisesti A-kielen opiskelun keskeisiä sisältöjä vuosiluokittain. Alemmassa taulukossa on esitelty kielikohtaiset rakenteet vuosiluokittain. Taulukkojen sisällöt voivat yksittäisten tilanteiden, rakenteiden ja aihepiirien osalta vaihdella vuosiluokittain opetusjärjestelyistä riippuen.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3–6

vuosi- luokka	tilanteet ja viestintästrategiat	sanasto, rakenteet	aihepiirit ja	oppimaan oppimisen taidot
3	- tervehtiminen, esittäytyminen, itsestä kertominen ja kysyminen - asioiden ja esineiden yksinkertainen kuvailu - oman ympäristön esittely, keskeiset arkipäivän tilanteet, luokkahuone- ja opiskelufraasit	- perhe, harrastukset, asuminen - kielialueen kulttuuriin tutustuminen - opitaan lauseopin perusteita ja keskeisimpiä sanaluokkia		- opiskelutaidot - sanaston omaksumisen harjoittelu - sanojen tunnistaminen kirjoitetussa ja puhutussa muodossa - tavallisimmat äänne- ja kirjaimet - kielille ominainen lauserytmi - itsearviointia
4	- kolmannen luokan tilanteiden vahvistaminen - koulupäivästä, harrastuksesta ja vapaa-ajasta kertominen - keskeiset arkipäivän tilanteet	- edellisten aihepiirien kertaaminen ja syventäminen - lähiympäristö ja siihen kuuluvat henkilöt, asiat ja toiminnot - syvennetään tietoja ja taitoja pohjoismaisesta kulttuurista - kerrataan aikaisemmin opittuja rakenteita ja opitaan uutta lauseopista ja sanaluokista		- edellisten lisäksi sanaston elaborointia, - pienimuotoista tekstin ja kuullun ymmärtämistä, - reagoitua ohjatuissa tilanteissa, sanelu, - itsearviointia ja pienimuotoista tavoitteen asettelua
5	- edellisten vuosien tilanteiden vahvistaminen ja laajentaminen, - jutustelu, esitleminen, reagoitua, - erilaisten suullisten ja kirjallisten viestintätilanteiden harjoittelu	- edellisten aihepiirien kertaaminen ja syventäminen, kuvaileminen ja vertailu - ikäkaudelle ominaisia harrastuksia ja vapaa-ajan viettotapoja - opitaan oman ja pohjoismaisen kulttuurin keskinäisiä suhteita, yhtäläisyyksiä ja eroja sekä historiallisia juuria - opitaan viestinnän kannalta keskeisiä rakenteita ja lauseenmuodostusta		- edellisten lisäksi vapaampaa ja itsenäisempää tuottamista - syvempää kielen sääntöihin tutustumista ja niiden soveltamista - itsearviointia ja tavoitteen asettelua
6	- edellisten vuosien tilanteiden vahvistaminen ja laajentaminen - mielipiteen ilmaiseminen, suostuttelu - vaihtelevien ja vaativampien suullisten ja kirjallisten tilanteiden harjoittelu	- edellisten aihepiirien kertaaminen ja syventäminen - arkielämän tilanteet erilaisissa ympäristöissä - tutustuminen syvemmin pohjoismaiseen kulttuuriin ja juhliin - kerrataan ja syvennetään aikaisemmin opittuja rakenteita		- edellisten lisäksi luovien kielenkäyttötilanteiden harjoittelua - kielen eri variaatioiden tunnistamista ja huomioimista - tavoitteellista kielenopiskelua ja itsearviointia, sanakirjojen ym. lähteiden käyttöä opiskelun tukena

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Kielen osaamisen taso kielitaidon tasojen kuvausasteikon (LIITE 1) mukaan

	kuullun ymmärtäminen	puhuminen	tekstin ymmärtäminen	kirjoittaminen
Ruotsi	A1.3	A1.2	A1.3	A1.2

Kulttuuritaidot

- Oppilas tuntee oman ja ruotsinkielisen kulttuurin keskeisimpiä sisältöjä, yhtäläisyyksiä ja eroja
- Oppilas pystyy vuorovaikutukseen ruotsinkielisten henkilöiden kanssa yksinkertaisissa arkipäivän tilanteissa

Opiskelustrategiat

- Oppilas käyttää luontevasti joitakin kielten opiskelun ja oppimisen kannalta tehokkaita työtapoja, kuten pari- ja pienryhmäkeskustelua sekä oppi- ja sanakirjaa, ymmärtää sinnikkään harjoittelun merkityksen ja on tottunut arvioimaan omaa työskentelyään.

A2-kielessä saavutetaan samat valmiudet kuin A1-kielessä 7. luokalle siirryttäessä.

Ruotsi A-kielenä, vuosiluokat 7–9

Tavoitteet

Kieli: kommunikointi arkitilanteissa, yleistietoa sisältävän selkeän yleiskielisen puheen ja tekstin ymmärtäminen

Kulttuuritaidot: oman kulttuurin tunteminen, vertailu ja arvostus, kohdekulttuurissa hyväksyttävä viestintä

Oppimaan oppiminen: vastuullisuus ja yritteliäisyys, yhteistyötaidot, työskentelytaidot erilaisissa oppimisympäristöissä, itsenäiset tiedonhankintatavat, oman työskentelyn ja kielitaidon arviointi

Seuraavan sivun taulukkoon on koottu esimerkinomaisesti kielenopiskelun keskeisiä sisältöjä vuosiluokittain. Taulukon sisällöt voivat yksittäisten tilanteiden, rakenteiden ja aihepiirien osalta vaihdella vuosiluokittain opetusjärjestelyistä riippuen.

vuosi- luokka	tilanteet viestintästrategiat ja	sanasto, aihepiirit ja rakenteet	oppimaan oppimisen taidot
7	• arkiset viestintätilanteet, • itsestä ja tapahtumista kertominen suullisesti ja kirjallisesti	• minä ja perheeni, harrastukset, ystävät, lähiympäristö • pohjoismaisen kulttuuritietouden lisääminen • aiemmin opittujen rakenteiden kertaaminen ja syventäminen, • sanaluokkien perustaivutus	• kielen oppimisen perustaidot • tyypilliset työtavat ja itsearviointi
8	• itselle tärkeistä asioista kertominen • erilaiset asiointitilanteet	• nuorten elämä, ihmissuhteet, ihmisenä kasvaminen • nuorisokulttuuri ja erilaiset arkipäivän tilanteet • laajennetaan Pohjoismaiden tuntemusta • vaativampien rakenteiden oppiminen sanaluokista ja lauseenmuodostuksesta	• ymmärtämis- ja viestintästrategiat • tiedonhankinta- välineiden käyttö, • itsearvioinnin kehittäminen
9	• vaativammat viestintätilanteet, • suullisen ja kirjallisen ilmaisun ja esittämisen kehittäminen	• ympäristö, yhteiskunnalliset tapahtumat, tulevaisuuden näkymät, kansainvälisyys, elämäntarkastus • syvennetään tietoja ja taitoja pohjoismaisesta kulttuurista • vahvistetaan viestintänsä kannalta ominaisia rakenteita ja opitaan lisää rakenteita	• kielten opiskelulle tyypillisten työtapojen hyödyntäminen, • kompensatiostrategioiden käyttäminen, • työskentelyä kehittäminen ja arviointi

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kielen osaamisen taso kielitaidon tasojen kuvausasteikon (LIITE 1) mukaan.

	kuullun ymmärtäminen	puhuminen	tekstin ymmärtäminen	kirjoittaminen
Ruotsi	A2.2	A2.1	A2.2	A2.1

Kulttuuritaidot

- Oppilas tuntee oman ja ruotsalaisen kulttuurin keskinäisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä sekä historiallisia juuria.

Opiskelustrategiat

- Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelun ja oppimisen kannalta tehokkaita työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

A2-kielessä saavutetaan samat valmiudet kuin A1-kielessä 9. luokan päättyessä.

Ruotsi B-kielenä, vuosiluokat 7–9

Tavoitteet

Kieli: kommunikointi arkitilanteissa, yleistietoa sisältävän selkeän yleiskielisen puheen ja tekstin ymmärtäminen

Kulttuuritaidot: oman ja pohjoismaisen kulttuurin tunteminen ja arvostus, kohdekulttuurille ominainen viestintä

Oppimaan oppiminen: vastuullisuus ja yritteliäisyys, työskentelymuodot, itsenäiset tiedonhankintatavat, työskentelyn ja kielitaidon arviointi

Sisällöt

Tilanteet ja aihepiirit: vapaa-ajan vietto ja harrastukset, ostoksilla käynti ja julkiset palvelut, opiskelu, työ ja elinkeinoelämä, vastuu ympäristöstä ja hyvinvoinnista, terveys, tiedotusvälineet ja nuorisokulttuuri.

Rakenteet: eri sanaluokkien perustaivutus, käyttö ja lauseenmuodostus.

Viestintästrategiat: kohtelias kielenkäyttö, kieli välineenä, kieli tiedonhankinnassa, kompensatiostrategiat, lukustrategiat.

Seuraavaan taulukkoon on koottu esimerkinomaisesti kielenopiskelun keskeisiä sisältöjä vuosiluokittain. Taulukon sisällöt voivat yksittäisten tilanteiden, rakenteiden ja aihepiirien osalta vaihdella vuosiluokittain opetusjärjestelyistä riippuen.

Vuosi- luokka	Aihepiirit ja sisällöt	Viestintätehtävät ja tilanteet	Oppimaan oppimisen taidot
7	- perhe, harrastukset ja asuminen - ensitutustuminen ruotsalaiseen kulttuuriin	tervehtiminen, tutustuminen, arkiset viestintätilanteet, itsestä ja tapahtumista kertominen	- kielen oppimisen perustaidot - tyypilliset työtavat ja itsearviointi
8	- matkustaminen, nähtävyydet, sää - tutustuminen syvemmin pohjoismaiseen kulttuuriin	jutustelu, suostuttelu, esitleminen, reagointi ja vaativammat viestintätilanteet	- ymmärtämis- ja viestintästrategiat, tiedonhankintavälineiden käyttö - itsearvioinnin kehittäminen
9	- nuorten elämä, ihmissuhteet, ja elämäntutkimus, - tulevaisuuden suunnittelu ja kurkistus työ- ja elinkeinoelämään - tutustuminen syvemmin pohjoismaiseen kulttuuriin	- itsestä, ulkonäöstä ja tunteista kertominen - mielipiteen ilmaiseminen	- kielten opiskelulle tyypillisten työtapojen hyödyntäminen, - kompensatiostrategioiden käyttäminen - työskentelyn kehittäminen ja arviointi

7. vuosiluokalla opitaan lauseopin ja sanaluokkien perusteet • päälauseen sanajärjestys • verbien taivutus (preesens, imperfekti ja apuverbit) • substantiivien ja adjektiivien taivutus (mm. en- ja ett-sanat, värit) • lukusanat • tavallisimmat pronominit
8. vuosiluokalla kerrataan aikaisemmin opitut rakenteet ja opitaan uusia rakenteita lauseopista ja sanaluokista • sivulauseen sanajärjestys • verbien taivutus (perfekti, imperatiivi ja refleksiiviverbit) • adjektiivien vertailu • järjestysluvut
9. luokalla kerrataan ja syvennetään aikaisemmin opittuja rakenteita • sanajärjestys • verbien taivutus (pluskvamperfekti, konditionaali, att-infinitiivi) • pronominit

Valinnaisilla kursseilla 8. ja 9. luokilla syvennetään pakollisten kurssien taitoja ja teemoja. Kursseilla painotetaan luovaa, omaa kielellistä tuottamista ja teknologian monipuolista hyödyntämistä sekä kulttuurin tuntemusta.

Ruotsin kielen arviointi vuosiluokilla 7–9

Kieltenopiskelun arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä monipuolisiin arviointimenetelmiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet sekä myös opiskelu- ja kulttuuritiedot ja -taidot. Eri kursseilla ja opintojen eri vaiheissa eri osa-alueet voivat painottua hieman eri tavoin. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta sekä päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät kansallisesti sen tietojen ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Päättöarvioinnin perustana ovat kansalliset päättöarvioinnin kriteerit (ns. taitotasokuvaukset).

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kielen osaamisen taso kielitaidon kuvausasteikon (LIITE 1) mukaan

	kuullun ymmärtäminen	puhuminen	tekstin ymmärtäminen	kirjoittaminen
B1	A2.1	A1.3	A2.1	A1.3

Kulttuuritaidot

- Oppilas tuntee suomenruotsalaisen ja ruotsalaisen sekä muiden pohjoismaisten elämänmuotojen ja kulttuurien keskinäisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä.
- Oppilas tuntee maamme suomen- ja ruotsinkielisten asukkaiden arkipäivän vuorovaikutusmuotoja ja ymmärtää pohjoismaisen yhteistyön merkityksen.

Opiskelustrategiat

- Oppilas käyttää säännöllisesti opiskelun ja oppimisen kannalta tehokkaita työtapoja.
- Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

Aihekokonaisuudet ruotsin kielessä

Ihmisenä kasvaminen

Ihmisenä kasvamisen aihekokonaisuus liittyy kokonaisuudessaan koulunkäyntiin ja siten myös ruotsin kielen opiskeluun. Erityisesti oppimaan oppimistaidot korostavat oppilaan kasvua ihmisenä ja oppijana. Oppilas oppii tiedostamaan eri oppimistyytlejä ja -strategioita. Oppilas oppii myös ottamaan vastuuta, työskentelemään itsenäisesti, parin kanssa tai ryhmässä ja hankkimaan tarvitsemaansa tietoa ja arvioimaan itseään oppijana. Itsearviointi on tärkeänä osana oppimaan oppimista, itsensä ja oppimistaitojensa kehittämistä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Ruotsin kieli on kieli- ja kulttuuriaine, joten kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -teema kulkee koko ajan opetuksessa mukana. Oppilas tutustuu pohjoismaiseen kulttuuriin monipuolisesti ja kehittää syvällisempää kulttuuriymmärtämistä. Opitaan kertomaan omasta ja pohjoismaisesta kulttuurista ja maiden tavoista. Kulttuurien ymmärtäminen on pohjana erilaisuuden hyväksymiselle ja arvostamiselle.

Viestintä ja mediataito

Erilaiset viestintä- ja mediataidot tulevat esille osana ruotsin kielen työskentelymuotoja kaikilla vuosiluokilla. Erilaiset viestintätaidot monipuolistuvat kielitaidon karttuessa. Opetuksessa vahvistetaan viestintätarhkeutta ja -varmuutta. Oppilas tutustuu eri medioihin ja niiden tehtäviin sekä syventää mediankäyttötaitoja. Oppilas oppii myös hyödyntämään medioita tiedonhankinnassa ja muussa työskentelyssä.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Työskentelytavat kannustavat oppilaita omatoimisuuteen, aloitteellisuuteen ja aktiiviseen osallistumiseen. Oppilas tutustuu myös aihepiireihin, kuten tulevaisuuden suunnittelu ja työ- ja elinkeinoelämä.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Oppilas tutustuu aihepiireihin, joissa käsitellään hyvinvointia, luontoa ja ympäristöasioita. Oppilasta kannustetaan ihmisen ja luonnon kunnioittamiseen ja kulttuuriperinnön arvostamiseen.

Turvallisuus ja liikenne

Opetuksessa käsitellään vuosittain eri tavoin turvallisuuteen ja liikenteeseen liittyviä asioita. Teemoina ovat mm. matkustaminen ja vapaa-ajan vietto.

Ihminen ja teknologia

Teknologian hyödyntäminen on mukana opetuksessa erilaisissa kielenopetuksen työtavoissa. Tavoitteena on panostaa viestintävalmiuksien kehittämiseen ja teknologian hyödyntämiseen opetus- ja oppimisvälineenä.

7.4 Vieraat kielet

Oppilaat saavat vieraiden kielten opiskelusta osan yleissivistyksestään ja välineen laajentaa sitä edelleen. Kielen ja kulttuurin liittyessä läheisesti toisiinsa vieraat kielet antavat oppilaille huomattavan kulttuuripääoman. Runsaiden kansainvälisten kontaktien myötä tarvitaan monipuolista viestintätaitoa eri kansoja ja kulttuureja edustavien ihmisten välillä. Kielenopiskeluun kuuluu myös mediataitojen hyödyntäminen ja harjoittaminen.

Jyväskylän normaalikoulun kielikasvatuksen yleinen tehtävä ja tavoitteet

Normaalikoulun vieraiden kielten opetus tukee koulun yleistä kasvatustehtävää. Vieraan kielen opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijoille valmiuksia toimia erikielisisä viestintätilanteissa. Kielenopetuksen lähtökohtana on saada oppilas tietoiseksi kielen merkityksestä ja luoda hänelle myönteinen asenne kielten opiskelua, vieraita kieliä sekä kulttuureita kohtaan. Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas käyttämään kielitaitoaan ja kasvattaa hänet ymmärtämään ja kunnioittamaan toista ihmistä ja eri kulttuureja eri tilanteissa. Opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle kulttuuripääomaa sekä uusia näkökulmia myös omaan kieleen ja kulttuuriin. Oppilaan tulee oppia ymmärtämään, että taitoaineena ja kommunikaation välineenä kieli edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua.

Kielten opetuksessa halutaan panostaa erityisesti suullisen kielitaidon ja viestintävalmiuksien kehittämiseen, kielitaidon arviointiin, tietotekniikan monipuoliseen hyödyntämiseen tiedonhankinnassa ja muussa työskentelyssä, kansainvälisiin suhteisiin (mm. ystävyyskoulutoiminta), oppilasvaihtoihin ja vierailuihin sekä leirikouluihin. Vieraan kielen opetuksen tehtävänä on saada aikaan myönteisiä kokemuksia kielestä ja sen käyttämisestä. Opetettava aines valitaan siten, että se liittyy mielekkäisiin kielenkäyttötilanteisiin. Pyrimme siihen, että oppilas uskaltaa käyttää kieltä rohkeasti omien edellytystensä mukaisesti. Yhtä tärkeää on luoda hyvä pohja, näkyvä oppimisen ilo sekä innostunut asenne läpi elämän jatkuvalla vieraiden kielten ja kulttuurien harrastamiselle.

Kielitaidon arvioinnin kehittämisalueita Normaalikoulussa ovat itsearviointi, salkkuarviointi, suullisen kielitaidon arviointi sekä sanallinen arviointi. Oppilasarviointiin sisältyy oppiaineen oppimistuloksien lisäksi myös työskentelyn sekä käyttäytymisen arviointi.

A-kielen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3–6

Tavoitteet

Kieli: kommunikoi erityisesti suullisesti tavallisimmissa tilanteissa: saavuttaa kehittyvän alkeiskielitason puhumisessa ja kirjoittamisessa sekä toimivan alkeiskielitason ymmärtämisessä.

Kulttuuri: oman kulttuurin tuntemus, arvostus ja vertailu kohdekulttuuriin, kohteliaisuus,

luonteva viestintä

Oppimaan oppiminen: työskentelytaidot, myönteinen asenne, itsearviointi, sosiaaliset taidot

Sisällöt

Seuraavaan taulukkoon on koottu esimerkinomaisesti A1-kielenopiskelun keskeisiä sisältöjä vuosiluokittain. Alemmassa taulukossa on esitelty kielikohtaiset rakenteet vuosiluokittain. Taulukkojen sisällöt voivat yksittäisten tilanteiden, rakenteiden ja aihepiirien osalta vaihdella vuosiluokittain opetusjärjestelyistä riippuen.

vuosi- luokka	tilanteet ja viestintästrategiat	sanasto ja aihepiirit	oppimaan oppimisen taidot
3	- tervehtiminen, esittäytyminen, iän kertominen ja kysyminen, toiminnan kuvailu - ihmisten, asioiden ja esineiden yksinkertainen kuvailu, - oman ympäristön esittely, ostotilanne, puhelinkeskustelu, - luokkahuone- ja opiskelufraasit	- koulutarvikkeet, - lukusanat 1-20, - värit, eläimiä, tunteita, koti, huoneita, ruokia ja juomia, perheenjäsenet, kaupunkiympäristö,	- opiskelutaidot, sanaston omaksumisen - harjoittelemisen, sanojen tunnistaminen kirjoitetussa ja puhutussa muodossa - tavallisimmat äänne- ja kirjaimet - kielille ominainen lauserymä, itsearviointia
4	- kolmannen luokan tilanteiden vahvistaminen, - aakkoset, - haastattelemisen, - matkustaminen, - koulupäivästä, harrastuksesta ja vapaa-ajasta kertominen, - tien neuvominen	- edellisten aihepiirien kertaaminen ja syventäminen, - kellonajat, viikonpäivät - koulu ja opettajat, - vaatteet, - harrastussanat, - maiden nimiä, säätiloja, - lukusanat, - ammatteja, - kohdemaan kulttuuria	- edellisten lisäksi sanaston elaborointia - pienimuotoista tekstin ja kuullun ymmärtämistä, - reagoitua ohjatuissa tilanteissa, sanelu, - itsearviointia ja pienimuotoista tavoitteen asettelua
5	- edellisten vuosien tilanteiden vahvistaminen, - matkustaminen, - nähtävyydet, - henkilötietojen kysyminen ja antaminen, - ohjeiden antaminen ja noudattaminen	- edellisten aihepiirien kertaaminen ja syventäminen, - kuvaileminen ja vertailu, - sairaudet, - asuminen maalla, - ikäkaudelle ominaisia harrastuksia ja vapaa-ajan viettotapoja, - kirjeen tai lyhyehkön viestin kirjoittaminen	- edellisten lisäksi vapaampaa ja itsenäisempää tuottamista, - syvempää kielen sääntöihin tutustumista ja niiden soveltamista, - itsearviointia ja tavoitteen asettelua
6	- edellisten vuosien tilanteiden vahvistaminen, - lomailu, matkustaminen ulkomailla, - Suomesta kertominen kohdekielellä,	- edellisten aihepiirien kertaaminen ja syventäminen, - kieli maailmalla, - erilaiset kulttuurit, - luonto, - uutiset, historia, juhlat, - moderni teknologia, - kansainvälisyys	- edellisten lisäksi luovien kielenkäyttötilanteiden harjoittelemista, - kielen eri rekisterien tunnistamista ja huomioimista, - tavoitteellista kielenopiskelua ja itsearviointia - sanakirjojen ym. lähteiden käyttöä opiskelun tukena,

Vuosi- luokka	rakenteet/englanti	rakenteet/saksa	rakenteet/ranska	rakenteet/ venäjä
3	• be- can- ja have-verbit, • keskeisiä verbejä perusmuodossa, • adjektiiveja, • kääntäminen ja kieltäminen, • monikko, • s-genetiivi, persoonapronomineja, prepositioita	• sein-verbi, • artikkelit, • kysymyssanoja, • säännöllisten verbien taivutus, • kielteinen lause (nicht), • monikko, • persoonapronominin, • possessiivipronomineja, • kysymyslauseita, • adjektiiveja, verbejä	• kieltosanat, • persoonapronominien subjekti- ja possessiivimuodot yksikössä, • artikkelit, • -er-verbien yksikön taivutus, • yksinkertainen Qu'est-ce que c'est-kysymys, • ironaatiokysymys, • prepositioita,	• viestinnän kannalta kielelle ominaiset rakenteet • venäjän kirjoitusjärjestelmään tutustuminen
4	• edellisten vahvistaminen, • päälauseiden muodostamista, • kysymyksen muodostaminen, • kestopreesens, • do- ja does-ppu-verbit, • yleispreesens, • artikkelit a ja an, • adjektiivien vertailua, • epä säännölliset monikot, • prepositioita	• haben-verbi, • modaaliapuverbejä yksikössä, • lisää verbejä, • adjektiiveja, • kieltolause (kein/keine),	• être ja avoir-verbien ero, • adjektiivin taipuminen, • prepositioita, • monikko, • käskymuodot, • ensinimen genetiivi, • -er-verbien monikon taivutus,	• viestinnän kannalta kielelle ominaiset rakenteet
5	• edellisten vahvistaminen, • preesensin vahvistaminen ja imperfektiin tutustuminen • there is/there are-rakenne, • komparatiivi ja superlatiivi, • pronomien possessiivi- ja objektimuodot, • järjestysluvut	• kysymyssanat, • verbien taivutus, • teitittely, • akkasatiivi, • verbejä, • prepositioita, • perfektin, • komparatiivi, • järjestysluvut,	• epä säännöllisiä verbejä , • erilaiset kieltolauseet, • il y a -rakenne, • omistumuodot, • lisää monikkomuotoja, • genetiivi, • est-ce que -kysymys, • prepositioita, • pronomineja	• viestinnän kannalta kielelle ominaiset rakenteet
6	• edellisten vahvistaminen, • imperfekti, • futurin ja konditionaalin tutustuminen • of-genetiivi, • ainesanat	• datiivi, • perfektin vahvistaminen, • adjektiivin vertailu, • imperatiivi,	• kysymyssanat, • passé composé, • kieltomuodot, • lisää epä säännöllisiä verbejä, -ir ja -re -verbit, • objektipronominin, • partitiivi, • lähifuturi, • paljous sanat, refleksiiviverbit, prepositioita,	• viestinnän kannalta kielelle ominaiset rakenteet

Arviointi

Kieltenopiskelun arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä monipuolisiin arviointimenetelmiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet sekä myös opiskelu- ja kulttuuritiedot ja -taidot. Eri kursseilla ja opintojen eri vaiheissa eri osa-alueet voivat painottua hieman eri tavoin. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta sekä päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät kansallisesti sen tietojen ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Päättöarvioinnin perustana ovat kansalliset päättöarvioinnin kriteerit (ns. taitotasokuvaukset).

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Kielen osaamisen taso kielitaidon tasojen kuvausasteikon (LIITE 1) mukaan

	kuullun ymmärtäminen	puhuminen	tekstin ymmärtäminen	kirjoittaminen
Englanti	A2.1	A1.3	A2.1	A1.3
muut kielet	A1.3	A1.2	A1.3	A1.2

Kulttuuritaidot

- Oppilas tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskeisimpiä sisältöjä, yhtäläisyyksiä ja eroja.
- Oppilas pystyy vuorovaikutukseen kohdekielen puhujien kanssa yksinkertaisissa arkipäivän tilanteissa

Oppimaan oppiminen

- Oppilas käyttää luontevasti joitakin kielten opiskelun ja oppimisen kannalta tehokkaita työtapoja kuten pari- ja pienryhmäkeskustelua sekä oppi- ja sanakirjaa
- Oppilas ymmärtää sinnikkään harjoittelun merkityksen ja on tottunut arvioimaan omaa työskentelyään

Sisällöt ja tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteet

Kieli: kommunikointi arkitilanteissa, yleistietoa sisältävän selkeän yleiskielisen puheen ja tekstin ymmärtäminen

Kulttuuritaidot: oman kulttuurin tunteminen, vertailu ja arvostus, kohdekulttuurissa hyväksyttävä viestintä

Oppimaan oppiminen: vastuullisuus ja yritteliäisyys, yhteistyötaidot, työskentelytaidot erilaisissa oppimisympäristöissä, itsenäiset tiedonhankintatavat, oman työskentelyn ja kielitaidon arviointi

Sisällöt

Seuraavaan taulukkoon on koottu esimerkinomaisesti kielenopiskelun keskeisiä sisältöjä vuosiluokittain. Taulukon sisällöt voivat yksittäisten tilanteiden, rakenteiden ja aihepiirien osalta vaihdella vuosiluokittain opetusjärjestelyistä riippuen.

vuosi- luokka	aihepiirit	viestintätilanteet ja - tehtävät	rakenteet
7	• minä ja perheeni, • harrastukset • lahiympäristö, koulu • kohdemaita ja - kulttuureita, • mediataitoja	• arkiset viestintätilanteet, • itsestä ja tapahtumista kertominen suullisesti ja kirjallisesti, esim. kirjeen kirjoittaminen	• vuosiluokilla 3-6 opetteltujen rakenteiden kertaaminen ja syventäminen, • verbin perustaivutus, • keskeiset aikamuodot ja lauserakenteet, • kielikohtaiset eri sanaluokkien perusasiat
8	• nuorten elämä, • ihmissuhteet, • ihmisenä kasvaminen • nuorisokulttuuri ja elämäntutkimus	• viestintätilanteita kotipiirin ulkopuolella, esim. simulaatioiden ja roolileikkien avulla, • pieniä ohjattuja kirjoitelmia	• verbinmuotojen kertaus ja syventäminen, • adjektiivien taivutus, • ehtolauseisiin tutustuminen
9	• ympäristö ja liikenne; • tulevaisuuden suunnittelu ja kurkistus työ- ja elinkeinoelämään, • vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta; • oma ja kohdemaan kulttuuri	• vaativampia viestintätilanteita, • suullisia esitelmiä, • projektitoita, • haastattelu, • kirjoitelma, • tiivistelmä	• verbiopin syventäminen, esim. passiivi ja infinitiivi, • peruskoulun rakenteiden monipuolinen kertaus

Valinnaisilla kursseilla 8. ja 9. luokilla syvennetään pakollisten kurssien taitoja ja teemoja. Kurssilla painotetaan luovaa, omaa kielellistä tuottamista ja teknologian monipuolista hyödyntämistä sekä kulttuurin tuntemusta.

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kielitaito

Kielen osaamisen taso 9. luokalla kielitaidon tasojen kuvausasteikon (LIITE 1) mukaan

	kuullun ymmärtäminen	puhuminen	tekstin ymmärtäminen	kirjoittaminen
Englanti	B1.1	A2.2	B1.1	A2.2
muut kielet	A2.2	A2.1	A2.2	A2.1

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskinäisiä suhteita, yhtäläisyyksiä ja eroja sekä historiallisia juuria.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

Valinnaisen B2-kielen tavoitteet ja sisällöt

Valinnaiskielen opetus tutustuttaa oppilaan kohdemaan kieleen ja kulttuuriin. Opetus painottuu jokapäiväisen elämän kielenkäyttötilanteisiin ja ohjaa oppilasta käyttämään kielelle ominaisia viestintätapoja. Oppilasta rohkaistaan ilmaisemaan itseään suullisesti ja olemaan aktiivinen. Opiskelu antaa pohjan pidempikestoiselle ja tavoitteelliselle vieraan kielen oppimiselle toisen asteen koulutuksessa.

Tavoitteet Kieli • Oppilas oppii kommunikoimaan puhekeskustelun tukemana henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä ja välittömiin tarpeisiin liittyvissä puhetilanteissa • Oppilas oppii ymmärtämään helposti ennakoitavia arkielämään liittyviä kysymyksiä, ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja • Oppilas oppii lukemaan arkielämään liittyviä ennakoitavissa olevia yksinkertaisia viestejä • Oppilas oppii kirjoittamaan kortteja, sähköpostiviestejä, muistilappuja ja muita hyvin suppeita viestejä sekä joitakin perustietoja itsestään ja lähipiiristään. Taitotasoasteikolla ilmaistuna tavoitteena on puheen ja kirjoittamisen osalta taso A1.1–A1.2 ja kuullun ja luetun ymmärtämisen osalta taso A1.2–A1.3. Kulttuuritaidot • Oppilas oppii tuntemaan ja ymmärtämään suomalaista kulttuuria ja kohdekulttuuria sekä tutustumaan niiden väliin keskeisiin yhtälaisyyksiin ja eroihin. Oppimaan oppiminen • Oppilas oppii käyttämään rohkeasti kielitaitoaan • Oppilas oppii hyödyntämään muissa kielissä hankkimiaan tietoja, taitoja ja strategioita • Oppilas oppii arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa tavoitteisiin.	
8. vuosiluokka Aihepiirit ja sisällöt • perhe • harrastukset • asuminen • sää • ruokailu • ulkonäön kuvailu Viestintätehtävät • tervehtiminen ja esittäytyminen • itsestä ja perheestä kertominen Rakenteet • artikkelit • verbin preesens • prepositioita • päälauseen sanajärjestys (sa) • kieltolauseet (ra)	9. vuosiluokka Aihepiirit ja sisällöt • matkustaminen • urheilu, terveys ja hyvinvointi • nuorten elämä ja ihmissuhteet • opiskelu ja työelämä • syvempi tutustuminen kulttuuriin ja ihmisten arkipäivään • ympäristönsuojelu Viestintätehtävät • puhelinkeskustelu • tapaamisesta sopiminen • vierailu ja kutsun esittäminen • matkustustilanteet • omasta maasta kertominen • suunnitelmista kertominen ja mielipiteen ilmaiseminen Rakenteet • epäsuorannomellisia verbejä • persoonapronomininit • perfekti ja passé composé • lähifuturi (ra)

Aihekokonaisuudet vieraissa kielissä

Ihmisenä kasvamisen

- Minä kielenopiskelijana, oman kieliminän tajuaminen, motivaation, itsetunnon ja asenteiden vahvistaminen.
- Oman oppimistyylin tunnistaminen ja kehittäminen (itsearviointitehtävät, eri aistikanavia hyödyntävät tehtävät).
- Yhdessä toimimisen taidot (toisten huomioon ottaminen, pari- ja ryhmätyöt, yhteistyötaidot).
- Yhteisön jäsenenä toimiminen, tasa-arvo (tytöt ja pojat yhdessä).
- Yhteistoiminnallisuus (vastuullinen työskentely erilaisten roolien kautta, esim. ryhmän johtajan/sihteerin tehtävät).
- Opiskelutaidot ja pitkäjänteinen ja tavoitteellinen itsensä kehittäminen (esim. my mirror-, mieti ja rastita -tehtävät).
- Tavoitteiden asettaminen ja itsearviointi tavoitteiden toteutumiseen peilaten.
- Tunteiden ilmaiseminen ja niiden käsittely. Eri kulttuurien ymmärtämisen merkitys esim. oppikirjan antaman kuvan avulla.
- Stereotyyppien purkaminen.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- Oman kulttuuri-identiteetin olemus, vieraaseen kulttuuriin tutustuminen ja sen vertaaminen omaan (salkkutehtävät, kulttuuritehtävät) Valmiuksien kehittyessä syvempi oman kulttuurin ymmärtäminen, joka pohjana erilaisuuden hyväksymiselle ja ymmärtämiselle
- Suvaitsevaisuus, erilaisuuden hyväksyminen (ystävysten eri etniset taustat), stereotyyppien purkaminen
- Opitaan kertomaan omasta kulttuurista ja juhlista opiskeltavalla kielellä
- Kansainvälinen yhteistyö (esim. vierailijat koulussa, vierailut koulun ulkopuolelle)
- Valmiudet monikulttuurisessa yhteisössä toimimiseen
- Tapakulttuuri (juhlat, viestinnälle ominaiset kulttuuriset piirteet → esim. ei-kielellinen viestintä eri kulttuureissa)
- Valinnaisuuden kautta mahdollisuus keskittyä jopa koko kurssin ajaksi tietyn alueen kulttuuriin

Viestintä- ja mediataito

- Kielitaidon viestintäfunktion painottuminen
- Mediataidot, eri medioihin tutustuminen (kuvallinen ja sanallinen viestintä; kirjoittaminen, TV, radio, draama, elokuva, valokuva, taiteet)
- Mediakriittisyys, lähdekritiikki
- Tiedonhankintataidot (salkkutehtävät, kulttuuritehtävät; tekstin opiskelutaidot; kirjasto, kotivideo, internet)
- Omien tunteiden ja ajatusten esittäminen (omakohtaisuus tehtävissä, salkkutöiden ”julkaisukelpoisuus”)
- Viestintäteknologia (mahdollisuus sähköisten viestimien käyttöön, video)
- Oppilaat osallistuvat erilaisiin projekteihin ja tuottavat itse videomateriaalia.
- Eri tekstityyppeihin tutustuminen (fiktiiviset kertomukset, faktatekstit, sarjakuvat, lorut, laulut)
- Kokonaisilmaisun kehittäminen: kielellinen ja ei-kielellinen viestintä

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

- Toimintakulttuuri, joka tukee omatoimisuutta, aloitteellisuutta, päämäärätietoisuutta, yhteistyökykyä sekä omaa osallistumista
- Pitkäjänteisyys (oma tavoitteenasettelu ja oppimisen seuranta)
- Mielipiteiden esittäminen ja perustelutaitojen kehittäminen kohdekielellä (esim. väittelyt)

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

- Elinikäinen oppiminen, ihmisen ja luonnon kunnioittaminen, kulttuuriperinnön arvostaminen.
- Heijastuu kirjojen roolihahmojen toiminnassa, kielenkäytössä ja asenteissa sekä kirjojen kuvituksissa; opiskelutekstien ja tehtävien teemat tukevat.
- Itsearviointin kohde (”pidän huolta omista ja toisten tavaroista”).
- Ajankohtaisten maailman tapahtumien käsittely ikäkaudelle sopivalla tavalla (esim. uutislähetykset tv:stä).
- Projektityöskentely valitusta temasta kohdekielellä (esim. luonnon saastuminen, uhanalaiset eläimet)

Turvallisuus ja liikennekäyttäytyminen

- Oman ympäristön tunteminen ja kartoittaminen
- Turvallinen liikennekäyttäytyminen (reitit neuvominen)
- Erilaiset liikenneympäristöt (kaupunki, puisto, metsä)
- Erilaiset kulkuvälineet (polkupyörä, bussi, auto, juna, lentokone)
- Terveys, turvallisuus, väkivallattomuus
- Opiskelutekstien teemat; varsinkin terveyskasvatukseen liittyvät

Teknologia ja ihminen

- Teknologia arkielämässä (sisällöissä mm. valokuvaus, keksinnöt, mikrofoni, cd)
- Teknisten laitteiden ja tietoverkkojen luonteva käyttö (omien salkkutöiden eri toteutusmahdollisuudet, kulttuurityöt)
- Teknologisen kehittymisen eri vaiheet (keksintöjen historiaa)
- Tulevaisuuden yhteiskuntaan valmistautuminen (mielikuvitus, luovuus, uteliaisuuden herättäminen)
- Opiskeluteksteissä teemoina eri kursseissa
- Kaikilla luokilla teknologia monipuolisesti opetus- ja oppimisvälineenä
- Teknologian kieli maailmalla usein muu kuin suomi; hyvä vieraan kielen hallinta apuna teknologian haltuunotossa.

7.5 Matematiikka

Esiopetus ja vuosiluokat 1–2

Opetuksessa tulee nähdä matematiikan merkitys laajasti tärkeänä vaikuttajana oppilaanhenkisessä kasvuprosessissa. Matematiikan oivallukset, loogisuus ja kieli tarjoavat laskutaidon lisäksi ainutlaatuisen ajattelutavan ongelmien ratkaisuun myös arkielämässä. Matematiikan oppimisessa otetaan huomioon lapsen kehitystaso; lapsen ajattelutaidot kehittyvät

ja hän kasvaa tavoitteelliseen toimintaan. Matemaattisia ilmiöitä pohjustetaan todellisuuteen perustuvilla toiminnallisilla kokemuksilla. Oppimisprosessissa korostetaan kieltä ja kommunikointia. Esiopetuksessa luodaan ja vahvistetaan pohjaa matematiikan oppimiselle sekä tuetaan lapsen myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan kiinnittämällä lapsen huomio arkipäivässä tarvittavaan matematiikkaan.

Tavoitteet esiopetuksessa • Lapsi saa monipuolisia kokemuksia käsitteiden ymmärtämisen ja omaksumisen pohjaksi • Lapsen ajattelutaidot, keskittymis- ja kuuntelukyky sekä kommunikointitaito kehittyvät • Lapsi harjoittelee kertomaan, mitä hän ajattelee ja miten hän ajattelee • Lapsi saa tukea mahdollisiin oppimisvaikeuksiinsa	Tavoitteet vuosiluokilla 1-2 • Oppilas ymmärtää lukukäsitteen ja oppii siihen perustuvia kehityskaudelleen soveltuvia peruslaskutaitoja • Oppilas saa monipuolisia kokemuksia eri tavoista esittää matemaattisia käsitteitä ja huumaa käsitteiden muodostavan rakenteita ylä- ja alakäsitteineen. • Oppilas oppii keskittymään, kuuntelemaan, kommunikoimaan ja kehittämään ajatteluaan • Oppilas oppii perustelemaan toimintaansa, ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin mallein ja välinein, kuvin, kirjallisesti ja suullisesti. • Oppilas harjaantuu tekemään havaintoja ja johtopäätöksiä erilaisista matemaattisista ongelmista. • Oppilas oppii löytämään ilmiöistä yhtäläisyyksiä ja eroja, säännönmukaisuuksia sekä syy-seuraussuhteita. • Oppilas kokoo tyydytystä ja iloa ongelmien ymmärtämisestä ja ratkaisemisesta.
--	---

Sisällöt

Matematiikan opetus on systemaattisesti etenevää ja se luo kestävän pohjan matematiikan käsitteiden ja rakenteiden oppimiselle. Opetuksessa hyödynnetään arkipäivän tilanteissa eteen tulevia ongelmia, joita on mahdollista ratkaista matemaattisen ajattelun ja toiminnan avulla. Tietotekniikkaa käytetään oppimisen tukena mahdollisuuksien mukaan.

Esiopetus • keskeinen lukualue 0-6 Luvut ja laskutoimitukset • lukumäärien tutkimista monipuolisesti oman kehon, konkreettisen materiaalin, pelien ja leikkien avulla • yksinkertaista kombinatoriikkaa Algebra • säännönmukaisuuksien tutkimista sekä havainnoista puhumista • ongelmanratkaisua Geometria • esineiden, kuvioiden ja kappaleiden erottelua, luokittelemista, vertailua ja järjestämistä • kuvioiden täydentämistä • rakentelua Mittaaminen • mittaamisen harjoittelua kehomitoilla ja yksinkertaisilla mittavälineillä • tutkimuksen kohteina pituus, massa, tilavuus, aika ja raha • aikaa ilmaisevia käsitteitä Tietojen käsittely ja tilastot • tietojen keräämistä	1. vuosiluokka • keskeinen lukualue 0-20 Luvut ja laskutoimitukset • lukumäärä, lukusana ja numerosymboli • lukujen ominaisuudet: vertailu, luokittelu, • järjestykseen asettaminen, • lukujen hajottaminen ja kokoaminen konkreettisin välinein • yhteen- ja vähennyslasku sekä • laskutoimitusten väliset yhteydet luonnollisilla luvuilla • päässälaskua • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista Algebra • säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien näkeminen • ongelmanratkaisua Geometria • kaksi- ja kolmiulotteisia muotoja • geometriset peruskäsitteet, kuten piste, jana, suora • yksinkertaisia peilauksia • kuvioiden jäljentämistä • kolmiulotteisten kappaleiden tunnistamista ja rakentelua Mittaaminen • mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan • pituus, massa, aika, hinta • mittavälineiden käyttö Tietojen käsittely ja tilastot • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen • tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen	2. vuosiluokka • keskeinen lukualue 0-100 Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate • eri laskutapojen ja välineiden käyttöä • kertolaskuja ja kertotauluja • jakolaskua konkreetteilla välineillä • kerto- ja jakolaskun yhteys • päässälaskua • yksinkertaisia murtolukuja konkreetin välinein • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista Algebra • lukujonojen tulkitsemista ja kirjoittamista • ongelmanratkaisua Geometria • kappaleiden rakentamista • monikulmioiden tekemistä • murtoviiva, puolisuora, kulma • yksinkertaisia suurennoksia Mittaaminen • pinta-ala, tilavuus, aika, hinta • mittaustuloksen arviointia • tärkeimpien mittayksiköiden käyttö ja vertailu Tietojen käsittely ja tilastot • koottujen tietojen esittäminen pylväsdiagrammina
---	---	--

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 2. luokan päättyessä

Ajattelun ja työskentelyn taidot

- Oppilas ymmärtää matematiikan käsitteitä käyttämällä niitä ongelmien ratkaisuisissa.
- Oppilas tekee perusteltuja päätelmiä ja selittää toimintaansa sekä osaa esittää ratkaisujaan konkreettisin mallein ja välinein, kuvin, suullisesti ja kirjallisesti.
- Oppilas kykenee myös vertailemaan joukkojen suuruuksia, esim. enemmän, vähemmän, yhtä monta, paljon, vähän sekä kirjoittamaan ja käyttämään vertailun symboleja $>$, $=$ ja $<$.

Luvut ja laskutoimitukset sekä algebra

- Oppilas tietää lukujen merkityksen määrän ja järjestyksen ilmaisemisessa, lukujen kirjoittamisen ja lukusuoraesityksen.
- Oppilas hallitsee lukujen hajottamisen ja yhdistämisen, vertailun, summien ja lukujonojen muodostamisen sekä tuntee parilliset ja parittomat luvut.
- Oppilas osaa käyttää kymmenjärjestelmää paikkajärjestelmänä.
- Oppilas ymmärtää yhteen- ja vähennyslaskun sekä kerto- ja jakolaskun sekä osaa soveltaa niitä arkitilanteissa.
- Hän tuntee ja osaa esittää yksinkertaisia murtolukuja konkreettisilla välineillä, kuten yksi kahdesosa, yksi neljäsosa ja yksi kolmasosa.
- Oppilas osaa etsiä ratkaisuvaihtoehtojen lukumäärän yksinkertaisissa tapauksissa.

Geometria

- Oppilas tuntee perusmuodot tasokuvioista ja kappaleista, mm. nelikulmio, kolmio, ympyrä, pallo ja kuutio ja tietää geometrian peruskäsitteet, mm. piste, jana, murtoviiva, puolisuora, suora, kulma ja niiden yhteyden yksinkertaisimpiin tasokuvioihin.
- Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia peilauksia ja suurennoksia.

Mittaaminen

- Oppilas tuntee keskeisimmät mittaussuureet, kuten pituus, massa, tilavuus ja aika ja osaa suorittaa mittauksia yksinkertaisilla mittausvälineillä.
- Hän osaa käyttää matemaattisia tietojaan ja taitojaan yksinkertaisissa arkipäivän ongelmissa.

Vuosiluokat 3–5

Vuosiluokkien 3–5 matematiikan opetuksen ydintehtävinä ovat matemaattisen ajattelun kehittäminen, matemaattisen ajattelumallien oppimisen pohjustaminen, lukukäsitteen ja peruslaskutoimitusten varmentaminen sekä kokemusten hankkiminen matematiikan käsitteiden ja rakenteiden omaksumisen pohjaksi.

Tavoitteet

Oppilas

- saa onnistumisen kokemuksia matematiikan parissa
- oppii tutkien ja havainnoiden muodostamaan matemaattisia käsitteitä ja käsitejärjestelmiä
- oppii käyttämään matemaattisia käsitteitä
- oppii peruslaskutaitoja ja ratkaisemaan matemaattisia ongelmia
- löytää ilmiöistä yhtäläisyyksiä ja eroja, säännönmukaisuuksia sekä syy-seuraussuhteita
- perustelee toimintaansa ja päätelmiään sekä esittää ratkaisujaan muille
- oppii esittämään kysymyksiä ja päätelmiä havaintojen pohjalta
- oppii käyttämään sääntöjä ja noudattamaan ohjeita
- oppii työskentelemään keskittyneesti ja pitkäjänteisesti sekä toimimaan ryhmässä

Keskeiset sisällöt

3. vuosiluokka	4. vuosiluokka	5. vuosiluokka
Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmä- käsitteen varmentaminen • lukujen luokittelua, järjestämistä • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako • laskualgoritmeja ja päässä laskuja • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen • kellonaikoja	Luvut ja laskutoimitukset • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako, jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässä laskuja • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • murtoluvun käsite • murtolukujen muunnokset • sulkeiden käyttö • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen	Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmä-käsitteen varmentaminen • desimaaliluvun käsite • murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys • murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • negatiivisen kokonaisluvun käsite • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen
Algebra • lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen • suhteita ja riippuvuuksia • säännönmukaisuuksia • yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelämällä	Algebra • lausekkeen käsite • säännönmukaisuuksia • yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelämällä	Algebra • lausekkeen käsite • säännönmukaisuuksia • yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelämällä

3. vuosiluokka Geometria • suurennoksia ja pienennöksiä • peilauksia suoran ja pisteen suhteen, symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein • erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu • piiri • kappaleiden geometrinen ominaisuuksien tutkiminen • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • mittatuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	4. vuosiluokka Geometria • yhdenmuotoisuus • peilauksia suoran ja pisteen suhteen, symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein • ympyrä ja sen osia • yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat • kulman mitta ja kulmien luokittelu • pinta-ala • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • mittatuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	5. vuosiluokka Geometria • mittakaava • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista • mittatuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen
Tietojen käsittely ja tilastot • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen • kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä	Tietojen käsittely ja tilastot • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen • kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä	Tietojen käsittely ja tilastot • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • koordinaatisto • keskiarvon käsite ja laskeminen • tietojen luokittelu ja järjestäminen • tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä:

Ajattelun ja työskentelyn taidot

Oppilas

- osoittaa matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä käyttämällä niitä ongelman ratkaisussa ja esittämällä niitä monipuolisesti: välineillä, kuvilla, symboleilla, sanoilla, lukujen avulla tai diagrammeilla.
- pyrkii tietoisesti kohdistamaan tarkkaavaisuutensa havaintoja tehdessään; hän pystyy kommunikoimaan havainnoistaan ja ajatuksistaan monipuolisesti, toimimalla, puhumalla kirjoittamalla ja symbolien avulla.
- osaa kuvata reaali maailman tilanteita ja ilmiöitä matemaattisesti: vertailulla, luokittelulla, järjestämällä, konstruoimalla ja mallintamalla.
- osaa ryhmitellä tai luokitella annetun ja valitsemansa kriteerin perusteella sekä osaa etsiä yhteistä ominaisuutta; hän osaa erottaa laadullisen ja määrällisen ominaisuuden; oppilas osaa kuvata asia- ja esineryhmiä tehden niistä tosia ja epätosia väitteitä.
- osaa esittää matemaattisia ongelmia uudessa muodossa; hän pystyy tulkitsemaan yksinkertaisen tekstin, kuvan tai tapahtuman ja tekemään suunnitelman ongelman ratkaisemiseksi.
- osaa noudattaa sääntöjä.

Luvut, laskutoimitukset ja algebra

Oppilas

- ymmärtää kymmenjärjestelmän myös desimaalilukujen osalta ja osaa käyttää sitä varmasti; hän ymmärtää negatiivisen luvun ja murtoluvun käsitteet sekä osaa esittää niitä eri metodeilla
- osaa esittää laskutoimitukset kirjallisesti ja suullisesti ja tietää eri laskutoimitusten väliset yhteydet; hän osaa etukäteen arvioida tuloksen suuruusluokan ja tehtävän ratkaisemisen jälkeen tarkistaa laskun vaiheet sekä arvioida ratkaisun mielekkyyden
- osaa muodostaa ja jatkaa sekä esittää riippuvuuksia

Geometria

Oppilas

- osaa muodostaa kuvioita annettuja ohjeita noudattaen; hän pystyy havaitsemaan yksinkertaisten geometristen kuvioiden ominaisuuksia sekä tuntee tasokuvioiden käsitteiden muodostamaa rakennetta
- tunnistaa yhdenmukaisuuden; oppilas osaa peilata suoran suhteen sekä suurentaa ja pienentää kuvioita annetussa suhteessa; hän tunnistaa suoran suhteen symmetriset kuviot
- ymmärtää mittaamisen periaatteen; hän osaa arvioida mittauskohteen suuruuden ja tarkistaa mittauksen tuloksen mielekkyyden sekä ilmoittaa mittautuloksen sopivalla mittayksiköllä
- osaa laskea suunnikkaiden ja kolmioiden pinta-aloja ja piirejä

Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Oppilas

- osaa kerätä tietoja, järjestää, luokitella ja esittää niitä tilasatoina; hän osaa lukea yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja
- saa selvittää erilaisten tapausten ja vaihtoehtojen lukumäärän sekä päätellä mahdollottoman ja varman tapauksen

Vuosiluokat 6–9

Vuosiluokkien 6–9 matematiikan opetuksen ydintehtävänä on matematiikan osaamisen vahvistaminen ja riittävien perusvalmiuksien tarjoaminen. Perusvalmiuksiin kuuluvat arkipäivän matemaattisten ongelmien mallintaminen, matemaattisten ajattelutapojen oppiminen sekä muistamisen, keskittymisen ja täsmällisen ilmaisun harjoittelu.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- ymmärtämään matemaattisten käsitteiden ja sääntöjen merkityksen sekä näkemään matematiikan ja reaali maailman välisiä yhteyksiä
- laskutaitoja ja ratkaisemaan matemaattisia ongelmia
- loogista ja luovaa ajattelua
- soveltamaan erilaisia ajatteluprosesseja ja menetelmiä tiedon hankintaan
- ilmaisemaan ajatuksensa yksiselitteisesti ja perustelemaan toimintaansa ja päätelmiään
- esittämään kysymyksiä ja päätelmiä havaintojen perusteella
- näkemään säännönmukaisuuksia
- työskentelemään keskittyneesti ja pitkäjänteisesti sekä toimimaan ryhmässä

Keskeiset sisällöt

6. vuosiluokka Ajattelun taidot ja menetelmät • loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten vertailua, järjestämistä, mittaamista, rakentamista, mallintamista, sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä sekä niiden esittämistä. • luokittelun ja järjestämisen käyttöä työkaluna • ajattelua tukevien piirrosten ja välineiden käyttöä	7.-9. vuosiluokka Ajattelun taidot ja menetelmät • vertailussa tarvittavien käsitteiden tulkintaa ja käyttöä • matemaattisten tekstien tulkinta ja tuottaminen • todistamisen pohjustaminen: perustellut arvaukset ja kokeilut, systemaattinen yritys ja erehdys, vääräksi osoittaminen, suora todistus • kombinatoristen ongelmien ratkaiseminen eri menetelmin • matematiikan historia	
6. vuosiluokka Luvut ja laskutoimitukset • luonnolliset luvut, kokonaisluvut, rationaaliluvut • peruslaskutoimitusten varmentaminen • aikalaskut, aikaväli • prosenttikäsite • pyöristäminen, arviointi ja laskimen käyttö • luvun jakaminen alkutekijöihin, lukujen jaollisuussääntöjä • murtolukujen supistaminen ja laventaminen ja desimaaliluvun esittäminen murtolukuna • kertominen ja jakaminen desimaaliluvuilla ja murtoluvuilla • laskulausekkeita	7. vuosiluokka Luvut ja laskutoimitukset • kokonaisluvut, rationaaliluvut • vastaluku, itseisarvo, käänteisluku • lausekkeiden sieventäminen • suhde ja verrannollisuus • funktiolaskimen käyttö • potenssi, eksponenttina kokonaishuku	8. vuosiluokka Luvut ja laskutoimitukset • suhde ja verrannollisuus • prosenttilasku • juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurella 9. vuosiluokka • laajennetaan ja syvennetään jo opittua

6. vuosiluokka Algebra • muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen • yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päätelemällä ja laskutoimitusten avulla	7. vuosiluokka Algebra • lauseke ja sen sieventäminen • muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen • lineaarisen yhtälön ratkaiseminen	8. vuosiluokka Algebra • potenssilauseke ja sen sieventäminen • polynomin käsite, polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku • vaillinaisen toisen asteen yhtälön ratkaiseminen, • reaalityluvut • verranto	9. vuosiluokka Algebra • yhtälö, epäyhtälö, määrättyjoukko, ratkaisujoukko • yhtälöpari ja sen ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti • aritmeettisten ja geometristen lukujonojen tutkimista
Geometria • kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä (ei puolisuunnikasta) • tasokuvioiden piirin ja pinta-alan laskeminen (ei ympyrää) • kappaleiden nimeäminen ja luokittelu; suorakulmaisen särmiön tilavuuden laskeminen • symmetria suoran suhteen ja peilaus	Geometria • monikulmiot, (säännöllisetkin) • ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet sekä pii • geometrista konstruointia • kulmien välisiä yhteyksiä • symmetria pisteen suhteen	Geometria • yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys • Pythagoraan lause • trigonometriaa ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen	Geometria • kappaleen tilavuuden ja pinta-alan laskeminen • kierto ja siirto tasossa, yhtenevyys • kolmion ja ympyrän välisiä yhteyksiä
		Funktiot • riippuvuuden havaitseminen ja sen esittäminen muuttujien avulla • lukuparin esittäminen koordinaatistossa • suoraan ja kääntäen verrannollisuus	Funktiot • funktion käsite • yksinkertaisten funktioiden tulkitseminen ja niiden kuvaajien piirtäminen koordinaatistoon • funktion kuvaajan tutkimista: funktion nollakohta, suurin ja pienin arvo, kasvaminen ja väheneminen • lineaarinen funktio
		Todennäköisyys ja tilastot • todennäköisyyden käsitefrekvenssi ja suhteellinen frekvenssi • keskiarvo, tyyppiarvo, ja mediaanin määrittäminen • hajonnan käsite • diagrammin tulkinta • tietojen kerääminen, muuntaminen ja esittäminen käyttökelpoisessa muodossa	

7.–9. vuosiluokilla opiskeltavilla kursseilla on pääsääntöisesti seuraavat sisällöt

7. vuosiluokka	8. vuosiluokka	9. vuosiluokka
1. kurssi, rationaaliluvut • kokonaisluvut, rationaaliluvut • vastaluku ja käänteisluku • negatiiviset kokonaisluvut • murto- ja desimaalilukujen laskutoimitusten varmistaminen • funktiolaskimen käyttö, arkielämän laskuja, suhde	4. kurssi, algebra • potenssilauseke ja sen sieventäminen • polynomin käsite, polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku • juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurella, reaalityyppiset, vaillinaisen toisen asteen yhtälön ratkaiseminen • suhde ja verranto	7. kurssi, funktiot • riippuvuuden havaitseminen ja sen esittäminen muuttujien avulla • funktion käsite • yksinkertaisten funktioiden tulkitseminen ja niiden kuvaajien piirtäminen koordinaatistoon • funktion kuvaajan tutkimista: funktion nollakohta, suurin ja pienin arvo, kasvaminen ja väheneminen • lineaarinen funktio
2. kurssi, geometria 1 • kulmien välisiä yhteyksiä, suorat • monikulmiot • kolmion ja nelikulmion piiri ja pinta-ala • ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet • ympyrän kehän pituus ja pinta-ala • geometrista konstruointia • pisteen suhteen symmetria ja peilaus	5. kurssi, geometria 2 • yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys • Pythagoraan lause • trigonometriaa ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen • sovelluksia, ympyrän kaaren pituus ja sektorin pinta-ala	8. kurssi, geometria 3 • kappaleen tilavuuden ja pinta-alan laskeminen • kierto ja siirto tasossa, yhtenevyys • kolmion ja ympyrän välisiä yhteyksiä
3. kurssi, algebran alkeita ja yhtälöt • potenssin käsite • lauseke, kirjainlaskennan alkeita • muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen • lineaarisen yhtälön ratkaiseminen, sovelluksia	6. kurssi, prosentti, todennäköisyys ja tilastot • prosenttilasku • todennäköisyyden käsite • frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi • keskiarvo, tyyppi-arvo, ja mediaanin määrittäminen • hajonnan käsite • diagrammin tulkinta • tietojen kerääminen, muuntaminen ja esittäminen käyttö-kelpoisessa muodossa	9. kurssi, algebra 2 • lisää yhtälöistä, epäyhtälö, määrittelyjoukko, ratkaisujoukko • yhtälöpari ja sen ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti • suoraan ja kääntäen verrannollisuus • aritmeettisten ja geometristen lukujonojen tutkimista
		10. kurssi, syventäen • syvennetään ja laajennetaan jo opittua • erityisesti huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Ajattelun taidot ja menetelmät

Oppilas

- huomaa eri tapausten yhtäläisyyden ja säännönmukaisuudet
- osaa käyttää puheessaan loogisia elementtejä kuten ja, tai, jos niin, ei, on olemassa, ei ole olemassa
- osaa päätellä yksinkertaisten lauseiden totuusarvon
- osaa muuntaa yksinkertaisen tekstimuodossa olevan ongelman matemaattiseen esitysmuotoon ja tehdä suunnitelman ongelman ratkaisemiseksi, ratkaista sen ja tarkistaa tuloksen oikeellisuuden
- osaa myös käyttää luokittelua matemaattisen ongelman ratkaisuihin
- osaa tehdä systemaattisesti listan kaikista mahdollisista ratkaisuvaihtoehdoista taulukkoa, puu-, polku-, tai muuta diagrammia käyttäen.

Luvut ja laskutoimitukset

Oppilas osaa

- arvioida mahdollista tulosta sekä laatia suunnitelman laskun ratkaisemiseksi ja hänellä on luotettava peruslaskutaito
- korottaa luvun kokonaislukupotenssiin ja pystyy jakamaan luvun alkutekijöihin
- ratkaista tehtäviä, joissa tarvitaan neliöjuuria
- käyttää verrantoa, prosenttilaskua ja muita laskutoimituksia arkielämässä eteen tulevien ongelmien ratkaisemisessa.

Geometria

Oppilas osaa

- tunnistaa eri geometriset muodot ja tuntee niiden ominaisuudet
- soveltaa oppimaansa piirin, pinta-alan ja tilavuuden laskutapoja
- käyttää harppia ja viivoitinta yksinkertaisten geometrinen konstruktioiden tekemiseen
- löytää yhdenmuotoisia ja yhteneviä sekä symmetrisiä kuvioita ja pystyy soveltamaan tätä taitoa kolmioiden ja nelikulmioiden ominaisuuksien tutkimisessa
- soveltaa kahden kulman välisiä yhteyksiä yksinkertaisissa tilanteissa
- käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometriaa suorakulmaisen kolmion osien ratkaisemiseen
- suorittaa mittauksia ja niihin liittyviä laskelmia arkielämässä, tieteissä ja taitoaineissa; hän osaa muuntaa tavanomaisimpia mittayksiköitä.

Todennäköisyys ja tilastot

Oppilas osaa

- määrittää mahdollisten tapausten lukumäärän ja järjestää yksinkertaisen empiirisen tutkimuksen todennäköisyydestä; hän ymmärtää todennäköisyyden ja satunnaisuuden merkityksen arkielämän tilanteissa
- lukea erilaisia taulukoita ja diagrammeja ja määrittää annetusta aineistosta frekvenssit, keskiarvon, mediaanin ja tyyppiarvon.

Funktiot

Oppilas

- osaa määrittää pisteen koordinaatit koordinaatistosta
- osaa laatia taulukon lukupareista annetun säännön mukaan
- osaa ratkaista lineaarisen yhtälön graafisesti
- osaa jatkaa lukujonoa annetun säännön mukaan ja pystyy kertomaan sanallisesti yleisen säännön annetun lukujonon muodostumisesta
- tietää suoran yhtälön kulmakertoimen ja vakion merkityksen; oppilas osaa määrittää kahden suoran leikkauspisteen piirtämällä

Algebra

Oppilas osaa

- ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön
- sieventää algebrallisia lausekkeita sekä kertoa polynomin vakiolla
- korottaa luvun kokonaislukupotenssiin ja osaa potenssin laskutoimitukset
- muodostaa yksinkertaisesta arkielämään liittyvästä ongelmasta yhtälön ja ratkaista sen algebrallisesti tai pääättelemällä
- käyttää yhtälöparia yksinkertaisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tuloksen järkevyyttä sekä tarkastaa ratkaisun eri vaiheet

Aihekokonaisuudet matematiikassa

Kukin matematiikan opettaja huolehtii aihekokonaisuuksien käsittelystä kurssien aikana esimerkiksi seuraavasti.

Ihmisenä kasvaminen

Opettaja huolehtii, että opiskellessaan matematiikkaa yhdessä toisten kanssa oppilas harjaantuu erilaisiin yhteistoimintatapoihin, ottaa toiset huomioon sekä havaitsee oikeudet ja velvollisuudet ryhmässä. Opettaja kannustaa oppilasta itsearviointiin ja tunnistamaan oppimistyylejään ja kehittämään itseään oppijana. Oppilasta myös harjaannutetaan pitkäjännitteiseen tavoitteelliseen ajatteluun. Tähän aihekokonaisuuteen keskitytään erityisesti kurssissa 1.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Opettaja ohjaa oppilasta huomaamaan matematiikan kansainvälisen luonteen. Geometrian tehtävien avulla perehdytetään oppilasta suomalaiseen kulttuuriperintöön. Tähän aihekokonaisuuteen keskitytään erityisesti kurssissa 2 ja 3.

Viestintä ja mediataito

Opettaja harjaannuttaa oppilasta vertailemaan ja valikoimaan tietoa sekä esittämään sitä taulukoiden ja diagrammien avulla. Opettaja ohjaa lukemaan tekstit tarkasti ja suhtautumaan tietoon kriittisesti. Tähän aihekokonaisuuteen keskitytään erityisesti kurseissa 1 ja 6.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Opettaja selvittää talousmatematiikkaan liittyvien laskujen avulla yrittäjyyttä. Oppilaat osallistuvat valtakunnallisiin matematiikan kilpailuihin. Tähän aihekokonaisuuteen keskitytään erityisesti kurssi 10 ja valinnaiskurssissa arkielämän matematiikkaa.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Opettaja ohjaa oppilasta havaitsemaan luonnon haavoittuvuuden ja oman talouden hallinnan tärkeyden. Tähän aihekokonaisuuteen keskitytään erityisesti kursseissa 5 ja 7.

Turvallisuus ja liikenne

Opettaja ohjaa oppilasta huomaamaan liikenteen lainalaisuuksia ja toimimaan vastuullisesti. Tähän aihekokonaisuuteen keskitytään erityisesti kurssissa 9.

Ihminen ja teknologia

Opettaja ohjaa oppilasta käyttämään laskinta ja tietotekniikkaa matematiikan apuna. Tähän aihekokonaisuuteen keskitytään erityisesti kursseissa 1 ja 7.

7.6 Ympäristö ja luonnontieto

Luokilla 1–4 ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaineryhmä, jonka opetukseen sisältyy kestävä kehityksen näkökulma. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyttä että sairautta.

Esiopetuksessa ja luokilla 1–2 on keskeistä luonnon ja rakennetun ympäristön tarkkailu. Kolmannella luokalla painottuu lajintuntemus ja maantiedon alkeet. Neljännellä luokalla korostuu elollisen ja elottoman luonnon, eliöiden ja ihmisen elinehtojen, riippuvuussuhteiden ymmärtäminen. Opetussisältöjen toteutuksessa huomioidaan terveystiedon ja kestävä kehityksen näkökulmat.

Tavoitteet ja sisällöt esiopetuksessa

Tavoitteet

Esiopetuksessa lapsi

- saa kokemuksia ja elämyksiä luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä
- kehittyy ympäristön havainnoinnissa ja havaintojen kuvailussa ja luokittelussa
- oppii arvostamaan luontoa ja ottamaan huomioon ympäristön omassa toiminnassaan
- oppii arkielämässä tarvittavia taitoja ja valmiuksia yhteistyöhön

Sisällöt

Eliöt ja elinympäristöt
• lähiluonnon tarkkailu ja havainnointi: kasvit ja eläimet • kasvin kasvattaminen ja hoitaminen
Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana
• oma koti • viihtyisä ympäristö • elämyksiä ja kokemuksia luonnonympäristöstä ja rakennetusta ympäristöstä
Ympäristön ilmiöitä
• vuosi- ja vuorokausirytmii lähiympäristössä
Ympäristön aineita
• erilaisia aineita ja materiaaleja kotona ja koulussa • luonnon materiaalit ja aineet
Ihminen ja terveys
• päivittäishygienia • lepo, ulkoilu ja liikunta • terveelliset ruokailutottumukset • omien tunteiden tunnistaminen ja ilmaisu
Turvallisuus
• turvallinen ja hyvä olo ryhmässä • liikkuminen lähiympäristössä • hyvät tavat

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1–4

Ympäristö- ja luonnontiedossa on kolme toisiinsa integroituvaa tavoitealuetta; luonnontieteellinen ajattelu, hyvinvointi kestävässä ympäristösuhteena ja kulttuurikasvatus.

Luonnontieteellinen ajattelu

Ajattelun kehittämisessä korostuvat tutkivat ja yhteistoiminnalliset työtavat, jolloin tavoitteena on, että oppilas

- havainnoi monipuolisesti elinympäristöä ilmiöineen
- tekee havaintoihinsa perustuvia vertailuja, luokitteluja, päätelmiä, kuvauksia, tulkintoja ja keskustelee niistä kriittisesti
- tekee mittauksia, kokeita ja tutkimusraportteja

Hyvinvointi kestävässä ympäristösuhteena

Tavoitteena on, että oppilas

- arvostaa itseään ja toisia psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi
- oppii terveyden edistämiseen, terveyteen ja sairauteen liittyviä toimintatapoja käsitteineen ja tekemään terveyttä edistäviä valintoja
- toimimaan ympäristössä turvallisesti itseään ja muita suojellen sekä noudattamaan annettuja ohjeita koulussa, lähiympäristössä ja liikenteessä

Kulttuurikasvatus

Tavoitteena on, että oppilas

- oppii tuntemaan kotiseutuaan, sen luontoa ja itseään osana lähiyhteisöä, omaa kansaa ja ihmiskuntaa

- oppii tuntemaan ja arvostamaan maapallon eri alueita, niiden luontoa ja kulttuureja perintökohteineen

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1–2

1. vuosiluokka Eliöt ja elinympäristöt • koti- ja koulualueen erilaisia elinympäristöjä • lähiympäristön kasveja ja eläimiä • luonnon tarkkailua eri vuodenaikoina siemenestä kasviksi • kasvien elämänvaiheita Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana • koti- ja kouluympäristön havainnointi • luonnonympäristö ja ihmisen muovaama ympäristö • kotikaupunkimme Jyväskylä • vuorokauden- ja vuodenaikoihin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä Ympäristön ilmiöitä • valon ja sen lähteiden tutkiminen, • naon suojeleminen Ympäristön aineita • aineiden ja materiaalien säästävä käyttö ja kierrätys koulussa • veden ominaisuuksien ja olomuodon muutosten tutkiminen Ihminen ja terveys • kasvu ja kehitys • henkilökohtainen hygienia • perhe ja vapaa-aika • terveystotumukset ja omasta terveydestä huolehtiminen Turvallisuus • hyvät tavat ja toisten huomioon ottaminen • sopimukset ja säännöt • kiusaamisen ehkäiseminen ja fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen • jalankulkijana liikenteessä (turvallinen koulumatka)	2. vuosiluokka Eliöt ja elinympäristöt • elollinen ja eloton luonto • erilaisia elinympäristöjä lähiympäristössä • kotiseudun tavallisimpien kasvi-, sieni- ja eläinlajien tunnistaminen • luonnon tutkiminen eri vuodenaikoina; sää Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana • maiseman ja maaston hahmottaminen ja havainnollistaminen eri tavoin • lähiympäristön hahmottamista kartan ja muovailun ja rakentelun avulla • Suomi Ympäristön ilmiöitä • lämmön lähteitä, vaikutuksia ja mittaamista Ympäristön aineita • aineiden ja materiaalien säästävä käyttö ja kierrätys koulussa • ilman ominaisuuksien tutkiminen • palaminen (aineen muuttuminen) ja paloturvallisuus Ihminen ja terveys • sairastaminen • henkilökohtainen hygienia Turvallisuus • oman koulun turvallisuus • oman toiminnan vaikutusten ymmärtäminen omaan ja toisten henkiseen hyvinvointiin • vaaratilanteiden välttäminen ja niissä toimiminen sekä yksinkertaisia ensiaputoimia • polkupyöräilijänä liikenteessä (turvallinen koulumatka)
--	--

3. vuosiluokka Eliöt ja elinympäristöt • lähiympäristöjen lajintuntemus • kasvi-, sieni ja eläinlajeja ja niiden sopeutuminen • vesi elinympäristönä, akvaario • ympäristöystävällinen toiminta • luonnon monimuotoisuuden arvostaminen Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana • asuinympäristö • maisema kartaksi; värit, merkit, ilmansuunnat, paikantaminen, jänämittakaava • kartan käyttö • ihmisen toimintaa esim. ammatit • turvallinen liikkuminen pyöräilijänä • maailman perintökohde kotiseudulla • Suomi; sijainti, luonnonolot, kasvillisuus ja maisema-alueet • ihmisen kulttuuritoiminta Ympäristön ilmiöitä • yksinkertaisten laitteiden, vivun, pyörän ja jousen, toimintaperiaatteet • erilaisia rakenteita (kolmio ja putki) ja niiden lujuus esim. polkupyörässä Ympäristön aineita • vesi; ominaisuudet, olomuodot, kiertokulku ja käyttö säästäen Ihminen, terveys ja turvallisuus • polkupyöräilijän liikennesäännöt • varusteet; kypärä, heijastin, valo ja soittokello • vrt. terveystieto	4. vuosiluokka Eliöt ja elinympäristöt • eliöiden elinehdot luonnossa • elollisen ja elottoman riippuvuussuhde (valo, lämpö, vesi, ravinto, ilma ja eliö) • yhteyttämisen idea • kasvien ja eläinten vuorovaikutus • kasvin, eläimen ja eliökunnan rakenne Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana • Pohjois-Eurooppa; sijainti, pinnanmuodot, vesialueet, luonnonvarat, kasvillisuus, elinkeinot ja kulttuuri • korkokuva, teemakarttoja • maailman perintökohteita Ympäristön ilmiöitä • magneettiset ja sähköiset ilmiöt • kompassi, hankaussähkö, virtapiiri • kodin ja koulun sähkölaitteet • sähköturvallisuus, vrt. terveystieto Ympäristön aineita • ilmaa, ominaisuudet, merkitys, palaminen • lämpö; siirtyminen, vaikutus aineisiin • paloturvallisuus vrt. terveystieto Ihminen, terveys ja turvallisuus • ihmisen elinehdot • ihmisen ja elottoman riippuvuussuhde (valo, lämpö, vesi, ravinto, ilma, ääni ja ihminen sosiaalisina suhteineen) • työ, vapaa-aika, säännöt, muuttoliike • jalkamiehen oikeudet ja velvollisuudet • kuulon ja näön suojeleminen • paloturvallisuus • vrt. terveystieto
--	--

Arviointi

Arviointi on jatkuvaa, monipuolista ja kannustavaa. Arviointi koostuu itse- ja vertaisarvioinnista sekä yhteistoiminnallisesta arvioinnista. Arvioinnin kohteena ovat työskentelytaidot ja oppimistulokset. Tavoitteena on ohjata oppilaan oppimista. Hyvän osaamisen kuvaus 4. luokan päättyessä on perustana taitojen ja tietojen arvioinnille.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- osaa tehdä havaintoja eri aisteilla sekä osaa kohdistaa huomionsa havaintojen teon kohteen olennaisiin piirteisiin
- osaa kuvailla, vertailla ja luokitella kappaleita ja eliöitä sekä ilmiöitä niiden erilaisten ominaisuuksien perusteella
- osaa tehdä ohjatusti yksinkertaisia tutkimuksia, jotka kohdistuvat luontoon, luonnon ilmiöihin ja rakennettuun ympäristöön
- osaa käyttää erilaisia tietolähteitä ja vertailla eri tavoin hankkimaansa tietoa
- osaa ilmaista luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä hankkimaansa tietoa puhuen, kirjoittaen ja piirtäen.

Eliöt ja ympäristöt

Oppilas

- ymmärtää kuinka elollinen ja eloton luonto eroavat toisistaan ja osaa kuvata eri elinympäristöjen kuten pihan, puiston, metsän, niityn ja pellon piirteitä sekä tunnistaa niiden tavallisimpia eliölajeja; oppilas osaa antaa esimerkkejä selkärangattomista ja selkärangaisista eläimistä
- tuntee vuodenaikojen vaihtelun piirteet ja osaa kuvata kuinka eliöt ovat sopeutuneet eri vuodenaikoihin ja erityisesti Suomen talveen
- tietää mistä ruoka-aineet ovat peräisin ja missä ruoka tuotetaan
- osaa kuvata luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön eroja, osoittaa kiinnostusta ja vastuullisuutta niitä kohtaan sekä osaa arvioida ympäristön kauneutta, monimuotoisuutta ja viihtyisyyttä
- ymmärtää kartan ilmaisutavan sekä osaa käyttää kartanluvussa apuna ilmansuuntia, karttamerkkien selitystä ja janamittakaavaa ja osaa laatia yksinkertaisen kartan koulun pihasta ja omasta lähiympäristöstään
- osaa kuvata kotiseutunsa ja oman maakuntansa luonnonoloja ja ihmisen toimintaa
- oppilas osaa hahmottaa Suomea, Pohjoismaita ja muita lähialueita sekä ymmärtää näiden alueiden maisemallisen rikkauden
- ymmärtää kotiseutunsa osana Suomea ja Suomen osana Pohjoismaita sekä ymmärtää maapallon ihmisen elinpaikkana.

Ympäristön aineita ja ilmiöitä

Oppilas

- osaa käyttää keskeisiä käsitteitä ja hahmottaa käsitteitä kokonaisuuksina
- osaa käyttää yksinkertaisia tutkimusvälineitä, kuten kelloa, pituusmittoja, lämpömittaria ja luuppia, sekä käyttää havaintojen teossa myös itse tehtyjä välineitä
- osaa selittää yksinkertaisten laitteiden, kuten vivun, pyörän, jousen, toimintaa sekä osaa tutkia erilaisten rakenteiden lujuutta

- osaa rakentaa yksinkertaisen virtapiirin pariston, lampun ja johtimien avulla sekä tuntee kodissa käytettäviä sähkölaitteita; hän ymmärtää, että sähkön käyttöön liittyy vaaroja ja osaa käyttää sähkölaitteita turvallisesti
- tuntee erilaisia valon, äänen ja lämmön lähteitä sekä tunnistaa ja osaa tutkia valoon, ääneen ja lämpöön liittyviä ilmiöitä kuten äänen eteneminen, valon eteneminen ja heijastuminen sekä lämmön siirtyminen ja lämmittäminen
- tuntee näön ja kuulon suojeluun sekä palovammojen ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä ja osaa toimia niiden mukaisesti
- osaa tutkia ilman ja veden ominaisuuksia, veden olomuodon muutoksia ja osaa kuvailla veden kiertokulkua luonnossa
- ymmärtää aineen muuttumisen toiseksi aineiksi esimerkiksi kynttilän tai puun palaessa sekä tuntee herkästi syttyviä aineita ja osaa käyttää alkusammutusvälineitä
- tuntee erilaisten aineiden ja materiaalien ominaisuuksia ja käyttötarkoituksia ja tietää, että kotona voi olla vahingollisia aineita, kuten lääkkeitä, pesu- ja puhdistusaineita sekä liuottimia, tupakka- ja alkoholituotteita
- osaa lajitella jätteitä, ei roskaa ympäristöä sekä osaa säästää vettä, sähköä ja lämpöä.

Ihminen ja terveys

Oppilas

- osaa kuvata kasvun ja kehityksen sekä elämänsä eri vaiheita, osaa nimetä ihmisen tärkeimmät ruumiinosat ja keskeisiä elintoimintoja
- tuntee terveyttä edistäviä arkikäytäntöjä ja tottumuksia: vuorokausirytmii, riittävä uni ja lepo, ravinto, säännöllinen ruokaileminen, päivittäinen liikunta, oikeat työskentelyasennot koulussa ja kotona, ryhti, suun terveys, hygienia, pukeutuminen
- osaa perussäännöt ryhmässä toimimisesta ja kohteliaasta käytöksestä; hän osaa tunnistaa ja nimetä erilaisia tunteita ja tietää, että tunteiden ilmaisua voidaan säädellä
- osaa kuvata tavallisimpia lasten sairauksia, niiden oireita ja itsehoitoa; hän tietää lääkkeiden käytön perussääntöjä; hän osaa yksinkertaisia ensiaputaitoja sekä osaa hälyttää ja hakea apua tarvittaessa.

Turvallisuus

Oppilas

- osaa kuvata erilaisia kiusaamisen ja väkivallan tunnuspiirteitä; hän tietää yksilön oikeuden fyysiseen koskemattomuuteen sekä tunnistaa hyväksytyn ja ei-toivotun kosketuksen erot; hän tietää, miten tarvittaessa voi hakea apua itselleen, ja tietää, ketkä auttavat koulussa ja lähiyhteisössä
- tietää ikä kautensa mukaisesti, mikä on luvallista toimintaa ja mikä ei
- tietää ja tunnistaa turvallisuutta uhkaavia vaaratekijöitä lähiympäristössä ja liikuttaessa liikenteessä, vesillä tai jäällä; hän tuntee jalankulkijana ja pyöräilijänä keskeiset liikennesäännöt ja ymmärtää, miksi sovittuja ohjeita ja sääntöjä pitää noudattaa.

7.7 Biologia ja maantieto

Biologian opetuksessa tutkitaan elämää ja sen ilmiöitä. Opetus järjestetään siten, että oppilas oppii tunnistamaan eliölajeja, ymmärtämään eliöiden ja niiden ympäristöjen välistä vuorovaikutusta sekä arvostamaan ja vaalimaan luonnon monimuotoisuutta. Biologian opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta tuntemaan myös itseään ihmisenä ja osana luontoa. Ulkona tapahtuvassa opetuksessa oppilaan tulee saada myönteisiä elämyksiä ja kokemuksia luonnosta sekä oppia havainnoimaan ympäristöä. Biologian opetuksen tulee perustua tutkivaan oppimiseen. Ilmiöiden havainnollistamisessa käytetään myös leikinomaista mallintamista. Opetusta toteutetaan sekä maastossa että luokkahuoneessa.

Oppimisympäristön tulee tukea tutkivaa oppimista ja myönteistä asennoitumista biologian harrastamiseen. Maastossa työskentelyn tulee olla myös retkeilynomaista ja luonnosta nauttimiseen ohjaavaa. Sitä tulee järjestää myös erilaisten teemapäivien, retkien tai leirikoulujen yhteydessä. Koulumme oppimisympäristöjä ovat luonnontieteiden luokan ja luokkahuoneiden lisäksi esimerkiksi seuraavat: koulun lähiympäristö, yliopiston alue ja sen puistot, lintujentarkkailupaikat Eerolanlahdella ja Pitkäruohonniemessä, Tuomiojärvi, Haukanniemi, Jyväsjärvi, Vesilinnan luontomuseo, jätevedenpuhdistamo, jäteasema, maatilat, luonnonsuojelualueet (esim. Laajavuoren, Tourulan ja Sippulanniemen luontopolut, Pyhä-Häkin kansallispuisto), Vesalan leirikeskuksen ympäristö ym. leirikoulukohteet.

Maantiedon opetuksessa tarkastellaan maapalloa ja sen erilaisia alueita. Opetuksen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään luonnon ja ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja niiden välistä vuorovaikutusta eri alueilla. Maantiedon opetuksen tavoitteena on laajentaa oppilaan maailmankuvaa kotimaasta Eurooppaan ja muualle maailmaan. Opetus järjestetään siten, että oppilas saa käsityksen luonnonympäristöjen ja kulttuuriympäristöjen rikkaudesta eri puolilla maapalloa ja oppii arvostamaan niitä. Opetuksessa otetaan huomioon ajankohtaisuus - tarkkaillaan, miten käsiteltäviä asioita uutisoidaan tiedotusvälineissä. Maantiedon opetuksen tulee luoda pohjaa kansojen ja kulttuurien väliselle suvaitsevuukselle ja kansainvälisyydelle. Maantiedon opetuksessa tulee käyttää hyväksi oppilaiden kokemuksia ja tietämystä eri maista. Ilmiöitä tulee tutkia myös kokeellisesti ja mallintamalla. Opetukseen sisällytetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Myös maantiedon opetuksessa painotetaan elämyksellisyyttä.

Vuosiluokilla 5–6 biologian ja maantiedon opetukseen integroidaan myös terveystiedon opetusta. Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii ymmärtämään omaa kasvuaan ja kehitystään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena prosessina sekä ihmisen ja hänen ympäristönsä välisenä vuorovaikutuksena.

Biologian ja maantiedon opetuksen tulee painottaa vastuullisuutta, luonnon suojelua ja elinympäristöjen vaalimista. Sen tulee tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi. Oppilaita tutustutetaan luonnontieteelliseen ajattelun ja kulttuuriin. Tavoitteena on kehittää kykyä ymmärtää luonnontieteellistä informaatiota. Asioita ja ilmiöitä otetaan esille eri näkökulmista myös fysiikan ja kemian opiskelussa siten, että ne tukevat toisiaan. Oppimisympäristöjen ja niissä suunnitellun toiminnan tulee tukea myönteistä asennoitumista luonnosta nauttimiseen, ympäristön suojeluun ja säilyttämiseen.

Biologian tavoitteet vuosiluokilla 5–6

Oppilas oppii

- tuntemaan eliölajeja, niiden rakennetta ja elämää sekä eliölajien sopeutumista elinympäristöihinsä
- liikkumaan luonnossa sekä havainnoimaan ja tutkimaan luontoa maastossa
- ymmärtämään, että ihminen on ravinnontuotannossaan riippuvainen muusta luonnosta
- toimimaan ympäristöystävällisesti, huolehtimaan lähiympäristöstään ja suojelemaan luontoa
- tietämään perusasiat ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista
- ymmärtämään seksuaalisuuden osaksi ihmisen persoonallisuutta, tunnistamaan murrosiän tunnuspiirteitä sekä arvostamaan kasvua ja kehitystä jokaisen henkilökohtaisena prosessina
- pohtimaan kasvuun, kehitykseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä kysymyksiä, ottamaan vastuuta omista teoistaan sekä ottamaan huomioon toiset ihmiset

Keskeiset sisällöt

5. vuosiluokka	6. vuosiluokka
Eliöt ja elinympäristöt - lähialueiden maasekkärangattomien ja maasekkärangkaisten tutkiminen - ravintoketjuja - kasvien rakenne, yhteyttäminen, lisääntyminen ja kasvu - kasviston valmistaminen - kuivan kangasmetsän tutkiminen ja metsien hyötykäyttöön tutustuminen - eliökunnan järjestelmään tutustuminen Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu ja kehitys - ihmisen kehon rakenne, keskeiset elintoiminnot, lisääntyminen sekä murosian fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset - seksuaalisen kehityksen yksilöllinen vaihtelu, oman kehon arvostaminen ja suojeleminen sekä tervettä kasvua ja kehitystä tukevat ja haittaavat tekijät - läheisyyden tarve, ihmissuhteisiin ja tunteiden säätelyyn liittyvät sosiaaliset tekijät sekä ikäkauteen liittyvät oikeudet ja vastuu Luonnon ja ympäristön suojeleminen - ympäristötukutaidon ja ympäristöystävällisen toiminnan harjoittelu (ks. Jyväskylän normaalikoulun ympäristöohjelma) - luonnon monimuotoisuuden merkitys - jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet	Eliöt ja elinympäristöt - lähialueen vesiselkärangattomien ja vesiselkärangkaisten tutkiminen - kasviston valmistaminen - tuoreen kangasmetsän eliölajiston ja ravintoketjujen tutkiminen sekä metsien hyötykäyttöön tutustuminen - elintarvikkeiden alkuperä ja tuottaminen sekä puutarhan antimet Luonnon ja ympäristön suojeleminen - ympäristötukutaidon ja ympäristöystävällisen toiminnan harjoittelu (ks. Jyväskylän normaalikoulun ympäristöohjelma) - luonnon monimuotoisuuden merkitys - jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet

Maantiedon tavoitteet vuosiluokilla 5–6

Oppilas oppii

- laatimaan ja tulkitsemaan karttoja sekä käyttämään tilastoja, diagrammeja, kuvia ja sähköisiä viestimiä maantieteellisen tiedon lähteinä
- oppii hahmottamaan maailmankartan ja tuntemaan sen keskeisen nimistön
- oppii ymmärtämään ihmisen toiminnan riippuvuutta ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista maapallolla
- perehtyy Euroopan maantietoon ja maapallon muihin alueisiin sekä oppii arvostamaan ja suhtautumaan myönteisesti vieraisiin maihin, niiden kansoihin ja kulttuureihin

Keskeiset sisällöt

5. vuosiluokka	6. vuosiluokka
Eurooppa osana maailmaa • Euroopan tarkasteleminen maailman kartalla sekä Euroopan kartakuvan hahmottaminen • Euroopan ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet • erilaisten karttojen, kartastojen, karttapallon ja muiden maantieteellisten tietolähteiden käytön sekä tiedon havainnollistamisen harjoittelu	Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla • maailmankartan keskeinen nimistö ja karttataitojen harjoittelu • erilaisten karttojen, kartaston, karttapallon ja muiden maantieteellisten tietolähteiden käytön sekä tiedon havainnollistamisen harjoittelu • sademetsät, savannit, arot, aavikot, talvisateiden alueet sekä lauhkean ja kylmän vyöhykkeen alueet ihmisen elinympäristöinä sekä ihmisten monimuotoinen elämä erilaisissa ympäristöissä • luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutus maapallolla sekä ihmisen toiminnan aiheuttamat muutokset ympäristössä

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- osaa liikkua luonnossa sekä havainnoida ja tutkia luontoa
- osaa kuvata tekemiään yksinkertaisia luontoon ja muuhun ympäristöön liittyviä tutkimuksia sekä selostaa niiden tuloksia
- tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja osaa kerätä lähiympäristön kasveja ohjeiden mukaisesti.

Eliöt ja elinympäristöt

Oppilas

- tuntee eri selkärangaisryhmät ja tunnistaa lähiympäristön yleisimmät nisäkkäät, linnut ja kalat sekä osaa kertoa esimerkkejä eläinten sopeutumisesta ympäristöönsä
- tietää, että vihreät kasvit valmistavat itse oman ravintonsa yhteyttämisen avulla
- osaa selittää ravintoketjun pääperiaatteet jonkin esimerkin avulla
- ymmärtää ja osaa antaa esimerkkejä siitä, miksi ja miten ihminen on riippuvainen luonnosta ja osaa selvittää peruselintarvikkeiden alkuperän
- osaa antaa esimerkkejä siitä, miten lähiluontoa ja asuinympäristöä voidaan vaalia ja suojella.

Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu, kehitys ja terveys

Oppilas

- osaa kuvata perusasioita ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista
- osaa tarkastella omaan kasvuunsa ja kehitykseensä liittyviä muutoksia, osaa selittää murrosiän ja seksuaalisen kehityksen muutoksia tytöillä ja pojilla sekä antaa esimerkkejä niiden yksilöllisestä ilmenemisestä
- osaa antaa esimerkkejä siitä, miten tunteiden ilmaisua voidaan säädellä, ja siitä, miten asioita voidaan tarkastella myös muiden ihmisten näkökulmasta, sekä osaa esimerkein kuvata tunneilmaisuuksiin liittyvää ihmisten erilaisuutta
- tietää ikäkauteensa liittyvät oikeutensa ja vastuunsa.

Karttataidot

Oppilas

- osaa etsiä kartastosta tutkimiaan paikkoja, käyttää kartanluvussa hyväkseen karttamerkkejä ja mittakaavoja sekä osaa tulkita erilaisia karttoja
- osaa tulkita tilastoja, diagrammeja, kuvia, ja sähköisten viestimien välittämää tietoa sekä osaa kriittisesti arvioida eri tietolähteitä
- osaa itse laatia yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.

Eurooppa osana maailmaa

Oppilas

- tietää pääpiirteissään Euroopan valtiot ja niiden pääkaupungit sekä osaa kuvata luonnonolojen vaihtelua ja ihmisen toimintaa Euroopassa.

Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla

Oppilas

- tietää maailmankartan keskeisen nimistön, kuten maanosat, valtameret, suurimmat vuoristot sekä sademetsä- ja aavikkoalueet
- tietää, että maapallolla on erilaisia ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä ja osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten ilmasto-olot, kuten lämpötila ja sademäärä, vaikuttavat ihmisen toimintaan, erityisesti maatalouteen ja asumiseen eri vyöhykkeillä sekä osaa kuvata ihmisten elämää erilaisissa ympäristöissä
- osaa kertoa esimerkkejä eri alueilta siitä, miten ihmisen toiminta, kuten kaupunkien ja teollisuuden rakentaminen, liikalaiduntaminen ja polttopuun kerääminen ovat aiheuttaneet muutoksia ympäristössä
- osaa tunnistaa oman kulttuurin ja vieraiden kulttuurien piirteitä.

Biologian tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

Tavoitteet

Oppilas oppii

- käyttämään biologialle ominaisia käsitteitä sekä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä kuvaamaan elämän perusilmiöitä
- tunnistamaan eliölajeja ja arvostamaan luonnon monimuotoisuutta sekä suhtautumaan myönteisesti sen vaalimiseen
- hahmottamaan ekosysteemien rakennetta ja toimintaa
- tuntemaan kasvien kasvattamisen ja viljelyn periaatteita sekä kiinnostuu kasvien kasvattamisesta
- tuntemaan ihmisen perusrakenteen ja keskeiset elintoiminnot sekä ymmärtämään seksuaalisuuden biologisen perustan

- tuntemaan perinnöllisyyteen liittyviä keskeisiä käsitteitä
- tunnistamaan kotiseudun ympäristömuutoksia, pohtimaan niiden syitä ja esittämään ongelmien ratkaisumahdollisuuksia
- ymmärtämään ympäristönsuojelun keskeiset tavoitteet ja luonnonvarojen kestävä käytön periaatteet.

Keskeiset sisällöt

7. vuosiluokka	8. vuosiluokka	9. vuosiluokka
Luonto ja ekosysteemit • kotiseudun lajistoa: kasvikoelma • ekosysteemi ja sen toiminta: esimerkkinä ekosysteemistä metsä tai järvi • metsänhoitoon ja kasvinviljelyyn tutustuminen	Elämä ja evoluutio • solun rakenne ja toiminta • evoluutio ja eliökunnan järjestelmä • biotekniikan perusteet	Ihminen • ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot • ihmisen lisääntyminen sekä alkion ja sikiön kehitys • perinnöllisyystieteen perusteet Yhteinen ympäristö • kestävä kehitys ja monimuotoisuus • pienimuotoinen ympäristötutkimus omasta elinympäristöstä

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Biologian tutkimustaidot

Oppilas osaa

- käyttää mikroskooppia näytteitä tutkiessaan
- työskennellä maastossa ja laboratoriossa annettujen ohjeiden mukaan sekä osaa kerätä kasveja ohjeiden mukaisesti
- toteuttaa itsenäisesti pienimuotoisia tutkimuksia.

Luonto ja ekosysteemit

Oppilas osaa

- jaotella eliöitä pääryhmittäin keskeisten tuntomerkkien avulla ja osaa tunnistaa lähiluonnon kasvi-, eläin- ja sienilajeja
- kuvata ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan
- nimetä ja kuvata metsä- ja järviyyppejä
- tehdä pienimuotoisia metsä-, vesi- tai suoekosysteemiin liittyviä tutkimuksia
- selostaa perusasioita metsänhoidosta ja kasvinviljelystä
- kuvata esimerkein luonnon monimuotoisuutta, osaa perustella sen merkitystä ekologisen kestävyiden kannalta sekä tuntee metsien kestävä käytön periaatteet.

Elämä ja evoluutio

Oppilas osaa

- kuvata pääpiirteet kasvi- ja eläinsolun rakenteesta
- selostaa fotosynteesin ja kuvata sen merkityksen eliökunnan kannalta
- kuvata kasvien, eläinten, sienten ja mikrobien lisääntymistä
- selostaa evoluution peruspiirteet ja ihmisen evoluution vaiheet
- jäsentää eliökunnan pääryhmiin ja perustella ryhmittelyn.

Ihminen

Oppilas osaa

- kuvata ihmisen tärkeimpien kudosten, elinten ja elimistöjen rakenteen ja toiminnan pääpiirteet
- selvittää seksuaalisuuden erilaisia ilmenemismuotoja
- selostaa pääpiirteissään sukupuolisolujen synnyn, yhdynnän, hedelmöityksen, raskauden kulun ja synnytyksen
- käyttää periytymiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä.

Yhteinen ympäristö

Oppilas osaa

- kuvata ekologisesti kestävästä kehitystä sekä luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja ympäristösuojelun merkitystä
- tehdä pienimuotoisia tutkimuksia oman elinympäristönsä tilasta
- kertoa esimerkkejä kotiseutunsa luonnonympäristön muuttumisesta ja osaa antaa esimerkkejä siitä, millä tavalla voi itse toimia kestävästä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

Maantiedon tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

Tavoitteet

Oppilas oppii

- käyttämään ja tulkitsemaan fyysisiä karttoja ja teemakarttoja sekä käyttämään muita maantieteellisiä tietolähteitä, kuten diagrammeja, tilastoja, ilmakuvia, satelliittikuvia, valokuvia, kirjallisuutta, uutislähteitä sekä sähköisiä viestimiä
- määrittelemään alueiden sijainnin ja paikkojen väliset etäisyydet
- ymmärtämään planetaarisuuden vaikutuksia maapallolla
- ymmärtämään maanpintaa muokkaavien tekijöiden vaikutuksen maisemassa
- ymmärtämään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa sekä oppii tietämään syyt, jotka ohjaavat ihmisen toimintojen sijoittumista
- tunnistamaan eri kulttuurien piirteitä, ja oppii suhtautumaan myönteisesti vieraisiin maihin ja niiden kansoihin sekä erilaisten kulttuurien edustajiin
- tuntemaan ja arvostamaan Suomen luonnonympäristöä ja rakennettua ympäristöä sekä oppii hahmottamaan oman alueellisen identiteettinsä
- tietämään, miten Suomessa jokainen kansalainen voi vaikuttaa oman elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittymiseen
- ymmärtämään ja kriittisesti arvioimaan uutistietoa esimerkiksi maailmanlaajuisista ympäristö- ja kehityskysymyksistä sekä oppii toimimaan itse kestävästä kehityksen mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

7. vuosiluokka	8.vuosiluokka	9.vuosiluokka
Maa ihmisen kotiplaneetta • maapallon sisäiset ja ulkoiset tapahtumat • tutustutaan ja vertaillaan kahta tai useampaa maanosaa	Eurooppa osana maailmaa • Euroopan maisemien muotoutuminen • ihmisen toiminta ja vuorovaikutukset Euroopan eri alueilla • Eurooppa-aiheinen tutkielma	Suomi maailmassa • Suomen karttakuvan ja luonnonmaisemien muotoutuminen • luonnon ja ihmisen vuorovaikutus eri alueilla • rakennettu ympäristö, perinnemaisemat ja Suomen ilmasto • monikulttuurisuus Suomessa Yhteinen ympäristö • globaalit ympäristöongelmat ja niiden ratkaisumahdollisuudet • kuluttajan vastuu ympäristöstä

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Maantieteelliset taidot

Oppilas osaa

- etsiä kartoista ja kartastoista tutkimiaan paikkoja sekä osaa käyttää hyväksi karttamerkkejä ja kartan mittakaavaa
- tulkita fyysisiä kartoja, teemakarttoja, valokuvia ja tilastoja sekä osaa käyttää hyväksi uutislähteitä ja tietoverkoissa olevaa tietoa
- havainnollistaa maantieteellistä tietoa karttojen ja piirrosten avulla
- vertailla eri alueiden ilmastodiagrammeja ja väestöpyramideja sekä laatia itse ilmastodiagrammin tilastotietojen perusteella.

Maailman jäsentäminen

Oppilas osaa

- hahmottaa ja jäsentää maailmaa sekä tunnistaa eri maanosien luonnon- ja kulttuurimaantieteelliset peruspääpiirteet
- soveltaa oppimaansa maantieteellistä tietoa eri lähteistä saamiensa ajankohtaisten uutistietojen analysointiin ja osaa sijoittaa uutisten tapahtumapaikat maailmankartalle.

Euroopan jäsentäminen

Oppilas osaa

- kuvata Euroopan eri alueiden luonnonoloja ja ihmisen toimintaa sekä ymmärtää Euroopan maisemallisen ja kulttuurisen rikkauden
- vertailla Eurooppaa muihin maanosiin ja ymmärtää, että Eurooppa on vuorovaikutuksessa muiden maailman alueiden kanssa.

Suomen jäsentäminen

Oppilas osaa

- selostaa, miten Suomen luonnonmaisemat ovat muotoutuneet ja miten luonnonolot ovat vaikuttaneet ihmisen toimintaan Suomen eri alueilla
- kuvata ja analysoida asutuksen ja elinkeinoelämän alueellisia piirteitä ja sijoittumista Suomessa
- analysoida Suomen rakennetun ympäristön piirteitä ja tuntee, mitä ovat arvokkaat kulttuuri- ja perinnemaisemat
- osaa selostaa, miten jokainen kansalainen voi vaikuttaa Suomessa oman elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen
- suunnitella ja toteuttaa pieniä kotiseutunsa luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön liittyviä tutkimuksia
- tunnistaa oman kulttuurin piirteitä sekä tuntee Suomen ja lähialueiden vähemmistökulttuurit
- kuvata sitä, miten Suomi on vuorovaikutuksessa omien lähialueidensa sekä Euroopan ja koko maailman kanssa.

Yhteinen ympäristö

Oppilas osaa

- selostaa lyhyesti, mitä ovat keskeiset maailmanlaajuiset ympäristö- ja kehitysongelmat, kuten kasvihuoneilmiön voimistuminen, otsonikato, aavikoituminen, elinympäristöjen saastuminen, väestönkasvu sekä köyhyys- ja nälkäongelma
- kuvata Itämeren alueen ympäristöongelmia ja niiden syitä sekä osaa esittää keinoja parantaa Itämeren alueen ympäristön tilaa
- kuvata, mitkä ovat hänen omat vaikutusmahdollisuutensa ympäristön tilan parantamiseksi ja tietää keinoja, joiden avulla keskeisiä maailmanlaajuisia ympäristö- ja kehityskysymyksiä voidaan ratkaista.

Aihekokonaisuudet biologiassa ja maantiedossa

Ihmisenä kasvaminen

Tämä aihekokonaisuus on olennainen osa kaikkea koulutyöskentelyä. Tavoitteenamme on kasvattaa yhteistyökykyisiä, toiset huomioonottavia ja velvollisuuksistaan huolehtivia aktiivisia kansalaisia. Tämä aihekokonaisuus on osana jokaista biologian kurssia ja toteutuu ryhmä- ja paritöiden ja yksilötyöskentelyn kautta.

Kulttuuri identiteetti ja kansainvälisyys

Tätä aihekokonaisuutta toteutetaan kaikilla yläkoulun maantiedonkursseilla, joilla perehdytään sekä omaan että vieraisiin kansoihin ja kulttuureihin. Tavoitteena on kasvattaa suvaitsevaisia oppilaita, jotka pitävät erilaisuutta rikkautena. Biologiassa on keskeistä oppilaan kasvaminen maapallon luontoa arvostavaksi kansalaiseksi.

Viestintä ja mediataito

Oppiaineissamme käytetään monipuolista lähdemateriaalia, samalla oppilasta opetetaan kriittiseen suhtautumiseen eri lähteistä löytäänsä tietoon. Oppilaita kannustetaan itsenäiseen tiedonhankintaan ja opetetaan ymmärtämään asioiden syitä ja seurauksia.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

Tavoitteena on tehdä vierailuja oppiaineisiin liittyviin yhteistyötahoihin. Kannustamme oppilaita osallistumaan erilaisiin yritysten järjestämiin tapahtumiin ja kilpailuihin.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Aihekokonaisuus on oleellinen osa oppiaineidemme sisältöjä. Tavoitteenamme on kasvattaa oppilaita ymmärtämään, mitä on kestävä kehitys ja kuinka sitä voidaan toteuttaa yksilö ja yhteisötasolla. Painotamme myös yksilön vastuuta sekä paikallisella että globaalilla tasolla. Erityisesti yksilön hyvinvointiin liittyvät asiat painottuvat biologian 9 luokan kursseilla. Olennaista on myös ymmärtää ympäristön hyvinvoinnin vaikutus yksilön hyvinvointiin.

Turvallisuus ja liikenne

Oppilaita ohjataan turvalliseen ja sääntöjen mukaiseen liikenteessä liikkumiseen erityisesti luontoretkillä ja maastotunneilla. Oppisisältöihimme kuuluvat myös ympäristön kemikaalien aiheuttamat riskit.

Ihminen ja teknologia

Oppiaineissamme käytämme monenlaista teknologiaa osana opetusta: tietokoneet, mikroskoopit, demokamera jne. Opettaja ohjaa oppilaita käyttämään teknisiä välineitä opiskelun apuna.

7.8 Fysiikka ja kemia

Fysiikan ja kemian opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset sekä ympäristön kappaleista, aineista ja ilmiöistä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Näistä edetään kohti fysiikan ja kemian peruskäsitteitä ja periaatteita. Ilmiöiden havainnoiminen ja toiminta on tärkeää opiskelussa. Havaintoja ja peruskäsitteitä sovelletaan arkielämän tilanteisiin ja harrastuksiin. Asioita ja ilmiöitä otetaan esille eri näkökulmista myös biologian ja maantiedon opetuksessa siten, että ne tukevat toisiaan. Työtavoissa painotetaan aktiivisuutta, yhteistoiminnallisuutta ja kokeellisuutta. Työskentelyn tulee luoda oppimisen iloa ja motivaatiota. Oppilaita tutustutetaan luonnontieteelliseen ajatteluun ja kulttuuriin. Tavoitteena on kehittää kykyä ymmärtää luonnontieteellistä informaatiota. Opiskelun tulee innostaa oppilasta luonnontieteiden opiskeluun, auttaa pohtimaan hyvän ja turvallisen ympäristön merkitystä sekä opettaa oppilasta huolehtimaan ympäristöstään ja toimimaan siinä vastuullisesti. Opetukseen integroidaan terveystiedon opetusta turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 5–6

Oppilas oppii

- työskentelemään ja toimimaan turvallisesti itseään ja ympäristöään suojellen sekä noudattamaan annettuja ohjeita
- tekemään havaintoja ja mittauksia, etsimään tietoa tutkittavasta kohteesta sekä pohtimaan tiedon luotettavuutta
- tekemään johtopäätöksiä havainnoistaan ja mittauksistaan sekä tunnistamaan luonnonilmiöihin ja kappaleiden ominaisuuksiin liittyviä syy-seuraussuhteita; ymmärtämään, kuinka tutkitut ja opitut ilmiöt ilmenevät jokapäiväisessä elämässä ja harrastuksissa
- tekemään yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita, joissa selvitetään ilmiöiden, eliöiden, aineiden ja kappaleiden ominaisuuksia sekä niiden välisiä riippuvuuksia
- käyttämään ja hoitamaan laboratorio- ja muita tutkimusvälineitä

- käyttämään luonnontieteellisen tiedon kuvailemisessa, vertailemisessa ja luokittelussa fysiikan ja kemian alaan kuuluvia käsitteitä
- julkaisemaan hankkimaansa tietoa kirjoittamalla, suullisesti, piirtämällä, kaavioilla ja mallintamalla
- ymmärtämään päihde- ja vaikuteaineiden vaarallisuuden

Keskeiset sisällöt

5. vuosiluokka Energia ja sähkö • lämmön, valon ja liikkeen aikaansaaminen sähköön avulla • yksinkertaiset virtapiirit, paristot ja akut jännitelähteinä • sähköllä toimivat laitteet • sähköturvallisuus • verkkovirta, muuntaja, sähköjohto, lampun vaihto • oikosulku, sulake • ukkoselta suojautuminen • kodinkoneiden turvallinen käyttö Luonnon rakenteet • maan vetovoima ja kitka sekä voimista aiheutuvia liike- ja tasapainoilmiöitä • painovoima, massa ja sen mittaaminen • erilaisten liikkeiden tunnistaminen • liikettä vastustavat voimat: kitka, ilman- ja vedenvastus • voiman ja massan vaikutus kappaleen liikkeeseen ja muotoon • liikettä kuvaavien käsitteiden soveltaminen turvallisessa liikkumisessa ja tapaturmien ehkäisyssä • turvallisuus liikuntaharastuksissa • liikemeturvallisuus: polkupyörällä ja jalankulkijana liikenteessä Aineet ympärillämme • ilman koostumus ja ilmakehä • ilmakehän merkitys • kemiallisia merkkejä • ilmansuojelu, ilmansaastumisen havainnointi • veden ominaisuudet • liukeneminen, kylläinen liuos • luonnonvesien tutkiminen • vesien saastuminen, biologinen puhtaus • vesinäytteiden kerääminen; kirkkaus, vaahtoaminen • veden puhdistaminen	6. vuosiluokka Energia ja sähkö • erilaisia sähköön ja lämmön tuotantotapoja • energiavarat Luonnon rakenteet • Maan ja kunnan liikkeet ja näistä aiheutuvia ilmiöitä • maapallo, kuu • kunnan vaiheet, auringonpimennys, kuuapimennys • vuorokauden ajat, vuodenaajat, aikavyöhykkeet • Aurinkokunnan rakenne ja tähtitaivas • tähtitaivaan havainnointi Aineet ympärillämme • Maaperän ja elinympäristön aineet • maaperästä saatavien aineiden luokittelu ja erottamismenetelmiä: suodatus, kiteytys, seulominen • alkuaineiden kemiallisia merkkejä • elinympäristöön kuuluvien aineiden ja tuotteiden alkuperä, turvallinen käyttö ja kierrätys • vaikuttavat aineet päihteissä ja huumeaineissa sekä niiden haitat
---	--

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- osaa työskennellä ja toimia turvallisesti itseään ja ympäristöään suojellen sekä noudattaa annettuja ohjeita
- osaa tehdä havaintoja ja mittauksia eri aisteilla ja mittausvälineillä sekä osaa kohdistaa havaintojen teon kohteen olennaisiin piirteisiin, esimerkiksi liikkeeseen tai lämpötilaan ja niiden muutoksiin
- osaa tehdä johtopäätöksiä havainnoistaan ja mittauksistaan, esittää mittaustuloksiaan esimerkiksi taulukoiden avulla sekä selittää luonnon perusilmiöihin ja kappaleiden ominaisuuksiin liittyviä syy-seuraussuhteita, esimerkiksi mitä suurempi massa kappaleella on, sitä vaikeampi se on saada liikkeelle tai pysäyttää
- osaa tehdä yksinkertaisia kokeita, esimerkiksi tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat kiinteän aineen liukenemiseen
- osaa käyttää käsitteitä, suureita ja niiden yksiköitä aineiden, kappaleiden ja ilmiöiden ominaisuuksien kuvailemisessa, vertailemisessa ja luokittelussa
- osaa koota eri lähteistä löytämäänsä tietoa sekä pohtia sen oikeellisuutta aikaisempien tietojensa, tutkimustensa ja muiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella.

Energia ja sähkö

Oppilas

- tuntee eri jännitelähteitä, kuten paristo ja akku sekä osaa tehdä kokeita, joissa sähköä käytetään valon, lämmön ja liikkeen aikaansaamiseen
- tietää, että sähköä ja lämpöä voidaan tuottaa erilaisten luonnonvarojen avulla sekä osaa luokitella luonnonvaroja uusiutuviin ja uusiutumattomiin.

Luonnon rakenteet

Oppilas

- osaa tutkia vuorovaikutuksista aiheutuvia voimia kuten painovoima, kitka sekä ilman- ja vedenvastus sekä tunnistaa erilaisia liikkeitä
- osaa tutkia, miten voima muuttaa liikettä ja soveltaa luonnontieteellistä tietoa liikkumisessa ja liikenteessä
- tunnistaa Maan ja Kuun liikkeistä johtuvia ilmiöitä, kuten vuorokaudenajat, vuodenajat, Kuun vaiheet, pimennykset sekä tuntee Aurinkokunnan rakenteen ja osaa tehdä havaintoja tähtitaivaasta
- osaa kuvata vaaratilanteita liikenteessä ja muussa arkiympäristössä.

Aineet ympärillämme

Oppilas

- tuntee ilman koostumuksen ja osaa ilmakehän kaasujen kemiallisia merkkejä sekä ymmärtää ilmakehän merkityksen elämän ylläpitäjänä
- osaa tutkia erilaisia veden ominaisuuksia sekä tietää, miten vesiä puhdistetaan
- osaa luokitella maaperästä saatavia aineita, tuntee maaperän alkuaineiden kemiallisia merkkejä sekä osaa käyttää erilaisia aineiden erottamismenetelmiä, kuten suodatusta, kiteytystä ja seulomista
- tuntee perusasioita ympäristönsä aineiden ja tuotteiden turvallisesta käytöstä ja elinkaaresta sekä osaa tutkia aineiden ja tuotteiden ominaisuuksia esimerkiksi happamuutta
- tuntee keskeisiä asioita tupakasta, päihteistä ja huumaaavista aineista, tietää, miksi ne ovat haitallisia, ja antaa esimerkkejä siitä, miksi niiden käyttö on vaarallista.

Fysiikan tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

Tavoitteet

Oppilas oppii

- työskentelemään ja tutkimaan luonnonilmiöitä turvallisesti ja yhdessä toisten kanssa
- luonnon tutkimisen taitoja, kuten kysymysten tekeminen ja ongelmien hahmottaminen
- havaintojen, mittauksien ja päätelmien tekemistä, vertailua ja luokittelua, hypoteesin esittämistä ja sen testaamista sekä tulosten käsittelyä, esittämistä ja tulkitsemista myös tieto- ja viestintätekniikkaa hyväksi käyttäen
- suunnittelemaan ja tekemään luonnontieteellisen tutkimuksen, jossa vakioidaan ja varioidaan luonnonilmiöissä vaikuttavia muuttujia ja selvitetään muuttujien välisiä riippuvuuksia
- muodostamaan yksinkertaisia malleja ja käyttämään niitä ilmiöiden selittämisessä sekä tekemään yleistyksiä ja arvioimaan tutkimusprosessin ja tulosten luotettavuutta
- käyttämään tarkoituksenmukaisia käsitteitä, suureita ja yksiköitä kuvatessaan fysikaalisia ilmiöitä ja teknologiaan kuuluvia asioita
- arvioimaan eri lähteistä hankkimansa tiedon luotettavuutta
- käyttämään erilaisia graafisia ja algebrallisia malleja ilmiöiden selittämisessä, ennusteiden tekemisessä ja ongelmanratkaisussa
- tuntemaan luonnonilmiöitä ja prosesseja ja niissä tapahtuvia energiamuutoksia, erilaisia luonnon rakenteita ja rakenneosien vuorovaikutuksia sekä ymmärtämään ilmiöiden syy-seuraussuhteita.

Keskeiset sisällöt

7. vuosiluokka Fysiikan työtapoja • mittaamisen ja havainnoinnin perusteet Värähdys- ja aaltoliike • erilaiset värähdys- ja aaltoliikkeiden perusilmiöt, suuheet ja lait • aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen, havaitseminen ja sädeoptiikka • äänen ja valon merkitys ja sovellukset • optisten laitteiden toimintaperiaatteita Lämpö • kappaleiden ja aineiden lämpöilmiöt • lämpötila ja -asteikot • lämmönsiirtyminen • entropia • lämpö energiamuotona, lämpöliike	8. vuosiluokka Liike, voima ja energia • vuorovaikutukset, niistä syntyvät voimat ja aiheutuvat liike- ja tasapainoilmat • massa, paino, paine ja noste • liike, tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit ja kuvaajat • voiman tekemä työ, kitka, energiamuodot ja teho • yksinkertaiset koneet, painopiste ja tasapaino. Luonnon rakenteet ja niiden tutkiminen • luonnon rakenteet ja mittasuhteet • vuorovaikutukset • energian sitoutuminen ja vapautuminen • radioaktiivinen hajoaminen, fissio ja fuusio • ionisoiva säteily ja sen vaikutus elolliseen luontoon • säteilysuojelu	9. vuosiluokka Sähkö, magnetismi ja elektroniikka • sähkömagneettinen vuorovaikutus • virtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt • sähköturvallisuus • sähkömagneettinen induktio ja muuntaja energian siirrossa • vaihtovirta ja sähköön käyttö kotona • elektroniset peruskomponentit ja niiden toiminta virtapiireissä
---	--	---

Arviointi vuosiluokilla 7–9

Kaikilla vuosiluokilla oppilaan kokeellinen työskentely, yhteistyötaidot ja kyky esittää tulokset sekä suullisesti että kirjallisesti ovat keskeisessä asemassa.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Luonnontutkimisen taidot**Oppilas**

- osaa työskennellä turvallisesti, ohjeita noudattaen ja yhdessä toisten kanssa
- osaa tehdä luonnontieteellisen tutkimuksen annetun ohjeen mukaan sekä suunnitella yksinkertaisia kokeita, sopia työnjaosta ja tehtävistä sekä osaa asettaa tavoitteita tai päämääriä yhdessä muiden oppilaiden kanssa
- osaa laatia pienimuotoisia tutkimuselostuksia, esittää tulokset esimerkiksi taulukkojen ja graafien avulla sekä tulkita niitä
- osaa tehdä kontrolloidun kokeen ja arvioida koejärjestelyn toimivuutta sekä tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä
- tietää, että fysiikka on perusluonnontiede ja että fysiikan tietoja ja kokeellista tiedonhankintamenetelmää käytetään muissa luonnontieteissä ja tekniikassa.

Liike ja voima

Oppilas

- osaa tutkia erilaisia vuorovaikutus- ja liikeilmiöitä sekä käyttää niitä kuvaavia suureita, kuten aika, matka, nopeus, kiihtyvyys ja voima
- osaa tehdä graafisia esityksiä esimerkiksi tasaisen ja kiihtyvän liikkeen mittaustuloksista sekä tulkita niitä sekä käyttää tasaisen liikkeen mallia liikettä koskevien ennusteiden tekemiseen ja keskinopeuden yhtälöä matkan tai ajan arviointiin ja laskemiseen
- ymmärtää yksinkertaisten mekaanisten koneiden, esimerkiksi vivun, toimintaperiaatteen ja tietää mekaanisten koneiden ja erilaisten rakenteiden sovelluksia
- osaa käyttää kappaleiden ja aineiden ominaisuuksia kuvaavia suureita ja osaa selittää niiden avulla havaitsemiaan ilmiöitä, esimerkiksi vertailla aineiden tiheyksiä ja selittää tiheyden avulla erilaisia ilmiöitä, kuten kellumisen ja kuumailmapallon toiminnan
- tuntee työn ja energian välisen yhteyden
- ymmärtää liikenneturvallisuutta koskevien määräysten fysikaalisen perustan.

Värähdys- ja aaltoliike

Oppilas

- tunnistaa aaltoliikkeitä ja niille luonteenomaisia ilmiöitä, esimerkiksi aaltoliikkeen synnyn, etenemisen, vastaanottamisen, heijastumisen ja taittumisen
- tunnistaa erilaisia jaksollisia ilmiöitä ja värähtelijöitä ympäristöstään ja niille ominaisia ilmiöitä sekä osaa luonnehtia kyseessä olevia ilmiöitä niitä kuvaavien suureiden avulla
- osaa tutkia valon heijastumista ja taittumista sekä selittää valonsädettä mallina käyttäen erilaisia näkemiseen liittyviä ilmiöitä ja peilien ja linssien toimintaa
- ymmärtää äänen ja valon merkityksen ihmisen ja yhteiskunnan kannalta, esimerkiksi melu ja siltä suojautuminen sekä valo tiedonsiirrossa.

Lämpö

Oppilas

- tunnistaa ympäristöstä lämmön siirtymiseen ja varastoitumiseen liittyviä ilmiöitä ja osaa tulkita niitä
- osaa luonnehtia lämpöopin perusilmiöitä, kuten lämpölaajenemista ja kappaleen lämpenemistä, niitä kuvaavien suureiden ja kokeellisten lakien avulla
- osaa käyttää lämpenemisen, olomuodon muutosten ja lämpölaajenemisen lakeja tarkastellessaan ja selittäessään ympäristössään tapahtuvia lämpöilmiöitä.

Sähkö

Oppilas

- osaa sähkölaitteiden ja lämpöä tuottavien laitteiden turvallisen ja taloudellisen käytön periaatteet sekä osaa arvioida ja laskea eritehoisten sähkölaitteiden käyttökustannuksia
- ymmärtää jännitteen ja sähkövirran välisen yhteyden suljetussa virtapiirissä ja vastuksien vaikutuksen sähkövirran suuruuteen sekä osaa tehdä ennusteita virtapiiriin toiminnasta ja käyttää kytkentäkaaviota virtapiiriin mallina
- tuntee sovelluksia kuten sähkölaitteet ja sähköinen viestintä
- tuntee sähkön tuotantoon ja siirtoon liittyviä prosesseja kuten muuntajan toiminta, osaa selittää energian muuntumisen voimalaitoksessa sekä arvioida erilaisten voimalaitosten hyötyjä ja haittoja.

Luonnon rakenteet

Oppilas

- tuntee säteilylajit ja säteilyn vaikutuksia, pystyy erottamaan vaaralliset säteilylajit vaarattomista ja osaa suojautua säteilyltä

- hahmottaa rakenneosien ketjun ja mittasuhteita alkeishiukkasista galakseihin ja osaa havainnollistaa näitä rakenteita ja järjestelmiä sopivilla malleilla
- osaa käyttää keskusteluissaan keskeisiä fysiikan käsitteitä muun muassa energia, vuorovaikutus ja säteily
- ymmärtää energian säilymisen periaatteen sekä osaa antaa esimerkkejä energian muuntumisesta erilaisissa prosesseissa, kuten puun palamisessa ja kiven putoamisessa.

Kemian tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain

Tavoitteet

Oppilas oppii

- työskentelemään turvallisesti ja ohjeita noudattaen
- käyttämään luonnontieteellisen tiedonhankinnan kannalta tyypillisiä tutkimusmenetelmiä, myös tieto- ja viestintätekniikkaa, sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- tekemään luonnontieteellisen tutkimuksen sekä tulkitsemaan ja esittämään tuloksia
- aineiden kiertokulkuun ja tuotteiden elinkaareen liittyviä prosesseja sekä niiden merkityksen luonnolle ja ympäristölle
- tuntemaan aineiden ominaisuuksia kuvaavia fysikaalisia ja kemiallisia käsitteitä ja käyttämään niitä
- aineen rakennetta ja kemiallisia sidoksia kuvaavia käsitteitä ja malleja
- kuvailemaan ja mallintamaan kemiallisia reaktioita reaktioyhtälöiden avulla
- soveltamaan omia tietojaan käytännön tilanteissa ja valinnoissa
- tuntemaan kemian ilmiöiden ja sovellusten merkityksen sekä ihmiselle että yhteiskunnalle.

Keskeiset sisällöt

7. vuosiluokka Kemian työtapoja - laboratoriotyöskentely ja turvallisuus - aineiden luokittelu ja erottaminen - atomien ja yhdisteiden rakenne - kemiallinen merkkikieli - reaktionopeus - aineiden paloherkkyys ja palamisreaktio Ilma ja vesi - ilmakehän kemiallinen koostumus - vesi ja veden kemiallisia ominaisuuksia	8. vuosiluokka Kemian elementit - jaksollinen järjestelmä ja kemialliset sidokset - alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuudet ja rakenteet - hapot, emäkset ja suolat - happamuus ja pH-asteikko - palamistuotteiden ympäristövaikutukset Raaka-aineet ja tuotteet - tärkeimmät maankuoresta saatavat alkuaineet ja yhdisteet - sähkökemiallisia ilmiöitä, sähköpari, elektrolyysi ja niiden sovellukset - reaktioyhtälöiden tulkitseminen ja ainemäärä - yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tasapainottaminen Maaperän ja veden kemiaa - uusiutuvat energiavarat - lannoitteet ja vesistöjen rehevöityminen - veden puhdistaminen kemiallisesti - vastuu elinympäristöstä - tuotteiden elinkaari	9. vuosiluokka Elollinen luonto ja yhteiskunta - fossiiliset energialähteet, palamisreaktio ja öljynjalostus - orgaaniset yhdisteet - ravintoaineet - pesu- ja kosmeettiset aineet ja tekstiilit - puunjalostus ja paperiteollisuus
---	--	---

Arviointi vuosiluokilla 7–9

Kaikilla vuosiluokilla oppilaan kokeellinen työskentely, yhteistyötaidot ja kyky esittää tulokset sekä suullisesti että kirjallisesti ovat keskeisessä asemassa.

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas

- osaa työskennellä annetun ohjeen mukaan turvallisesti yksin ja ryhmässä
- osaa tehdä yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita, esimerkiksi kokeen, jossa tutkitaan aineen palamista, palamistuotteen liukenemista veteen ja syntyneen vesiliuoksen happamuutta
- osaa esittää kokeidensa tulokset ja tulkita niitä
- tuntee aineiden kiertoprosesseja ja niiden aiheuttamia ilmiöitä luonnossa ja ympäristössä, esimerkiksi hiilen kiertokulku, kasvihuoneilmiö ja happamoituminen

- tuntee kemian ilmiöiden ja sovellusten merkityksen ihmiselle ja yhteiskunnalle, esimerkiksi fotosynteesin merkityksen elollisen luonnon energiavarannolle sekä korroosion ja korroosiolta suojaamisen merkityksen rakentamisessa ja metalliteollisuudessa
- tuntee ympäristöön vaikuttavia aineita, niiden lähteitä, leviämistapoja ja vaikutuksia ihmisen ja luonnon hyvinvointiin, esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden palamistuotteita ja raskasmetalleja
- tuntee teollisuuden eri aloja kuten metalli- ja puunjalostusteollisuus sekä niiden tuotteita ja niiden merkityksen jokapäiväisessä elämässä
- osaa tulkita tavaraselosteita, selittää tuotteen elinkaaren ja osaa tehdä valintoja kuluttujana
- osaa käyttää oikeita käsitteitä kuvaillessaan aineiden ominaisuuksia ja kemiallisia ilmiöitä, esimerkiksi happamuutta, sähkönjohtokykyä ja olomuodon muutoksia
- osaa tutkia aineiden ominaisuuksia ja käyttää tuloksia alkuaineiden ja yhdisteiden luokittelussa, tunnistamisessa ja erottamisessa, esimerkiksi epäjalot ja jalot metallit
- osaa kuvata atomia, kemiallisia sidoksia ja yhdisteitä asianmukaisilla malleilla käyttäen
- osaa tulkita yksinkertaisia reaktioyhtälöitä ja kirjoittaa esimerkiksi hiilen palamisreaktion yhtälön
- osaa tehdä päätelmiä aineen reaktioherkkyydestä atomin uloimman elektronikuoren rakenteen tai alkuaineen paikan perusteella jaksollisessa järjestelmässä

Aihekokonaisuudet kemiassa ja fysiikassa

Ihmisenä kasvaminen

Jatkuvan parityöskentelyn kautta opitaan vastuulliseen vuorovaikutteiseen työskentelyyn. Oppilaat oppivat tekemään omia valintoja ja päätöksiä kokeiden ja havaintojen avulla. Työskentelyssä opitaan sietämään myös epäonnistumisia.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Tutustutaan suomalaisiin keksintöihin ja teknologian saavutuksiin.

Viestintä ja mediataito

Opitaan erilaisten tiedonvälitystapojen ja tietolähteiden käyttöä tekemällä postereita, työselostuksia ja suullisia esityksiä. Tiedonhankinnassa oppilasta ohjataan kriittiseen ajatteluun.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Julkiudessa käydään usein keskusteluja, joissa fysiikan ja kemian tietämys nousee keskeiseen asemaan. Oikean ja kriittisen tiedon jakaminen parantaa oppilaan mahdollisuuksia ymmärtää käytyä keskustelua, ottaa siihen osaa ja myöhemmin osallistua päätöksentekoon. Teknologia-asioiden ja erilaisten teollisuusprosessien läpikäyminen antaa oppilaalle kuvan erilaisista tuotantomekanismeista. Näiden tunteminen mahdollistaa uusien innovaatioiden kehittämisen ja uusien yritysten perustamisen.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Vastuu ympäristöstä jakautuu sosiologiseen, kulttuuriseen, ekologiseen ja taloudelliseen näkökulmaan. Työtavoissa painotetaan vastuuta toimintaympäristöstä ja korostetaan yhteistyön

merkitystä. Oppisisällöt mahdollistavat ekologisen tavan toimia vastuullisena kansalaisena tulevaisuudessa.

Turvallisuus ja liikenne

Opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota työturvallisuuteen seuraavilla osa-alueilla: käyttäytyminen laboratoriossa, paloturvallisuus, vaaralliset kemikaalit ja aineet sekä sähköturvallisuus. Tutustutaan liikenteen fysikaalisiin lainalaisuuksiin ja niiden merkitykseen liikenneturvallisudessa.

Ihminen ja teknologia

Opetuksessa käytetään mittausteknologiaa, opetusohjelmia ja tietotekniikkaa. Tietoverkkoa käytetään opetuksen ja oppimisen apuvälineenä. Perehdytään ilmiöiden ja aineiden soveltamiseen uuden teknologian kehittämisessä ja tuotteiden tuottamisessa. Opiskellaan erilaisia energian tuotantotapoja ja arvioidaan niiden vaikutuksia ekologiselta, taloudelliselta, sosiologiselta ja kulttuuriselta kannalta.

7.9 Terveystieto

Terveystieto esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1–6 yhdistettynä muiden aineiden opetukseen

Esiopetuksessa sekä perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 terveystiedon opetuksen tärkeimpänä tavoitteena on terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen. Opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle jokapäiväisessä elämässä tarvittavia terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen liittyviä tietoja, taitoja sekä asenteita. Terveystieto on laaja-alainen oppiaine, jonka opetus integroidaan muihin oppiaineisiin (mm. ympäristö- ja luonnontieto (YL), biologia ja maantieto (BI), fysiikka ja kemia (FY/KE), liikunta, uskonto ja elämäntutkimustieto (UE) sekä äidinkieli). Sitä voidaan opettaa myös omina sisältöalueinaan edellä mainittujen aineiden sisällä. Terveystiedon opettamisessa korostetaan erityisesti terveystietokasvatusta. Myös terveydenhoitajan tekemät terveystarkastukset ovat osa koulun terveystietokasvatusta.

Terveystiedon keskeiset sisältöalueet		
Psyykinen terveys • terve itsetunto • arvot ja asenteet • moraalit • psyykinen tasapaino • henkilökohtaiset voimavarat	Fyysinen terveys • ihmisen kasvu ja kehitys, elimistön toiminta • terveyden ylläpito • terveyttä kuluttavat asiat • yleisiä vaivoja ja pitkäaikaissairauksia • fyysisten vammojen ennaltaehkäisy • turvallisuuskasvatus ja ensiapu	Sosio-emotionaalinen terveys • tunteet, vuorovaikutustaidot • toimiminen ryhmässä • vastuullisuus • suvaitsevaisuus • sosiaalinen tuki • vuorovaikutustaidot

Tavoitteet ja sisällöt esiopetukselle ja vuosiluokille 1–6

Terveystiedon sisällöt on ryhmitelty teemoittain: 1) Ihminen – kasvu ja kehitys, 2) Omasta terveydestä huolehtiminen ja itsehoito arkipäivän terveystottumuksina: a) hygienia, b)

pukeutuminen sekä c) ravinto, 3) Henkinen terveys 4) Sairaudet ja niiden hoito 5) Terveydelle haitalliset aineet ja 6) Turvallisuus/liikenneturvallisuus

Esi- ja alkuopetuksen aikana terveystiedon opetuksen painopistealueita ovat omasta hygieniasta huolehtiminen ja terveellisten ruokailutottumusten omaksuminen. Kolmannella ja neljännellä luokalla opetuksen painopistealueita ovat terveyttä edistävien arkikäytäntöjen ja tottumusten omaksuminen. Viidennellä ja kuudennella luokalla opetuksessa painotetaan ihmisen kasvuun ja kehitykseen liittyvien fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten prosessien ymmärtämistä. Terveystietoa opetetaan lapsilähtöisesti ja toiminnallisesti erilaisiin arkipäivän tilanteisiin liittyen.

Esiopetus	1. vuosiluokka	2. vuosiluokka
Kasvu ja kehitys - keskeisten kehonosien tunnistaminen ja paikantaminen omasta vartalosta: pää, hartiat, vatsa, selkä, lantio, reisi, polvi, sääri, nilkka, jalkaterä, varpaat, käsivarsi, kyynärpää, ranne, kämmen, sormet - omien perustunteiden, kuten ilo ja suru, tunnistaminen, ilmaiseminen ja säateleminen - kouluuntulotarkastus: kasvu, uni, ruokailutavat, kaveriasiat, perhetilanne ja harrastukset (terveydenhoitaja) Hygienia - WC -hygienia - käsien pesu (WC:ssä käynnin jälkeen, ennen ruokailua) - liikuntavaatteiden vaihto liikuntatuokioille ja peseytyminen liikuntatuokioiden jälkeen - uimahallikäyttäytyminen ja koko vartalon peseminen Pukeutuminen - vuodenaikojen mukainen pukeutuminen - liikuntatuokioille pukeudutaan liikuntavaatteisiin Ravinto - ennen esikouluun tuloa syödään aamupala - pääruokailuissa lautaselle valitaan useita erivärisiä ruokia (mitä värikkäämpi ateria sen terveellisempi) Henkinen terveys - millainen minä olen - millaisista asioista minä pidän - ketkä ovat minun ystäviäni - perheeni: äiti, isä, sisarukset, isovanhemmat	Kasvu ja kehitys - keskeisten kehonosien (kts. esiopetus) tunnistaminen, näyttäminen ja nimeäminen (omasta sekä toisen kehosta) - omien perustunteiden tunnistaminen, nimeäminen ja ilmaiseminen, tunteiden ilmaisun säateleminen Hygienia - aamupesä - WC -hygienia - käsien pesu (WC:ssä käynnin jälkeen, ennen ruokailua) - oma hiusharja tai kampa, omat päähineet - vaatteet: puhtaiden alusvaatteiden vaihtaminen joka päivä - liikuntavaatteiden vaihto liikuntatuokioille ja peseytyminen liikuntatuokioiden jälkeen - uimahallikäyttäytyminen ja koko vartalon peseminen Pukeutuminen - vuodenaikojen mukainen pukeutuminen (päähineen käyttö pakkasilla, takki pois sisällä ollessa); sisäkengät koulussa - liikuntatuokioille pukeudutaan liikuntavaatteisiin Ravinto - ennen kouluun tuloa syödään aamupala - kouluruoka on hyvää ja terveellistä Henkinen terveys - millainen minä olen - millaisia me olemme - millaisen asioiden tekemisestä minä pidän - millaisista asioista me pidämme - missä minä olen hyvä - missä me olemme hyviä - mikä minua pelottaa - mikä meitä pelottaa - minä - sinä - me, kädellä on oikeus fyysiseen koskemattomuuteen - minun tavarani - sinun tavarasi, meidän luokan yhteiset tavarat, lainaaminen	Kasvu ja kehitys - sydämen sykkeen tunnistaminen rasittavan liikunnan aikana - kiihtyneen hengityksen tunnistaminen rasittavan liikunnan aikana - tunteiden ilmaisun säateleminen, toisten huomioonottaminen, ryhmässä toimiminen - terveystarkastus: kasvu, nukkuminen, syöminen ja kaverisuhteet (lääkäri) Hygienia - peseytyminen: aamupesä, iltapesä, kokosuihku - vaatteet: yöllä ja päivällä käytetään eri vaatteita - suuhygienia: hampaiden pesu Pukeutuminen - sään mukainen pukeutuminen - liikuntatuokioille pukeudutaan liikuntavaatteisiin Ravinto - terveellinen aamupala - terveellinen ateria - terveellinen välipala Henkinen terveys - mitä olen oppinut - mitä haluaisin oppia - missä asioissa olen hyvä - missä muut ovat hyviä, erilaisuuden ymmärtäminen - ystävyyden - ystävyys ylläpito - tunteiden ilmaiseminen - kiusaaminen - miten siihen voi puuttua

Esiopetus Sairaudet ja niiden hoito - akuutti sairaus; nuhakuume, vatsatauti, influenssa - ryhmässä olevien lasten pitkäaikaissairaudet - astma: mitä se on ja miten sitä pitää hoitaa - allergia: mitä se on, allergisoivien aineiden välttäminen Turvallisuus/liikenneturvallisuus - ryhmän omat toimintasäännöt	1. vuosiluokka Sairaudet ja niiden hoito - akuutti sairaus; nuhakuume, vatsatauti, influenssa - luokassa olevien lasten pitkäaikaissairaudet, - astma: mitä se on ja miten sitä pitää hoitaa - allergia: mitä se on, allergisoivien aineiden välttäminen - pieni palovamma Turvallisuus/liikenneturvallisuus - oman luokan ja koulun yhteiset säännöt - jalankulkijan liikennekäyttäytyminen; heijastin, liikennevalot, jalankulkijan liikennemerkit - paloturvallisuus: kynttilät	2. vuosiluokka Sairaudet ja niiden hoito - nuha, kuume, influenssa – hoito - päänsärky: ennaltaehkäisy Turvallisuus/liikenneturvallisuus - koulun yhteiset säännöt ja toimintakäytänteet - polkupyöräilijän liikennekäyttäytyminen; pyöräilijän liikennemerkit
---	--	--

3. vuosiluokka Kasvu ja kehitys - luiden, lihasten, verisuonien ja aivojen perustehtävä - terveiden elämäntapojen ja liikunnan rooli niiden kehittämisessä. - tunteiden ilmaistun säätteleminen, toisten huomioonottaminen ja autaminen, ryhmässä toimiminen Hygieniä - miksi peseydytään: aamulla, illalla, milloin tarvitaan kokosuihkua - vaatteet: yöllä ja päivällä käytetään eri vaatteita - suuhygieniä: hampaiden pesu	4. vuosiluokka Kasvu ja kehitys - liikunnan vaikutus elimistöön ja fyysiseen kuntoon - fyysisen kunnan seuraaminen - toisten ihmisten huomioonottaminen ja autaminen (UE) - vasuullinen toiminta ryhmän jäsenenä - terveystarkastus: kasvu, ravinto ja harrastukset (terveydenhoitaja) Hygieniä - aamupesu, iltapesu, kokosuihku - vaatteet: yöllä ja päivällä käytetään eri vaatteita - suuhygieniä hampaiden pesu	5. vuosiluokka Kasvu ja kehitys - sydän, verenkiertoelimistön ja keuhkojen toiminta, lauston, lihasten ja hermoston tehtävät, ruuansulatus, aistit (BI) - rakentava yhteistoiminta ryhmässä - tytöt: murrosikä ja sen tuomat muutokset tytön kehossa "murkkutunti" (terveydenhoitaja) Hygieniä - peseytyminen: päivittäinen peseytyminen (lisääntyvä hieneritys) (BI) - kemikaalien käyttö: saippua, shampoo, deodorantti (FY / KE) - petivaatteiden vaihto	6. vuosiluokka Kasvu ja kehitys - murrosikä ja sen tuomat muutokset ihmisen kehossa (BI) - ihmissuhteet: toisen ihmisen arvostaminen ja huomioonottaminen, ystävyys, seurustelu (UE) - rakentava yhteistoiminta ryhmässä - terveystarkastus: kasvu, ravitsemus, harrastukset, murrosikä, alkoholi, tupakka huumeet, yläasteelle siirtyminen (terveydenhoitaja) Hygieniä - peseytyminen: päivittäinen peseytyminen (lisääntyvä hieneritys) - Tytöt: kuukautishygieniä (BI)
--	---	--	---

3. vuosiluokka Pukeutuminen - sään mukainen pukeutuminen - juhlaan pukeutuminen Ravinto - kasvikset, hedelmät, vihannekset - ruokajuoma Henkinen terveys - minua sukuni – meidän oma perheemme, äidin perhe, isän perhe - koulutyö, vapaa-aika ja harrastukset – omien voimien jakaminen tasapuolisesti eri alueiden kesken - rahankäyttö Sairaudet ja niiden hoito - ärtymys ja väsymys – levon merkitys terveydelle (jaksamiselle ja oppimiselle) - luokassa olevien lasten sairastamat pitkäaikaissairaudet, esim. diabetes	4. vuosiluokka Pukeutuminen - sään mukainen pukeutuminen - juhlaan pukeutuminen Ravinto - perusruokalajit Henkinen terveys - mitkä asiat ovat minulle tärkeitä (UE) - erilaisuuden hyväksyminen (UE) Sairaudet ja niiden hoito - työergonomia koulussa ja tietokoneen ääressä, hyvä ryhti (läpäisyaihe) - ensiapu: avun hyllyttäminen, 112	5. vuosiluokka Pukeutuminen - sään ja tilaisuuden luonteen mukainen pukeutuminen: juhlat, liikuntatapahtumat ja retket - pukeutumisäännöt, asianmukainen pukeutuminen eri tilanteissa Ravinto - ruokapyramidi tai -ympyrä (BI) - säännöllinen ruokailurytmi: aamupala, kouluruokailu, välipala, lämmin iltaruoka, iltapala (BI) Henkinen terveys - mikä on minun mielestäni yhteisöllisesti oikein ja mikä väärin (UE) - vastuu omista ja yhteisistä asioista sekä niiden hoitamisesta Sairaudet ja niiden hoito - suomalaisten tyypillisiä kansantauteja: sydänsairaudet, tukieliinsairaudet, syövät (BI) - miten edellä mainittuja ennaltaehkäistään omilla arkipäivän valinnoilla - tupakoinnista johtuvia sairauksia, astma, allergia (FY/KE) - alkoholinkäytöstä johtuvia sairauksia (FY/KE) - huumeiden käytöstä johtuvia terveyshaittoja (FY/KE)	6. vuosiluokka Pukeutuminen - sään ja tilaisuuden luonteen mukainen pukeutuminen: liikuntatapahtumat, retket ja leirikoulut - pukeutumiskoodit, asianmukainen pukeutuminen eri tilanteissa Ravinto - ruokapyramidi tai -ympyrä (BI) - säännöllinen ruokailurytmi: aamupala, kouluruokailu, välipala, lämmin iltaruoka, iltapala (BI) Henkinen terveys - mikä on minun mielestäni yhteisöllisesti oikein ja mikä väärin (UE) - vastuu omista ja yhteisistä asioista sekä niiden hoitamisesta Sairaudet ja niiden hoito - suomalaisten tyypillisiä kansantauteja: sydänsairaudet, tukieliinsairaudet, syövät - miten edellä mainittuja ennaltaehkäistään omilla arkipäivän valinnoilla - tupakoinnista johtuvia terveyshaittoja; astma, allergia - alkoholinkäytöstä johtuvia terveyshaittoja - huumeiden käytöstä johtuvia terveyshaittoja
---	---	--	--

3. vuosiluokka	4. vuosiluokka	5. vuosiluokka	6. vuosiluokka
Turvallisuus/liikenne-turvallisuus • polkupyöräilijän liikennesäännöt; polkupyöräilijän varusteet: kypärä, heijastimet, valo, soittokello	Turvallisuus/liikenne-turvallisuus • polkupyörän huolto, taitoajo polkupyörällä (YL) • liikennemerkkit • turvallinen liikkuminen vesillä ja jäällä	Turvallisuus/liikenne-turvallisuus • polkupyörän huolto, taitoajo polkupyörällä • oikealla asenteella liikenteessä (FY/KE) Terveydelle haitalliset aineet • tupakanpolton, alkoholin sekä huumeiden käytön vaikutukset: elimistöön ja terveyteen, arkielämään, ihmissuhteisiin sekä rahankäyttöön (FY/KE)	Turvallisuus/liikenne-turvallisuus • oikealla asenteella liikenteessä (FY/KE) Terveydelle haitalliset aineet • tupakanpolton, alkoholin sekä huumeiden käytön vaikutukset: elimistöön ja terveyteen, arkielämään, ihmissuhteisiin sekä rahankäyttöön (FY/KE)

Kuvaus hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Arviointi tehdään osana ympäristö- ja luonnontietoa; terveys ja turvallisuus aihekokonaisuudessa.

Oppilas

- tunnistaa ikäänsä kuuluvia kasvun ja kehityksen sekä elämänkulun eri vaiheita
- ymmärtää erilaisuutta ja osaa nimetä ja paikantaa ihmisen tärkeimmät ruumiinosat ja keskeisiä elintoimintoja
- tuntee terveyttä edistäviä arkipäivän tapoja ja tottumuksia: riittävä ja monipuolinen ravinto, ruokaileminen, suun terveys, oikeat työasennot ja ryhti, päivittäinen liikunta sekä ulkoilu, tarkoituksenmukainen pukeutuminen, hygieniasta huolehtiminen sekä riittävä lepo ja uni.
- osaa käyttää yksinkertaista terveyteen ja sairauteen liittyvää sanastoa, kuvailla omaa terveydentilaansa ja siinä tapahtuvia muutoksia
- osaa kuvata tavallisimpia sairauksia ja niiden oireita ja itsehoitoa
- tunnistaa tavallisimpia lasten ja nuorten pitkäaikaissairauksia
- tietää lääkkeiden käytön perussääntöjä
- hän osaa yksinkertaisia ensiaputaitoja ja osaa hälyttää tai hakea apua tarvittaessa.
- tietää ja tunnistaa terveyteen haitallisesti vaikuttavia vaikuteaineita ja osaa välttää niitä.
- ymmärtää perheen ja läheisten ihmissuhteiden merkityksen ihmiselle ja osaa kuvata ja pohtia mielenterveyteen vaikuttavia tekijöitä
- osaa tunnistaa, nimetä ja ilmaista erilaisia tunteita ja ymmärtää, että tunteiden ilmaisua voidaan säädellä
- tietää, miten ryhmässä ylläpidetään hyvää ilmapiiriä ja osaa tapoja ratkaista ja sovittaa pieniä ongelmatilanteita ja tukea toveriaan
- tietää hyvät tavat ja osaa noudattaa niitä.
- osaa kuvata erilaisia kiusaamisen ja väkivallan tunnuspiirteitä.
- tietää yksilön oikeuden fyysiseen koskemattomuuteen sekä tunnistaa hyväksytyn ja ei toivotun kosketuksen erot

- osaa pyytää apua ja tietää koulussaan ja lähiyhteisössään tukiverkot lasten ja nuorten auttamiseksi eri tilanteissa.
- tietää ikäkautensa mukaisesti mikä on hänelle luvallista toimintaa ja mikä ei.
- tietää ja tunnistaa turvallisuutta uhkaavia vaaratekijöitä lähiympäristössä ja liikuttaessa liikenteessä, vesillä tai jäällä.
- tuntee jalankulkijana ja pyöräilijänä keskeiset liikennesäännöt ja ymmärtää, miksi aikuisten kanssa sovittuja ohjeita ja sääntöjä pitää noudattaa.

Kuvaus hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Arvioidaan osana biologiaa ja kemiaa

Oppilas

- osaa kuvata ihmisen rakenteen ja elintoiminnot
- osaa selittää murrosikään liittyviä muutoksia eri sukupuolilla ja osaa antaa esimerkkejä murrosiän yksilöllisestä ilmenemisestä sekä osaa tarkastella omaan kasvuunsa ja kehitykseensä liittyviä myönteisiä muutoksia
- osaa kuvata tunteiden ilmaisutapoja, niiden kulttuurisidonnaisuutta sekä osaa tarkastella asioita myös muiden ihmisten näkökulmasta
- tietää, mikä on luvallista toimintaa luonnonympäristössä ja sosiaalisen ympäristön kannalta sekä tietää oman vastuunsa ympäristön ja myönteisten ihmissuhteiden vaalimisessa.
- tuntee keskeisiä perusasioita päihde- ja vaikuteaineista, ymmärtää, miksi ne ovat haitallisia ja osaa välttää niiden käyttöä

Terveystieto vuosiluokilla 7–9

Oppimiskäsitys ja opetusmenetelmät

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi tietojen ja taitojen rakennusprosessiksi. Se on seurausta oppilaan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee opittavaa ainesta. Vaikka oppimisen yleiset periaatteet ovat kaikilla samat, oppiminen riippuu aiemmin rakentuneesta tiedosta, motivaatiosta sekä oppimis- ja työskentelytavoista.

Terveystieto oppiaineena on hyvin oppilasläheinen, koska jokaisella on kokemuksia omasta terveydestään. Vanhemmat ovat vastuussa nuorempien lasten terveydestä. Terveystavat ja tottumukset luodaan jo lapsesta alkaen, eli jokaisen tulee oppia ottamaan vastuuta omasta terveydestään kehitystasonsa mukaan. Suomalaiset lapset ja nuoret ovat yleensä hyvin terveitä, jolloin terveyttä saatetaan pitää itsestään selvyytenä, johon ei tarvitse kiinnittää mitään huomiota. Murrosikään tullessaan nuori haluaa päättää entistä enemmän itseään koskevista asioista. Samalla saattavat jäädä toisarvoisiksi jo lapsena omaksutut terveystottumukset kuten henkilökohtainen hygienia, säännölliset ruokailutottumukset ja riittävä lepo sekä terveellinen ruokavalio. Kavereiden merkitys sekä erilaiset kokeilut, kuten tupakointi, päihteiden käyttö sekä muu riskialtis toiminta voivat lisääntyä. Vanhempien tai muiden aikuisten ohjeet ja neuvot unohtuvat tai ne torjutaan haettaessa jännitystä ja hyväksyntää kaveripiiristä. Lasten ja nuorten elämästä löytyy omakohtaisia kokemuksia ja useilla oppilailla myös ennakkokäsityksiä siitä, miten tulisi toimia, tai mikä olisi hyväksi terveydelle. Niistä ja lasten ja nuorten elämän todellisuudesta syntyvästä ristiriidasta muodostuu hyvä lähtökohta asian käsittelylle, kiinnostuksen herättämiselle sekä merkityksen pohtimiselle.

Terveystiedossa on runsaasti tiedollista oppiainesta, jonka omaksumista helpottaa mahdollisimman oppilaslähtöinen käsittelytapa. Terveystapojen ja tottumusten omaksumiseen tiedon lisäksi vaikuttavat merkittävästi terveyttä ja omaa hyvinvointia koskevat arvot ja asenteet. Jos ne ovat myönteiset, syntyy motivaatio lisätiedon hankkimiseen ja sen merkityksen pohtimiseen. Siksi keskeisinä opetusmenetelminä terveystiedossa ovat erilaiset vuorovaikutteiset menetelmät, joissa oppilailla on mahdollisuus pohtia, vertailla ja keskustella omaan elämäänsä liittyvistä havainnoista sekä kehityksestään suhteessa vertaisryhmäänsä. Keskustelussa on tärkeää saada kuulla oppilaiden erilaisia mielipiteitä, joita voi verrata omiin, vanhempien ja opettajien mielipiteisiin sekä esimerkiksi tiedotusvälineistä välittyviin kannanottoihin ja muokata omaa kantaansa entistä varmemmaksi ja perustellummaksi. Myönteinen ja hyväksyvä ilmapiiri lisää rohkeutta osallistua keskusteluun ja sitä kautta vahvistaa itsetuntoa. Siksi erilaiset vuorovaikutustaitojen harjoitukset arkielämän tilanteista antavat valmiuksia oikeassa elämässä erilaisista tilanteista selviämisessä. Esimerkiksi rooliharjoitusten avulla voidaan harjoitella tunteiden tunnistamista, niiden merkitystä toiminnan ohjailussa sekä niiden kontrollointia ja itsehillintää. Elämyksellinen oppiminen vaatii tilanteen pohdintaa erilaisista näkökulmista käsin sekä kyseisen oppimiskokemuksen synnyttämien tunteiden tunnistamista. Myönteinen asenne terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen syntyy helpommin positiivisten tunnekokemusten avulla.

Työskentelyn tulisi olla myös riittävän käytännöllistä ja konkreettista, jolloin oppilaalla olisi mahdollisuus päästä kokeilemaan ja harjoittelemaan käytännössä erilaisia taitoja. Oppilaalla tulisi olla mahdollisuus myös käytännössä tutustua kuntansa terveys- ja hyvinvointipalveluihin.

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

Kasvu ja kehitys Tavoitteet • Oppilas ymmärtää ihmisessä elämäkaaren aikana tapahtuvia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia muutoksia. • Oppilas ymmärtää murrosiän merkityksen itsenäistymiselle. • Oppilas oppii suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä. • Oppilas osaa tehdä terveyttä edistäviä elämäntapavalintoja.		
7. vuosiluokka • millainen minä olen ja miten voin • terveys voimavarana • murrosiän fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset • yksilöllisyys • erilaisuus	8. vuosiluokka • elämäntapojeni ja valintojeni vaikutukset terveyteeni	9. vuosiluokka • terveyden ja hyvinvoinnin tulevaisuuden näkymät ja uhkatekijät • ihmisen elämänkulku syntymästä kuolemaan • miten ja miksi minun kannattaa huolehtia itsestäni

Omasta terveydestä huolehtiminen		
Tavoitteet • Oppilas osaa huolehtia henkilökohtaisesta hygieniastaan ja hoitaa terveyttään. • Oppilas tietää oman koulun- ja yhteiskunnan tarjoamat terveys- ja hyvinvointipalvelut ja osaa tarvittaessa hakeutua niihin. • Oppilas ymmärtää ympäristöterveydenhuollon merkityksen osana terveyden edistämistä. • Oppilas ymmärtää ideallin työympäristön merkityksen, osaa käyttää terveyttä edistäviä työtapoja ja tuntee työsuojelujärjestelmän. • Oppilas tietää lääkkeiden tarkoituksenmukaisen käytön		
8. vuosiluokka • henkilökohtainen hygienia • väsymys, lepo ja uni • lääkkeiden tarkoituksenmukainen käyttö	9. vuosiluokka • koulun ja kunnan tarjoamat terveydenhuoltopalvelut • terveellisen ympäristön merkitys sekä omakohtaiset vaikutusmahdollisuudet • työhyvinvointi	
Ravinto		
Tavoitteet • Oppilas tuntee terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perusteet ja ymmärtää ravitsemuksen merkityksen terveydelle. • Oppilas ymmärtää ravinnon tarpeen yksilöllisyyden ja tietää ali- ja ylivitsemuksen terveyden riskitekijäksi. • Oppilas tutustuu erikoisruokavalioihin ja osaa arvioida omia ruokailutottumuksiaan terveydelliseltä näkökannalta. • Oppilas suhtautuu kriittisesti terveyttä koskevaan tiedonvälitykseen.		
7. vuosiluokka • ravitsemussuositukset ja niiden toteutuminen • aterioinnin päivärytmit • energiantarve	8. vuosiluokka • osteoporoosin ehkäisy • kauneusihanteet • syömishäiriöt	9. vuosiluokka • henkilökohtaiset ruokailutottumukset • ajankohtainen terveysviestintä • erityisruokavaliot
Liikunta		
Tavoitteet • Oppilas tietää liikunnan vaikutukset terveyteen • Oppilas ymmärtää miksi ja miten kannattaa liikkua terveyden ylläpitämiseksi • Oppilas tietää tapoja kuntosaa arviointiin ja seurantaan • Oppilas osaa laatia oman kunto-ohjelman ja ymmärtää terveysliikunnan merkityksen		
7. vuosiluokka • liikunnan vaikutukset terveyteen • liikunnan vaikutukset elimistöön • kestävyysliikunta • lihaskuntoharjoittelu	8. vuosiluokka • liikunnan vaikutukset elimistöön • lihastasapaino ja ryhti • nopeusharjoittelu • nopeusharjoittelu • luuliikunta	9. vuosiluokka • henkilökohtainen liikuntaohjelma • terveysliikunta • liikunta elämäntavaksi • oman kunnan seuranta

Henkinen terveys Tavoitteet • Oppilas tietää itsetuntoon vaikuttavia tekijöitä ja positiivisen palautteen merkityksen itsetunnon vahvistamisessa • Oppilas harjaantuu itsetuntemuksessa, tunteiden tunnistamisessa ja ilmaisemisessa • Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja: minä-viesti, kuunteleminen, rakentava kommunikointi ja ristiriitojen selvittäminen • Oppilas tietää psyykkisen kasvun ja kehityksen vaiheita • Oppilas pohtii läheisten ihmissuhteiden merkitystä • Oppilas ymmärtää yksilön vastuun, välittämisen ja huolenpidon merkityksen • Oppilas tunnistaa henkisen tasapainon ja stressin eron sekä tietää keinoja oman hyvinvointinsa ylläpitämiseksi: •		
7. vuosiluokka • itsetuntemus, itsearvostus • tunteiden tunnistaminen ja niihin suhtautuminen tilanteeseen sopivalla tavalla • minä-viesti • kuuntelemisen taito • mieltä painavista asioista puhuminen	8. vuosiluokka • psyykinen kasvu • sosiaaliset suhteet • perheen ja kavereiden merkitys • nuoruuden kehityksen erityispiirteet • ongelmien ratkaiseminen • vastuut ja velvollisuudet	9. vuosiluokka • suvaitsevaisuus • sosiaalisten suhteiden kulttuurit ja tavat • sosiaalinen tuki ja turvaverkko • stressi, masennus • henkilökohtaiset voimavarat • kriisitilanteiden käsittely ja selviämisen keinot • vapaaehtoistoimintaan osallistuminen
Seksuaalisuus Tavoitteet • Oppilas ymmärtää seksuaalisuuden merkityksen • Oppilas tietää seksuaalisuuden kasvun ja kehityksen muutokset murrosiässä • Oppilas pohtii seurusteluun ja seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä ja ymmärtää vastuullisen seksuaalisen käyttäytymisen merkityksen • Oppilas tietää nuorille sopivat ehkäisymenetelmät ja niiden käyttöön liittyvät kysymykset • Oppilas tuntee seksuaalisuuteen liittyvää lainsäädäntöä • Oppilas tietää aborttilain ja pohtii raskauden keskeytykseen liittyviä kysymyksiä • Oppilas tunnistaa yleisimmät sukupuolitaudit ja tietää niiden ehkäisyn ja hoitomahdollisuudet • Oppilas osaa hakea tarvitessaan apua seksuaaliterveyteen liittyvissä kysymyksissä		
7. vuosiluokka • seksuaalisuuden kasvu ja kehitys • mitä on seksuaalisuus • kuukautiset • siemensyöksyt • itsetyydytys • ihastuminen, rakastuminen	8. vuosiluokka • seurustelu • milloin seksiä • yksilölliset arvot • raskauden ehkäisy • nuoria koskeva seksuaalirikoslaki • alkoholi ja seksi	9. vuosiluokka • vastuut ja velvollisuudet parisuhteessa ja perheessä • abortti • erilaisuus seksuaalisuudessa • sukupuolitaudit ja niiden ehkäisy

Päihde ja vaikuteaineet Tavoitteet • Oppilas pohtii päihdyttävien aineiden kokeilun ja käytön syitä ja seurauksia • Oppilas etsii keinoja vastustaa sosiaalista painetta päihdyttävien aineiden kokeiluun ja käyttöön liittyvissä tilanteissa • Oppilas tietää tupakoinnin, passiivisen tupakoinnin ja nuuskan käytön välittömät ja pitkäaikaisen käytön vaikutukset elimistöön ja terveyteen • Oppilas tietää alkoholin käytön vaikutukset elimistön toimintaan ja terveyteen • Oppilas tietää huumausaineiden vaikutukset elimistön toimintaan ja terveyteen • Oppilas tietää mielihyvän tunteen merkityksen riippuvuuden syntymiseen • Oppilas pohtii päihdyttävien ja riippuvuutta aiheuttavien aineiden tai muun riippuvuuden vaikutusta yksilön, lähiympäristön ja yhteiskunnan näkökulmasta • Oppilas tuntee tupakka-, alkoholi- ja huumelain • Oppilas pohtii median merkitystä päihdyttävien aineiden käyttöön		
7. vuosiluokka • käytön syyt ja vaikutukset sekä lähiympäristön merkitys • kieltäytyminen • lainsäädäntö • riippuvuus ja mielihyvä • tupakointi, nuuskan käyttö • alkoholin käyttö	8. vuosiluokka • käytön syyt ja vaikutukset sekä lähiympäristön merkitys • lainsäädäntö • imppaaminen • huumeiden käyttö • lääkkeiden päihdekäyttö	9. vuosiluokka • median merkitys mielikuvien ja käyttöön
Turvallisuus Tavoitteet • Oppilas tunnistaa turvallisuus- ja terveysriskejä ja oppii ennakoidaan ja välttämään vaaratilanteita kotona, koulussa, erilaisissa vapaa-ajan harrastuksissa ja tilanteissa • Oppilas oppii toimimaan terveyttä ja turvallisuutta edistävasti erilaisissa vaara- ja kriisitilanteissa • Oppilas oppii edistämään väkivallattomuutta ja toimimaan rakentavasti kiusaamistilanteissa • Oppilas oppii toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti liikenteessä • Oppilas oppii vaikuttamaan liikenneympäristön ja muun toimintaympäristön turvallisuuteen		
7. vuosiluokka • turvallisesti kotona, vapaa-aikana, koulussa ja liikenteessä • kodin vaarapaikat ja parannusehdotukset • kodin paloturvallisuus ja toiminta palon syttyessä • hätäilmoituksen teko • riskitilanteet koulussa • koulukiusaaminen/ henkinen turvallisuus • koulumatkan ja kouluympäristön vaarapaikat • kevyen liikenteen säännöt	8. vuosiluokka • turvallisesti vesillä • turvallisesti jäällä • turvallisesti mopolla • päihteet ja liikenne	9. vuosiluokka • toiminta kaasuvaaran ja ydinonnettomuuden aikana

Tapaturmat ja ensiapu Tavoitteet • Oppilas osaa toimia erilaisissa tapaturmatilanteissa sekä antaa tilanteen vaatimaa ensiapua.		
7. vuosiluokka • auttamisvelvollisuus • puhallus- ja paineluvetytys • sokin ehkäisy • suurten verenvuotojen tyrehdyttäminen	8. vuosiluokka • murtumien ja nyrjähdysten ensiapu • haavojen, palo- ja paleltumavammojen hoito ja ensiapu • äkillisten sairauskohtausten ensiapu	9. vuosiluokka • myrkytysten ja syövytysvammojen ensiapu • sähkötapaturmien ensiapu • hypotermia • kallovammat ja niiden ensiapu • silmävammat ja niiden ensiapu • kuljetuksen järjestäminen, kuljetusasennot • toiminta erilaisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä tarvittavan ensiavun soveltaminen niissä
Sairaudet ja niiden ehkäisy Tavoitteet • Oppilas osaa tunnistaa tavallisimpia nuorten sairauksia ja vaivoja, ennaltaehkäistä sekä hoitaa niitä. • Oppilas tietää yleisimpiä suomalaisia kansantauteja, niiden oireita ja hoitokeinoja sekä osaa ennaltaehkäistä niitä • Oppilas pohtii omia elämäntapojaan ja terveysriskejään.		
7. vuosiluokka • tavallisimmat nuorten vaivat ja miten niitä voi omalla toiminnallaan ehkäistä ja hoitaa • päänsärky • vatsavaivat • kuukautiskivut • flunssat ja influenssa	8. vuosiluokka • tavallisimmat nuorten vaivat tai sairaudet ja miten voin omalla toiminnallani niitä ehkäistä ja hoitaa • niska- ja selkäkivut • allergiat ja astma • diabetes	9. vuosiluokka • suomalaisten yleisimmät kansantaudit, niiden oireet, ehkäisy- ja hoitokeinot • mielenterveyden ongelmat • tuki- ja liikuntaelinten sairaudet • sydän- ja verisuonisairaudet • syöpä • tartuntataudit • terveyteen liittyviä eroja eri kulttuureissa • lääkkeiden oikea käyttö

Arviointi

Terveystiedon opintojen kuluessa tapahtuvan arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua ja kuvata, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet. Menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi päiväkirjatyöskentelyä, portfolioa tai itsearviointia, johon on liitetty opettajan kommentointi. Arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja tavoitteellista ja siinä tulee huomioida palautteen merkitys oppimisprosessille. Palautteen tulee kohdistua oppilaan oppimisen ja edistymisen lisäksi myös oppilaan terveystottumuksiin ja hänen tekemiinsä valintoihin kannustavalla ja ohjaavalla tavalla. Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Arviointia voidaan tehdä hyvin monipuolisen näytön perusteella. Arvioinnin kohteena on oppilaan aktiivinen osallistuminen sekä opiskelu.

Oppilaan edistymistä ja työskentelyä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja opetussuunnitelman perusteissa olevaan päättöarvioinnin kuvaukseen oppilaan hyvästä osaamisesta.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kasvu ja kehitys

Oppilas

- tietää eri ikäkausien piirteitä ja elämänkulkuun liittyviä tapahtumia ja osaa tarkastella niitä terveyden näkökulmasta
- osaa selittää, miten uni ja lepo vaikuttavat vireyteen ja hyvinvointiin, antaa esimerkkejä terveyden kannalta tasapainoisesta ja monipuolisesta ravinnosta ja tietää liikunnan terveysvaikutuksia
- osaa kuvata hyvän ystävyysuhteen ja toimivan yhteisön ominaispiirteitä sekä antaa esimerkkejä keskeisistä vuorovaikutuksen taidoista
- tietää, miten voi hoitaa itseään ja terveystään
- osaa pohtia ja eritellä nuorten ongelmatilanteiden syitä ja seurauksia sekä kuvata niiden mahdollisia ratkaisuja.

Terveys arkielämän valintatilanteissa

Oppilas

- tietää seksuaaliterveyden perusteita, tietää raskauden ehkäisyn merkityksen ja menetelmiä sekä osaa pohtia ja perustella vastuullista seksuaalikäyttäytymistä
- osaa kuvata ja pohtia päihde- ja vaikuteaineiden kuten tupakan, nuuskan, alkoholin, huumeiden ja liuottimien käyttöön liittyviä riippuvuutta ja terveysriskejä sekä käytön syitä ja seurauksia ja antaa perustellen esimerkkejä keinoista välttää niiden käyttöä
- tunnistaa kiusaamisen ja muun väkivallan tunnuspiirteitä ja osaa tuottaa käytännön esimerkkejä väkivallan ehkäisemisestä ja rakentavasta kommunikaatiosta
- osaa nimetä yleisimpiä tartuntatauteja ja muita sairauksia ja kuvata esimerkein niiden ehkäisyä pääpiirteissään
- tietää liikenneturvallisuuden pääperiaatteita ja osaa kuvata tai esittää, miten erilaisissa vaara- ja onnettomuustilanteissa toimitaan ja annetaan ensiapua.

Voimavarat ja selviytymisen taidot

Oppilas

- osaa nimetä, tunnistaa ja ilmaista erilaisia tunteita ja kuvata niiden syitä sekä antaa esimerkkejä siitä, miten niihin perustuvaa käyttäytymistä ja vuorovaikutusta voidaan säädellä tilanteeseen sopivalla tavalla
- osaa tehdä havaintoja tuntemuksistaan ja oireistaan ja tietää lääkkeiden tarkoituksenmukaisen käytön perusteet
- osaa pohtia elämäntapavalintojen merkitystä terveydelle ja perustella tai näyttää esimerkein arkielämän terveyttä edistäviä valintoja
- osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä sekä käyttää ja arvioida kriittisesti erilaisia terveystiedon tiedonhankintalähteitä.

Terveys, yhteiskunta ja kulttuuri

Oppilas

- tietää tavallisimmat kansantaudit ja niiden riskitekijöitä
- osaa kuvata ympäristön terveyttä ja turvallisuutta ja antaa esimerkkejä niitä edistävästä keinoista omassa lähiympäristössään

- tietää oman koulun ja kunnan keskeisiä terveys- ja hyvinvointipalveluja, osaa hakeutua niihin ja kuvata esimerkein, miten palveluja käytettäessä toimitaan tarkoituksenmukaisesti
- osaa kuvata keskeisiä lasten ja nuorten oikeuksia, toiminnan rajoituksia ja seuraamuksia koskevaa lainsäädäntöä.

7.10 Uskonto

7.10.1 Evankelisluterilainen uskonto

Yleistä oman uskonnon opetuksesta

Uskonnon opetuksen keskeisin tehtävä on tarjota rakennusaineita oman elämänkatsomuksen muodostamiseen sekä tukea eettistä ja moraalista kasvua. Tämän tulee tapahtua yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä kotien kanssa.

Raamatunkertomukset ovat oppiaineen perusaines, joka on mukana kaikilla luokka-asteilla. Samoin kirkkovuoden tapahtumat esiintyvät tavalla tai toisella joka vuosi joko luokan toiminnassa tai koko koulun tapahtumissa.

Opetus pyrkii johdonmukaisesti luomaan pohjaa uskonnollisten asioiden ja käsitteiden ymmärtämiselle. Käsitetasolla on huomioitava lasten ja nuorten yleinen sekä omat henkilökohtaiset kehitystasot. Myös erilaisten kotien vaikutus lasten uskonnolliseen käsitteiden ymmärtämiseen ja kokemiseen on opetuksessa huomioitava.

Oppilaan suomalaisen identiteetin vahvistumisen kannalta on tärkeää, että hän tutustuu kirkkovuoden juhlien viettoon, kirkkotaiteeseen, kirkkomusiikkiin ja muuhun hengelliseen musiikkiin sekä kristillisiin perinteisiin ja symboleihin.

Koulun uskontokasvatuksen päämääränä on antaa lapsille työvälineitä, tietoja ja käsitteitä, joiden avulla he voivat tarkastella uskonnollisia kysymyksiä. Ne ovat olennainen osa meidän kulttuuriamme, suomalaista ja eurooppalaista perintöämme.

Tavoitteet ja sisällöt esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1–2

Tavoitteet

Esiopetus Lapsi - tutustuu juhlapäiviin ja niiden viettotapoihin sekä oman uskonnon keskeisiin sisältöihin - kokee turvallisuutta ja saa vastauksia itseään askarruttaviin uskonnollisiin kysymyksiin - oppii hyväksymään erilaisuutta vertaisryhmässä	1.–2. vuosiluokka Oppilas - oppii jakamaan ja keskustelemaan omista tunteistaan ja kokemuksistaan - oppii luottamaan elämään ja itseensä - tutustuu kristinuskon perusteisiin ja evankelisluterilaisen kirkon toimintaan lähiympäristössään - tutustuu kirkkovuoden juhliin, perhejuhlisiin ja seurakunnan työmuotoihin - pohtii oikeaan ja väärään liittyviä kysymyksiä ja soveltaa oppimaansa arkipäivän eri tilanteissa - tutustuu Uuteen testamenttiin, Jeesuksen elämään ja opetuksiin sekä Vanhan testamentin keskeisiin kertomuksiin ja virsikirjaan - tutustuu muihin kirkkoihin ja uskontoihin arkikokemuksiensa ja lähiympäristön tarjoamien konkreettisten esimerkkien kautta
---	---

Keskeiset sisällöt

Uskonnon opetus toteutetaan pääsääntöisesti teemakokonaisuuksina, joissa otetaan huomioon oppilaan elämäntilanteet. Kaikkien aiheiden käsittelyssä otetaan huomioon kristillinen ihmiskäsitys, lähimmäisyyden periaate, luottamus ja turvallisuus. Oppilasta autetaan ymmärtämään Raamatun maailmaa ja sen ajan historiaa.

Esiopetus	1. vuosiluokka	2. vuosiluokka
Eettisyyteen kasvaminen • oma ryhmä • ryhmän sopimukset • olemme erilaisia	Eettisyyteen kasvaminen • oma luokka • olemme erilaisia • luokan säännöt	Eettisyyteen kasvaminen • tuttu luokka • olemme ystäviä • autamme toisiamme • kiusaamisen ehkäisy • kultainen sääntö
Arvokas ja ainutlaatuinen elämä • elämä on Jumalan lahja • minä olen arvokas • luonto • oikein ja väärin	Arvokas ja ainutlaatuinen elämä • elämä on Jumalan lahja • olemme Jumalan luomia • oma perhe • oikein ja väärin	Arvokas ja ainutlaatuinen elämä • elämä on Jumalan lahja • oma suku
Raamatun kertomuksia ja opetuksia • jouluevankeliumi • pääsiäisen tapahtumat	Raamatun kertomuksia ja opetuksia • elämää Palestiinassa ○ Nasaretin elämää ○ Nasaretin kodissa ○ paimenten elämää • Jeesus lapsena ○ synagogassa ○ Jerusalemin temppeli ○ Jeesuksen matka pääsiäisjuhille	Raamatun kertomuksia ja opetuksia • Uusi ja Vanha testamentti ○ erilaisia perheitä • Elämää Palestiinassa ○ Palestiinan luonto ○ ammatteja Palestiinassa ○ hyvä paimen • Jeesus ihmisten parissa ○ Jeesus opettajana ○ Jeesus parantajana ○ Jeesuksen ihmetekoja ○ Isä meidän -rukous
Luterilaisen kirkon elämä • kirkkovuosi ○ joulu ○ pääsiäinen • oman perheen joulu ja pääsiäisperinteitä	Luterilaisen kirkon elämä • kirkkovuosi ○ adventti ○ joulu ○ palmusunnuntai ○ pääsiäinen • oman perheen joulu ja pääsiäisperinteitä	Luterilaisen kirkon elämä • kirkkovuosi ○ joulu ○ uusi vuosi ○ loppiainen, itämaan tietajat ○ pääsiäinen ○ helatorstai ○ hellunta
Elämää seurakunnassa • kirkko • pappi • lähetyskäskey	Elämää seurakunnassa • kirkko • pappi • lähetyskäskey	Elämää seurakunnassa • oman seurakunnan toimintaan ja työntekijöihin tutustuminen

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokille 3–5

Tavoitteet

Oppilas

- oppii luottamusta elämään ja itseensä, kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden sekä näkemään uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä
- tutustuu Vanhan testamentin keskeisiin kertomuksiin
- tutustuu Uuteen testamenttiin, Jeesuksen elämään ja opetuksiin
- oppii yhdistämään kirkkovuoden ja Jeesuksen elämänkaaren
- tutustuu luterilaiseen kirkkoon ja kotiseurakunnan toimintaan
- tutustuu muihin kristillisiin kirkkoihin ja ympäröiviin uskonnollisiin ja ei-uskonnollisiin katsomuksiin, jos luokan tilanne niin vaatii
- oppii eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista sekä kristillisen etiikan soveltamista

Keskeiset sisällöt

3. vuosiluokka Luottamus ja turvallisuus • omista kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä kysymyksiä Arvokas ja ainutlaatuinen elämä • tutustutaan omiin juuriin; perheen ja suvun arvoihin ja perinteisiin • tutustutaan alustavasti muihin kirkkoihin, uskontoihin ja vähemmistöihin, jotka liittyvät oppilaiden elämään Raamatun kertomuksia ja opetuksia • Raamatun osat; kirja, luku ja jae. • Raamatusta erityisesti Vanha Testamentti • vanhan testamentin kertomuksia, joissa Jumala on puhutellut ja johdattanut yksityisiä ihmisiä, sukua, heimoa, kansaa. (Alku- ja patriarkkakertomukset, Egyptistä luvattuun maahan.) • paimenpsalmi (psalmi 23).	4. vuosiluokka Luottamus ja turvallisuus • omista kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä kysymyksiä Arvokas ja ainutlaatuinen elämä • toisen ihmisen ja luonnon kunnioittamiseen liittyviä kysymyksiä. Raamatun kertomuksia ja opetuksia • Raamatun lyhenteet. • Uusi Testamentti ja erityisesti evankeliumit • profeettojen ennustukset Jeesuksen syntymästä • Jeesuksen elämä ja toiminnan pääpiirteet • Isä meidän -rukous ja sen sanoman kytkeytyminen omaan elämään ja ympäröivään todellisuuteen • Herran siunaukseen, sen sanoma ja merkitys omassa elämässä • Jeesuksen opetukset Jumalan valtakunnasta. • kärsimyshistorian pääpiirteet ja ylösnousemuksen sanoma	5. vuosiluokka Luottamus ja turvallisuus • omista kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä kysymyksiä Arvokas ja ainutlaatuinen elämä • Raamatun käsitys Jumalasta Isänä ja Luojana. • valintojen tekemisen ja vastuullisuuden kysymyksiä. Raamatun kertomuksia ja opetuksia • Raamatun omatoiminen käyttö erilaisissa projektitehtävissä. • kristillisen kirkon synty, alkuvaiheet ja levittäminen Rooman valtakunnassa. • Apostolien teot • apostoli Paavalin työ ja elämä
---	---	--

3. vuosiluokka Eettisyyteen kasvaminen - ihmisen arvo erityisesti luomisen näkökulmasta. - käskyt elämää suojelevana lakina - yhdessä elämisen ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiä. Luterilaisen kirkon elämä - adventin, joulun ja loppiaisen sanoma - tutustutaan kotiseurakuntaan, kirkkoon, jumalanpalvelukseen ja muihin kirkollisiin toimituksiin - tutustutaan kotiseurakunnan lähetys- ja diakoniatyöhön - vuosiluokan oppisisältöihin liittyvä kirkkotaide - virsiä ja muun hengellisen musiikin laulaminen	4. vuosiluokka Eettisyyteen kasvaminen - kultainen sääntö ja rakkauden kaksoiskäsky - yhdessä elämisen ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiä Luterilaisen kirkon elämä - pyhäinpäivän ja pääsiäisen sanomaan - tutustutaan kotiseurakunnan työntekijöihin, toimintaan ja osallistumismahdollisuuksiin - vuosiluokan oppisisältöihin liittyvään kirkkotaide - virsiä ja muun hengellisen musiikin laulaminen	5. vuosiluokka Eettisyyteen kasvaminen - kymmenen käskyn merkitys omassa elämässä - yhdessä elämisen ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiä. Luterilaisen kirkon elämä - luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatusta - helluntain ja helatorstain sanoma - keskeiset kristilliset symbolit - tutustutaan kirkkovuoden juhlakalenteriin liittyviin tilaisuuksiin ja toimintaan omassa kotiseurakunnassa - vuosiluokan oppisisältöihin liittyvään kirkkotaide - virsiä ja muun hengellisen musiikin laulaminen
--	---	---

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Oppilas tuntee tiedonhankinnan pohjaksi keskeiset asiat kristinuskosta ja Suomen evankelisluterilaisesta kirkosta

Oppilas

- tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia ja osaa soveltaa kertomusten opetusta omassa elämässään
- ymmärtää pääpiirteissään kristinuskon syntytahtumat
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon peruspiirteitä ja oman alueensa seurakunnan toimintaa
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kuuluvan kirkkojen suuren perheeseen ja tuntee myös muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä

Oppilas hahmottaa uskontoa ilmiönä

Oppilas

- ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta (esim. vertaukset)
- tunnistaa uskonnollisia symboleja, käsitteitä ja kielikuvia
- näkee uskontojen vaikutuksia omassa elämässään ja lähiympäristössään

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa.

Oppilas

- hahmottaa alustavasti uskon ja tiedon perusluonnetta
- osaa tarkastella itselleen läheisiä elämänskysymyksiä

- pystyy käyttämään oman maailmankatsomuksensa alustavia rakennusaineita (muun muassa anteeksianto, lähimmäisyys)

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla

Oppilas

- kykenee eettiseen pohdintaan
- tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä ja ottaa niitä huomioon omassa elämässään (esim. rehellisyys, tasa-arvo, heikompien auttaminen, erilaisuuden hyväksyminen)

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokille 6–9

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen ydintehtävänä vuosiluokilla 6–9 on syventää ja laajentaa oppilaan ymmärtämystä oman uskonnon ja muiden uskontojen luonteesta ja merkityksestä. Näin tuetaan oppilaan oman maailmankatsomuksen ja eettisen näkemyksen rakentumista.

Tavoitteet

Oppilas

- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää uskonnon ja siihen liittyvän pyhyden ulottuvuuden merkitystä ihmisen ja yhteisön elämässä
- perehtyy Raamattuun inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana
- perehtyy kristinuskoon sekä sen merkitykseen ihmisen ja yhteiskunnan elämässä maailmanlaajuisesti ja paikallisesti
- perehtyy luterilaiseen kirkkoon ja sen uskonkäsitykseen
- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään
- osaa kunnioittaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja kristillisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa näitä eettiseen pohdintaansa ja toimintaansa

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 6–9

6. vuosiluokka Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta - omia elämänskysymyksiä luonteissa yhteyksissä Aiheina voivat olla esim. ilo, suru, kateus, itsekkyyys, myönteinen minäkäsitys ja kasvaminen itsenäiseen uskonnolliseen elämään. Maailmanuskonnot - alustava tutustuminen kristillisiin kirkkokuntiin, kirkkoja yhdistäviin tekijöihin, ekumeeniseen liikkeeseen sekä yleiskirkolliseen käsitteistöön (esim. kirkko, seurakunta, pappi, piispa, patriarkka, paavi). - tutustuminen ortodoksiseen perinteeseen. - kristinusko eri maanosissa sekä kristinuskon historian ja nykyhetken tärkeitä henkilöitä (esim. Augustinus, Franciscus Assisilainen, Pyhä Birgitta, Martti Luther, Mikael Agricola, Antti Chydenius, Martti Rautanen, Martin Luther King, Äiti Teresa, paavi ja arkkipiispa). Raamattu - Raamatun itsenäinen käyttö - Jeesuksen Vuorisaaunan opetukset, erityisesti tarkastellaan lähimmäisen rakkautta ja kristillistä rauhankasvatusta. Kirkko - kotiseurakunnan varhaisnuorisotoimintaan tutustuminen - seurakunnan kokeminen myönteisenä, omassa elämäntilanteissa tukea antavana yhteisönä. - vuosiluokan oppisisältöihin liittyvä kirkkotaide - virsien ja muun hengellisen musiikin laulaminen Ihminen eettisenä olentona - yhdessä elämisen ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiä.		
7. vuosiluokka Maailmanuskonnot - keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet ja uskonnollisen elämän pääpiirteet - uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta - elämän merkitys ja rajallisuus - uskon ja tiedon suhde	8. vuosiluokka Kirkko - keskeiset asiat kristinuskon synnystä ja kehityksestä - kirkkokunnat, niiden levinneisyys sekä elämän ja uskon pääpiirteet, ekumenia - kirkkorakennus sekä sen symboliikka ja liittyminen seurakunnan elämään - kristillinen usko, sen inhimillinen ja yhteiskunnallinen merkitys, erityisesti luterilainen usko, kristilliset symbolit Suomalainen katsomusperinne - yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, erityisesti luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä, muita uskontoja ja uskonnottomuus - uskonnonvapaus - luterilaisen kirkon jäsenyys ja toiminta sekä kristillinen virsi- ja muu musiikkiperinne - suomalaiset muinaisuskot, katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika	9. vuosiluokka Raamattu - Vanha testamentti Israelin kansan vaiheiden ja uskon ilmentäjää - Vanha testamentti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin nakokulmasta - Uusi testamentti Jeesuksen opetuksen ja kristinuskon synnyn ilmentäjänä - Raamatun synnyn pääpiirteet sekä Raamatun tulkinta ja käyttö - Raamatun kulttuurivaikutuksia Ihminen eettisenä olentona - eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen - kristillinen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen - ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana - kristillisen etiikan peruspäätökset kuten profeettojen sanoma, Jeesuksen Vuorisaauna ja vertaukset

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa kristinuskosta ja evankelis-luterilaisesta kirkosta

Oppilas

- tuntee Raamatun keskeisen sisällön
- tuntee kristinuskon synty tapahtumat ja hallitsee kristillisten kirkkojen muotoutumisen keskeiset vaiheet
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon historiaa ja ymmärtää suomalaisen luterilaisuuden perusluonteen
- ymmärtää suomalaista uskonnollisuutta ja katsomusperinnettä.

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä

Oppilas

- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia suomalaisessa ja eurooppalaisessa kulttuurissa
- tuntee maailmanuskontojen keskeiset piirteet
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla

Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

Aihekokonaisuudet uskonnossa

Ihmisenä kasvaminen

Uskonnonopetus antaa aineksia oppilaan maailmankatsomuksen muodostamista varten sekä tiedon että kokemusten kautta. Maailmankatsomukseen kuuluu arvo- ja arvottamisjärjestelmän kehittyminen. Kasvu tapahtuu tarkastelemalla historian ja ympäristön tapahtumia useista eri näkökulmista kriittisesti keskustellen.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Kulttuuri-identiteetti selkiytyy vähitellen uskonnonopetuksessa, kun tutustutaan maailmanuskontoihin, kirkkohistoriaan, Raamattuun ja etiikkaan. Oppilas tutustuu lähetys- ja avustustyöhön, eri uskontojen, kirkkokuntien ja aikakausien tapakulttuuriin ja oppii arvostamaan erilaisuutta sekä omaa kulttuuria. Ekumeeninen kasvatus toteutuu tutustumalla oman paikkakunnan kristillisistä yhteisöistä alkaen median kautta maailmanlaajuisiin liikkeisiin.

Viestintä – ja mediataito

Uskonnonopetuksessa oppilas harjaantuu hankkimaan tietoa kaikilla aisteillaan ja tulkitsemaan sitä. Kriittinen suhtautuminen median käytössä opitaan ristiriitaisten lähteiden avulla. Oman vakaumuksen esittämisen taitoa harjaannutetaan keskusteluissa ja koulun yhteisissä tilaisuuksissa. Omien esitysten tekemisessä oppilas harjaantuu myös uusien viestintävälineiden käyttöön.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Osallistuva kansalaisuus näkyy uskonnonopetuksessa kuulumisena uskontokuntaan, perehtymisenä sen päätöksentekojärjestelmään ja sen toimintojen edistämisenä. Uskonnonopetuksessa oppilas perehtyy useisiin avustusjärjestöihin, joiden välityksellä oppilas voi harjoitella vastuullista kansalaisuuttaan omassa koulussaan, seurakunnassaan ja aina maailman ääriin asti. Diakonia- ja lähetystyö sekä ekumenia ja muut kansainvälisesti tunnetut järjestöt tarjoavat hyvän tietopohjan ja väylät osallistumiselle.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

Uskonnonopetuksessa oppilas tutustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen voimanantajana hyvän tekemiseen eli motivoijana edistämään omaa ja toisten tervettä kehitystä paikallisella ja kansainvälisellä tasolla omasta itsestä aloittaen. Etiikassa oppilas pääsee tarkastelemaan omien sanojensa ja tekojensa suhdetta sekä seurauksia.

Turvallisuus ja liikenne

Uskonnonopetuksen keskeinen tavoite on turvallisuudentunteen luominen, koska se luo pohjan tulokselliselle toiminnalle. Uskontojen väliset suhteet, kirkon historia ja nykypäivä tarjoavat runsaasti esimerkkejä toimista, jotka ovat lisänneet yhteisöjen turvallisuutta ja toimintakykyä uskomattoman vaikeissa oloissa. Omien ja havaittujen ongelmien esittäminen etiikan aiheiksi luo hyvän mahdollisuuden myös oppia ratkaisemaan kyseisiä ongelmia.

Ihminen ja teknologia

Uskonnonopetus on avoin kaikille oppilaan elinpiirin ongelmille. Teknologiaa käytetään ja arvioidaan uskonnonopetuksessa. Etsitään rajoja, joiden puitteissa teknologia on hyvä palvelija. Erityisesti tätä tapahtuu etiikan kurssilla, mutta se kulkee mukana kaikessa opetuksessa, joten sen tehokas käyttö on syytä tunnistaa.

7.10.2 Ortodoksinen uskonto

Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa keskeistä on oppilaan ortodoksisen identiteetin vahvistaminen ja ylläpitäminen. Oppilasta autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä hänelle itselleen sekä näkemään uskonnon vaikutuksia yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Lisäksi opetuksessa pyritään uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen saavuttamiseen.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen ydintehtävänä vuosiluokilla on tietojen, taitojen ja pyhän kokemisen kautta tarjota oppilaalle aineksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseksi ja eettisesti vastuuntuntoiseksi ihmiseksi kasvamiseksi.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1–5

Tavoitteet Oppilas • oppii ortodoksisen kristillisyyden sekä uskonopin peruskäsitteitä • oppii tuntemaan kirkkovuotta • tutustuu oman seurakunnan toimintaan • tutustuu Jeesuksen kotimaahan ja Jeesuksen elämän keskeisiin vaiheisiin lähinnä kirkkovuoden kautta • osallistuu ortodoksiseen liturgiaan • oppii ottamaan huomioon lähimmäisensä opetusryhmässä ja sen ulkopuolella • tutustuu alustavasti muihin uskontoihin • oppii ottamaan vastuuta omista teoistaan	
1. vuosiluokka Sisällöt Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset • tärkeimmät kirkkovuoden juhlat, kuten joulu, teofania, palmusunnuntai ja pääsiäinen • oppilaan oma taivaallinen esirukoilija ja nimipäivä • paasto • joitakin pyhiä ihmisiä kuten pyhä Nikolaos sekä pyhittäjät Sergai ja Herman Kirkon jäsenenä • oma kirkko, ortodoksina perheessä ja koulussa • risti, ristimerkki ja ikoni • rukous, kuten Isä meidän- ja ruokarukous • seurakunnan lapsityö • luterilainen kirkko • oman koulun oppilaiden uskontoja Raamattu pyhänä kirjana • Jeesuksen elämän keskeisiä tapahtumia • Jeesuksen kotimaa Liturginen elämä • yleisimmät kirkkoveisut ja tärkeimpien juhlien veisuja • kirkkomatka • kirkko rakennuksena Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen • ihminen Jumalan kuvana ja kaltaisuutena • Isä, Poika ja Pyhä Henki • oikea ja väärä • ystävyys ja suvaitsevaisuus	2. vuosiluokka Sisällöt Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset • tärkeimmät kirkkovuoden juhlat, kuten palmusunnuntai, ristin ylentäminen ja kirkkovuoden alku • oppilaan nimikkopyhä • paasto • joitakin pyhiä ihmisiä kuten Johannes Kastaja, apostoli Jhannes ja teologi Nektarios Eginalainen Kirkon jäsenenä • kodin ja maahedelmien siunaaminen • liturgia • vainajien muistelemine • seurakunnan lapsityö • lähiympäristön kirkkoja ja uskontoja Raamattu pyhänä kirjana • luominen • Jeesuksen opetuksia • evankeliumi Liturginen elämä • nimenanto • kaste ja ehtoollinen • kirkkomatka, papin tapaaminen • yleisimmät kirkkoveisut • kirkko pyhänä paikkana Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen • ihminen Jumalan kuvana ja kaltaisuutena • lähimmäisen rakkaus • väärin tekeminen ja katumus

3. vuosiluokka Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset • suurista juhlista helatorstai ja helluntai • oman kirkon pyhän elämäkerta ja Johannes Kastajan elämä • suuren paaston käytäntöjä ja merkitystä Kirkon jäsenenä • ortodoksinen perinne kotipaikkakunnalla • kotiseurakunta ja sen toiminta • lähiympäristön muita uskontoja Raamattu pyhänä kirjana • Jeesuksen elämä • alkukertomukset • ylösnousemus pääsiäisen yhteydessä Liturginen elämä • sakramenteista ehtoollinen • tutustuminen liturgiaan ja sen toimittajiin kirkkomatkan yhteydessä • pääsiäisen tropari • suurten juhlien ikoneja Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen • Pyhän Kolminaisuuden persoonat teofanian yhteydessä • kirkon ja seurakunnan tehtävä • pelastus ja iankaikkinen elämä pääsiäisen yhteydessä.	4. vuosiluokka Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset • oppilaan oma suojeleuspyhä • suurista juhlista ristin löytäminen ja teofania • Sergei ja Herman Valamolainen Kirkon jäsenenä • kotiseurakunta ja sen toiminta • seurakunnat ja hiippakunnat Suomessa Raamattu pyhänä kirjana • patriarkkakertomukset • Egyptistä luvattuun maahan • Jeesuksen opetukset Liturginen elämä • sakramenteista katumus • kirkkorakennuksen eri osat • joulutropari, kirkon pyhä tropari • pyhien ihmisten ikoneja Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen • kymmenen käskyn etiikka	5. vuosiluokka Raamattu pyhänä kirjana • evankeliumien kirjoittajat • kärsimyskertomukset, ylösnousemus, uusi elämä Liturginen elämä • sakramentit eli mysteerit ja niiden merkitys ortodoksin elämässä • kirkkomusiikki, sen tavallisimmat veisut ja niihin perehdyttäminen rukouksen osana • liturginen elämä ortodoksisuudessa, jumalanpalvelus ja sen kielen aistiminen
--	---	--

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Oppilas tuntee keskeiset asiat ortodoksisuudesta

Oppilas

- tuntee liturgiajumalanpalveluksen merkityksen osana ortodoksikristityn elämää
- tuntee pääpiirteissään ortodoksisen kirkkovuoden paasto- ja juhlaperinteen sekä kykenee seuraamaan kirkkovuotta omassa elämässään
- tuntee ortodoksista ihmisenäkemyksestä sekä ortodoksisen kristillisyyden muita peruskäsitteitä ja pystyy soveltamaan niitä omassa elämässään.

Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia

Oppilas

- tuntee pääpiirtein Vanhan ja Uuden testamentin erilaisen luonteen
- tuntee Kristuksen opetuksia, elämänvaiheet ja kirkon synnyn
- osaa pohtia Raamatun kertomusten kautta sekä omasta elämästään nousevia eettisiä kysymyksiä ja osaa ottaa niitä huomioon omassa elämässään.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tuntee ortodoksisen uskonopin keskeisiä peruskäsitteitä
- tuntee ortodoksista traditiota osana ortodoksikristityn elämää
- pystyy käyttämään oppimaansa ortodoksisen identiteetin vahvistamiseksi
- kykenee vahvistamaan ortodoksista identiteettiään.

Oppilas tuntee oman uskonnon sekä lähiympäristön uskontoja

Oppilas

- tuntee ortodoksisen kirkon erityispiirteitä
- tunnistaa oman perheensä uskonnollisen taustan
- tuntee oman kotiseurakuntansa toimintaa
- tuntee lähiympäristössään olevia muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 6–9

Tavoitteet

Oppilas

- vahvistaa ja syventää ortodoksista identiteettiään ja ymmärtää pyhyiden ulottuvuutta elämässä
- perehtyy liturgiseen elämään ja kirkkotaiteeseen, ortodoksiseen kirkkoon, sen historiaan ja uskonkäsitykseen
- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä ymmärtää uskonnon ja katsomuksen merkityksen ihmisen ja yhteisön elämässä
- perehtyy Raamattuun pyhänä ja inhimillisenä kirjakokoelmana
- tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja ortodoksisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa näitä eettisessä pohdinnassaan ja toiminnassaan
- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään
- osaa arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Keskeiset sisällöt

6. vuosiluokka • Raamatun synty ja sisältö • profeetat, kuninkaat ja Psalmit • Apostolien teot, alkukirkon synty, Paavalin matkat • vuorisaarnan etiikka • kirkkovuosi tutuksi, ikonit, veisut ja niiden tunnistaminen • liturgian ja vigilian keskeiset sisällöt • pyhät kirkon sanoman viejinä, lähetystyö ja sen merkitys • tärkeimpien veisujen tunteminen • ortodoksi kirkon elävänä osana	7. vuosiluokka • perustiedot kristillisen kirkon syntyvaiheista ja kirkon opin muodostumisesta • kristillisen kirkon jakaantumiseen johtaneet syyt • Bysantin merkitys ortodoksisen kirkon perinteelle ja opille • kristinuskon leviäminen Balkanille ja Venäjälle • läntisen kristikunnan opin perustat ja reformaation vaikutuksen läntisen kirkon kehitykseen • suomalaisen muinaisuskonnon erityispiirteet ja kristillisen lähetystyön alkuvaiheet Suomessa • luostarien merkitys Suomen ortodoksisen kirkon kehitykselle • Suomen poliittisen ja maantieteellisen jaon merkitys Suomen ortodoksisen kirkon asemalle • Suomen ortodoksisen kirkon ja oman seurakunnan hallinnon pääpiirteet ja yleisimpien kirkollisten järjestöjen toiminta • muut ortodoksiset kirkot maailmassa
8. vuosiluokka • Raamatun synnyhistoria ja rakenteen paapiirteet • Raamatun pelastusilmoitus • Raamattu kristillisen etiikan perustana • maailmanuskontojen opetusten perusteet • eri uskonnot Suomessa	9. vuosiluokka • ortodoksisen kirkon ihmiskäsitys ja eettisen opetuksen perusteet • ortodoksisen kirkon liturgisen elämän tärkeimmät jumalanpalvelukset ja pyhät toimitukset • kirkko ihmisen elämän eri vaiheissa • ortodoksisen liturgisen taiteen perusteet ja merkitys hengellisenä kasvattajana

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas kykenee hankkimaan tietoa ortodoksisesta uskosta

Oppilas

- tuntee ortodoksisen kirkkovuoden paasto- ja juhlaperinteen sekä kykenee seuraamaan ortodoksista kirkkovuotta
- tuntee ortodoksisen jumalanpalvelusperinteen
- on muodostanut itselleen yleiskuvan kirkon opista
- tuntee sakramentit sekä muita pyhiä toimituksia ja tuntee niiden merkityksen
- tuntee kirkon eettistä opetusta ja osaa soveltaa sitä omaan elämäänsä.

Oppilas tuntee Raamatun synnyn ja keskeisen sisällön

Oppilas

- tuntee Raamatun sisäisen rakenteen
- ymmärtää Raamatun pelastusilmoituksen
- ymmärtää Raamatun osana kirkon Traditiota
- tuntee Raamatun käytön kristityn jokapäiväisessä elämässä ja tunnistaa eri kirjojen liturgisen käyttöyhteyden.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tietää kristillisen kirkon synnyn, leviämisen ja sen jakaantumisen syyt
- osaa sijoittaa Suomen ortodoksisen kirkon osaksi maailmanlaajuisia kirkkoja
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon vaiheet ja niiden vaikutuksen nykyhetkeen
- tuntee oman seurakunnan toimintaa
- tuntee kirkollisia järjestöjä ja niiden toimintaa
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon hallintoa.

Oppilas tuntee maailmanuskontoja

Oppilas

- ymmärtää uskonnon merkityksen ihmiselle
- tunnistaa suuret maailmanuskonnot
- osaa arvostaa eri tavalla uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

7.11 Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon opetus tukee yksilön elämänkatsomuksen muotoutumista, antaa mahdollisuuden omaksua maailman perusluonnetta ja arvoja jäsentäviä lähestymistapoja sekä käyttää niitä elämän ongelmien ratkomiseen. Ihmisenä ja kansalaisena oppilas kohtaa vaikeita katsomuksellisia kysymyksiä, joihin ei ole olemassa yksiselitteisiä ratkaisuja. Tutkiva ja uutta rakentava oppija kasvaa ymmärtämään sekä itsensä että maailman keskeneräisyyden. Katsomusten tutkiminen avaa näköaloja jäsentää maailman mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia kehityspolkuja.

Olemme jakaneet elämänkatsomustieto-käsitteen kolmeen sanaa: elämä, katsomus ja tieto. Haluamme katsoa elämää ihmisiä ja asioita syvällisesti ja laaja-alaisesti, ennakkoluulottomasti ja kriittisesti. Mikään ei ole meille itsestään selvää ja ehdotonta. Etsimme ja epäilemme, hajotamme ja kokoamme. Haluamme kasvaa humaaneiksi ihmisiksi seuraavan viitekehyksen mukaisesti: Katsomme elämää menneisyyteen, koska perinteet ja historia ovat nykyhetken rakennusaineita, nykyaikaan, koska elämä on mielenkiintoista ja elämme siitä juuri nyt ja tulevaisuuteen, koska olemme uteliaita ja kestävään kehitykseen suuntautuneita.

Tavoitteet

Elämänkatsomustiedon tavoitteiden mukaisesti haluamme kasvaa 1) eettisesti hyviksi ihmisiksi, 2) taitaviksi ajattelijoina ja 3) katsomuksellisesti yleissivistyneiksi maailmankansalaisiksi. Opettajalla ei ole enempää oikeutta kuin velvollisuuttakaan olla auktoriteetti omien tai muualta omaksumiensä ajatusten, asenteiden ja arvostusten välittämisessä oppilailleen. Opettaja ei ohjaa oppilasta omaksumaan mitään tiettyä elämänkatsomusta. Tällä tavoin hän turvaa katsomusvapauden toteutumisen koulussamme.

Opiskelu erilaisten ja eri-ikäisten oppilaiden kanssa rikastuttaa ja luontevoittaa inhimillistä kanssakäymistämme. Käytämme monipuolisia ja oppilaslähtöisiä työtapoja:

- yksilöllinen työ, oppilaan oma opetussuunnitelma
- ryhmätyö, projektityö
- kampanjat (esim. ympäristötalkoot)

- keskustelu, väittely, ongelmanratkaisu
- taidekasvatus
- opintokäynnit ja luontoretket.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1–5

1.-2. vuosiluokat Minä ja me, koti ja koulu • millainen minä olen • millainen on perheeni ja sen historia • erilaisia perheitä. • erilaisia lapsia. • ilot ja surut, syntyminen ja kuolema. • ystävyys ja rauha. Elämä • miten elämä alkaa • mitä on elämä • onko kivi kuollut • elämän kiertokulku. • ihmisen oman toiminnan vaikutus itseensä ja toisiin • työ ja lepo. • vastuunottaminen, huolenpito ja rakastaminen. Kulttuuriperintö • kodin ja koulun juhlat. • ajankohtaiset tapahtumat ja juhlapäivät. Kansainvälisyys • erilaisiin kansallisuuksiin tutustuminen • elämä naapurimaissa • oppilaiden ja opettajien matkakokemuksia Ympäristökasvatus • luonnon monimuotoisuuden ja kauneuden ymmärtäminen • vastuu kodin ja koulun ympäristöstä	3.-4. vuosiluokat Minä ja me, koti ja koulu • erilaisuuden rikkaus ja ongelmat • miten tulen toimeen toveripiirissä • edistänkö yhteistyötä ja yhteenkuuluvaisuutta • voinco hyvin Elämä • elämän synty ja kehitys maapallolla • ihmisen kehityshistoria • usko ja uskomukset elämän syntyteorioissa • uskonnottomuus • tosiasiat - onko niitä Kulttuuriperinne • kansalliset juhla- ja työperinteet • muinaissuomalaiset uskonnot • erilaisia kulttuureja Suomessa (romaanit, saamelaiset, ruotsinkieliset jne.) Kansainvälisyys • millaista elämä on naapurimaissa ja muissa meille tuntemattomissa maissa? • ihmisenä Euroopan unionissa • globalisaatio • maahanmuuttajana Suomessa Ajankohtaisuus • tiedotusvälineiden seuraaminen (lehdet, tv, radio, internet). • katsauksia eri tiedotusvälineiden uutistarjonnasta • tiedon erittelemine ja kokoaminen Ympäristökasvatus • keinoja kestävän kehityksen periaatteiden toteuttamiseksi. • tietoja ympäristön hoidosta ja kierrättämisestä • opitun asian toteuttaminen käytännössä
---	---

5. vuosiluokka**Minä ja me, koti ja koulu ja ympäröivä maailma**

- kasvaminen lapsesta nuoreksi, identiteetin etsiminen
- muiden vaikutus minuun, kaverit ja idolit
- oikeuteni ja velvollisuuteni
- mitä on suomalaisuus
- miten itse voin vaikuttaa omaan ja yhteiskunnan tulevaisuuteen

Elämänkatsomusten kehittyminen

- filosofia ajattelun herättäjänä ja kysymysten synnyttäjänä.
- ei-uskonnolliset elämänkatsomukset
- uskonnonvapauden sisältö
- humanismi
- tieteellinen ja uskonnollinen ajattelu.

Kansainvälisyys - erilaisia kulttuureja ja uskontoja.

- eri uskontojen ja kulttuurien esittelyä.

Etiikka ja hyvä elämä

- sota ja rauha
- hyvä ja paha
- oikea ja väärä.
- syytön vai syyllinen - kuka aloitti
- sovinto.
- arvostamme elämää, miksi siis sodimme

Ajankohtaisuus

- seurataan ajankohtaisia asioita tiedotusvälineistä
- pohditaan kriittisesti tiedonvälityksen mahdollisuuksia esimerkiksi edistää demokratiaa ja kestävä kehitystä.
- objektiivinen vs. subjektiivinen tieto.

Ympäristökasvatus

- pohditaan ympäristön (ekologista) tilaa vaikuttajina.
- tutustutaan luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöjen toimintaan.
- maapallon ekologinen ja henkinen tasapaino - toteutuuko oikeudenmukaisuus

Kuvaus hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

Oppilas

- kykenee arvioimaan erilaisten tilanteiden moraalisia vaatimuksia ja teon moraalista oikeutusta
- ymmärtää tekevänsä väärin toimiessaan vastoin omaksumiaan periaatteita
- kykenee tutkimaan moraalisia ongelmia yhdessä muiden kanssa ja hyväksyy erilaisten toimintalähtökohtien olemassaolon
- ymmärtää, että konflikteihin on löydettävissä väkivallattomia ratkaisuja.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa katsomuksellisia kysymyksiä

- osaa käyttää oppiaineen keskeisiä käsitteitä (elämänkatsomus, kulttuuri, vähemmistö)
- rohkenee esittää omia näkemyksiään ja ymmärtää, että näkemyksiä tulee perustella
- pystyy hahmottamaan katsomusvapauden merkityksen omassa elämässään
- osaa hahmottaa suomalaisuuden osana maailman kulttuurista monimuotoisuutta.

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteita
- ymmärtää yhteisten sääntöjen merkityksen
- ymmärtää yksilöllisen vastuullisuuden ja sen, että yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin.

Ihminen ja maailma

Oppilas

- tuntee erilaisia maailmaa ja ihmisen paikkaa koskevia selityksiä
- ymmärtää luonnon ja ympäristön tärkeyden ihmiselle
- osaa toimia luontoa kunnioittaen ja on omaksunut kestävän kehityksen periaatteita.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 6–9

Tavoitteena on

- pyrkiä herättämään mielenkiintoa omaa ja vieraita kulttuureita kohtaan
- lisätä tietämystä erilaisista maailmankatsomuksista ja tukea nuoren oman elämänkatsomuksen kehittymistä suvaitsevaan ja itsenäiseen suuntaan.
- lisätä nuoren kriittisen ja eettiseen ajattelun taitoja.
- tukea nuoren moraalista kasvua
- tukea nuoren kasvua kriittiseksi kansalaiseksi, joka tiedostaa tulevaisuuden uhat ja mahdollisuudet sekä tuntee vastuunsa muita ihmisiä, yhteisöä ja luontoa kohtaan.
- ihmisoikeusetiikka, ihmisoikeusrikoksia, kuten holokausti (Shosh)

6. vuosiluokka Kansallinen kulttuuri • suvaitsevaisuus ja suhen littyvät teemat • nuorisokulttuurit • ajankohtaiset asiat Kristinuskko Suomessa • evankelisluterilaisuus • ortodoksisuus • katolilaisuus	7. vuosiluokka Katsomusten maailma • maailmankuva, maailmankatsomus ja elämänkatsomus • maailman keskeisimmät katsomusperinteet • lyhyt katsaus länsimaisen tieteellisen maailmankuvan historiaan	8. vuosiluokka Moraali ja hyvä elämä • moraali ja sen perusta • nuoren elämäntilanteeseen liittyviä moraalisia kysymyksiä sekä yksilön moraalinen kehittyminen • moraalisesti hyvä tai paha teko • hyvä elämä. • tutustumien erilaisiin näkemyksiin siitä, mikä tekee luonnosta arvokasta.	9. vuosiluokka Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta • tutustuminen yhteiskuntateorian perusteisiin, erityisesti demokratian edellytyksiin, etuihin ja ongelmiin. • yhteiskunnan moniarvoisuuteen liittyviä kysymyksiä. • ihmiskulttuurin ja luonnon välinen suhde sekä siihen liittyviä tulevaisuuden uhkia ja mahdollisuuksia.
--	--	---	--

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

Oppilas

- osaa nähdä yhteyden arvovalintojen ja hyvän elämän välillä
- tunnistaa etiikan perusnäkökulmia kuten teon tahallisuuden, tekijän tarkoituksen, teon seurauksien huomioon ottamisen, vastuun ja oikeuksien näkökulmat
- kykenee tunnistamaan moraalidilemmasta eettisen näkökulman ja esittämään siihen eettisen ratkaisun.
- kykenee havainnoimaan eettisiä ulottuvuuksia arkipäivästä, taiteesta, mediasta tai muilta elämän alueilta ja kykenee perustelemaan eron eettisesti kehittyneemmän ja kehittymättömämmän arvion välillä.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja
- kykenee suhteuttamaan erilaisia kulttuurisia käsitteitä ja symboleja eri katsomusperinteisiin
- ymmärtää sekulaarin ja uskonnollisen katsomuksen eron.
- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista.

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmis- ja kansalaisoikeuksien pääpiirteet sekä kykenee selittämään niiden eron
- hahmottaa yksilön eettisen näkökulman suhteessa yhteisöön
- pystyy perustelemaan oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisen riippuvuuden
- tuntee vaihtoehtoisia ja vastakkaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä.
- tunnistaa ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkauksia ja osaa arvioida erilaisten tasa-arvo- ja oikeusvaatimusten perusteita
- tuntee nyky-yhteiskunnan ongelmia ja pystyy esittämään sekä optimistisia että pessimistisiä näkemyksiä tulevaisuudesta.

Ihminen ja maailma

Oppilas

- ymmärtää kestävä kehityksen periaatteita
- tuntee ympäristöetiikan lähtökohtia
- osaa arvioida yksilön eettistä näkökulmaa suhteessa ympäristöön
- ymmärtää yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäimen vaikutuksia.

Aihekokonaisuudet elämänkatsomustiedossa

Ihminen ja teknologia

Elämänkatsomustiedon kursseissa 2 ja 3 pohditaan teknologian merkitystä elämäämme – sen positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia. Samalla käsitellään teknologian käyttöön ja kehittämiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Turvallisuus ja liikenne

Elämänkatsomustiedossa käsitellään yksilön fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Kurssilla 2 pohditaan eettisistä lähtökohdista käsin esimerkiksi

väkivallattomuutta, koulukiusaamista ja erilaisten sääntöjen (esimerkiksi liikennesäännöt) noudattamista. Kurssilla 3 käsitellään yhteiskuntaan ja tulevaisuuteen liittyviä turvallisuusuhkia.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Kurssilla 2 on keskeisesti esillä yksilön sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja luonnonympäristön kestäväan käyttöön liittyvät eettiset kysymykset. Kurssilla 3 näitä samoja kysymyksiä käsitellään yhteiskunnallisen ja tulevaisuuden mahdollisiin kehityslinjoihin liittyvän ajattelun kautta.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

Tätä aihekokonaisuutta käsitellään erityisesti elämäkatsomustiedon kurssissa 3, jossa käsitellään laajemminkin yhteiskuntaan, kansalaisuuteen, kansalaisten vaikutusmahdollisuuksiin, demokratiaan, valtaan ja vapauteen liittyviä kysymyksiä.

Viestintä ja mediataito

Elämäkatsomustiedon opetuksessa käytetään merkittävässä määrin työtapoja, joissa kehittyy oppilaiden kyky etsiä tietoa eri medioita hyväksikäyttäen ja kyky esittää keräämänsä tieto havainnollisella tavalla. Lisäksi pyritään synnyttämään oppilaissa kriittistä asennetta kaikkea näkemäänsä ja lukemaansa kohtaan.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Tämä aihekokonaisuutta käsitellään erityisesti kurssilla 1, jossa tutustutaan erilaisiin maailmankatsomuksiin. Tieto eri kulttuurialueiden uskonnollisesta ja aatteellisesta katsomusperinnöstä auttaa oleellisesti ymmärtämään ja suvaitsemaan monikulttuurisuutta sekä asettamaan oma maailmankatsomus realistiseen asemaan maailmassa.

Ihmisenä kasvaminen

Ihmisenä kasvamisen aihekokonaisuus sisältyy oleellisilta osiltaan kokonaan elämäkatsomustiedon ainekohtaisiin tavoitteisiin. Pohdimme joka kurssissa ihmisenä kasvamiseen liittyviä kysymyksiä. Jo oppiaineen nimi kuvastaa tavoitetta edistää oppilaiden kasvua vastuuntuntoisiksi, realistisen maailman- ja minäkuvan omaaviksi yhteiskunnan kriittisiksi jäseniksi.

7.12 Historia

Historian opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan vastuulliseksi toimijaksi, joka osaa käsitellä oman ajan ja menneisyyden ilmiöitä kriittisesti. Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että oma kulttuuri ja muut kulttuurit ovat historiallisen kehitysprosessin tulosta. Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia rakentaa identiteettiään, perehtyä ajan käsitteeseen ja ymmärtää ihmisen toimintaa sekä henkisen ja aineellisen työn arvoa. Opetuksessa voidaan käsitellä myös yhteiskunnallisia asioita.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokille 5–6

Oppilas oppii - tunnistamaan muutoksia oman perheen tai kotiseudun historiassa ja kuvailemaan muutoksia, joiden on katsottu vaikuttaneen olennaisesti ihmisten elämään, kuten maanviljelyn synnyminen - ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin ja käyttämään oikein käsitteitä esihistoria, historia, vanha-aika, keskiaika, uusi aika - ymmärtämään, että historian tiedot ovat historioitsijoiden tulkintoja, jotka saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä, - tunnistamaan esimerkkien avulla jatkuvuuden historiassa - esittämään muutoksille syitä	
5. vuosiluokka Omat juuret ja historiallinen tieto - oman perheen ja kotiseudun historiaa - opintoretki kotiseudun hautausmaalle: sukupolvi-käsitteen avaaminen - oppilasta ohjataan ymmärtämään, että historian opiskelun keskeisiä tarkastelukohteita ovat aika, ihmisen teot ja ympäristö - muistelujen kirjoitusten, esineiden, kuvien ja rakennetun ympäristön merkityksien tulkitseminen. Esihistoriallinen aika ja ensimmäiset korkeakulttuurit - kivikauden ihmisen elinolot ja niissä tapahtuneet muutokset pronssin ja rautakauden seurauksena. - opintoretki kivikauden kylään Saarijärvelle - maanviljelyn aloittamisen, valtioiden synnyn ja kirjoitustaidon keksimisen vaikutukset ihmisten elämään: korkeakulttuurin synty Keskiaika - Suomen liittäminen osaksi Ruotsia - uskontojen vaikutukset ihmisten elämään ja ihmisten eriarvoinen yhteiskunnallinen asema; säädöt - ristiretket, Pähkinäsaaren raja - keskiaikaiset linnat Suomi Ruotsin valtakunnan osana - suomalaisten elämää kuninkaan alamaisina ja suurvallan asukaina - talonpojan asema; nuijasota - uuden ajan alku Suomessa - Kreivin aika - Suomen asema Venäjän noustessa suurvallaksi - elämää ja edistystä 1700-luvun Suomessa	6. vuosiluokka Eurooppalaisen sivilisaation synty - antiikin Ateenan ja Rooman yhteiskunta ja kulttuuri. - käsitellään antiikin valtakuntien syntyä, laajentumista, jakautumista ja tuhoa - kulttuureja yhdistäviä ja erottavia piirteitä mm. hallinto, armeija, kulttuuri ja uskonto. - antiikin heijastuminen tähän päivään Uuden ajan murros - eurooppalaisen ihmisen maailmankuvaa ja arvojen muutokset keskiajan ja uuden ajan taitteessa: - renessanssi taiteessa, - reformaatio uskoanossa, - maailmankuvan avartuminen tieteessä Vapauden aate voittaa alaa - Ranskan suuren vallankumouksen vaikutukset. - tutustutaan vallankumouksen taustaan sen aikaisessa ranskalaisessa yhteiskunnassa. - vapaus, veljeys ja tasa-arvo konkretisoituvat vallankumouksessa, vaiheet kuningaskunnasta tasavallaksi. - vallankumouksen jälkeinen ajan tarkastelu keskittyy Napoleonin keisarikuntaan. Lisäksi yksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan esihistorialliselta ajalta 1800-luvulle saakka: - jokin Euroopan ulkopuolinen korkeakulttuuri; Kiina, mayat, inkat, Intia, Afrikka tai Keski- ja Väli-Amerikan kulttuuri. - kaupankäynnin kehitys - kulttuurin kehitys; esim. syömiset, juomiset, haarukat, veitset, kouluruokailun kehitys, pukeutumisen historia. - liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys - väestössä tapahtuneet muutokset, esim. vähemmistöt, muuttoliikkeet, taudit.

Opintoretkimahdollisuuksia

Kohteisiin voi tutustua yhden koulupäivän aikana joko viidennen tai kuudennen luokan historian oppisisältöihin liittyen ja niitä syventäen:

- Hankasalmen Niemisjärven Pienmäen talomuseo

- Laukaan Saraakallion kalliomaalaukset
- Saarijärven Kivikauden kylä
- Keski-Suomen museo
- Yliopiston museo
- Fredrikssonin karttakokoelma
- Muinaistaidekeskus Kivekäs / Kuokkalan kartano

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Oppilas

- osaa erottaa faktan mielipiteestä
- osaa erottaa toisistaan lähteen ja siitä tehdyn tulkinnan.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Oppilas

- tietää, että menneisyyttä voi jaotella eri aikakausiin (kronologia) ja pystyy nimeämään yhteiskunnille ja aikakausille ominaisia piirteitä.
- tunnistaa ilmiöiden jatkuvuuden eri aikakaudesta toiseen ja ymmärtää, ettei muutos ole sama kuin edistys eikä se myöskään merkitse samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
- osaa eläytyä menneen ajan ihmisen asemaan: hän osaa selittää, miksi eri aikakausien ihmiset ajattelivat ja toimivat eri tavoin sekä tuntee syy- ja seuraussuhteen merkityksen.

Historiallisen tiedon käyttäminen

Oppilas

- osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön joidenkin toimijoiden kannalta
- tietää, että jotkut asiat voidaan tulkita eri tavoin, ja hän pystyy selittämään, miksi niin tapahtuu.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokille 7–8

Historian opetuksen tehtävänä vuosiluokilla 7–8 on syventää oppilaan käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Historian opetuksen tehtävänä on vahvistaa oppilaan oman kulttuurikäsitteen syvyyttä ja moniarvoisuutta (identiteettiä) sekä perehdyttää hänet muihin kulttuureihin ja niiden vaikutuksiin. Ajankohtaisiin tapahtumien seuraaminen ja niihin vaikuttaminen ovat olennainen osa historiallisen ja yhteiskunnallisen opetuksen käytäntöä.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- hankkimaan ja käyttämään historiallista ja yhteiskunnallista tietoa
- käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun mielipiteensä niiden pohjalta
- ymmärtämään, että historiallinen tieto voi olla kiistanalaista ja sitä voidaan tulkita eri tavoin (esim. kielitaistelut ja sisällissodat)
- selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia ja vaikutuksia. sekä ymmärtämään oikeutensa ja vastuunsa kansalaisena.
- tuntemaan ihmisoikeudet ja keskeiset ihmisoikeussopimukset.

- arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja käyttämällä apuna historiallista muutosta koskevaa tietoa.
- suhtautumaan ajan ilmiöihin kriittisesti, omaa identiteettiään rakentaen
- osallistumisen tärkeyden ja tunnistamaan syrjäytymiseen johtavia kehitysteitä
- käyttämään historiallista ulottuvuutta arvioidessaan historian ja nykypäivän ilmiöitä

Keskeiset sisällöt

Käsiteltävät aihealueet liittyvät Suomen ja maailman historiaan 1800- ja 1900-luvuilla ja ajankohtaisten asioiden seuraamiseen ja niihin vaikuttamiseen	
7. vuosiluokka Elämää 1800-luvulla ja kansallisuusaate • elämää 1800-luvun Suomessa ja Jyväskylän perustaminen • 1800-luvun alun keskeiset valtiolliset muutokset ja kansallisuusaatteen vaikutukset Euroopassa • kulttuuri kansallisuusaatteen heijastajana Suomessa • seminaarin ja harjoituskoulun perustaminen Jyväskylään • mahdollinen vierailu Jyväskylän vanhalle hautausmaalle • yksilön aktiivinen toiminta kansalaisyhteiskunnassa ja oman seutukunnan kehittyminen Teollinen vallankumous • teollistuminen ja sen vaikutukset ihmisten elämään • elinkeinovapaus ja markkinoiden vapautuminen • kaupungistuminen, liikenteen kehittyminen ja tehtaiden tulo (teollistuva Keski-Suomi) • yksityisen suurteollisuuden syntyminen Suomeen ja mahdollinen opintoretki Tampereelle	8. vuosiluokka Laman ja totalitarismin aika • maailmantalouden romahtaminen ja sen vaikutukset Eurooppaan • elämää demokratioissa ja diktatuureissa. Toisen maailmansodan aika • toinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset • Suomi toisessa maailmansodassa ja sodasta selviäminen. Suomi 1950-luvulta nykypäivään • elinkeinorakenteen muutos ja sen vaikutukset ihmisten elämään • suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen. Idän ja lännen ristiriidoista etelän ja pohjoisen vastakkainasetteluun • kylmä sota • maailman jakautuminen köyhiin ja rikkaisiin valtioihin ja siitä aiheutuvat ongelmat.

7. vuosiluokka Murrosten aika Suomessa • sääty-yhteiskunnan murenemisen aika ja mahdolliset vierailut museoihin • maalta kaupunkeihin ja ulkomaille • Suomen venäläistäminen ja sen vastustus • arkielämää ja juhlaa Jyväskylässä (Älylästä Tyhmälän torille) • kansalaistoiminta, mahdollinen vierailu kaupunginvaltuustoon tai oppilaskuntatoimintaan tutustuminen Suurvaltojen kilpailusta ensimmäiseen maailmansotaan seurauksineen • imperialismi ja sen vaikutukset Euroopan suurvalloille ja siirtomaille • ensimmäinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset • Venäjän keisarikunnan luhistumisen syyt ja vuoden 1917 vallankumoukset • sisällissota Suomessa ja sen lähialueilla • itsenäisen tasavallan kehittyvä kansalaisyhteiskunta ja lainsäädäntö	8. vuosiluokka Elämää 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa • länsimaisen kulutusyhteiskunnan synty ja sen vaikutukset ihmisten elämään ja ympäristöön • tiedonvälityksen kehitys. Lisäksi yksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan 1800-luvulta nykyaikaan saakka: a) Euroopan hajaannuksesta sen yhdistymiseen b) kulttuurin kehitys c) tasa-arvoisuuden kehitys d) teknologian kehitys, esimerkiksi liikumis- ja kuljetusvälineiden kehitys e) Yhdysvaltojen tai Venäjän kehitys.
--	---

Uusia sisältöjä:

Ihmisoikeuskysymykset ja kansojen yhteistyö

- ihmisoikeudet, ihmisoikeusrikokset kuten joukkotuhonta, holokausti ja muut kansanmurhat
- YK:n toiminta, ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.
- Lapsen oikeuksien sopimus, Euroopan ihmisoikeussopimus ja muut keskeiset ihmisoikeussopimukset

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Oppilas

- osaa erotella asiaa selittävät tekijät vähemmän tärkeitä
- pystyy lukemaan erilaisia lähteitä ja tulkitsemaan niitä.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Oppilas

- kykenee sijoittamaan opiskelemansa tapahtumat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
- osaa selittää, miksi jollain elämänalueella toimittiin ennen toisin kuin nykyään.
- osaa esittää historiallisille tapahtumille syitä ja seurauksia.

Historiallisen tiedon käyttäminen

Oppilas

- pystyy vastaamaan menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä, myös nykYTEknologian avulla saamaansa informaatiota

- pystyy muodostamaan tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja käsityksiä ja arvioimaan niitä.

7.13 Yhteiskuntaoppi

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokalle 9

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi toimijaksi. Perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 yhteiskuntaopin opetuksen tulee antaa perustiedot yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista. Opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi, suvaitseväiseksi ja demokraattiseksi kansalaiseksi ja antaa hänelle kokemuksia yhteiskunnallisesta toimimisesta ja demokraattisesta vaikuttamisesta.

Tavoitteet

Oppilas

- saa käsityksen yhteiskunnallisen tiedon luonteesta
- oppii hankkimaan ja soveltamaan yhteiskuntaa ja talouselämää käsittelevää informaatiota kriittisesti ja toimimaan aktiivisena vaikuttajana
- oppii käyttämään julkisia palveluja
- oppii yrittäjyyden perusteet ja ymmärtää yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnan hyvinvoinnissa ja saa valmiuksia työnteon kunnioittamiseen
- oppii ymmärtämään yhteiskunnallisten päätösten vaikutuksia kansalaisten elämään
- kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta
- oppii tarkastelemaan ja kehittämään osaamistaan vastuullisena kuluttajana ja yhteiskunnallisena toimijana ja tuntee tekojensa oikeudelliset seuraamukset

Keskeiset sisällöt

9. vuosiluokka Aihealueina ovat suomalainen yhteiskunta ja talouselämä sekä Euroopan unioni. Yksilö yhteisön jäsenenä • perhe, erityyppiset yhteisöt ja osakulttuurit • yksilön mahdollisuudet toimia kotikunnan jäsenenä, oman valtion kansalaisena ja EU-kansalaisena Yksilön hyvinvointi • hyvinvointiyhteiskunnan eri ulottuvuudet • tasa-arvo ja kestävä kehitys sekä muut keinot hyvinvoinnin edistämiseksi Vaikuttaminen ja päätöksenteko • kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa • demokratia, vaalit ja äänestämisen • politiikan ja hallinnon toimijat kunnallisella, valtakunnallisella ja EU:n tasolla. Kansalaisen turvallisuus • oikeusjärjestelmä, erityisesti 15-vuotta täyttäneen oikeudellinen vastuu • turvallisuuspolitiikka, ulkopolitiikka, maanpuolustus • liikenneturvallisuus Taloudenpito • yksityisen taloudenpidon periaatteet • työnteko ja yrittäjyys Kansantalous • yksilö ja kotitaloudet kuluttajina ja talouden toimijoina • yritykset ja rahatalous • ulkomaankaupan ja globaalitalouden merkitys. Talouspolitiikka • talouden suhdannevaihtelut, työttömyys ja inflaatio sekä niiden vaikutukset yksityistalouksiin • julkinen talous ja verotus

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja käyttäminen

Oppilas

- kykenee tulkitsemaan kriittisesti median välittämiä tietoja, tilastoja ja graafisia esityksiä
- pystyy perustelemaan käsityksiään yhteiskunnallisista asioista
- osaa vertailla yhteiskunnallisen päätöksenteon ja taloudellisten ratkaisujen eri vaihtoehtoja ja niiden seurauksia.

Yhteiskunnallisen tiedon ymmärtäminen

Oppilas

- ymmärtää, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja taloudellisissa ratkaisuissa on olemassa useita vaihtoehtoja
- ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan eettisiä kysymyksiä.

Aihekokonaisuudet historiassa ja yhteiskuntaopissa

Ihmisenä kasvaminen

tavoitteet

- oman identiteetin rakentaminen yhteydessä perheeseen, sukuun ympäristöön
- eettisen ulottuvuuden pitäminen mukana

sisällöt

- oikeudenmukaisuus, tasa-arvo (sukupuoli, ikä, lapsen asema), sota ja sotarikokset, rikokset ihmisyyttä vastaan (esim. Haagin tuomioistuin).
- opiskelutaidot, tilastoaineistot ja niiden tulkinta, itsen. tiedonhankinta

Kulttuuri-identiteetti

tavoitteet

- historian ja yhteiskuntaopin itsessään rakentuu identiteetin/identiteettien tarkastelulle, hahmottamiselle, löytämiselle ja tutkimiselle...

sisällöt

- suomalaisen kulttuurin muotoutuminen
- tutustuminen oman ympäristön historiaan, museovierailut
- kansallisuusaatteen synty ja muodonmuutokset
- ihmisoikeuksien julistus
- nykyajan kulttuuripiirit, erot ja yhtäläisyydet

Viestintä ja mediataidot

tavoitteet

- viestintämuotojen, taitojen ja -teknologian kehityksen ymmärrys
- taidot: mediakriittisyys, lähteiden lukutaito

sisällöt

- propagandan rooli yhteiskunnissa ja historiallisissa tapahtumissa
- viestintävälineiden historia
- tiedonvälitys, hegemonia ja vallankäyttö
- dokumenttien tuottaminen
- uutispajat

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

tavoitteet

- kansalaistaitojen haltuunotto: ihminen poliittisena, sosiaalisena ja taloudellisena olentona
- yhteiskunnallisten (poliittinen/sosiaalinen/taloudellinen) suhteiden hahmottaminen, toimimisen taidot
- ihmisen toiminnan eettinen ulottuvuus

sisällöt

- ajankohtaisten asioiden seuraaminen ja perustellun mielipiteen muodostaminen
- kansalaisyhteiskunta ja sen synty
- kansalaisyhteiskunnan muodonmuutokset: historiassa, lähiympäristössä, Suomessa, Euroopassa, globaalisti
- oppilaskuntatoiminta ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen, keinot ja välineet

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

tavoitteet

- ihmisen toiminnan vaikutusten hahmottaminen, yksilön mahdollisuuksien vastuun ymmärtäminen
- muuttuneet tavoitteet, arvostukset ja keinot historiassa ja erilaisissa yhteiskunnissa
- paikallisen ja globaalin vuorovaikutus – kulttuuristen, poliittisten ja taloudellisten suhteiden hahmottaminen

- vastuullinen toiminta ympäristössä ja hyvinvointi ihmisen valintana
- sisällöt
- kaupan ja taloudellisen toiminnan vaikutukset
 - sotien ja sairauksien merkitykset: ihmisten toimeentulon ehdot, vaikutukset ympäristöön, lyhyt- ja pitkäkestoiset vaikutukset
 - kansainvälinen yhteistoiminta, sopimukset, lainsäädäntö
 - paikallisen ja maailmanlaajuisen toiminnan keskinäissuhde
 - historiallisten ja yhteiskunnallisten aineistojen luku- ja tulkintataito

Turvallisuus ja liikenne

tavoitteet

- turvallisuuden ymmärtäminen yksilöllisinä ja rakenteellisina ja samalla suhteellisena ilmiönä
- liikenteen ymmärtäminen yksilön horisontista ja yhteiskunnallisen rakenteena: taloudellisena ilmiönä, viestinnän välineenä.

sisällöt

- ihmisen turvallisuushakuinen toiminta historiassa: yhteiskunnalliset instituutiot, kuten puolustusvoimien, poliisivoimien, pelastuslaitosten, jne. synty ja kehitys
- ihmisen turvallisuutta ja turvarakenteita, -verkkoja rikkova toiminta, esim. terrorismin historia.
- ihmisen turvallisuuteen ristiriitaisesti suhtautuva toiminta: tiedustelu, vakoilu, urkinta, arkistot, tilastot
- liikenteen ja liikenneteknologian kehitys ja rooli rauhan ja sodan aikoina
- liikennekäytäntöjen erilaisuus, sopeutuvuus, eri kulttuureissa, historiassa
- lainsäädännön kehitys
- museovierailut, esim. vakoilumuseo, liikennemuseot
- taidot: esim. tehtäväni urkkijana, poliisina...

Ihminen ja teknologia

tavoitteet

- ihminen teknologisenä olentona, erilaisten yhteiskunnallisten mallien hahmottaminen
- taitojen historiallinen luonne
- eettinen ulottuvuus, suvaitsevaisuus

sisällöt

- ihmisen arkipäivän teknologia, historiassa tapahtuneet muutokset
- yhteiskunnalliset instituutiot ja teknologia, muutokset
- sotakoneistot ja -teknologia, sodankäynti
- teknologian kehitys, työ, työllisyys, ammatit, markkinat, kauppa...
- erilaisten teknologioiden / kulttuurien kohtaaminen
- tehokkuus ja sen suhteellisuus

7.14 Musiikki

Tavoitteet ja sisällöt esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1–2

Esi- ja alkuopetuksessa musiikkikasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen luovuutta, yhteistyötaitoja ja esteettistä tajua. Lapsen luontaista kiinnostusta musiikkiin kehitetään laulun, soiton, kuuntelukasvatuksen ja musiikkiliikunnan avulla. Musiikkikasvatus on kokonaisvaltaista,

elämyksellistä ja toiminnallista. Se kehittää lapsen tunne-elämää, sosiaalisuutta, aisti- ja havaintotoimintoja sekä motoriikkaa. Tärkeää on oman ilmaisun löytyminen, yhdessä olemisen ilo, leikinomaisuus ja onnistumisen elämykset.

Musiikin avulla tutustutaan ja välitetään eteenpäin oman kansan musiikkiperinnettä. Musiikin kautta saadaan myös kokemuksia muista kansoista ja opitaan myönteistä suhtautumista toisiin ihmisiin ja kulttuureihin. Kuuntelemisen taito on musiikkikasvatuksen lähtökohta. Ympäristön runsaan ääni- ja musiikkitarjonnan vuoksi on tärkeää kehittää lapsen aktiivista kuuntelutaitoa. Lapselle tarjotaan mahdollisuus kokea myös hiljaisuutta.

Tavoitteet

- Lapsi innostuu musiikista ja hänen minäkuvansa vahvistuu onnistumisten kautta.
- Lapsi oppii ilmaisemaan itseään erilaisin musiikin keinoin sekä yksin että ryhmässä
- Lapsi tutustuu leikinomaisesti musiikin peruskäsitteisiin
- Lapsi saa kokemuksia Suomen ja muiden maiden musiikista
- Lapsen rytmi- ja melodiataju kehittyvät

Kuuntelun tavoitteet

- Lapsen kuuntelemisen taito kehittyy
- Lapsi kokee hiljaisuutta ja nauttii siitä
- Lapsi keskittyy
- Lapsen tunneilmaisu monipuolistuu musiikkielämysten kautta
- Lapsen musiikillinen muisti harjaantuu

Laulamisen ja soittamisen tavoitteet

- Lapsi käyttää omaa ääntään luontevasti
- Lapsi tutustuu erilaisiin soittimiin
- Lapsi harjaantuu musiikin peruskäsitteiden käyttämisessä

Musiikkiliikunnan tavoitteet

- Lapsen kontakti- ja kommunikointitaito kehittyy
- Lapsen luova itseilmaisu ja improvisointi kehittyy

Keskeiset sisällöt

Esiopetus ja 1.-2. vuosiluokat Esi- ja alkuopetuksen musiikin oppiaineen valinnassa huomioidaan • luokan/koulun yhteiset teemat ja tapahtumat integraatio muiden oppimiskokonaisuuksien kanssa • havaianollistaminen (visuaalinen, auditiivinen, kinesteettinen) • leikinomaisuus Kuunteleminen • erilaisten ääniympäristöjen kokemuksellinen tutkiminen • erilaisten äänien tunnistaminen, erottelu, tuottaminen ja luokittelu • ääni- ja musiikkisadut • erilaisiin musiikin lajeihin tutustuminen • musiikkiin eläytyminen (2-3 min. näytettä toistamalla) ja sen herättämien mielikuvien purkaminen liikkeen, piirtämisen ja kertomisen avulla • oma ilmaisu musiikin keinoin, esim. musiikkiliikunnassa, dramatisoinneissa ym. • rentoutuminen • sanarytmin ja melodian muistaminen ja tuottaminen • sisäinen kuuntelu Laulaminen ja soittaminen • ajankohtaisten laulujen ja laululeikkien opetteleminen • oman kulttuurin ja muiden kulttuurien kansanmusiikkiin tutustuminen • säästystehtäviä soittimilla lauluihin ja musiikkiliikuntaan (kehosoitimet, rytmisoitimet, melodiasoitimet, laattasoitimet, kantele, nokkahuilu, omatekoiset soittimet, muiden kulttuurien soittimet ym.) • omien rytmi- ja melodiakuvioiden keksiminen äänellä, keholla, soittimilla • perus-, melodia- ja sanarytmitehtäviä • musiikin peruskäsitteitä (rytmi, tempo, dynamiikka melodia, sointiväri, harmonia, muoto) • leikinomaisesti tekemisen ja kokemisen kautta Musiikkiliikunta • laululeikit • liikkeen tuottaminen rytmien ja melodian pohjalta (tasa- ja kolmijakoisuus, säveltasot, melodian • kulku, musiikin sävyn ja voiman vaihtelut) • kontakti- ja kommunikointiharjoitteet • ilmaisu- ja improvisointitehtävät

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3–9

Perusasteen musiikin opetus antaa jokaiselle oppilaalle mahdollisuuden ja välineitä luovaan musiikilliseen ilmaisuun. Opetuksessa laulaminen, soittaminen, kuunteleminen ja musiikkiliikunta tukevat toisiaan. Toiminnallisuuden ja elämyksellisyyden kautta luodaan pohja johdonmukaisesti karttuville musiikkikokemuksille, musiikin tuntemukselle ja musiikkitiedolle. Oppilasta ohjataan keskittyneeseen ja aktiiviseen musiikin kuunteluun ja hän saa valmiuksia valikoivaan musiikin kuluttamiseen. Tiedollinen aines nivotaan tekemisen yhteyteen. Oppilaita kannustetaan yhdessä toimimiseen ja luovuuteen yksilölliset taidot huomioiden. Musiikin opetuksessa etsitään yhteyksiä muihin aineisiin ja tuetaan myös siten oppilaan kokonaisvaltaista oppimista. Opetuksen toivotaan johtavan monipuoliseen, musiikkiin ja musiikkitoimintaan kohdistuvaan uteliaisuuteen ja innostukseen, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella.

Tavoitteet

Oppilas

- saa musiikin tekemisen ja kokemisen kautta tukea oman persoonansa kasvuun ja motoriseen kehitykseen
- hallitsee laulamiseen ja soittamiseen liittyviä perusasioita
- pystyy osallistumaan yhteismusisointiin ja nauttimaan siitä
- kykenee keskittymään kuunneltavaan musiikkiin ja muodostamaan kuulemastaan oman mielipiteen
- saa riittävän yleissivistyksen musiikin eri alueilta
- pystyy osallistumaan yhteislauluun ja hallitsee osan tärkeistä juhlalauluista ulkoa
- tuntee keskeisiä musiikin tekijöitä ja teoksia - tunnistaa keskeisiä musiikin tyylilajeja
- saa kokemuksia eri musiikkikulttuureista

Keskeiset sisällöt

Kaikkien sisältöjen toteuttamisessa korostetaan toiminnallisuutta ja tekemisen kautta oppimista. Työtapoina käytetään kaikilla luokkatasoilla laulamista, soittamista, kuuntelua ja musiikkiliikuntaa. Opetuksessa otetaan huomioon ryhmän musiikilliset valmiudet ja toteutetaan opetusta niistä käsin, jolloin painotukset saattavat vaihdella.

Oppilasta ohjataan luonnolliseen ja reippaaseen oman äänen käyttämiseen. Yhteislaulun kautta oppilas tutustuu 3.-6. -luokilla niin suomalaiseen kuin kaukaisempaankin lauluperinteeseen, lapsen omaan elämään liittyviin lauluihin sekä muuhun ajankohtaiseen laulustoon. Yksiaanisista lauluista edetään kaanonlauluun ja helppoihin moniaanisyyteen valmistaviin lauluihin. Säestyssoittimet ovat mukana musisoinnissa kaikilla luokilla, painottuen eri vuosina tiettyihin soittimiin. Myös liike on osa musiikkia: musiikkiliikunnan muotoina käytetään mm. kehorytmejä. Kuuntelun sisältöjä toteutetaan mm. aktiivisen kuuntelun periaatteilla, joissa painotuvat monipuolisen elämyksen ja kokemuksen lähtökohdat. Oppilaita rohkaistaan myös musiikilliseen keksintään ja luovuuteen yhteismusisointia rakentavalla tavalla.

Opetuksen sisällöissä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan integrointi luokan aihekokonaisuuksiin sekä koulun yhteisiin teemoihin ja juhliin. Kuudenteen luokkaan mennessä opetellaan ulkoa seuraavat koulun perinteisiin liittyvät yhteislaulut: Maamme, Keski-Suomen kotiseutulaulu, Enkeli taivaan ja Suvivirsi.

Seuraavassa sisältöjä on ryhmitelty vuosiluokittain. Uusia taitoja rakennetaan aiemmin opitun varaan. Asioita voidaan käsitellä myös mainittua luokkatasoa aikaisemmin, kuitenkin niin, että sisältöihin paneudutaan viimeistään mainitulla luokkatasolla.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3–4

3. vuosiluokka • nokkahuilu: C-asteikon säveliä, kaikusoitosta nuottikuvaan • laattasoittimet: melodian hahmottaminen välisoittojen ja yksinkertaisten säestystehtävien kautta • rytmi- ja kehosoitimet: perussykkeen harjoittaminen • aktiivinen kuuntelu: musiikin herättämiä mielikuvia, orkesterisoittimia, suuria säveltäjiä	4. vuosiluokka • nokkahuilu: monipuolisia välisoittoja ja säestystehtäviä, sävelet b ja fis • yhteissoittoa koulusoittimilla • rumpukompin alkeet • aktiivinen kuuntelu: mielikuvat ja liike, orkesterisoittimet, suurten säveltäjien musiikkia eri aikakausilta
---	--

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas

- osaa käyttää ääntään niin, että hän pystyy osallistumaan yksiääniseen yhteislauluun
- hahmottaa musiikin perussykkeen niin, että pystyy osallistumaan soittamisen harjoitteluun ja yhteissoittoon
- hallitsee lauluohjelmistoa, josta osan ulkoa
- osaa yksin ja ryhmän jäsenenä ääntä, liikettä, rytmiä tai melodiaa käyttäen keksiä omia musiikillisia ratkaisuja esimerkiksi kaiku-, kysymys/vastaus- ja solo/tutti –harjoituksissa
- tunnistaa kuulemaansa musiikkia ja osaa ilmaista kuuntelukokemustaan verbaalisesti, kuvallisesti tai liikkeen avulla
- osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 5–9

5. vuosiluokka • basso: säestys vapailla kielillä • rumpukompeja ja rytmipohjia • viisikielinen kannel: säestystehtäviä erilaisissa musiikkityyleissä • syntetisaattoriin tutustuminen • äänitteen tekeminen luokan musisoinnista • aktiivinen kuuntelu: länsimaisen musiikin aikakausia, suomalainen taidemusiikki	6. vuosiluokka • kitara: soittoa ja yksiäänistä soittoa • mikrofoniin käyttö ja kuulonhuolto • luokan oman ohjelmiston luomista pitkäjänteisellä harjoittelulla • pop- ja rockmusiikin vaihteita Suomessa ja muualla	7.vuosiluokka • kerrataan ja syvennetään musisoitaitoja • ohjataan laajojen sävellysten kuuntelemiseen • tutustutaan MIDI-laitteisiin ja niiden mahdollisuuksiin musiikin tuottamisessa • tutustutaan maailman erilaisiin musiikkikulttuureihin.
---	--	--

8.–9. vuosiluokat

Valinnaiskurssit

Musiikin valinnaiskursseilla oppilailla on mahdollisuus hankkia uusia ja syventää jo olemassa olevia taitojaan ja tietoaan.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas

- osallistuu yhteislauluun ja osaa laulaa rytmisesti oikein sekä melodialinjan suuntaisesti
- hallitsee jonkin rytmi-, melodia- tai sointusoitimen perustekniikan niin, että pystyy osallistumaan yhteissoittoon
- osaa kuunnella musiikkia ja tehdä siitä havaintoja sekä esittää perusteltuja näkemyksiä kuulemastaan
- osaa kuunnella sekä omaa että muiden tuottamaa musiikkia niin, että pystyy musisoimaan yhdessä muiden kanssa
- tunnistaa ja osaa erottaa eri musiikin lajeja ja eri aikakausien ja kulttuurien musiikkia
- tuntee keskeistä suomalaista musiikkia ja musiikkielämää
- osaa käyttää musiikin käsitteitä musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä
- osaa käyttää musiikin elementtejä rakennusaineina omien musiikillisten ideoidensa ja ajatustensa kehittämisessä ja toteutuksessa.

Aihekokonaisuudet musiikissa

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Perehdytään suomalaiseen musiikkiin osana länsimaista musiikkikulttuuria. Opiskellaan myös ulkoeurooppalaisia (esim. afrikkalaista, arabialaista, intialaista jne.) musiikkikulttuureja. Harjoitellaan vuodenaikoihin, juhlapäiviin ja juhliin liittyviä lauluja sekä muita kansallisia ja kansainvälisiä yhteislauluja.

Ihmisenä kasvaminen

Opetellaan musisoimaan ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet. Oppilaita kannustetaan yhdessä toimimiseen ja luovuuteen. Oppilasta ohjataan muodostamaan kuulemastaan musiikista mielipide ja ymmärtämään ja sietämään erilaisia näkemyksiä.

Ihminen ja teknologia

Opetellaan käyttämään äänen sähköiseen vahvistamiseen tarkoitettuja **laitteita**. Tutustutaan äänen tallentamiseen sekä analogisesti että digitaalisesti. Valinnaisilla kursseilla käytetään tietotekniikkaa tiedon ja äänten hakuun sekä erilaisten audio- ja midi-tiedostojen luomiseen ja muokkaamiseen.

Turvallisuus ja liikenne

Äänen voimakkuuksiin kiinnitetään jatkuvasti huomiota musisoidessa. Useilla luokka-asteilla käytetään kuulonhuoltoliiton musiikin harrastajille suunnattua oppimateriaalia.

7.15 Kuvataide

Perusopetuksen kuvataidekasvatuksen tehtävänä on tukea oppilaan kuvallisen ajattelun kehittymistä ja antaa valmiuksia omaan kuvalliseen ilmaisuun. Tavoitteena on, että taiteen tuntemusta lisäämällä ja omaa kuvallista ilmaisua kehittämällä oppilaalle syntyy henkilökohtainen suhde kuvaan, kuvan tekemiseen ja kuvataiteeseen. Opetuksella on tarkoitus avata oppilaalle mahdollisuuksia käyttää kuvataiteen vastaanottamista ja omaa kuvailmaisua henkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa tukena. Kuvataideopetus auttaa oppilasta ymmärtämään visuaalista kulttuuria, omaa kulttuurihistoriaa ja nykykulttuuria sekä vieraita kulttuureita. Keskeistä kuvataideopetuksessa on edesauttaa oppilaan visuaalista lukutaitoa, oppia tarkastelemaan ja ymmärtämään yhteiskunnassa ilmeneviä kuvallisia viestejä: taidetta, mediaa ja ympäristöä.

Kuvataideopetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan visuaalis-esteettistä havaitsemiskykyä ja kuvallista ajattelua. Kuvataiteen tekniikoiden, välineiden ja materiaalien kokeilemisella pyritään oman kuvailmaisun valmiuksien laajentamiseen. Oppilaan mielikuvitusta, luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä pyritään tukemaan ja kehittämään. Taiteentuntemusta lisäämällä ja taide-elämyksiä tarjoamalla pyritään tekemään taide ja kulttuuri tutuksi ja suhde taiteeseen ja kulttuuripalveluihin jokaiselle oppilaalle omakohtaiseksi. Kuvataideopetuksessa saatu tieto-taito palvelee oppilaan luovaa ajattelua ja itsenäistä ongelmanratkaisukykyä. Oppilas oppii kuvallistamaan tunteitaan ja ajatuksiaan sekä käsitteellistämään ja sanallisesti käsittelemään kuvallista maailmaa.

Kuvataideopetuksen lähtökohtina ovat havaittu ympäristö, mielikuvat ja elämykset sekä kuvataiteen maailma. Kuvataidetyöskentelyssä käytetään ikäkauteen ja ilmaisumuotoon sopivia työtapoja yksilötyöskentelystä pari-, ryhmä-, teema- ja prosessityöskentelyyn. Tehtävien tarkoituksena on lisätä oppilaan itsetuntemusta ja kykyä toimia sekä itsenäisesti, että vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tehtävänannossa pyritään asettamaan haasteita suhteutettuna oppilaan valmiustasoon ja kehitysvaiheeseen siten, että työskentely olisi mahdollisimman motivoivaa ja palkitsevaa. Kuvataideopetukselle on ominaista kiireettömyys, pitkäjänteisyys, teemallisuus sekä kokeileva ja tutkiva työskentely. Kaikilla luokka-asteilla käsitellään kuvataiteen kaikkia keskeisiä sisältöalueita. Tavoitteet muuntuvat ikäkausien ja oppilaan kehitystason mukaan.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1–4

Tavoitteet

Oppilas oppii

- havaintojen tekoa ja mielikuvien prosessointia
- ilmaisemaan itseään kuvataiteen keinoin
- kuvallisessa ilmaisussa tarvittavia tietoja ja taitoja
- kuvittelun, keksimisen ja luovan ongelmanratkaisun taitoja
- esteettisten valintojen tekemistä ja niiden perusteluja
- omien tavoitteiden asettamista tarkastelemaan kuvia ja keskustelemaan niistä myös kuvataiteen peruskäsittein
- tarkastelemaan omia ja toisten tuotoksia sekä keskustelemaan niistä
- arvostamaan ja arvioimaan erilaisia näkemyksiä taiteesta ja kuvallisesta viestinnästä
- ymmärtämään ja käyttämään keskeisimpiä kuvataiteen käsitteitä

Keskeiset sisällöt

1.-2. vuosiluokat	3.-4. vuosiluokat
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu • ilmaisun kehittäminen Maalaus • värioppia; pää- ja välivärit, mielivärit, värien sekoittaminen • sivellintekniikka; sivellinote, erilaisia sivellinjälkiä • väri ja vesi Piirustus • piirustustekniikat; luonnostelu, piirinote, erilaiset piirtimet, erilaisia viivoja ja pintoja Grafiikka • yksinkertaisiin painomenetelmiin tutustumista; leimasinpainanta, kohopainanta, kaaviopainanta Muovailu ja rakentelu • muovailu; askartelumassat • savi; savityöskentelyn työvaiheet, yhdestä palasta muotoaminen • rakentelu; paperin leikkaus ja liimaus, 3-ulotteisuus eri materiaaleilla Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu • luonnonympäristö, rakennettu ympäristö • viihtyisä lähiympäristö Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen • kuvataide havaintojen ja elämysten virittäjänä; tunnettujen taiteilijoiden töitä innoittajina omaan ilmaisuun, oppimiseen ja omien töiden tarkasteluun • ammattina taiteilija • näyttelykäynnit Media ja kuvaviestintä • tutustutaan eri viestintätapoihin	Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu • ilmaisun kehittäminen Maalaus • värioppia; väriympyrä, puhtaat värit, murrettu värit, värin taittaminen • sivellintekniikka; vesivärit, peitevärit Piirustus • piirustustekniikan kehittäminen Grafiikka • yksinkertaisiin painomenetelmiin tutustumista, leimasinpainanta, kohopainanta, kaaviopainanta Muovailu ja rakentelu • muovailu; kipsi, paperimassa • savityöskentelyn perusteita Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu • oma pihasuunnitelma • muuttuva ympäristö • ympäristötaide • oma koti ja oma huone • Kampuksen rakennuksia • arkkitehti Alvar Aalto • pienoismalli • esineympäristö • käyttö- ja koriste-esine • muotoilija ammattina • esineen suunnittelu ja valmistaminen Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen • kuvataide havaintojen ja elämysten virittäjänä; tunnettujen taiteilijoiden töitä innoittajina omaan ilmaisuun, oppimiseen ja omien töiden tarkasteluun • ammattina taiteilija • näyttelykäynnit Media ja kuvaviestintä • sanoma- ja aikakauslehdet

Arviointi kuvataideopetuksessa

Arviointipalautteen avulla tuetaan oppilaan edistymistä sekä omien kykyjen ja taitojen tunnistamista. Arvioinnilla ohjataan oppilaan opiskelua, tavoitteiden asettamista, oman työn suunnittelua ja itsenäisiä valintoja. Kuvataidetunneilla on tärkeää keskustella oppilaan kanssa sekä työprosessin aikana että valmiista tuotoksesta. Oppilasta ohjataan keskustelemaan prosessin ja tuotoksen herättämistä mielikuvista, tuntemuksista ja ajatuksista. Arvioinnissa tulee ottaa

huomioon oppilaan kuvallisen kehityksen vaihe. Arvioinnin ja palautteen tulee olla asetettujen tavoitteiden mukaista ja kannustavaa.

Arvioinnin kohteita ovat työskentelytaidot ja työprosessi, asennoituminen, kuvailmaisuus, tuotos, kuvan ja ympäristön tarkastelu sekä taiteellinen oppiminen. Työskentelytaitoja ja työprosessia sekä asennoitumista arvioitaessa arvioinnin kohteita ovat, aktiivisuus ja innostuneisuus, ohjeiden kuuntelu ja keskittyminen uuden asian opetteluun, keskittyminen ja sitoutuminen itsenäiseen ja yhteistyöskentelyyn, omien ajatusten ilmaiseminen, oivallusten tekeminen, tutkiminen ja ongelmanratkaisukyky, osallistuminen tehtävästä käytävään keskusteluun, tiedon hankinta sekä omaan tuotokseen suhtautuminen.

Kuvailmaisu arvioitaessa tarkastellaan oppilaan tuotosta. Arvioinnin kohteina ovat kyky käyttää kuvallisia ilmaisukeinoja, materiaalien ja välineiden hallinta, kyky muuntaa havaintoja ja kokemuksia kuvataidetuotoksiksi, kuvallisen ajattelun kehittyminen ja omaperäisyys.

Tuotosta arvioitaessa tarkastellaan idean kehittäminen (luonnokset), ilmaisulliset valinnat, omaperäisyys ja taitavuus. Kuvan ja ympäristön tarkastelun eli taidekuvan, median ja ympäristön eettisen ja esteettisen tarkastelun osalta arvioidaan oppilaan kykyä tutkia taideteoksia, median kuvamaailmaa, rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä sekä esineitä.

Taiteellisen oppimisen kohdalla arvioidaan oppilaan taitoa havainnoida ja arvioida omaa oppimistaan, työskentelyään ja tuotostaan sekä taitoa hyödyntää muilta saatua palautetta kuvataidetyöskentelyssään.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Kuvaus hyvästä osaamisesta on luokiteltu kuvataiteen keskeisten sisältöjen mukaan.

Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu

Oppilas osaa

- huolehtia työvälineistä ja materiaaleista
- käyttää keskeisiä työvälineitä ja tekniikoita
- muuntaa havaintojaan, mielikuviaan, tunteitaan ja ajatuksiaan kuvalliseen muotoon
- käyttää luonnostelua apuna kuvataidetyöskentelyssä
- kuvallisen ilmaisun ja sommittelun perusteita
- taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä itsearviointissa
- osaa työskennellä yksin ja yhteistyössä

Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

Oppilas

- osaa keskustella omista ja toisten tekemistä kuvataidetuotoksista
- osaa perustella omia taidemielityksiään
- käyttää keskusteluissa kuvataiteen peruskäsitteitä
- osaa toimia taidenäyttelyssä ja museossa
- tietää, mitä taiteilijat, suunnittelijat ja arkkitehdit tekevät
- tuntee joidenkin suomalaistaiteilijoiden teoksia ja -arkkitehtien töitä
- tuntee omassa kokemuspiirissään olevien vieraiden kulttuurien visuaalista ilmaisua
- osaa käyttää ohjatusti tietolähteinä taideteoksia, kirjoja, lehtiä, museoita, gallerioita, ympäristön kuvia, luonnon- ja rakennettua ympäristöä sekä tietoverkkoa
- osaa työskennellä yksin ja yhteistyössä

Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu

Oppilas

- tunnistaa ja osaa arvioida esteettisiä ja eettisiä arvoja koulussa ja omassa lähiympäristössään
- tutustuu suunnittelun ja muotoilun perusteisiin
- osaa työskennellä yksin ja yhteistyössä

Media ja kuvaviestintä

Oppilas osaa

- havaita ja arvioida todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja
- käyttää joitakin viestinnän välineitä
- arvioida omaa median käyttöään, tehdä valintoja ja perustella näkökantojaan
- osaa työskennellä yksin ja yhteistyössä

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 5–9

Tavoitteet

Oppilas oppii

- ilmaisemaan ajatuksiaan, mielikuviaan ja tunteitaan kuvallisesti
- tuntemaan ja käyttämään tarkoituksenmukaisesti kuvataiteen ja -viestinnän keskeisiä ilmaisutapoja, materiaaleja, tekniikoita ja työvälineitä
- tuntemaan ja käyttämään kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja
- ymmärtämään taiteen tapoja kuvata ja käsitellä erilaisia elämän ilmiöitä
- tarkastelemaan ja arvioimaan esteettisestä näkökulmasta taidetta, kuvaviestintää ja ympäristöä
- käyttämän kuvataiteen keskeisiä käsitteitä
- arvioimaan omaa ja toisten kuvailmaisua ja työtapoja
- käyttämään kulttuuripalveluita ja sähköisiä viestimiä

Keskeiset sisällöt

5.-6. vuosiluokka

Kuvailmaisuu ja kuvallinen ajattelu

- kuvailmaisun jatkuva kehittäminen

Maalaus

- värioppi; spektri, vastavärit, valööri – kulööri, värien symboliikka, kontrastit ja harmoniat

Piirustus

- viiva rytmin ja liikkeen ilmaisijana, pintarakenne, muoto, tila, valo ja varjo, sommittele

Grafiikka

- puupiirustus, monotypia, linkopainanta

Muovailu ja rakentelu

- perehtyminen saventyöstövälineiden käyttöön,
- käsinrakennustekniikat ja liitokset savityöskentelyssä
- kipsi; muotti – valos, kipsinauha
- pienoismallit; pahvi, paperi, luonnonmateriaalit

Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu

- asuinympäristö muinaisuudesta tulevaisuuteen
- esine- ja rakennusperinne; julkiset rakennukset kautta aikain, Kampus ja muu rakennusperinne
- pienoismalli tai tutkielma
- koulurakennus, -huonekalut ja -esineet
- yliopiston koulumuseon esineistöä ja kotiseutumuseon rakennuksia ja esineistöä

Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

- nykytaide
- näyttelykäynnit
- Kampus
- omaan kulttuuriympäristön perehtymistä

Media ja kuvaviestintä

- kuvakerronnan ja -viestinnän perusteita: TV-ohjelmat, mainokset ja uutiset, tietokonepelit, tiedottava kuva, asenteisiin vaikuttava kuva, taidekuva, graffiti
- kuvien, käyttö, merkitys, arviointi ja tukinta
- valokuvausharjoituksia: kuvakoot, kuvakulmat, rajausta ja sommittelu
- videokuvauksen ja animaation perusteita
- elokuvakerronnan perusteita

Kuvataideopetuksesta vuosiluokilla 7–9

Kaikki kuvataideopetuksen keskeiset sisältöalueet toteutuvat perusopetuksen vuosiluokkien 7-9 yhteisillä pakollisilla kuvataidekursseilla läpäisyperiaatteella - jokainen kuvataiteen tehtävä ja työprosessi edistää jonkin sisältöalueen (kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä media ja kuvaviestintä) oppimista. Sisältöalueet painottuvat kurseittain siten, että erityisesti ensimmäinen pakollinen kurssi painottaa kuvailmaisuutta ja kuvallista ajattelua sekä taiteen tuntemusta ja kulttuurista osaamista toisen pakollisen kurssin sisällöllisten painopistealueiden ollessa ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä media ja kuvaviestintä.

Kahden pakollisen kuvataidekurssien tehtävänä on tutustuttaa oppilaat mahdollisimman laaja-alaisesti kuvataiteeseen, sen vastaanottamiseen, arvioimiseen ja analysoimiseen sekä kuvan tekemiseen eri tavoin. Kuvataideopetuksessa kehitetään sekä havaintoja, että mielikuvia ja niiden muuntamista kuvaksi. Opitaan valitsemaan ja käyttämään sopivia ja mielekkäitä tekniikoita ja työtapoja. Löydetään oman kuvailmaisuuden vahvuuksia. Käydään taidenäyttelyssä. Tutustutaan kuvallisen median ilmaisu- ja vaikutuskeinoihin.

Valinnaiskursseilla opiskellaan lisää oppilasta erityisesti kiinnostavia kuvataiteen alueita. Valinnaiskurssit tarjoavat mahdollisuuden syventää kuvallisen ajattelun ja ilmaisun taitoja tiettyyn kuvailmaisuuden osa-alueeseen perehtymisen kautta. Keskeisistä sisältöalueista kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu painottuvat piirustus- ja maalaus kursseilla, keramiikka-, grafiikka- ja valokuvauskursseilla. Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen nivoutuvat osaksi kaikkia valinnaiskursseja ja niillä erityisesti kohteena olevia kuvataiteen alueita. Muotoilu sisältöalueena toteutuu painotetuimmin keramiikan ja kuvanveiston valinnaiskursseilla. Median ja kuvaviestinnän sisältöalueet toteutuvat seuraavilla valinnaiskursseilla: valokuvaus, elävä kuva ja ääni (integroitu äidinkielen kanssa) sekä kuvia ja tarinoita (integroitu musiikin kanssa).

Kaikki perusopetuksen aihekokonaisuudet toteutuvat kuvataideopetuksessa. Oppilas saa kuvataiteesta eväitä ihmisenä kasvamiseen, koska hänen itsetuntemuksensa lisääntyy. Hän oppii hyväksymään itseänsä omien töidensä, niistä keskustelemisen ja niiden arvioimisen kautta. Oppilas oppii ymmärtämään toisia ihmisiä heidän töidensä ja niiden avulla syntyvän vuorovaikutuksen kautta. Kuvallinen ilmaisu toimii henkisen kasvun välineenä ja myös terapeuttisena ilmaisukanavana. Ihmisenä kasvamiseen liittyy myös itsensä mieltäminen osana omaa kulttuuripiiriä ja -perintöä. Kuvataiteessa opitaan suomalaista kulttuurihistoriaa ja -identiteettiä ja sen suhteita kansainvälisyyteen sekä ennen, että nyt. Monikulttuurisuus, mukaan lukien visuaaliset alakulttuurit, ovat kuvataiteen oppisisältöihin luontevasti integroituvia osa-alueita. Kuvataide antaa oppilaille välineitä ymmärtää viestintää ja medioita syvällisemmin;

kuvataiteen opetuksessa avataan ja opetetaan tiedostamaan niitä mekanismeja, joilla medioiden kuvalliset viestit vaikuttavat ihmiseen. Kuvataide tarjoaa mahdollisuuden osallistuvaan kansalaisuuteen mm. yhteisölliseen taiteeseen perehdyttämisen kautta. Yrittäjyyttä kuvataiteessa voidaan opettaa mm. kuvataideammatteihin tutustumalla. Kuvataiteen opetuksessa otetaan huomioon turvalliset työmenetelmät. Kuvataiteen tekniset osa-alueet perehdyttävät luontevasti teknologian hyödyntämiseen myös kuvataiteen opetuksessa.

Keskeiset sisällöt

Kaikille yhteisten kurssien tarkoituksena on laaja-alainen kuvataiteen tutuksi tekeminen. Yhteisillä kursseilla oppilaalle tarjotaan mahdollisuutta löytää oma kiinnostuksen kohde kuvataiteen alueelta ja oppia ymmärtämään kuvallista maailmaa, kuvataidetta ja kuvallista viestintää.	
7. vuosiluokka • piirretään ja maalataan eri välinein ja tekniikoin • perehdytään viivaan, pintaan, väriin, muotoon ja sommitteluun • tutustutaan taidehistorian merkiteoksiin ja kuva-analyysiin sekä käydään taidenäyttelyssä • havainnolla on pääpaino kuvantuottamisen lähtökohtana • opetellaan visualisoimaan mielikuvia. • kuvan tekemisen lähtökohtana voi toimia myös taidehistoriallinen tai muu kuvamateriaali • kuvallinen tehtävä voi perustua myös visuaaliseen ongelmanratkaisuun • tehdään veistoksia eri materiaaleista. Tutustutaan saven ominaisuuksiin, muotoiluun ja keramiikan prosesseihin • ilmaisualueita ovat, piirustus, grafiikka, maalaus, keramiikka ja kuvanveisto, muotoilu • ilmaisualueesta siirrytään joustavasti toiseen, jolloin mahdollistuu yhden aihealueen pidempiaikainen prosessointi. • aihealueita: ○ ihmisen kuvaaminen, tilan ja maiseman kuvaaminen, asetelmat. ○ väri- ja valovaikutelmat. ○ esineen suunnitteleminen, veistoksen ja käyttöesineen tekeminen.	8. vuosiluokka • keskitytään kuvalliseen viestintää • tehdään sarjakuvia • tutustutaan liikkuvan kuvan keinoihin, valokuvaihmaisuuksiin ja käyttögrafiikkaan • havainnoidaan ja arvioidaan arkkitehtuuria ja ympäristösuunnittelua • tarkastellaan kuvan käyttötarkoitusta mediassa, analysoidaan mediaesitysten rakenteita ja sisältöjä • ilmaisualueita ovat sarjakuva, liikkuva kuva, valokuva, käyttögrafiikka, arkkitehtuuri • aihealueita: ○ kuvakokojärjestelmät ○ tilan kuvaaminen ja perspektiivi ○ kuvan ja tekstin yhdistäminen.

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu

Oppilas osaa

- ilmaista itseään kuvallisin keinoin
- käyttää kuvan rakentamisen keinoja ja kuvataiteen ja kuvallisen median keskeisiä materiaaleja ja työskentelytekniikoita
- valita työskentelyssään tavoitteisiin sopivimpia materiaaleja ja tekniikoita
- selostaa kuvan tekemisprosessin luonnoksista valmiisiin töihin.

Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

Oppilas osaa

- tunnistaa joitakin keskeisiä kuvataiteen ilmiöitä ja sijoittaa niitä ajalliseen ja kulttuurilliseen yhteyteen
- tarkastella ja tulkita taiteen ja viestinnän kuvia
- hyödyntää taiteilijavierailuja, näyttely- tai museokäyntejä ja Internetin kulttuuripalveluja.

Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu

Oppilas

- osaa erottaa, arvioida ja arvottaa erilaisten ympäristöjen ja esineiden esteettisiä ja ekologisia ominaisuuksia
- tuntee suunnittelu- ja muotoiluprosessin eri vaiheet ja osaa soveltaa niitä työskentelyssään
- tunnistaa kulttuuri- ja tyylipiirteitä arkkitehtuurissa ja esineissä.

Työskentely ja tiedonhankintataidot

Oppilas

- osaa havainnoida ja arvioida omaa oppimistaan ja hyödyntää muilta saatua palautetta omassa työskentelyssään
- osaa taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä hyödykseen itse arvioinnissa
- pystyy tehtävän mukaisesti itsenäiseen ja vuorovaikutteiseen yhteistyöhön muiden kanssa
- osaa ohjatusti käyttää taideteoksia, kirjoja, lehtiä, museoita, gallerioita, ympäristön kuvia, luonnonympäristöä ja rakennettua ympäristöä sekä tietoverkkoa tietojen ja elämysten lähteinä.

Aihekokonaisuudet kuvataiteessa

Ihmisenä kasvaminen

Kuvataiteellisessa työskentelyssä oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työskentelyprosessia, oppii hyväksymään omia ja toisten tuotoksia ja niiden erilaisuutta. Oppilas oppii myös sietämään kritiikkiä ja keskustellen omista töistään lisäämään myös itsetuntemustaan ja kasvattamaan itsetuntoaan realistiselle pohjalle. Kuvataiteen työprosessit osoittavat konkreettisesti sen, että oppiminen edellyttää omaa panosta ja työskentelyä. Ryhmässä työskennellessä opitaan luopumaan kilpailu- ja vertailuasenteesta: jokainen työ on arvokas ja tekijänsä näköinen.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Kuvataiteessa tutustutaan taidehistorian kautta sekä suomalaiseen kulttuurihistoriaan ja -identiteettiin että maailmantaiteen ilmiöihin ja kulttuurierojen visuaalisiin ilmenemismuotoihin. Tutustutaan paikalliseen kulttuuriin – sen merkkihenkilöihin ja teoksiin sekä kulttuuriympäristöön. Opitaan käyttämään kulttuuripalveluja.

Viestintä ja mediataito

Kuvataiteessa opitaan tulkitsemaan sekä taidekuvien, että ns. arkikuvien viestejä. Opitaan tiedostamaan kuvamedian vaikutusmekanismeja, esim. sitä, miten mainoksen kuvalla vaikutetaan katsojaan. Kuvataiteen oppisisältöihin kuuluvat mm. valokuvan, liikkuvan kuvan ja sarjakuvan ilmaisukeinojen analysointi ja em. kuvailmaisukeinojen omakohtaiset harjoitukset. Kuvataiteessa opitaan myös digitaalista kuvausta ja kuvankäsittelyä.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Kuvataiteen tärkeä tavoite on kasvattaa oppilaita rohkeasti luoviin ja persoonallisiin ratkaisuihin -innovaatiovalmiudet ovat olennaisia myös yrittäjyydessä. Esteettisten kvaliteettien tajun

kehittyessä oppilas oppii ymmärtämään estetiikan merkitystä myös tuotesuunnittelussa. Opitaan, että kaikki olemassa olevat tuotteet ovat ihmisen suunnittelemaa, opitaan ymmärtämään tuotesuunnittelun vaiheita. Kuvataiteessa tutustutaan kuvataideammatteihin ja kuvataideyrittäjyyteen. Opitaan, että nykykuvataide voi olla keino osallistua kansalaiskeskusteluun.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

Kuvataide voi olla oppilaalle keino parantaa ja pitää yllä omaa psyykkistä hyvinvointiaan. Kuvataiteessa tutustutaan myös kuvataiteen ja ympäristön suhteeseen - ympäristö voi olla kuvataiteessa aiheena tai, kuten ympäristötaiteessa, taiteen lähtökohtana ja materiaalina. Kuvataide voi ottaa myös kantaa ympäristön tilaan. Kuvataiteen työskentelyssä otetaan huomioon materiaalivalinnoissa ekologiset ja eettiset arvot ja kierrätyksen mahdollisuus. Kuvataiteessa esteettisen tajun kehittyminen edesauttaa tajuamaan kauneutta myös käytetyssä ja ajan patinoimassa materiaalissa.

Turvallisuus ja liikenne

Kuvataiteessa opastetaan käyttämään turvallisia työmenetelmiä. Opintoretkillä kiinnitetään huomiota turvalliseen liikennekäyttäytymiseen.

Ihminen ja teknologia

Media ja kuvaviestintä -oppisisällöissä perehdytään kuvantuottamisen teknisiin apuvälineisiin ja niiden käyttöön: kameroihin, pimiötekniikkaan, digitaalikuvaukseen, digitaaliseen kuvankäsittelyyn ja editointiin. Myös perinteisemmissä kuvataiteen ilmaisumuodoissa tarvitaan erilaisia teknisiä apuvälineitä. Tekniikkakohtaisesti nämä – esim. grafiikassa prassi, keramiikassa dreija ja polttouuni jne. – tulevat oppilaille tutuiksi.

7.16 Käsityö

Kehittää oppilaan suunnittelutaitoja

Käsityötuotteiden suunnittelussa kiinnitetään huomiota niiden toimivuuteen, esteettisyyteen ja tarkoituksenmukaisuuteen. Työskentelyssä korostetaan oppilaan tason mukaista ongelmalähtöistä ja persoonallista lähestymistapaa. Toteutussuunnitelmaa laatiessaan oppilas harjaannuttaa avaruudellista hahmottamistaan, ongelmanratkaisutaitojaan sekä soveltaa oppimiaan perustaitoja. Suunnittelutyötä tukee yhteys kuvataiteisiin sekä materiaalihankinta erilaisista lähteistä. Suunnitelmaa esittäessään oppilas käyttää sekä sanallisia, kuvallisia että kolmiulotteisia toteutustapoja.

Opettaa perustaitoja suunnitelmien toteuttamiseksi

Käsityön opetuksen tehtävänä on opettaa oppilaalle käsityötaitoja eri materiaalien ja tekniikoiden alueelta siten, että taitoja harjaannutetaan ja syvennetään vuosittain toistuvilla opetussisällöillä. Opetus toteutetaan oppilaan kehitysvaihetta vastaavin aihepiirein tutkien, kokeillen, keksien ja oppien kohti kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus kehittää välineiden, laitteiden ja koneiden toimintaperiaatteiden ymmärtämistä ja niiden käyttöä. Perustaitojen harjoittamisesta on tarkemmin tietoa tekstiilityön ja teknisen työn opetuksen sisältöjen yhteydessä.

Opettaa turvallista ja myönteistä työntekoa

Käsityönopetuksen tulee luoda puitteet joissa oppilas kokee käsityön tekemisen mielekkääksi ja innostavaksi. Tavoitteena on kehittää oppilaan työskentelyn suunnitelmallisuutta, pitkäjänteisyyttä ja omatoimisuutta sekä ohjata häntä työn tekemiseen sekä yksin että erilaisissa ryhmissä - tärkeää on oman ja toisen työn arvostaminen. Suunnitellessaan ja työskennellessään

oppilas havainnoi toimiaan, reagoi muutoksen tarpeeseen ja arvioi toimintaansa ja työnsä lopputulosta. Käsityöopetuksessa korostetaan vastuun ottamista omasta työstä ja sen loppuunsaattamisesta. Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälineistä ja ympäristöstä sekä huomioimaan työturvallisuudesta annetut ohjeet.

Saa oppilaan ymmärtämään itsensä osaksi ympäröivää yhteiskuntaa, sen kulttuuria, historiaa ja tulevaisuutta

Käsitöissä oppilasta ohjataan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti kantamaan vastuuta kuluttamisesta ja ympäristöstä. Hänelle opetetaan käsityötuotteiden huoltoa ja korjausta sekä ohjataan tuotteiden mielekkääseen uudelleenkäyttöön. Oppilas saa työskentelyään varten tietoja oman maansa ja muiden maiden käsityökulttuureista sekä työ- ja tuotantoelämästä.

Opetuksen järjestäminen

1. ja 2. luokilla oppiaineena on alkuopetuksen käsityö, jonka sisällöt ja materiaalit valitaan askartelun, tekstiilityön ja teknisen työn alueelta.
3. ja 4. luokkien aikana oppilaat opiskelevat sekaryhminä molempina vuosina lukukauden sekä tekstiilityötä että teknistä työtä.

4. luokan keväällä oppilaat valitsevat pääasialliseksi käsityön alueekseen joko teknisen työn tai tekstiilityön 5.–7. luokkia varten. Molempien käsityön alueiden taitoja opiskellaan yhteisissä projektityöjaksoissa. Projektijaksojen tavoitteet noudattavat käsityön tavoitteita tai integroitua muihin aineisiin, näiden aineiden tavoitteilla rikastuen.

8.–9. luokilla käsityö on valinnaisaine. Oppilailla on mahdollisuus valita teknisen työn kursseja, tekstiilityön kursseja tai muihin oppiaineisiin integroitua valinnaiskursseja.

Tavoitteet ja sisällöt esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1–2

Tavoitteet

Esiopetuksessa Lapsi • kokeilee erilaisia työtapoja ja työvälineitä • innostuu käsityön tekemisestä ja oppii arvostamaan omaa työtään. • oppimisvalmiudet kehittyvät.	Vuosiluokilla 1-2 Oppilas oppii • kadentaitoja • ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä luovien ratkaisujen tekoa • avaruudellista hahmottamista suunnitellessaan ja toteuttaessaan työtään • kiinnittämään huomiota tuotteiden esteettisiin ominaisuuksiin, väreihin ja muotoihin • valmistamaan erilaisia tuotteita • työvälineiden oikeaa ja turvallista käyttöä • huolehtimaan työympäristöstään ja työvälineistään • arvioimaan ja arvostamaan omaa työskentelyään ja valmistamia tuotteita
--	---

Sisällöt

Oppiaines suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan siten, että käsityön aihepiirit liittyvät luontevasti kulloinkin käsiteltäviin teemoihin. Aihepiirien tulee olla riittävän väljiä, jotta ne jättävät tilaa opetuksen eriyttämiselle ja oppilaan omille ratkaisuille. Töiden tulee olla oppilasta motivoivia, tarpeellisia ja käyttökelpoisia, siksi aihepiirien suunnittelussa lähdetään liikkeelle lapsen maailmasta. Aiheet suunnitellaan siten, että oppiaines kattaa käsityön eri alueet. Toistuvalla harjoituksella vahvistetaan perustaitoja ja niiden soveltamista. Tavoitteena on tarjota oppilaalle mahdollisuus tutustua monipuolisesti erilaisiin materiaaleihin ja työvälineisiin sekä saada kokemuksia niiden ominaisuuksista ja käyttömahdollisuuksista. Aihepiirien suunnittelun lähtökohtana voi olla • elämys, kokemus, ajankohtainen asia • ongelma, johon haetaan ratkaisua • esineen tai työn käyttötarve • työtapa, jota halutaan kokeilla • työväline, jonka käyttömahdollisuuksia tai -ominaisuuksia kokeillaan • oppilailta, kouluympäristöstä tai kodeista tuleva idea
--

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3–4

Vuosiluokat 3.–4.	
Tekninen työ Puu - poikki- ja halkisahaaminen - poraaminen koneella ja käsityönä (kairaaminen) - höylääminen, talttaaminen ja vuoleminen - liitosten teko kuumaliimauksella ja naula-liimaliitoksella - mittaamisen, merkitsemisen, viimeistelyyn ja pintakäsittelyyn (petsivärein, maalein ja lakoin) kiinnitetään jo tässä vaiheessa paljon huomiota. - puulajeina käytetään esim. mäntyä koivua, kuusta ja leppää. Metalli - metalliohkolevyn piirrottaminen ja työstö - hehkutetun ohuen langan muotoaminen - tinan valaminen muottiin. - materiaaleina käytetään esim. alumiinia, terästä kuparia, messinkiä, tinaa ja tinapeltiä Muovi, nahka ja luonnonmateriaalit - opetellaan sahaamaan, hiomaan ja poraamaan muovia - opetellaan leikkaamaan ja liimaamaan nahkaa - harjoitellaan työstämään luonnonmateriaaleja opittuja taitoja hyödyntäen Elektroniikka, kone- ja sähköoppi - avoin ja suljettu virtapiiri kytkimellä - keraamisen sulakkeen, hehkulampun ja polttimon toiminnan - sähkömagneettin ja -vastukseen tutustuminen	Tekstiilityö Ompelu 3. vuosiluokka - tutustutaan ompelukoneen toimintaan; opitaan langoittamaan kone ja säätämään perusompeleet - suunnitellaan ompelutöiden ulkonäköä ja rakennetta sekä leikataan tarvittava kangas mittojen mukaan tai kaavaa apuna käyttäen - opitaan huolittelu, sauman ja käänteen teko. - harjaannutaan käyttämään saksia, mittoja, merkitsemisvälineitä, erilaisia neuloja sekä silitysrautaa - materiaalina käytetään erilaisia kankaita; samalla tutustutaan kankaan rakenteeseen ja opitaan erottamaan kankaan oikean ja nurjan puoli 4. vuosiluokka - vahvistetaan ompelun perusteita siten, että oppilas suunnittelee ja valmistaa helpon kolmiulotteisen tuotteen - tuotteen valmistamisen yhteydessä opitaan ottamaan tarvittavat mitat ja valmistamaan tai jäljentämään ko. tuotteen kaavan, samalla tutustutaan tärkeimpiin kaavamerkkeihin. - opitaan asettamaan kaavat kankaalle langansuunnan mukaisesti - työjärjestyksen hahmottaminen Lankatyöt - erilaisiin lankamaisiin materiaaleihin valmistaessaan nyörejä kiertämällä, solmeilemalla tai punomalla. - harjoitellaan neulonnan työotteita - opitaan oikea silmukka ja edestakaisneule - motorisen taidon vakiinnuttua opetellaan silmukoiden luomisen ja langan värin vaihtaminen - työtä viimeistellessään opitaan neuleen päättäminen ja lankojen päättely Kankaan kuviointi - helppoja kankaanpainannan ja -värjäyksen tekotapoja, kuten leimasinpainantaa tai kankaan maalaamista sekä erilaisia estovärjäyksen tekniikoita (peitto-, solmu-, taittelu-, sidonta- ja taikinavärjäys). Huovutus - tasomaisen tai kolmiulotteisen tuotteen huovutus - tutustutaan villakuituun ja sen ominaisuuksiin.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas

- osaa ohjatusti tuottaa luovia ideoita ja kokeilla teknisiä ratkaisuja sekä suunnitella toteuttamiskelpoisen tuotteen
- työskentelee ohjattuna tarkoituksenmukaisesti suunnitelmaansa toteuttaen ja työturvallisuuden huomioon ottaen

- hallitsee käsityön perustekniikoita, tuntee keskeisiä käsitteitä ja tunnistaa perusmateriaaleja
- työskentelee pitkäjänteisesti sekä ryhmän jäsenenä että itsenäisesti, haluaa kehittyä käsityöntekijänä ja tuntee vastuunsa yhteisistä työvälineistä, työtilojen järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- ymmärtää elinympäristön teknologisia toimintaperiaatteita ja ottaa huomioon kestävä kehityksen periaatteita
- arvostaa omaa ja toisten työskentelyä, arvioi omaa oppimistaan sekä työnsä tuloksia
- suhtautuu myönteisesti omaan ja muiden kansojen kulttuuriperintöön.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 5–6

Tekninen työ Puu • muotosahaaminen lehti- ja kaarisahalla • lape- ja kavahöyläminen • ruuvi- ja pyörätappiliitos • saranointi, polttokoristelu ja -kolvaus. • lieriösorvaus • tuttujen puulajien lisäksi käytetään erilaisia liimalevyjä. Metalli • viilaaminen, poraaminen, pakottaminen, niittaaminen, kiillottaminen, tinajuotos ja työn viimeistely • materiaalina käytetään myös ruostumatonta terästä, muototerästä ja vedettyä akselia. Muovi, nahka ja luonnonmateriaalit • muovin viilaus, taivutus ja liimaus • nahan lävistys, pintakäsittely ja liitokset punoen • harjoitellaan työstämään monipuolisesti luonnonmateriaaleja Elektroniikka, kone- ja sähköoppi • sähköturvallisuus • tasa- ja vaihtovirta • tutustutaan sähkömoottoriin, dynmoon, vaiheistukseen ja suojamaadoitukseen. • kootaan valmis elektroniikkasarja, jossa käytetään tinajuottamista ja yksinkertaisia elektroniikkakomponentteja (esim. kapasitori ja säätöpotentiometri).	Tekstiilityö Ompelu 5. vuosiluokka • ommellaan helppo vaate • kaava-arkin käyttö, leikkuusuunnitelma, vaateen teon työjärjestyksen. • ompelukoneen käyttötaitojen vahvistaminen, saamurin käytön harjoittelu. • tekstiilitiedossa tutustutaan puuvillaan ja sen hoitoon. 6. vuosiluokka • suunnittelussa ratkaisujen yksilöllisyys ja toimivuus • taloudellinen leikkuusuunnitelma ja toimiva työjärjestys • joustavan materiaalin ompelu ja kaavamuuotosten tekeminen • materiaalitiedossa luonnonkuidut ja tekokuidut Lankatyöt • tasoneuleesta rakentuvan työ • oikea ja nurja silmukka, sekä niiden neulemerkit • neulepinnan rikastaminen muilla langasta valmistetuilla koristeilla tai silmukoita jäljentämällä. • materiaalitiedossa tutustutaan villatuotteiden hoitoon. • suljettuna neuleena itse suunniteltu työ, esim. lapanen • työn leventäminen ja kaventaminen • työskentelyn apuna opitaan käyttämään sanallista ja kuvallista ohjetta. • lankatoissa voidaan lisäksi tutustua virkkaukseen. • perussilmukoista ketjusilmukka, kiinteä silmukka ja pylväs sekä leventäminen ja kaventaminen. Kankaan kuviointi • kasinkirjonassa sekä viivaa piirtäviä että pintaa peittäviä kirjontapistoja ja tutustutaan kansanomaiseen pistokirjontaan (esim. peittokirjonta, virvittain ompelu, eripisto- ja ristipistokirjonta). • pistokirjontaa luovasti käyttäen suunnitellaan ja toteutetaan käyttö- tai sisustustekstiili • konekirjontatyönä päällikeompelua ja erilaisia koneompeleita käyttäen • tilkkutyöt voidaan luontevasti yhdistää kirjontaan jaksoon. • kankaanpainannassa oppilas toteuttaa kaaviopainantatyön. Kudonta • palttuasidoksinen työ • mahdollisuus tutustua myös erilaisiin kudottuihin nauhoihin tai helmikudontaan
--	---

Käsityön tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

Yhteinen käsityö

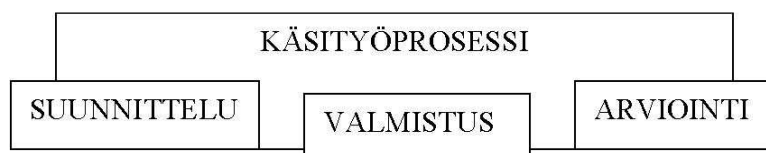
Yhteisprojekteissa ylläpidetään ja harjoitetaan molempien käsityön alueiden tietoja ja taitoja. Vuosittain toteutettava työ voi olla esimerkiksi

- tuote, jonka valmistamiseen tarvitaan sekä tekstiilityön että teknisen työn materiaaleja ja tekotapoja
- teemalähtöinen tuotesarja, johon oppilaat suunnittelevat ja valmistavat monipuolisesti materiaaleja käyttäen tuotekokonaisuuden yhteisestä aihepiiristä
- muihin oppiaineisiin, esimerkiksi luonnontieteisiin integroitu tuote
- erikoismateriaaleihin tai uusiin tekotapoihin perustuva työ

Tekninen työ

Seitsemännen luokan tekninen työ on jatkoa 1–6 luokilla opituille asioille. Opettelemme jo tuttujen käsityökalujen lisäksi koneellista työskentelyä. Pääpaino ei ole koneiden käytön opiskelulla, vaan niiden turvallista käyttöä opiskellaan tarpeen mukaan töiden edetessä. Yhtenä tavoitteena on luovien ongelmanratkaisutilanteiden kautta oppia omaa suunnittelua, keksimistä ja omien suunnitelmien toteuttamista. Tärkeää on siis kokonaisvaltaisen ja pitkäjänteisen käsityöprosessin oppiminen.

Nykyään tavoitteena on hahmottaa laajasti ympärillämme olevaa teknologiaa. Oppilaiden tarpeet ja suunnitelmat ohjaavat materiaalivalintoja. Tavoitteena on tutustua teknisen työn kirjoon mahdollisimman monipuolisesti, jotta oppilaat saisivat perusteita myös kahdeksannen ja yhdeksännen luokan teknisen työn kurssien valintoja varten. Opinnot muodostuvat aihepiireistä, jotka oppilaat suunnittelevat opettajan antamissa rajoissa (materiaalit, koko, tekniikat jne.) Käsityöprosessi:

Teknisen työn tunnilla työn tuloksena syntyy useimmiten konkreettinen tuote. Se ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys. Tuotos saattaa joissakin tapauksissa olla tietokoneohjelma, näyttelyn suunnittelu, näyttelyn rakentaminen tms. Tästä syystä jatkossa tuotteen sijasta käytetään sanaa tuotos.

Teknologia

Teknisen työn yhteydessä teknologia tarkoittaa teknisten laitteiden toiminnan ja käytön opiskelua. Seitsemännen luokan aikana tutustutaan mekaanisten koneiden toimintaan (vannesaha, tasohöylä mig-hitsauslaite, metallisorvi). Lisäksi tutustutaan tietokoneohjattuihin, ohjelmoitaviin laitteisiin (cnc-jyrsin, robolab-legosarjat). Mahdollisuuksien mukaan toteutetaan yksi vierailu johonkin yritykseen tai laitokseen, joka käyttää robotteja ja automaatiota.

Tavoitteena seitsemännellä luokalla on

- oppia ymmärtämään teknologian peruskäsitteistöä
- oppia arkielämään liittyviä teknisten järjestelmien toimintaideoita

- oppia jäsentämään ja analysoimaan teknistä ympäristöä
- hahmottaa, miten teknologian kehittäminen vaikuttaa tai on riippuvainen luonnontieteiden kehittymisestä
- oppia hyödyntämään teknologian suomia mahdollisuuksia, esim. työvälineiden luovaa käyttöä
- oppia löytämään ja ratkaisemaan arkipäivän todellisia ongelmia, esim. polkupyörän korjaus
- oppia tiedostamaan ja arvioimaan teknologista ympäristöä ja teknologian kehittämismahdollisuuksia
- tutustua innovaatioprosessiin.

Keskeiset sisällöt

7. vuosiluokka

Metalli

Metallityöskentelyssä perehdytään sorvaukseen (hyrränoppa tai vasara), liittämiseen (mig-hitsaus, kovajuotos), taivuttamiseen ja leikkaamiseen. Koska työskentely metallin kanssa on uutta ja tästä syystä vaikeaa, joudutaan pääosin tekemään samanlaisia, pieniä harjoitustöitä, joilla oppilas oppii mahdollisimman laajasti metallin ominaisuuksia ja työstettävyyttä. Teräksen lisäksi tutustutaan hiiliteräksen, kuparin, messingin ja ruostumatoman teräksen ominaisuuksiin.

Muovi

Muovi on kaikille tuttu materiaali, mutta harva on kokeillut sen työstämistä. Muovista oppilas suunnittelee tuotoksen, johon muovin ominaisuudet soveltuvat (kännykkäteline, avainnaulakko, säilytysteline tms). Muovia työstetään sahaamalla, liimaamalla, taivuttamalla ja tyhjiömuovaamalla. Muovityössä korostetaan suunnittelua.

Puu

Puu on oppilaalle tutuin materiaali aikaisemmilta luokilta. Uutena asiana seitsemäsluokkalaisille opetetaan oiko- ja tasohöylien käyttö. Liimalevyn valmistaminen opetetaan myös, vaikka tuotoksissa käytetään valmiita liimalevyjä. Puutyössä annetaan rajattu suunnitteluaihe (esim. istuin, hylly, säilytyslaatikko).

Elektroniikka

Elektroniikassa kootaan valmis sarja, jonka avulla oppilas oppii tinajuottamisen ja yksinkertaisten elektroniikkakomponenttien toiminnan. Tavoitteena on lisäksi että oppilas ymmärtää mitä tarkoittavat jännite, teho, vastus ja virta.

Suunnittelu

Suunnittelua opetetaan muovityön ja puutyön valmistuksessa. Oppilaat piirtävät tuotteestaan eri vaihtoehtoja, joista valitaan paras. Parhaasta tehdään havainnollinen pienoismalli tai täysikokoinen hahmomalli, josta voidaan vielä tehdä parannuksia. Tämän jälkeen tehdään piirustukset, joissa on tuotos on kuvattuna kolmelta eri sivulta. Mahdollisuuksien mukaan käytetään tietokonepohjaisia suunnitteluohjelmia.

Materiaalien integrointi

Samassa tuotteessa voidaan käyttää kahta tai useampaa materiaalia. Oppilasta ohjataan järkeviin materiaalivalintoihin jo suunnitteluvaiheessa. Materiaalin integroinnin yhteydessä huomioidaan myös taloudellisuus, eli miten materiaalivalinnat vaikuttavat tuotoksen hintaan.

Integrointi eri oppiaineisiin

Teknisen työn integrointi muihin oppiaineisiin toteutetaan ensisijaisesti integrointikursseilla, teemaviikoilla ja projekteissa. Integrointikursseja perustetaan oppilaiden toiveiden ja valintojen mukaan muiden taito- ja taideaineiden sekä luonnontieteiden kanssa.

Työskentely yksittäin ja ryhmässä

Työskentely teknisen työn peruskurssilla tapahtuu pääasiallisesti yksittäin. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta myös muiden ryhmän työskentelystä siten että nopeimmat ja taitavimmat oppilaat toimivat apuopettajina neuvoen muita ryhmäläisiään. Ryhmätyöskentely toteutuu projekteissa ja valinnaiskursseilla kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla.

Tekstiilityö

Keskeiset sisällöt

7. vuosiluokka

Ompelu

Vaateen ompelujaksoissa oppilas valmistaa alaosan ja yläosan vaatteet muodin ja aiemmin opitujen taitojen pohjalta. Olennaisina uusina asioina oppilas oppii kaavojen muuttamisen, kiinteän vyötärön ja muutokaitaleen valmistamisen, napinläven ompelamisen, vetoketjun ja muiden kiinnittimien kiinnittämisen, helman tasauksen sekä vaateen soviuksen. Oppilas vastaa itse koko valmistusprosessista. Töiden eriytyminen painottuu siten, että oppilas kertoo myös puutteellisia taitojaan ja hallitsee lopulta kokonaisvaltaisesti vaateen valmistusprosessin. Materiaalitietouden alueelta oppilas perehtyy tekokuituihin ja täydentää omien töidensä kautta aiempia tietojaan kankaista ja neuloksista. Lisäksi oppilaalla on mahdollisuus toteuttaa pieniä ompeluun liittyviä töitä sisustustekstiilien, asusteiden ja vaatehuollon alueelta.

Lankatyöt

Neulonnassa oppilas syventää tietojaan ja taitojaan. Oppilas oppii kirjoneuleen, erilaisia kuvioneuleita, neulereunoja ja -saumoja. Oppilas neuloo itse suunnitellun tuotteen (esim. sukka) ja tutustuu koneneulontaan.

Tuotteen kuviointi

Huomioiden aiempien vuosien työt oppilas rikastuttaa valmistamaansa ommeltua, neulottua, huovutettua, kudottua tms. tuotetta erikoistekniikoin tavoitteena uuden oppiminen.

Erikoistekniikat

Erikoistekniikoita, esim. huovutusta, kudontaa, tilkkutöitä, kirjontaa, kankaan värjäystä ja painantaa sovelletaan valmistettaviin töihin selkein oppimistavoittein.

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Visuaalinen ja tekninen suunnittelu

Oppilas

- havaitsee myös itsenäisesti ongelmia, kehittää luovasti ideoita ja suunnittelee ohjatusti tuotteita, joissa on pyritty ottamaan huomioon käytettävissä oleva aika, välineet, materiaalit, tuotteiden esteettisyys, ekologisuus, kestävyys, taloudellisuus ja tarkoituksenmukaisuus
- dokumentoi suunnitelman esimerkiksi kuvallisesti, sanallisesti, näyttein, pienoismallin avulla tai muulla tavoin siten, että siitä käy ilmi, millainen idea on ja millä tavoin se on tarkoitus valmistaa

- osaa ohjatusti käyttää suunnittelussaan aineksia suomalaisesta ja muiden kansojen muotoilu-, käsityö- ja teknologiakulttuurista.

Valmistaminen

Oppilas

- hallitsee perustekniikoita siten, että tuotteesta tulee tarkoituksenmukainen, viimeistelty, ekologinen ja esteettinen
- työskentelee tarkoituksenmukaisesti ja huolellisesti työturvallisuusohjeita noudattaen sekä huolehtii työympäristönsä järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- osaa työskennellä tavoitteisesti yksin tai ryhmissä
- osaa ohjatusti käyttää työssään kehittyntä teknologiaa ja ymmärtää teknologian käsitteitä, järjestelmiä ja niiden sovelluksia
- osaa soveltaa muissa oppiaineissa oppimaansa tietoa ja taitoa.

Itse arviointi ja prosessin pohdinta

Oppilas

- kykenee ohjatusti tarkastelemaan omaa työskentelyään ja oppimistaan ja muodostaa realistisen kuvan taidoistaan ja kehittymismahdollisuuksistaan.
- suhtautuu annettuun palautteeseen vastaanottavasti ja haluaa suunnata toimintaansa palautteen mukaisesti
- arvioi ideoitaan ja tuotteitaan esteettisin, taloudellisin, ekologisin ja tarkoituksenmukaisuuskriteerein
- ymmärtää teknologian, kulttuurin, yhteiskunnan ja luonnon välisiä riippuvuuksia

Aihekokonaisuudet käsityössä

Ihmisenä kasvaminen

- oppilas saa toteuttaa luovuuttaan ja kehittyä siinä
- oppilas kokee taidon ja tiedon yhdistymisen, kohtaa oman taitavuutensa rajat ja saa mahdollisuuden harjaantua niissä
- käsityö tarjoaa erilaisia oppimistyyplejä; nähdyn, kuullun sekä kokeilemisen ja tutkimisen kautta ymmärtämistä ja muistamista
- käsityön oppiminen rakentuu konkreettisesti aiemmin opitun tiedon ja taidon päälle; taito kehittyä, tieto avaa ymmärrystä, jotta saavutetaan käsin kosketeltavia tavoitteita ja lisää tietämystä
- oppilas arvioi toimintaansa yksilönä ja ryhmässä kokeillen erilaisia toiminta- ja työtapoja
- käsityössä korostuu yhteistoiminnallisuus, vastuun ottaminen omasta ja toisen työskentelystä sekä tavoitteiden saavuttamisesta
- oppilas saa myönteistä palautetta itsetunnolle onnistumisen elämyksien kautta ja pettymyksen kohdalla etsii ratkaisun eteenpäin
- käsityössä arviointi on selkeää, oppilas tietää mitä arvioidaan ja oppii itse arvioimaan työskentelyään ja valmiita tuotoksiaan

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- oppilas tutustuu Suomen ja muiden maiden käsityöperinteeseen ja muodin ilmiöihin:
- pukeutumisen ja sisustamisen elementeillä on erilaisia piirteitä ja merkityksiä eri maissa ja kulttuureissa

- käsityö tarjoaa mahdollisuuden kokeilla kulttuurisidonnaisia työtapoja tai tekniikoita omana työnään tai soveltaen osaksi valmistettavaa työtä

Viestintä- ja mediataito

- oppilas harjaantuu viestimään visuaalisesti ja verbaalisesti omia suunnitelmiaan ja toimintamallejaan
- oppilas voi esitellä valmistuneita töitään rakentamalla näyttelyn tai järjestämällä muotinäytöksen
- oppilas arvioi mainontaa ja siinä muodin ilmiöitä pukeutumisen ja esteettisten arvojen vaikuttajina: oppilaalle tarjoutuu mahdollisuus suhtautua kriittisesti ja vertaillen median viestintään ja muokkaamaan kuvaan päivän muodista ja sen arvoista
- tekstiilityön integroituminen kuvataiteeseen ja äidinkieleen (visuaalisuus, estetiikka, kuvallisten suunnitelmien toteuttaminen käsityössä, näyttämötaide, tarinankerronta)

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- käsityössä oma yrittäminen (suunnittelu, päämäärien asettelu, työskentely, tavoitteiden saavuttaminen ja arviointi) on konkreettista työn tekoa
- oppilaalla on mahdollisuus nähdä tai toteuttaa koko tuotantoprosessi ja arvioida eri osatekijöiden osuutta lopputulokseen
- oppilas tutustuu käsityöläisammatteihin sekä niiden teollisiin muotoihin, yritysvierailuina tai muilla keinoin

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

- oppilas huomioi säästäväisyyden ja taloudellisuuden periaatteet materiaalivalinnoissa ja materiaalien työstämisessä
- oppilas oppii käyttämään työvälineitä ja koneita huolellisesti, sekä huoltamaan ja korjaamaan niitä
- oppilas kantaa vastuuta työskentelytilan järjestyksestä ja siisteydestä
- oppilas sisäistää tekstiilikierrätyksen sen eri muodoissaan (uudelleen käyttö, korjaus ja uusiomateriaalit)
- oppilas arvioi materiaalien ja tuotteiden ekologisuutta (tuotanto, kestävyys ja saastuttavuus)
- oppilas arvioi halpatuotannon hyötyjä ja haittoja tekstiiliteollisuudessa
- oppilas määrittää ekologisesta näkökulmasta tekstiiliensä tarvetta ja kulutusta

Turvallisuus ja liikenne

- oppilas huomioi turvallisuuden liikkeessaan luokassa sekä työvälineiden ja koneiden käsittelyssä
- oppilas omaa valmiudet toimia oikein vaaratilanteissa ja ehkäistä niitä (materiaalin syttyminen, koneen vaurioituminen, laitteeseen kiinnijääminen, haava, vahingoittavat aineet)
- oppilas toimii hyvässä hengessä, yhdessä ja auttaen, muiden kanssa
- oppilas noudattaa koulun ulkopuolisilla vierailuilla (museot, työpaikat ja kaupat) liikenneturvallisuutta ja hyviä tapoja

Ihminen ja teknologia

- oppilas tutustuu koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin ja hallitsee niiden käytön

- oppilas oppii materiaalien rakenteita, niiden syntyä tai valmistusta, viimeistelyjä, käyttötarkoituksia ja teknologian tarjoamia kehitysmahdollisuuksia
- oppilas käyttää tuotesuunnittelussa monipuolisesti tietokoneiden piirto- ja suunnitteluohjelmia
- oppilas vertailee käsityönä valmistettavaa tuotetta vastaavaan teollisesti valmistettuun tuotteeseen (vaikutukset hintaan, materiaalivalintaan, työllistävyyteen, yhteiskunnalliset ja globaalit vaikutukset, eettiset vaikutukset, estetiikka, lapsi- ja halpatyövoiman käyttö, ekologisuus)
- tekstiilityö integroituu luonnontieteisiin matematiikka: mittaaminen, geometria, tilavuudet ja kaavoitus fysiikka: materiaalit (kestävyys, lujuus, paino), liike, työ kemia: materiaalit (tekokuidut), käsittelyt, viimeistelyt, värjäykset biologia: materiaalit (luonnonkuidut)

7.17 Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävät ja tavoitteet

Koulumme liikuntakasvatuksen tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisuuksia sellaisten tietojen, taitojen ja asenteiden rakentamiseen, että niiden pohjalta on mahdollista valita liikunnallisia vapaa-ajan harrastuksia ja kehittää liikunnallinen elämäntapa. Liikuntakasvatuksella pyrimme edistämään kokonaisvaltaista hyvinvointia, terveyttä, kouluvireisyyttä ja muuta oppimista sekä kehittämään oppilaiden yhteistyötaitoja, vastuullisuutta, toisten auttamishalua ja -valmiutta, itsenäisen työskentelyn taitoja sekä tarjota mahdollisuuksia liikunnalliseen ilmaisuun ja liikuntakulttuurin ymmärtämiseen.

Liikunnanopetuksen tehtävät voidaan jakaa liikuntaan kasvattamiseen ja liikunnan avulla kasvattamiseen. Kasvattamisella liikuntaan ymmärrämme terveyteen liittyvän kunnon ja suoritukseen liittyvän kunnon kehittämistä sekä jatkuvan liikuntaharrastuksen herättämistä tietojen, monipuolisten liikuntataitojen sekä myönteisten liikuntakokemusten avulla. Kasvattamisella liikunnan avulla tarkoitamme oppilaan itsetunnon vahvistamista ja persoonallisuuden eheyttämistä sekä sen pohjalta auttamiskäyttäytymisen ja yhteistyötaitojen kehittämistä.

Kasvattamista liikuntaan ja kasvattamista liikunnan avulla ei voida useinkaan käytännön toiminnassa erottaa toisistaan. Merkittäviä tekijöitä sekä kasvattamisessa liikuntaan että kasvattamisessa liikunnan avulla ovat opetettavien sisältöjen monipuolisuus, oppituntien ilmapiiri, opettajan ja oppilaiden väliset suhteet, opetusmenetelmät ja -järjestelyt sekä tilannekohtaiset ratkaisut.

Sosiaaliseettiset tavoitteet ja tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä toimintakäytänteitä

Jyväskylän normaalikoulussa yhteisöllisyyttä pidetään tärkeänä arvona. Yhteisöllisyyden kehittymiseksi tarvitaan sosiaalisten taitojen ja niiden osatekijöiden, kuten myönteisyyden sekä sosiaalisen tukemistaidon opettamiseen panostamista, koska niillä on selkeä merkitys yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin ylläpitäjinä. Määrittelemme sosiaaliseettiset tavoitteet seuraavasti:

- oppilastovereiden huomioonottaminen ja yhteishengen rakentaminen: taito työskennellä kaikkien ryhmän jäsenten kanssa, kannustaminen ja tunnustuksen antaminen hyvistä yrityksistä ja onnistuneista suorituksista

- parhaansa yrittäminen, aktiivinen osallistuminen myös niihin liikuntamuotoihin, jotka eivät kuulu omiin suosikkeihin
- työrauhan antaminen toisille
- sääntöjen ja ohjeiden noudattaminen
- asiallinen kielenkäyttö, muiden mielipiteiden kuunteleminen, neuvottelutaito, kompromissien hyväksyminen
- omien virheiden myöntäminen
- oppilastovereiden auttaminen ja avun vastaanottaminen
- väkivallan välttäminen
- voitoista ja onnistumisista iloitseminen suuresti rehentelemättä
- epäonnistumisten ja tappioiden kestäminen suuttumatta ja selittelemättä
- vastuu liikuntavälineistä ja -tiloista; osallistuminen välineiden ja tavaroiden järjestämiseen
- liikunnan ymmärtäminen leikkinä, viihtyisänä yhdessäolona
- realistinen kuva itsestään

Liikunnan oppisisältöjä käsittelevien kappaleiden loppuun on koottu kyseisen liikuntamuodon opetuksessa huomioitavia seikkoja, kun tavoitteena on oppilaiden edistyminen sosiaalisissa taidoissa.

Liikuntatilanteet luodaan turvallisiksi psyykkisesti, sosiaalisesti ja fyysisesti, jokainen oppilas hyväksytään omine liikuntavalmiuksineen. Opettajan tulee paneutua turvallisuuden varmistamiseen, opetuksen eriyttämiseen oppilaan ja ryhmän taitoja vastaavaksi sekä luoda tunneille oppimista edistävä ilmapiiri.

Kognitiiviset ja motoriset tavoitteet ja tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä toimintakäytänteitä

Motoristen taitojen oppiminen on taidon oppimisen alkuvaiheessa aina sekä kognitiivinen että emotionaalinen prosessi, joka vaatii tarkkaavaisuutta ja oleellisten asioiden havaitsemista. Oppilas vertaa uutta tietoa vanhaan jo olemassa olevaan tietoon ja kokemukseen muodostaakseen opiskelemastaan asiasta uuden sisäisen mallin. Tätä ajattelun avulla muodostettua uutta mallia kokeillaan fyysisen harjoittelun avulla. Oppilas arvioi uutta käsitystään vertaamalla sitä visuaaliseen tai verbaaliseen malliin ja korjaa ajatustaan ja liikettään sisäisen tai ulkoisen palautteen avulla. Lukuisten toistojen jälkeen liike muuttuu automaattiseksi. Uuden sisäisen mallin avulla oppilas ohjaa suoritustaan tietoisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Liikkeen tarkoituksenmukainen ohjaaminen edellyttää keskeisten liiketekijöiden: tilan, ajan ja voiman säätöä ymmärtämistä.

Kognitiivisten ja motoristen tavoitteiden saavuttamiseksi opettajan tulee oivaltaa opittavana olevan taidon ydin ja järjestää oppimisympäristö ydinoppimista tukevaksi. Opettaja ohjaa oppilasta kiinnittämään huomiota oppimisen kannalta keskeisiin ydinkohtiin. Ohjaus voi olla visuaalista, verbaalista, kinesteettistä jne. riippuen siitä, minkä aistin kautta saatavaa informaatiota oppilas pystyy parhaiten hyödyntämään. Siirtovaikutus (opitun taidon siirtäminen toiseen samankaltaiseen tilanteeseen tai taidon soveltaminen erilaiseen tilanteeseen) on motoristen taitojen oppimisessa tärkeää. Opettajan tulee ottaa tämä huomioon suunnittelussaan ja toteuttaessaan opetusta. Ydinkeskeinen perustaitojen opettaminen vaatii opettajalta sensitiivisyyttä, lajituntemusta, kekseliäisyyttä ja taitoa ihaila oppilaiden erilaisia toteutuksia. Liikunnanopetuksessa tytöt ja pojat ovat 3. luokasta alkaen omina ryhminään lukuun ottamatta yhteistanssia ja joitakin vuosiluokkien 8–9 valinnaiskursseja. Vuosiluokilla 1–3 on liikuntaa kaksi tuntia viikossa. Vuosiluokilla 4–6 on liikuntaa kolme tuntia viikossa. Vuosiluokkien 7–9 opetus on koulussamme kurssimuotoista, mutta kaikille yhteinen liikunnanopetus toteutetaan

hajautetusti niin, että läpi lukuvuoden oppilailla on yksi kaksoistunti liikuntaa viikossa. Lisäksi oppilailla on mahdollisuus valita 8. ja 9. luokalla liikunnan valinnaiskursseja, jotka toteutetaan yleensä puolikkaina kursseina yhden jakson aikana.

Motoriset taidot ovat yhteydessä fyysiseen kuntoon. Fyysinen kunto jaetaan terveyteen liittyvään kuntoon ja suoritukseen liittyvään kuntoon. Terveysteen liittyvään kuntoon kuuluvat lihasvoima ja -kestävyys, verenkierto- ja hengityselimistön kestävyys ja nivelten liikkuvuus. Suoritukseen liittyvään kuntoon kuuluvat tasapaino, koordinaatio, ketteryys, nopeus ja suorituskohdainen voima. Opettajan tehtävänä on suunnitella liikuntatuokiota sellaisiksi, että oppilaan fyysinen kunto harjaantuu.

Oppilaiden kunnan kehitystä seurataan koululaisten kunnan mittaamiseen laaditun testistön avulla. Kuntotestistön antamia tuloksia käytetään hyväksi opetuksessa ja oppilaat opetetaan seuraamaan oman kuntonsa kehittymistä. Mittaukset suoritetaan enintään kaksi kertaa lukuvuodessa.

Oppilaan jatkuvaa liikuntaharrastusta, ympäröivän liikuntakulttuurin tuntemusta ja osallistuvaa kansalaisuutta tuetaan selvittämällä yhdessä oppilaiden kanssa perustietoja erilaisista liikunnan harrastusmahdollisuuksista lähiympäristössä.

Liikunnanopetuksen tarkemmat sisältökuvaukset ja liikuntapaikkojen esittely löytyvät koulumme [www-sivuilta osoitteesta http://www.norssi.jyu.fi](http://www.norssi.jyu.fi)

Tavoitteet ja sisällöt esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1–2

Havaintomotoriset taidot

Opetuksen keskeiset tehtävät:

- kehittää taitoa säädellä tilaa: tietoisuus omasta kehosta, tietoisuus ympäröivästä tilasta, tietoisuus suunnista
- kehittää taitoa säädellä aikaa: rytmi, samanaikaisuus, jaksottaisuus
- kehittää taitoa säädellä voimaa: pienellä voimalla - voimakkaasti

Motoriset perustaidot

Opetuksen keskeiset tehtävät:

- kehittää tasapainotaitoja: a) staattinen tasapaino: pystyasennot, pää alaspäin asennot, koukistukset, ojennukset b) dynaaminen tasapaino: pyörinnät, heilahdukset, pysähtymiset, väistämiset
- kehittää liikkumistaitoja: perustaidot ja liikeyhdistelmät: kävely, juoksu, loikat, hyppy, hyppely, kiipeily, laukka, liuku, kinkkaus
- kehittää käsittelytaitoja: a) itsestä pois päin tapahtuvat liikkeet: vieritys, heitto, potku, työntö, lyönti b) vastustavat liikkeet: kiinniotto

Havaintomotorisia ja motorisia perustaitoja harjaannutetaan monipuolisesti ja leikinomaisesti keskeisiä liiketekijöitä tilaa, aikaa ja voimaa muuntelemalla sekä luomalla mahdollisuuksia liikkua erilaisissa ympäristöissä kuten kentällä, maastossa, salissa, vedessä, lumessa ja jäällä.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3–6

Perusliikunta ja yleisurheilu

- koordinaation, kestävyys-, nopeuden ja jalkojen ponnistusvoiman kehittäminen
- juoksemisen, hyppäämisen ja heittämisen perustaitojen kehittäminen

Suunnistus ja retkeily

- havainnointi-, harkinta- ja päättelytaidon kehittäminen
- maastossa liikkumisen perustaitojen opettaminen

Suunnistuksen ja retkeilyn opetuksessa huomioitavia opetuksellisia seikkoja, kun tavoitteena on oppilaiden edistyminen sosiaalisissa taidoissa:

- Tehdään itsenäistä päätöksentekoa ja omatoimisuutta kehittäviä yksilötehtävien lisäksi pari- ja ryhmätehtäviä, joissa kokonaissuoritus, esim. 10 rastin löytäminen muodostuu ryhmän jäsenten henkilökohtaisten panosten summana.
- Ryhmätehtävissä nopein tai taitavin suunnistaja käy kauimmaisilla ja vaikeimmilla ja suunnistustaidoiltaan heikommilla oppilailla helpommilla rasteilla.
- Pariharjoituksissa nopeampi juoksija ei jätä heikompaa, osaavampi oppilas neuvoo toveriaan. Tehdään vuorotyötä, jossa toinen huolehtii vuorollaan kartanluvusta ja toinen mukana olevista välineistä.
- Retkillä voidaan käyttää turvaparijärjestelyä, jolloin oppilas pitää näköetäisyyden pariinsa ja huolehtii taitonsa mukaan tämän turvallisuudesta sekä ilmoittaa opettajalle välittömästi, jos apua tarvitaan.
- Oppilaat huolehtivat pareittain tai pienryhmissä retkeen liittyvistä vastuualueista, jolloin jokainen on osaltaan luomassa retken kokonaisuutta ja sen mahdollista onnistumista.
- Oppilaat huolehtivat yhteisvastuullisesti retkellä mukanaolevista, kaikkien yhteisessä käytössä olevista, kuten nuotientekoon, ruuanlaittoon ja majoittumiseen liittyvistä välineistä.

Palloilu

- yhteistoiminnan ja reilun pelin ajattelun kehittäminen
- havahtomotoristen taitojen kehittäminen
- koordinaation sekä kestävyys- ja ketteryyden kehittäminen
- eri pallopelien laji- ja pelitaitoja sekä peliajatusten opettaminen

Palloilun opetuksessa huomioitavia opetuksellisia seikkoja, kun tavoitteena on oppilaiden edistyminen sosiaalisissa taidoissa:

Sosiaalis- ja taitotieteistä periaatteista korostuu tavoite, että oppilas ottaa muut huomioon. Siihen pyrkimään palloiluturneilla tarkoittaa konkreettisesti seuraavaa:

- Keskustellaan oppilaiden kanssa siitä, minkälaista peliä pyritään pelaamaan, miksi näin tehdään ja millaisilla säännöillä tällaiseen peliin päästään.
- Tehdään sääntösovelluksia, joiden tarkoituksena on karsia itsekkäät pelisuoritukset ja ennaltaehkäistä sosiaalista kähämöintiä. Esim. koripallossa pallon on käytävä vähintään neljällä pelaajalla ennen kuin koriin heittoa saa yrittää tai palloa ei saa riistää pelaajan kadesta tai jalkapallopelissa pelaaja saa tehdä vain rajatun määrän maaleja.
- Oppilailta vaaditaan asiallista käytöstä taidoiltaan heikompia pelitovereita kohtaan ja sitä, ettei oppilas naise ääneen ja solvaa joukkueensa jäseniä epäonnistumisista. Ohjataan oppilaita ajatteluun, että koko joukkue vastaa esim. oman maalin puhtaanapidosta, eikä kenelläkään ole syytä lopettaa pelaamista, vaikka joukkue on tappioasemassa.
- Totutetaan oppilaat pelitapaan, joka ei sisällä kovia fyysisiä kontakteja.
- Pyritään siihen, että oppilas tukee omalla panoksellaan koko joukkueen etua esim. antamalla niin tarkkoja syöttöjä kuin mahdollista. Ohjataan oppilaat kannustamaan pelitovereitaan ja antamaan tunnustusta hyvistä suorituksista jopa vastustajallekin.
- Harjoitellaan pelaamista ilman tuomaria, jolloin oppilaiden on tunnustettava rikkomuksensa oma-aloitteisesti esim. kättä nostamalla.
- Pelataan siten, että oppilaat ovat vuorollaan tuomarina, jolla on sekä valtaa että vastuuta omassa roolissaan. Oppilastuomarin tulee pyrkiä oman taitonsa mukaisesti mahdollisimman oikeaan tulkintaan ja toisaalta pelaajien on hyväksyttävä hänen tulkintansa.
- Harjoitusryhmät tai -parit muodostetaan monin eri perustein, esim. taidoiltaan samantasoisien oppilaiden tai taidoiltaan eritasoisten oppilaiden ryhmä, oppilaiden omalla valinnalla tai opettajan satunnaisella valinnalla muodostettu ryhmä.
- Vaihdeltaan pareja ja ryhmäkokoontumia niin usein, että oppilaat tottuvat työskentelemään muiden kuin parhaan kaverinsa kanssa ja hyväksyvät parikseen kenet tahansa.
- Opetetaan taitavia oppilaita ohjaamaan pelitilanteissa heikompi taitoisia pelitovereitaan positiivisella tavalla joko verballisesti tai esim. jakamalla syöttöjä tasapuolisesti kaikille oman joukkueen pelaajille.
- Vaihdeltaan pelipaikkoja siten, että kaikki pääsevät pelaamaan kaikkia paikkoja pyrkien pois kaavasta, jossa parhaat pelaajat ovat hyökkääjiä ja heikommat puolustajina.
- Oppilaat opettelevat vastaamaan omasta pelipaikastaan ja esim. koripallon paikkapuolustuksessa palaamaan heti omalle puolustuspaikalleen vastustajan saatua pallon.
- Tehdään joukkuejaot monin eri tavoin esim. vaatteiden värin tai aakkosjärjestyksen perusteella, syntymäkuukauden mukaan. Huutojakoja ei käytetä.

Voimistelu ja musiikkiliikunta

- tasapainon, koordinaation, ketteryyden, suorituskohtaisen voiman ja nivelten liikkuvuuden kehittäminen
- rytmityksen kehittäminen

Voimistelun opetuksessa huomioitavia opetuksellisia seikkoja, kun tavoitteena on oppilaiden edistyminen sosiaalisissa taidoissa:

- Telineiden ja välineiden järjestely ja siirtäminen tuonin jälkeen varastoon tehdään yhteistyöllä. Varmistetaan, etteivät yhteisvastuulliset toimenpiteet jää vain joidenkin oppilaiden hoidettaviksi.
- Opetetaan oppilaat avustamaan pariaan yksinkertaisissa, heidän avustamistaitojaan vastaavissa, voimistelusuorituksissa.
- Voimistelutaidoiltaan muita edistyneempi oppilas voi olla apuopettajana ja vastata esim. kierto-harjoittelussa jonkin harjoittelupaikan opetuksesta ja avustamisesta.
- Opetellaan asiallista ja kannustavaa yleisönä olemista silloin, kun oppilaat esittävät yksin tai yhdessä suunniteltua sarjoja / esityksiä. Arvioidaan sarjojen / esitysten onnistuneita ja kehittäviä vaativia puolia.

- Opetellaan positiivisen ja rakentavan kritiikin vastaanottamista. Ryhmätuotoksissa oppilaalla on omia voimistelutaitojaan vastaava rooli.
- Kunnan mittaustilanteissa ohjataan oppilasta seuraamaan oman kuntonsa muutoksia eikä pitämään testisuorituksia oppilaiden välisinä kilpailuina.

Uinti

- oppilaiden vedessä liikkumisen ja uintitaidon kehittäminen
- uimahallikäyttämisen opettaminen

Luistelu ja jääpelit

- tasapainon ja ketteryyden kehittäminen
- perus- ja peliluistelun sekä pelitaidon opettaminen
- yhteistyötaidon ja reilun pelin ajatuksen edistäminen

Hiihto

- tasapainon ja koordinaation kehittäminen
- kiinnostuksen herättäminen talvisessa luonnossa liikkumiseen ja hiihtoretkelyyn
- kunto- ja retkihiihdossa tarvittavien hiihtotaitojen opettaminen
- hiihdon opetus toteutetaan Laajavuoren ja Ladunmajan hiihtokeskuksissa.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas

- hallitsee motorisia perustaitoja ja osaa soveltaa niitä eri liikuntamuodoissa
- osaa juosta, hypätä ja heittää
- osaa voimisteluliikkeitä ilman välineitä, välineillä ja telineillä
- osaa ilmaista itseään liikunnan avulla ja liikkua rytmin tai musiikin mukaan
- osaa käsitellä pelivälineitä leikeissä ja harjoituksissa sekä toimia peleissä
- osaa liikkua luonnossa opetuskarttaa hyväksi käyttäen
- osaa luistelussa liukumisen, eteenpäin luistelun ja jarrutuksen
- pystyy liikkumaan suksilla monipuolisesti
- pystyy uimaan monipuolisesti uintisyvyisessä vedessä
- toimii pitkäjänteisesti ja suhtautuu realistisesti omiin suorituksiinsa
- osaa pukeutua tarkoituksenmukaisesti liikuntaa varten ja huolehtia puhtaudestaan
- toimii itsenäisesti ja ryhmässä sovittujen ohjeiden mukaan sekä osallistuu vastuullisesti ja yritteliäästi liikunnan opetukseen.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

Yhteinen osa pojille ja tytöille

Perusliikunta ja yleisurheilu

Yleistavoitteena on, että oppilaan itsenäisen työskentelyn taidot kehittyvät, oppilas saa kokemuksia tehosuorituksista ja oppilas harjaantuu monipuolisesti juoksu-, hyppy- ja heittotaidoissa. Eri vuosina opiskeltaviin hyppy- ja heittolajeihin vaikuttavat käytettävissä olevat suorituspaikat ja -välineet.

Suunnistus ja retkeily

Yleistavoitteena on, että oppilas löytää kohteen karttaa apuna käyttäen, osaa turvallisen retkeilyn perustaidot ja hänen päätöksentekotaitonsa ja luottamuksensa omiin taitoihinsa lisääntyvät. Olennaista on, että oppilaan henkilökohtainen kartanlukutaito harjaantuu ja oppilas tottuu liikkumaan luonnossa myös yksin. Retkeily painottuu päättövaiheeseen.

Uinti

Yleistavoitteena on, että oppilas osaa monipuoliset vedessä liikkumisen taidot, on uimataitoinen ja hänelle sopiva taloudellinen matkauuintitapa harjaantuu. On erityisen tärkeää, että oppilas osaa huomioida turvallisuuden vesiliikunnassa.

Yhteistanssi

Yleistavoitteena on, että oppilas osaa yleisimpien lavatanssien perusteet, toimii kohteliaasti ja hyvässä yhteistyössä parin ja muiden ryhmäläisten kanssa sekä hyväksyy parikseen kaikki ryhmän pojat/tytöt.

Laskettelu, lautailu ja hiihto

Yleistavoitteena on, että oppilas osaa lasketella suksilla tai lautailla turvallisesti ja saa harrastamiseen tarvittavat perustiedot ja -taidot. Kaikille yhteisenä lajina 7. ja 8. luokilla on oppilaan valinnan mukaan joko laskettelu tai lautailu. Hiihto on valittavissa 9.luokalla.

Fyysisen kunnon seuraaminen

Yleistavoitteena on ohjata ja kannustaa oppilasta seuraamaan omaa fyysistä kuntoa ja sen kehittymistä. Opetuksessa käytetään apuna seuraavia Nupposen kehittlemiä liikhallintatestejä: eteenpäivutusta, 8-kuljetusta, edestakaisin hyppely, istumaan nousu (30 sekuntia), käsipainon nosto ja vauhditon 5-loikka. Perusliikunnan yhteydessä seurataan nopeuden kehittymistä 50 metrin juoksun avulla ja kestävyyskehittymistä tytöillä 1500 metrin ja pojilla 12 minuuttia juoksun avulla. Testejä tehdään 1 - 2 kertaa lukuvuoden aikana.

Pojat

Kuntoharjoittelu

Yleistavoitteena on, että oppilas osaa ylläpitää ja tarvittaessa kehittää omaa fyysistä terveyteen ja suoritukseen liittyvää kuntoa (kestävyys, voima, liikkuvuus, nopeus, tasapaino, koordinaatio, ketteryys) ja osaa yhdistää terveystiedon tietoaaineksen käytännön toteutukseen. Oppilasta ohjataan liikkumaan vapaa-aikanaan.

Voimistelu

Yleistavoitteena on, että oppilas osaa perusliikkeitä ja avustuksia eri telineillä, huolehtii yhteisvastuullisesti järjestelyistä, huomio turvallisuusnäkökohdat ja yrittää parhaansa omalla taitotasollaan.

Palloilu

Yleistavoitteena on, että oppilas kokee yhdessä pelaamisen iloa, nauttii taidoista ja fyysisestä ponnistelusta sekä pelaa reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja osaa opetukseen kuuluvien pallojen perusteet.

Jalkapallossa, koripallossa ja salibandyssä korostuu reilu yhteispeli ja fyysinen rasitus. Tavoitteena on, että oppilas osaa pelata yhdessä sovittujen, sovellettujen sääntöjen mukaan.

Lentopallossa keskeinen tavoite on, että oppilaat pystyvät pelaamaan kolmen kosketuksen peliä.

Pesäpallossa keskeinen tavoite on mahdollisimman varma lyönnin osumatarkkuus palloon ja sujuva yhteispeli.

Mailapeleistä kaikille yhteisillä kursseilla lajina on sulkapallo. Tavoitteena on kehittää lyöntitaitoa, liikkumista ja sovittujen sääntöjen mukaista, reilua ja vastuullista pelaamista.

Jääpelit ja luistelu

Yleistavoitteena on, että oppilas osaa luistella ja pelata sujuvasti ja turvallisesti jääliikunnasta nauttien. Jäällä korostuu henkilökohtainen luistelutaito ja yhteispeleitäidot.

Tytöt

Voimistelu ja tanssi

Yleistavoitteena on, että oppilaan ilmaisullisuus ja luovuus harjaantuvat. Oppilas osaa käyttää vaihtelevasti aikaa, tilaa ja voimaa harjaannuttaessaan voimistelu ja tanssitaitojaan. Keskeisinä sisältöinä ovat voimistelu ilman välineitä tai välineillä ja tanssit oppilasryhmän valinnan mukaan (esim. street-tanssi, afro-tanssi, jazz-tanssi, modernitanssi, show-tanssi, bailatino, kansantanssit) sekä kuntoliikunta.

Telinevoimistelu

Yleistavoitteena on, että oppilas kehittyy keskivartalon hallintataidoissaan, osaa erilaisia perusliikkeitä ja avustuksia, ottaa vastuuta toisten oppilaiden avustamisesta, kehittyy yhteistyötaitoissaan, huomioi turvallisuusnäkökulmat ja yrittää parhaansa omalla taitotasollaan.

Luistelu

Oppilaat valitsevat joko taitoluistelu- tai pelipainotteisen sisällön. Yleistavoitteena on, että oppilaan tasapaino sekä kyky joustaa polvista ja sijoittaa paino tarkoituksenmukaisesti kehittyvät. Opetusta eriytetään taitotason mukaan.

Palloilu

Jalkapallossa, kaukalopallossa, ringetessä ja salibandyssä yleistavoitteena on, että oppilas kokee yhdessä kisaamisen ilon, nauttii taidoista ja fyysisestä ponnistelusta sekä pelaa reilun pelin periaatteiden mukaisesti.

Lentopallossa yleistavoitteena on, että oppilas kehittyy liikkumisessaan pallon alle ja pallon suuntaamisessa ylös sekä pystyy pelaamaan kolmen kosketuksen peliä.

Koripallossa yleistavoitteena on, että oppilas osaa pelata koripalloa yhdessä sovittujen, sovellettujen sääntöjen mukaan. Koripallossa korostuu reilu yhteispeli ja fyysinen rasitus.

Pesäpallossa yleistavoitteena on, että oppilaan silmä-käsikordinaatio kehittyy ja oppilas saa mahdollisimman varman osuman palloon.

Mailapeleissä yleistavoitteena on, että oppilas harjoittaa osumistarkkuutta ja liikkumista palloon nähden. Oppilas saa sellaisen käsityksen mailapeleistä, että innostuessaan hän voi alkaa harrastaa peliä ja mennä kursseille. Oppilaiden valinnan mukaan sulkapalloa ja/tai squashia ja/tai tennistä.

Arviointi

Arvioinnissa huomioidaan oppilaan työskentely, motoriset taidot, sekä taito tehdä johtopäätöksiä omasta fyysisestä toimintakyvystä.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas

- osaa ydintaidot juoksuissa, hyppyissä ja heitoissa
- osaa voimistelun, välinevoimistelun ja telinevoimistelun liikkeitä
- osoittaa toiminnassaan ymmärtävänsä rytmin merkityksen liikunnassa ja tanssissa
- osaa yleisimpien pallopelien perusteet ja pelaa niitä sovittujen sääntöjen mukaan
- osaa suunnistaa karttaa ja kompassia apuna käyttäen sekä tietää jokamiehen oikeuksista ja velvollisuuksista
- osaa luistella sujuvasti
- hallitsee hiihdon harrastamiseen tarvittavat perustekniikat
- hallitsee uimataidon sekä osaa vesipelastamisen taitoja
- tuntee liikunnan ja terveyden välisiä yhteyksiä

- osaa ylläpitää, arvioida ja kehittää toimintakykyään
- osoittaa oppimis- ja yrittämishalua koululiikunnassa, varustautuu liikuntatunnille asiallisesti ja huolehtii puhtaudestaan
- toimii vastuullisesti ja ottaa toiset huomioon sekä noudattaa sopimuksia, sääntöjä ja reilun pelin periaatetta.

Aihekokonaisuudet liikunnassa

Ihmisenä kasvaminen

Ihminen on fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kokonaisuus. Liikunnassa korostuu fyysinen toiminta. Toiminta tapahtuu eri ihmisten kanssa erilaisissa ryhmissä ja osin itsenäisesti. Liikunnassa korostuu jokaisen vastuu työskentelystä, sääntöjen noudattaminen sekä voiton ja tappion tunteiden käsittely. Eettiset kysymykset ja arvopohja nousevat liikuntatilanteissa usein esiin. Motoristen taitojen oppiminen on yksi liikunnan keskeisimpiä tavoitteita. Fyysistä kehitystä seurataan omassa suorituskyyvyssä tapahtuvien muutosten avulla. Oppilaan itsetuntemusta vahvistetaan sanallisen arvioinnin avulla. Koulun juhlissa ja tapahtumissa toteutettavat liikunnalliset näytösohjelmat kasvattavat yhteisöllisyyteen.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Tutustutaan kansalliseen ja kansainväliseen liikuntakulttuuriin, mm. pesäpalloon, hiihtoon, perinneleikkeihin, tanssikulttuurin erilaisiin muotoihin (esim. lavatansseihin, latinalaiseen, afroon) ja useisiin muihin. Liikunnan kansainvälisyys ja hyvin yhtenäinen kehonkieli helpottavat kanssakäymistä ja vahvistavat yhteisöllisyyttä. Tämän merkitys esim. maahanmuuttajille voi olla suuri. Myös suomalaiselle liikunnalle tyypillinen järjestötoiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Liikunta oppiaineena mahdollistaa oppilaan vahvankin liikuntaidentiteetin huomioimisen. Kansallisessa liikuntakulttuurissa näkyy erityispiirteenä eri vuodenaikojen mukanaan tuoma vaihtelu. Koululiikunta näkyy osana koulun juhlia ja perinteitä (Norssin olympialaiset, Koululiikuntaliiton toiminta).

Viestintä ja mediataito

Medioiden antama kuva ihanteista vaikuttaa väistämättä liikuntakulttuuriin. Oppilaita ohjataan tässä suhteessa kriittiseen ajatteluun. Liikunnan opetuksessa ohjataan osallistuvaan ja vaikuttavaan viestintään neuvottelun ja yhteissuunnittelun avulla. Opetuksessa käytetään viestintätaitoja kehittäviä yhteistoiminnallisia ja vuorovaikutukseen perustuvia opetusmenetelmiä. Oppiaineen luonteen vuoksi siinä tarjoutuu paljon elämänläheisiä, aitoja viestintätilanteita.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Liikuntakasvatuksessa painotetaan aktiivisuutta, osallistumista, vastuullisuutta, omatoimisuutta, aloitteellisuutta, itsenäistä toimintaa, ryhmässä toimimista ja yritteliäisyyttä. Pitkäjänteisyys on keskeinen ominaisuus pyrittäessä liikunnallisiin tavoitteisiin ja elinikäiseen liikuntaharrastukseen. Liikunnassa näihin tavoitteisiin ohjaavat mm. yhteissuunnittelu ja yhteiset sopimukset. Koululiikunnan ja liikuntaseura- ja järjestöjen yhteistyö ohjaa osallistuvaan kansalaisuuteen. Liikunta tarjoaa luontevan mahdollisuuden oppia monia pelisääntöjä ja demokraattista toimintaa. Liikunnan monissa käytännönläheisissä tilanteissa harjaannutaan kohtaamaan ja käsittelemään muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Ihmisen fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi on liikunnan keskeinen perustelu. Tavoitteena on oppia erilaisia tapoja ylläpitää työ- ja toimintakykyä. Terveyttä ylläpitävät ja lisäävät liikuntatottumukset sekä turvallisuuden huomiointi ovat liikunnan keskeisimpiä tavoitteita. Luontoliikunnalla pyritään vahvistamaan positiivista tunnetta luontoa kohtaan sekä ohjaamaan vastuullisen käyttäytymiseen.

Turvallisuus ja liikenne

Oppilaita ohjataan turvalliseen liikennekäyttäytymiseen erityisesti siirryttäessä koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille. Opetuksessa korostuvat turvalliset liikuntatavat ja liikuntavammojen ennaltaehkäisy. Opiskelussa huomioidaan paitsi fyysinen myös psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Erityishuomio kiinnitetään turvalliseen opiskeluilmapiiriin. Uinninopetuksessa opiskellaan vesiturvallisuuteen kuuluen omaa pelastautumista ja toisen pelastamista.

Ihminen ja teknologia

Teknologiaa käytetään liikunnanopetuksen apuna: esim. sykemittaria, kunnonmittausohjelmaa ja teknistyviä liikuntavälineitä. Oppilaita ohjataan teknologian ja liikunnan suhteen kriittiseen tarkasteluun sekä tiedostamaan teknologian merkitys ihmisen arkielämälle erityisesti fyysisessä näkökulmasta katsottuna.

7.18 Kotitalous

Kotitalousopetuksen pyrkimyksenä on, että oppilas ottaa vastuuta omasta terveydestään, ihmissuhteistaan, rahankäytöstään ja lähiympäristönsä viihtyisyydestä ja turvallisuudesta. Keskeisenä lähtökohtana on antaa myönteinen kuva erilaisista kodin töistä, ja innostaa oppilasta tekemään itse. Tähän pyritään luomalla myönteinen ja avoin työskentelyilmapiiri, jossa oppilas kokee onnistumisen elämyksiä yhdessä toisten kanssa. Opetuksen painopiste on käytännön työskentelyssä, jota tukee teorian tietojen ja perusasioiden hallinta, suunnittelu ja päätöksenteko.

Kotitalousopetuksen keskeiset sisällöt

Tavoitteet

Perhe ja yhdessä eläminen

- Oppilas hyvällä käytöksellään osoittaa huomaavaisuutta toisia kohtaan, harjaantuu toimimaan ryhmässä tasa-arvoisesti sekä uskaltaa myös työskennellä itsenäisesti vastuuta ottaen.

Ravitseminen ja ruokakulttuuri

- Oppilas ymmärtää ravinnon merkityksen terveydelle ja omaksuu terveyttä arvostavan asenteen.
- Oppilas harjoittelee käytännön taitoja arvostaen ruokaa ja ruokakulttuuria.
- Oppilas huomaa arkielämän pieniä, hyviä ja kauniita yksityiskohtia sekä osaa nauttia niistä.

Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta

- Oppilas oppii tiedostamaan kulutuksen monimuotoisuutta ja kulutukseen liittyviä ongelmia. Hän suhtautuu kriittisesti tuotetietoihin ja mainontaan sekä pohtii omaa rahankäyttöään ja hankintojensa tarpeellisuutta.

Koti ja ympäristö

- Oppilas harjoittelee käytännön valmiuksia kodin, kodin tekstiilien ja oman asun hoidossa.
- Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työtapoja ja puhdistusaineita.
- Oppilas ottaa kuluttajana vastuuta ympäristöstä tekemällä kestävän kehityksen mukaisia valintoja.

Sisällöt 7. vuosiluokalla

1. kurssi	
Sisällöt Perhe ja yhdessä eläminen • sosiaalinen vastuu ja välittämisen ilmapiiri • hyvät tavat • tasa-arvo • ajankäyttö perheessä Ravitseminen ja ruokakulttuuri • ravitsemussuositukset • terveellinen ravinto, ruoan laatu ja turvallisuus • perusruoanvalmistusmenetelmät • erilaiset ruokailutilanteet Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta • tuotteiden hankinta • kulutuksen ympäristövaikutukset Koti ja ympäristö • asunnon hoito • jätehuolto • kotitalouskoneiden käyttö	Toteutus • opetusryhmään tutustuminen, erilaisuuden hyväksyminen • toisten kuunteleminen, hyvät pöytätavat, koulun juhlat • tasapuolinen työnjako ryhmässä • käytännön kotitehtävät • ateriaritmi, ruokaympyrä, lautasmalli, energia • käytännön työskentely, keittiöhygieniä • perusruoka-aineet tutuksi eri ruoanvalmistusmenetelmiä käyttäen • kattaminen, ruokien tarjoileminen • kouluruokailu • tori tutuksi • veden ja sähkön järkevä kulutus • jätehuolto, lajittelu • keittiön puhtaanapito • lajittelu • turvallinen käyttö ja puhdistus
2. kurssi	
Sisällöt Perhe ja yhdessä eläminen • hyvät tavat • kodin juhlat • tapakulttuuri • tasa-arvo ja ajankäyttö perheessä Ravitseminen ja ruokakulttuuri • ravitsemussuositukset • terveellinen ruoka • ruoan laatu ja turvallisuus • perusruoanvalmistusmenetelmät • erilaiset ruokailutilanteet Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta • kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet • tuotteiden ja palveluiden hankinta ja käyttö • kulutuksen ympäristövaikutukset • oman rahankäytön suunnittelu Koti ja ympäristö • asunnon hoito • tekstiilien hoito • jätehuolto • kotitalouskoneiden ja kodin laitteiden käyttö	Toteutus • toisten auttaminen, huomioidaan työskentelyssä • isänpäivä, itsenäisyyspäivä, joulu; • tavat ja tarjottavat • tasapuolinen työnjako, • käytännön kotitehtävät • suojaravintoaineet • ateriasuunnittelu • keittiöhygieniä • käytännön työskentelyä • noutopöytä, koulun juhlat • kuluttajansuojalaki, miten valitsen ja ostan • pesulapalvelut, tuotevertailu • hintalaskelmat; teenkö itse vai ostanko • hyötykäyttö, kierräys, pyykinpesuaineet • vaatehankinnat • keittiön siivousta • hoito-ohjeimerkit, pyykin esikäsittely, peseminen ja jälkikäsittely • lajittelu • turvallinen käyttö ja puhdistus

3.kurssi	
Perhe ja yhdessä eläminen • kodin juhlat • tapakulttuuri • hyvät tavat • tasa-arvo ja ajankäyttö perheessä	• vuotuiset juhlat; laskiainen, pääsiäinen, vappu, äitienpäivä • noutopöytä • osallistuminen kodin töihin, kotitehtäviä liittyen vaatehuoltoon ja siivoukseen
Ravitseminen ja ruokakulttuuri • ravitsemussuositukset ja terveellinen ruoka • aterioiden suunnittelu • perusruoanvalmistusmenetelmät • ruokakulttuurien muuttuminen	• ruokakori, ateriasuunnittelu • suomalaisia perinneleivonnaisia ja -ruokalajeja
Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta • kulutuksen ympäristövaikutukset • palveluiden hankinta ja käyttö	• ympäristömerkit, kodin puhdistusaineet • siivouspalvelut, niiden kustannukset
Koti ja ympäristö • asunon hoito • lähiympäristön hoito	• kodinhoito ja siivous; aineet, menetelmät ja välineet • siivoustalkoot

Arviointi

Kotitaloutta arvioidaan käytännön taitojen, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen sekä tiedonhankinta- ja käsittelytaitojen osalta seuraavan kuvion mukaisesti. Osa-alueet painottuvat oppiaineen luonteen mukaisesti.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Oppilas

- osaa noudattaa hyviä tapoja ja ottaa muut huomioon käyttäytymisellään sekä toimia itsenäisesti ja ryhmässä
- tuntee kotitaloustyön suunnittelun, tasapuolisen työnjaon ja ajankäytön perusteita ja osaa soveltaa niitä oppimistilanteissa.

Käytännön työtaidot

Oppilas

- tuntee ruoka-aineiden ominaisuuksia, tavallisimpia ruoanvalmistusmenetelmiä ja osaa käyttää näitä hyväkseen ruoanvalmistuksessa
- osaa valmistaa ohjatusti suomalaisia perusruokia ja leivonnaisia ja koostaa ateriansa ravitsemussuositukset huomioon ottaen
- osaa käyttää tarkoitustenmukaisia työtapoja ja tavallisempia kodinkoneita ja -välineitä turvallisesti
- osaa tulkita tekstiilien hoito-ohjeita ja hoitaa tavallisimpia tekstiilejä
- osaa tehdä kodin siivouksen perustehtäviä
- osaa toimia ympäristöä säästäen, valita tarkoituksenmukaisia pesu- ja puhdistusaineita sekä huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta.

Tiedonhankinta- ja käsittelytaidot

Oppilas

- osaa etsiä ja hyödyntää kotitalouden tietoja eri lähteistä, tulkita yleisimpiä tuote- ja pakkausmerkintöjä ja symboleja sekä pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta
- osaa pääpiirteittäin kertoa mistä kotitalouksien menot koostuvat ja tehdä oman rahankäyttösuunnitelmansa
- tuntee tärkeimmät kuluttajan vastuu ja vaikutusmahdollisuudet.

Aihekokonaisuudet kotitaloudessa

Ihmisenä kasvamien

Jatkuvan pienryhmätyöskentelyn avulla oppilas kehittyy vastuulliseen, toisia huomioon ottavaan, tasa-arvoiseen työskentelyyn. Työskentely kehittää pitkäjänteisyyttä, antaa onnistumisen elämyksiä vahvistaen itsetuntoa.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Aihekokonaisuutta opiskellaan erityisesti kurssilla Eurooppa lautasella. Perehdymme suomalaiseen sekä eri Euroopan maiden kulttuuriin, tapakulttuuriin ja ruokaperinteeseen. Vuotuisten juhlien huomioiminen oppiaineessamme vahvistaa oman maamme kulttuuri-identiteettiä.

Viestintä ja mediataito

Pienryhmätyöskentelyssä painottuu osallistuva ja vuorovaikutteinen viestintä. Opettaja ohjaa oppilaita ilmaisemaan ajatuksia ja tunteita myönteisellä tavalla eri tilanteissa. Oppiaineen luonteen vuoksi vuorovaikutustilanteet ovat aitoja ja elämänläheisiä; yhteistyöllä onnistumme.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäys

Oppiaineen toimintatapa tukee oppilaan kehittymistä omatoimiseksi ja yhteistyökykyiseksi. Oppilasryhmät ottavat vuorollaan vastuun koulun juhlien tarjoilun järjestämisestä, esim. Norssin päivä, joulujuhla.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Aihekokonaisuus on keskeinen asia jokaisella oppitunnilla. Opettaja ohjaa oppilaita työskentelemään taloudellisesti; yksilön vastuu korostuu mm. raaka-aineiden ja energian käytössä. Oppilaita ohjataan tekemään kestävästä kehityksen mukaisia valintapäätöksiä, esim. 7. luokilla tulevat esille pakkausten ympäristömerkit. Jätteet lajitellaan asianmukaisesti.

Turvallisuus ja liikenne

Opettaja ohjaa oppilasta työturvallisuuteen; liesien, kodinkoneiden, työvälineiden ja laitteiden käytössä. Huomiota kiinnitetään erityisesti palo- ja sähköturvallisuuteen.

Ihminen ja teknologia

Opettaja perehdyttää oppilaat laitteiden ja koneiden turvalliseen ja monipuoliseen käyttöön. Lisäksi korostetaan huolellista tutustumista käyttöohjeisiin. Käytännön työskentelyssä opimme huomaamaan teknologian merkityksen arkielämän apuna.

7.19 Oppilaanohjauksen järjestäminen

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa ja ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Oppilaanohjauksessa on tärkeää myös yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tuetaan opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä.

Tavoitteet

Oppilaanohjauksen tavoitteena on ohjata oppilasta itsenäisyyteen, vastuullisuuteen ja tasapainoiseen persoonallisuuteen sekä kehittämään itsetuntemustaan. Ohjaustyössä käytetään työskentelymenetelmiä, jotka ohjaavat oppilasta kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja ryhmän jäsenenä.

Vuosiluokilla 1–2 oppilaanohjauksen tavoitteena on edistää oppilaan opiskelunvalmiuksien kehittymistä ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä osaltaan estää oppimisvaikeuksien syntymistä. Oppilasta ohjataan vastuulliseen koulutyöhön ja tehtävien tekoon. Oppilaanohjaus toteutetaan vuosiluokkien 1–2 aikana eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä.

Vuosiluokilla 3–6 tavoitteena on ohjata oppilasta itsenäistymiseen ja vastuullisuuteen koulutyössä ja tehtävien tekemisessä. Oppilasta ohjataan kehittämään tiedonhankinnan valmiuksia ja käyttämään monipuolisia työtapoja. Oppilasta ohjataan myös yhteistoiminnallisuuteen ja toisten ihmisten huomioon ottamiseen. Oppilasta ohjataan hänen

tehdessään ainevalintoja perusopetuksen aikana ja nivelvaiheissa. Vuosiluokkien 1–6 aikana aloitetaan tutustuminen ammatteihin ja työelämään.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaanohjaus on järjestetty siten, että se tarjoaa oppilaalle kokonaisuuden, joka muodostuu luokkamuotoisesta ohjauksesta, henkilökohtaisesta ohjauksesta ja pienryhmäohjauksesta sekä työelämään tutustumisesta.

Luokkamuotoisen ohjauksen tavoitteena on, että oppilas saa kokonaiskäsityksen koulun toimintatavoista. Oppilas oppii käyttämään erilaisia opiskelumenetelmiä ja tiedonhankintakanavia sekä arvioimaan opiskelutaitojaan. Oppilas tuntee Suomen koulujärjestelmän pääpiirteet ja oppii etsimään tietoa jatko-opiskelumahdollisuuksista, työelämästä ja eri ammattialoista.

Henkilökohtaisen ohjauksen aikana oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihin, koulutus- ja ammatinvalintaan sekä muihin elämäntilanteisiin liittyvistä kysymyksistä.

Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan opiskelijan henkilökohtaisia ohjauksellisia kysymyksiä. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta ohjataan ja tuetaan jatko-opiskeluvalinnoissa sekä annetaan tietoa yhteiskunnan tarjoamista ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluista.

Työelämään tutustumisen (TET) jaksoja järjestetään oppilaan koulutus- ja ammatinvalinnan perustaksi sekä työn arvostuksen lisäämiseksi. Näiden aikana oppilaalla on mahdollisuus hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidossa työympäristössä. Työ- ja elinkeinoelämän sekä koulun välisen yhteistyön tavoitteena on, että oppilas hankkii tietoa ammattialoista, ammateista ja työelämästä sekä saa virikkeitä yrittäjyydestä. Tämän yhteistyön keskeisen osan muodostavat työelämän edustajien vierailut luokkatunneilla, työpaikkakäynnit, projektityöt, eri alojen tiedotusmateriaalien käyttö ja työelämään tutustuminen. Työelämään tutustumista kehitetään huomioimalla koulutuksessa ja elinkeinoelämässä tapahtuvat muutokset. Integrointi muihin oppiaineisiin ja yhteistyö eri aineiden opettajien kanssa on tutustumista laajentava ja rikastuttava tekijä. Yhteistyötä voidaan tehdä valmistauduttaessa tutustumisjaksoon, sen aikana sekä sen jälkeisessä raportoinnissa.

Työelämään tutustuminen

Seitsemännellä luokalla oppilaat ovat työelämään tutustumassa 1–3 päivää. Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla työelämään tutustumisjakson pituus 5 päivää. Kasvatuksellisesti on tärkeää, että oppilaat osallistuvat koulun sisäisiin työtehtäviin. Tällöin he tutustuvat koulun henkilökuntaan ja oppivat arvostamaan heidän tekemäänsä työtä. Ennen TET-jaksoja oppilaalle annetaan ohjeet työpaikan hankkimisesta ja opastetaan työelämän pelisääntöihin. Erityisesti painotetaan hyvää käytöstä, täsmällisyyttä, rehellisyyttä ja oikeaa asennetta työhön. Seitsemännellä luokalla oppilaat ovat pääsääntöisesti huoltajiensa työpaikoilla työhön tutustumassa. Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla pyritään siihen, että oppilas hankkii itselleen TET-paikan omien tavoitteidensa mukaisesti. Tarvittaessa oppilasta autetaan TET-paikan hankkimisessa.

Oppilaanohjauksen luokkatuntien keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7–9

7. vuosiluokka	8. vuosiluokka	9. vuosiluokka
• koulu tutuksi • kouluyhteisössä toimiminen • itsetuntemus • perusopetuksen rakenne • opiskelun taidot ja eteneminen • oppilaan arviointi • valinnaisuus	• tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot • työelämä tietous • elinkeinorakenne • koulutusalat • ammattialat ja yrittäjyys • itsetuntemus	• Suomen koulutusjärjestelmä • jatko-opintomahdollisuudet • itsetuntemus • yhteishaku • hakeutuminen jatko-opintoihin • kansainvälisyys ja opiskelu • ulkomailla • ohjaus-, tiedotus- ja neuvonta-palvelut • tasa-arvo yhteiskunnassa ja työelämässä

Sisältöjä voidaan aikaistaa tai myöhentää tai pitää esillä joka luokka-asteella ryhmän ja koulun tarpeet sekä ajankohtaiset tapahtumat huomioon ottaen.

Seitsemännellä luokalla oppilaanohjaukseen liittyy myös tutustuminen tietotekniikkaan. Oppilaat perehtyvät koulun tietokoneisiin ja opiskelevat käyttämään erilaisia sovellusohjelmia, kuten tekstinkäsittelyä, taulukkolaskentaa, tiedonhakua ja kuvankäsittelyä. Tietotekniikan opintoja tarjotaan valinnaiskursseina.

7.20 Valinnaiset aineet

Valinnaisaineina tarjotaan

- oppiaineiden sisältöjä syventäviä ja soveltavia kursseja
 - o kaikissa aineissa
 - o erityisesti taito- ja taideaineissa
- useasta oppiaineesta muodostettuja kokonaisuuksia
- vieraiden kielten oppimääriä (A2- ja B2- kielet)
- tietotekniikan kursseja.

Valinnaisaineet opiskellaan yhden vuosiviikkotunnin tai puolen vuosiviikkotunnin pituisina kursseina. Suurin osa valinnaiskursseista opiskellaan luokattomana eli samassa opetusryhmässä on oppilaita sekä 8. että 9. luokalta.

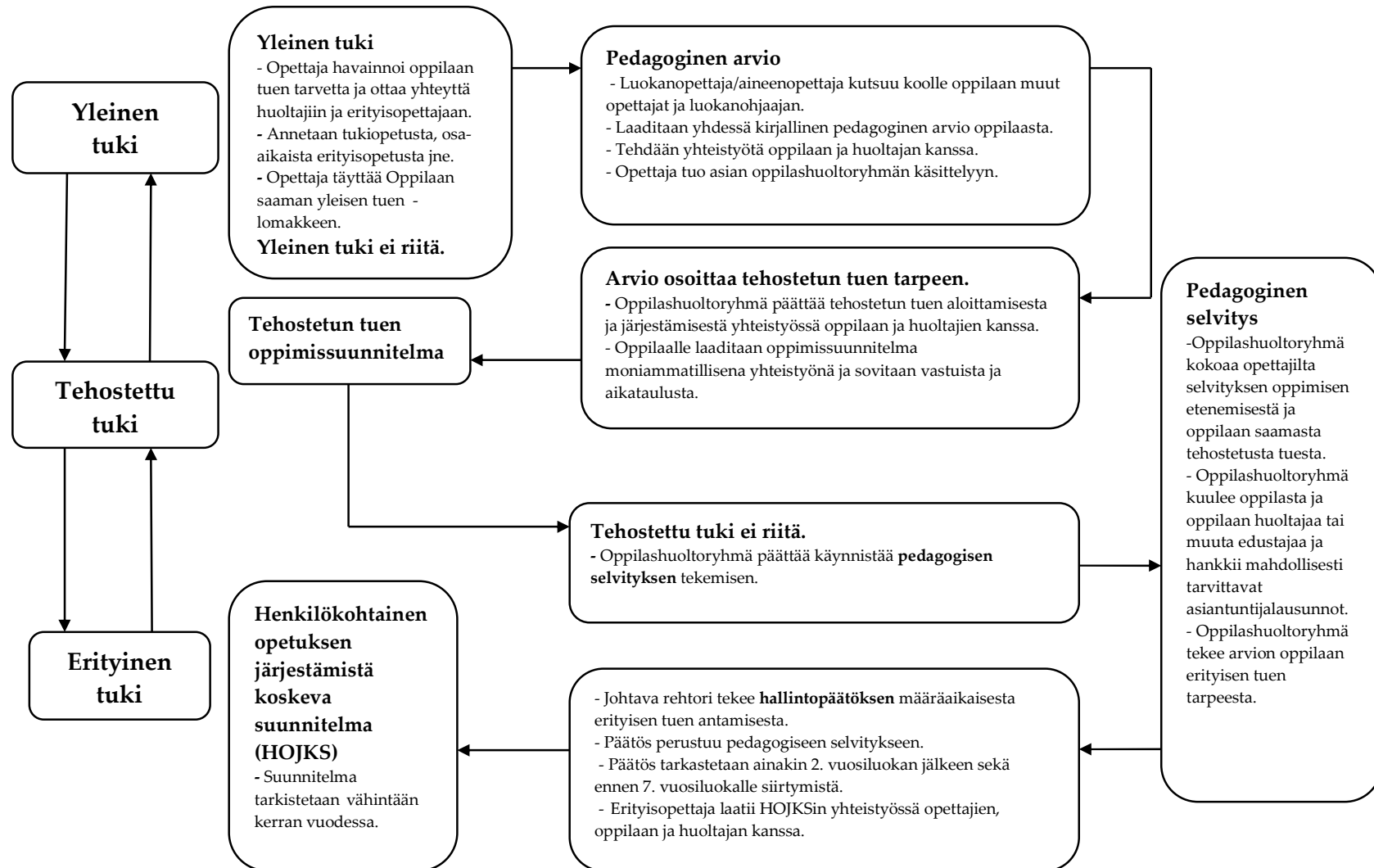
Lukuvuosittain ilmestyvässä valinnaisoppaassa esitellään ne valinnaiskurssit, joita on mahdollisuus ottaa opiskeluohjelmaan 8. ja 9. luokalla. Jos kurssi voidaan valita vain toisella luokista, tämä on erikseen mainittu. Samoin valinnaiskurssioppaassa mainitaan kurssin laajuus, koko- tai puolikurssi.

8 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Näin koulu pyrkii vastaamaan yhteisöllisesti oppilaiden yksilöllisiin tuen tarpeisiin. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluvat opettajan työhön ja kaikkiin opetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä vuorovaikutuksessa oppilaan ja huoltajien kanssa. Huoltajille ja oppilaille annetaan tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen.

Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tällöin puhutaan yleisestä, tehostetusta ja erityisestä tuesta. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen prosessi Jyväskylän normaalikoulussa

8.1 Yleinen tuki

Opettajalla on vastuu opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioonottamisesta opetuksessa. Opettaja havainnoi oppilaan tuen tarvetta (LIITE 2: **Oppilaan saama yleinen tuki**) ja ottaa yhteyttä huoltajiin ja erityisopettajaan. Oppimisessa ja koulunkäynnissä ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Koulu tarjoaa erityisesti tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta tai avustajan työpanosta keinoina vastata opetusryhmän tai yksittäisten oppilaiden tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä. Jos yleinen tuki ei riitä, luokanopettaja/aineenopettaja kutsuu koolle oppilaan muut opettajat ja luokanohjaajan. Yhdessä laaditaan kirjallinen pedagoginen arvio oppilaasta (LIITE 3: **Pedagoginen arvio**). Tukea suunnitellaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa. Opettaja tuo asian oppilashuoltoryhmän käsittelyyn.

Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten

Pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea (LIITE 2).

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa oppilaan siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti oppilashuoltoryhmässä. Tämän jälkeen oppilaalle laaditaan **oppimissuunnitelma** (LIITE 4).

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin etenemisestä ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. Sitä voidaan käyttää jo osana yleistä tukea. Oppimissuunnitelma laaditaan moniammatillisena yhteistyönä aina oppilaalle, joka saa tehostettua tukea. Oppilashuoltoryhmä päättää oppimissuunnitelman tekemisestä, työnjaosta ja aikataulusta. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja tämän huoltajien kanssa.

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle hyvät edellytykset edetä opinnoissaan ja auttaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan. Huoltajat saa oppimissuunnitelmasta tietoa itselleen ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa myös pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille. Oppimissuunnitelman avulla ei kuitenkaan oppiaineen oppimäärää voida yksilöllistää, vaan silloin tarvitaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelman sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet

- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät,
- opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat,
- erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajien kanssa, huoltajien tarjoama tuki
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

8.2 Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea moniammatillisena yhteistyönä tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea antaa erityisopettaja silloin, kun yleinen tuki ei riitä.

Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä oppilasta varten kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta. Osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja joustavien opetusryhmien käyttö sekä kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Tehostetun tuen vaiheessa oppiaineiden oppimääriä ei voida yksilöllistää.

Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli oppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia, oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan oppilaan tuen tarvetta.

8.3 Erityinen tuki

Erityistä tukea antaa erityisopettaja niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityisopetus järjestetään joko muun opetuksen yhteydessä tai osittain erityisopetuksessa. Erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Johtava rehtori tekee hallintopäätöksen määräaikaisesta erityisen tuen antamisesta.

Erityisen tuen antamiseksi oppilaalle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jota tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa. Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetasen määrittelemistä hänen omien edellytystensä mukaiseksi.

Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä kuullaan oppilasta ja tämän huoltajia sekä tehdään oppilaasta **pedagoginen selvitys** (LIITE 5). Pedagogisen selvityksen laatimista varten oppilashuoltoryhmä hankkii oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä, hänen saamastaan tehostetusta tuesta ja kokonaistilanteesta. Selvitysten perusteella oppilashuoltoryhmä tekee arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Oppilashuoltoryhmä hankkii erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi mahdolliset tarvittavat asiantuntijalausunnat, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa.

Mikäli oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tuen lopettamisesta tehdään uusi päätös ja oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (LIITE 6: HOJKS). Suunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja, ja siitä ilmenee oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös, joka perustuu pedagogiseen selvitykseen.

Erityisopettaja laatii suunnitelman yhteistyössä opettajien, oppilaan ja huoltajien kanssa. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia.

HOJKS sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät

- opiskelun erityiset painoalueet niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on yleinen oppimäärä
- oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisopetuksen ryhmässä
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- oppilaan mahdollinen osallistuminen ilta- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajien kanssa, huoltajien tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet.

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi niissä oppiaineissa, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistettyjen oppimäärien mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilashuollon tukiverkosto

Erityisopetuksen onnistuminen edellyttää kiinteää yhteistyötä huoltajien, opettajien, oppilashuollon ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Tukiverkostoon kuuluu asiantuntijoita kasvatuksen, koulutuksen ja opetuksen eri osa-alueilta. Paikallisen oppilashuollon tukiverkoston muodostavat Jyväskylän kaupungin koulu-, sosiaali- ja terveystoimen palvelut, joiden tehtävänä on auttaa ja tukea oppilasta, perhettä ja koulua silloin, kun opiskelu ei eri syistä johtuen suju. Tukiverkostoon liittyy myös muita koulun kanssa kiinteässä yhteistyössä olevia järjestöjä, yhdistyksiä ja viranomaisia.

9 Oppimisen ja koulunkäynnin tukimuodot

9.1 Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

9.1.1 Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus aloitetaan heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan.

Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti. Tukiopetusta annetaan niin kauan kuin oppilaan opinnoista suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla. Huoltajille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille. Aloitteen tukiopetuksen antamisesta tekee ensisijaisesti opettaja.

9.1.2 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena.

Osa-aikainen erityisopetus suunnitellaan ja oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla. Opetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Huoltajien tuki opetuksen onnistuneessa toteuttamisessa on keskeinen.

9.1.3 Erityisopetus

Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista. Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus ja muu tuki annetaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaisesti.

Erityisopetusta annetaan oppilaille, joilla on oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia ja jotka tarvitsevat erityistä tukea oppimisvalmiuksiensa parantamiseksi. Oppimisvaikeudet voivat ilmetä kommunikaatiotaidoissa, kuten puhumisessa, lukemisessa, kirjoittamisessa ja kuuntelemisessa. Ne voivat liittyä johonkin oppiaineeseen, esimerkiksi matematiikkaan tai vieraisiin kieliin. Ne voivat ilmetä myös aistitoimintojen, hahmottamisen, motoriikan, muistin, tarkkaavaisuuden, keskittymisen, tunne-elämän tai sosiaalisen vuorovaikutuksen häiriöinä.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain erityisopetuksessa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa

oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään.

9.2 Ohjauksellinen ja muu tuki

9.2.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Opetus ja kasvatusta järjestetään yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Tämä edellyttää kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja tämän oppivelvollisuuden suorittamisesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluyhteisön hyvinvointia.

Kodin ja koulun yhteistyö toteutuu sekä yhteisö- että yksilötasolla. Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on koululla. Yhteistyö edellyttää keskustelua ja tiedottamista huoltajien, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista. Kodin ja koulun yhteistyössä seurataan mm. oppilaan menestymistä koulussa ja mahdollisia poissaoloja. Yläkoulussa yhteydenpidon välineenä käytetään pääsääntöisesti Wilma-ohjelmaa. Tämä ohjelma ilmoittaa luvattomat poissaolot oppilaan huoltajille, mutta myös oppilaan myönteisen kehittymisen.

9.2.2 Oppilaanohjauksen järjestäminen

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa ja ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Oppilaanohjauksessa on tärkeää myös yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tuetaan opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä.

Oppilaanohjauksen tavoitteena on ohjata oppilasta itsenäisyyteen, vastuullisuuteen ja tasapainoiseen persoonallisuuteen sekä ohjata kehittämään itsetuntemustaan. Ohjaustyössä käytetään menetelmiä, jotka ohjaavat oppilasta kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä.

Ohjaustoiminta muodostaa kokoperusopetuksen ajan kestävän, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottavan ja toisen asteen opintoihin ohjaavan jatkumon. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa. Huoltajilla on tarvittaessa mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä.

9.2.3 Tulkitsemis- ja avustajapalvelut

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö. Oppilas voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita.

Avustajan antaman tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa oppilasta koulun päivittäisissä tilanteissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää koulu yhteistyössä oppilashuoltoryhmän kanssa.

9.2.4 Perusopetusta tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä oppilaille järjestetään kerho- ja kirjastotoimintaa. Toiminnalla lisätään oppilaiden osallisuutta, edistetään eettistä kasvua ja tuetaan yhteisöllisyyttä. Koulun kerhotoiminta on työsuunnitelmassa määriteltyä tavoitteellista toimintaa, joka tukee oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Monipuolinen koulun kerhotoiminta antaa oppilaille mahdollisuuden onnistumisen ja osaamisen kokemuksiin. Sen avulla vahvistetaan kasvatukseen liittyvää kodin ja koulun kumppanuutta ja yhteistyötä.

Kerhot tukevat erilaisten harrastusten viriämistä. Niiden tavoitteena on luovan toiminnan ja ajattelun taitojen kehittäminen, omaehtoisuuteen kannustaminen sekä terveellisten elämäntapojen ja liikunnan lisääminen. Kerhot tarjoavat monipuolista, oppilasta arvostavaa toimintaa ja tilaisuuksia myönteiseen, kehitystä rikastavaan vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhoihin osallistuminen voidaan myös suunnitella osaksi tehostettua tai erityistä tukea. Kerhotoiminta on vapaaehtoista. Aloitteen kerhosta voivat tehdä oppilaat, opettajat, vanhemmat tai muut yhteistyötaho.

Koulukirjasto antaa puolestaan mahdollisuudet ryhmäopetukseen, yksilölliseen työskentelyyn, ryhmä- ja parityöskentelyyn erilaisten aineistojen parissa. Tiedonhallintataitojen opetus on aina sidottu todelliseen tarpeeseen eri oppiaineissa. Tiedonhaku ja sen opetus alkavat parhaiten mielenkiintoisesta ongelmasta, joka ei ratkea ilman siihen liittyvää tiedonhakua. Näin kirjastossa annettava opetus voidaan nivoa kiinteästi opetukseen.

Alkuopetuksessa tiedonhallintataitojen opetus kulkee tiiviissä yhteydessä lukemaan innostamisen, luettavan etsimisen ja kirjallisuuskasvatuksen kanssa. Seuraavilla vuosiluokilla vahvistetaan tiedonhallinnan perusteiden oppimista, kriittistä suhtautumista tietoon ja internetin käyttämistä tiedonhakuun.

Koulukirjaston toiminta tavoittaa koko ikäluokan. Asiointi kirjastosihteerin kanssa antaa oppilaalle mahdollisuuden vahvistaa vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja. Koulukirjasto tukee ja tehostaa siis omalta osaltaan koulun kasvatuksellisten päämäärien saavuttamista.

9.3 Oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

9.3.1 Oppilashuolto

Oppilashuollon toiminta-ajatuksena on tukea ja edistää lasten koulunkäyntiä ja hyvinvointia. Siihen sisältyy arviointia, neuvontaa, ohjausta, neuvotteluapua ja erilaisia tukitoimia. Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltotyötä johtavat koulussa rehtorit.

Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaan mielenterveyden turvaamiseen. Ehkäisevään lastensuojeluun ja terveyden edistämiseen kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset ja tarpeenmukainen terveysneuvonta, jotka vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä. Kurinpitotilanteissa ollaan yhteydessä kotiin ja järjestetään oppilashuollollista tukea.

Oppilashuoltoa koordinoidaan ja kehitetään oppilashuollon moniammatillisessa yhteistyössä oppilashuoltoryhmässä. Jyväskylän normaalikoulussa on kaksi oppilashuoltoryhmää: Alaluokkien puolella siihen kuuluvat erityisopettajat, rehtori, koulupsykologi, koulukuraattori ja terveydenhoitaja. Yläluokkien puolella ja lukiossa ryhmää täydentävät opinto-ohjaajat. Tarpeen mukaan kokouksiin osallistuvat vanhemmat, oppilas ja opettajia. Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat noin kerran kuukaudessa ja tarvittaessa useammin.

Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan menettelytavoista ehkäisevän lastensuojelutyön ja kouluterveydenhuoltoon kuuluvan erityisen tuen toteuttamisessa. Yhteistyössä ja toimintaohjeissa tulee ottaa huomioon oppilaan kasvun ja kehityksen mahdollinen vaarantuminen kasvuympäristössä olevien riskitekijöiden johdosta sekä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutarpeen selvittämiseksi.

Koulunaloitusvaiheessa tehdään yhteistyötä neuvoloiden ja päiväkotien kanssa. Tällöin pyritään saamaan koulutulokkaista opetuksen järjestämisen kannalta tärkeää tietoa. Uudet oppilaat tutustuvat tulevaan kouluunsa toukokuussa. Syksyllä vanhemmat oppilaat perehdyttävät koulunsa aloittavat koulun käytänteisiin. Erityisopettajat ja koulupsykologi kartoittavat koulunsa aloittaneiden lasten kouluvalmiuksia.

Oppilaan siirtyessä seitsemännelle vuosiluokalle pidetään yhteispalaveri, jossa ovat mukana luokanopettajat, tulevat luokanohjaajat, erityisopettajat, opinto-ohjaajat, rehtorit ja koulupsykologi. Yläluokkien puolella tukiooppilaat aktivoivat oppilaita hyvien toverisuhteiden ja turvallisen ilmapiirin luomiseen kouluyhteisössä.

Luokanopettajat/luokanohjaajat tukevat myönteisen ryhmähengen muodostumista luokassa ja pitävät huolen, että olennainen tieto siirtyy opettajalta toiselle. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilaan siirtymistä jatko-opintoihin tuetaan opinto-ohjauksella ja yhteistyöllä kotien kanssa.

Kouluruokailu

Kouluateria on tärkeä osa oppilaan päivittäistä hyvinvointia, terveyttä ja jaksamista. Kouluruokailu on myös osa koulun opetus- ja kasvatustehtävää. Ruokalahenkilöstö on opettajien rinnalla oheiskasvattajia ravitsemusasioissa ja hyvien tapojen opettamisessa

Kouluruokailun ja koulupäivän aikana tarjottavien välipalojen järjestämisessä otetaan huomioon kouluruokailun terveydellinen ja sosiaalinen merkitys, ravitsemus- ja tapakasvatuksen tavoitteet sekä ruokailutauon virkistystehtävä. Oppilaille annetaan mahdollisuus osallistua kouluruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikä tukee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Erityisruokavaliot ja ruoka-aineherkkyudet kartoitetaan vuosittain yhteistyössä terveydenhoitajan ja ravintolahenkilöstön kanssa. Oppilasravintolan toimintaa seuraavat ja kehittävät ruokalatoimikunnat, joihin kuuluvat johtava rehtori, opettajien ja oppilaiden edustus, johtokunnan edustaja, koulun terveydenhoitaja ja ravintolan edustajat.

9.3.2 Turvallisuuden edistäminen

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa kouluyhteisön toimintakulttuuria.

Oppilashuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan oppilaan ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä varten koulussamme on järjestyssäännöt, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä ja suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluvat kaikille kouluyhteisössä työskenteleville. Koulussamme toteutetaan KiVa Koulu –ohjelmaa kiusaamisen ehkäisemiseksi. Ohjelman tavoitteena on vaikuttaa oppilaisiin niin, että oppilaat asettuisivat tukemaan kiusattua ja osoittaisivat, etteivät hyväksy kiusaamista. Oppilaille on suunniteltu opetuskokonaisuuksia, joissa käsitellään kiusaamista ikäkauteen sopivalla tavalla.

Koulullemme on nimetty KiVa-tiimit, joiden jäsenet selvittävät esiin tulevia kiusaamistapauksia yhdessä luokanopettajan ja luokanohjaajan kanssa. Kiusaamistapauksilla tarkoitetaan tässä sellaisia tilanteita, joissa todetaan kiusaamisen jatkuneen jo jonkin aikaa. Välitunneilla tai muualla esiintyviin riitatilanteisiin puuttuu välittömästi aikuinen, joka kulloinkin on läsnä tai jolle tapahtuneesta ensin kerrotaan.

Yläkoulussa käytetään koulukiusaamisen ja -väkivallan ehkäisyyn koulussa ja koulumatkoilla myös vertaissovittelua. Vertaissovittelulla pyritään asenteiden muuttamiseen niin, että ristiriitatilanteet ymmärretään tavalliseen elämään kuuluviksi ja erimielisyyksien ratkaiseminen enemmänkin haastavaksi tilanteeksi kuin hankalaksi tai ikäväksi välikohtaukseksi.

Vertaissovittelulla ratkaistaan ristiriidat myönteisin keinoin. Vertaissovittelussa koulutetut oppilaat ohjaavat muiden oppilaiden välisiä sovittelutilanteita – vertaiset siis sovittelevat vertaisiaan. Vastuu vertaissovittelusta säilyy kuitenkin aikuisilla.

Fyysistä turvallisuutta edistetään puolestaan huolehtimalla koulurakennukseen, opetustiloihin, opetusvälineisiin, opetuksen järjestämiseen, opetustilanteisiin ja välitunteihin sekä kouluyhteisön ulkopuolella tapahtuvaan opetukseen liittyvistä turvallisuustekijöistä. Koulumme turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksiin, tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja tietoturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Paikallinen yhteistyö opetustoimen ja muiden viranomaisten kanssa tukee tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa ja niiden ennaltaehkäisyssä. Koulullemme on esimerkiksi nimetty oma koulupoliisi. Lakisääteinen pelastussuunnitelma pidetään myös ajan tasalla ja henkilöstö perehdytetään suunnitelmaan. Lukuvuosittain järjestetään pelastautumisharjoitus.

9.3.3 Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa. Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Tällaisia henkilöitä voivat olla rehtori, luokanohjaaja tai oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, oppilaan kanssa työskentelevä koulunkäyntiavustaja, koulupsykologi, koulukuraattori ja yläluokilla myös opinto-ohjaaja ja tarvittaessa koululääkäri ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajien tai muun laillisen edustajan kirjallinen suostumus tarvitaan, jos asian käsittelyyn osallistuu muita tarvittavia tahoja.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltoryhmässä ryhmän puheenjohtaja kirjaa, kuka on laittanut asian vireille, mitä asia koskee, mihin jatkotoimenpiteisiin on päädytty ja mitkä ovat toimenpiteiden perustelut. Lisäksi kirjataan asian käsittelyyn osallistuneet sekä tiedot siitä, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu.

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia oppilasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä. Näitä ovat mm. tiedot oppilaiden ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta. Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, opetuksesta vapauttamisesta sekä näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta sekä oppilaan koesuoritukset.

Salassapitovelvollisuus koskee myös opetusharjoittelijoita.

10 Oppilaan arviointi

10.1 Arviointi opintojen aikana

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kuvata, miten hyvin oppilas on saavuttanut kasvulle ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva oppimisestaan ja kehittymisestään ja siten tukea myös oppilaan persoonallisuuden kasvua.

Opintojen aikaisen arvioinnin tulee olla totuudenmukaista ja perustua monipuoliseen näyttöön. Sen tulee kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri osa-alueilla. Arvioinnissa otetaan huomioon sen merkitys oppimisprosessissa. Oppilaan arviointi muodostaa kokonaisuuden, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute.

Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta. Opintojen aikaisen arvioinnin tavoitteena on myös kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Koulun kasvatustehtävään kuuluu myös oppilaan käyttäytymisen arviointi.

Monipuolisten oppilaan arviointimenetelmien tarkoituksena on edistää opetuksen ja koulutyön tavoitteiden saavuttamista. Niiden tulee tukea oppilasta seuraavissa tehtävissä:

- oppilaan persoonallisuuden kehittyminen ja sosiaalistuminen
- oppilaan opiskelu- ja työskentelytaitojen kehittyminen
- oppilaan tiedollinen ja taidollinen kehittyminen

Arvioinnin tehtävä on myös antaa huoltajille riittävästi tietoa oppilaan tavoitteiden saavuttamisesta ja edistymisestä opinnoissa. Arviointi on opettajan, oppilaan ja huoltajien yhteistyötä. Huoltajat voivat omalta osaltaan tukea oppilaan työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista ja niiden saavuttamista.

Arviointi ja oppiminen

Oppiminen edellyttää oppijan ja opittavan aineksen vuorovaikutusta, jossa oppijalla on aktiivinen rooli. Oppimiseen vaikuttaa ratkaisevasti se, miten motivoitunut oppija on. Näin oppilaan itsearvioinnilla ja arviointipalautteen antamisella on keskeinen merkitys oppimistapahtumassa. Oppilaan käsitys itsestään oppijana, kasvavana ihmisenä ja työyhteisön jäsenenä kehittyy hänen ympäristöstään saamansa palautteen myötä. Palautteen ja arvioinnin tulee olla yksilöllistä, totuudenmukaista, monipuolista ja kannustavaa, jotta se tukisi oppilaan kehitystä itsensä tuntevaksi ja hyväksyväksi ihmiseksi. Arvioinnin tehtävänä oppimisprosessissa on vuorovaikutuksen ja palautteen avulla tukea oppilasta muodostamaan realistinen kuva itsestään. Kun oppilas voi osallistua oman työnsä ja toimintansa tavoitteiden asettamiseen ja niissä edistymisen arviointiin, hänellä on hyvät edellytykset kasvaa elinikäiseksi oppijaksi.

Itsearviointi ja itsetunto

Arvioinnin tulee tukea oppilaiden itsetuntoa. Itsetuntoa tukeva toiminta- ja oppimisympäristö on turvallinen, avoin, yhteishenkeä korostava, mutta yksilöllisyyden salliva. Lisäksi se on prosessipainotteinen, vastuuta ja päätöksentekoa jakava sekä kaikkia yhteisön jäseniä kunnioittava, kuunteleva, kannustava ja arvostava. Vahvistaakseen oppilaan itsetuntoa opettajan tulee tukea itsetunnon osa-alueita. Oppilaan itsetunnon vahvistuessa kehittyy hänen taitonsa realistiseen itsearviointiin.

Itsetunnon osa-alueet

Itsensä tiedostaminen	Turvallisuus	Yhteenkuuluvuus	Tehtävä- ja tavoitetietoisuus	Pätevyys
- tietää, millainen on - miten kokee asioita	luottamus ihmisiin	- sosiaaliset taidot - yhteisöön sitoutuminen	- motivaatio - ongelmanratkaisu - tavoitteellisuus - vastuuntunto	- itsearvostus - onnistumisen kokemus

Itsearviointitaidon kehitys

- on yhteydessä itsetunnon osa-alueisiin mm. itsensä tiedostamisen kautta
- perustuu toistuviin tietoihin harjoittelumahdollisuuksiin
- etenee tunnistavasta tuottavaan
- etenee opettajan tuesta oppilaan itsenäiseen vastuunottoon eli itseohjautuvuuteen
- on yksilöllistä, oppilaiden itsearviointit erovat määrällisesti ja laadullisesti.

Itsearviointin tasoja ja metakognitioiden osuutta itsearvioinnissa kuvataan tarkemmin liitteessä.

10.1.1 Oppilasarviointi esiopetuksessa ja perusopetuksen vuosiluokilla 1–6

Arviointimuodot ja -menetelmät

Lukuvuoden aikana oppilasta ohjataan itsearviointitaitoihin sekä käydään huoltajien ja oppilaan kanssa yhteisiä arviointi- ja kehityskeskusteluja. Lukuvuoden päätteeksi oppilaan työskentelyä arvioidaan sanallisesti. Esiopetuksen ja luokkien 1–6 arviointimuotoja ja menetelmiä, joita seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin, on koottu seuraavaan taulukkoon.

Arviointimenetelmiä ja -muotoja esiopetuksessa ja luokilla 1–6

Luokka	Syyslukukausi	Kevätlukukausi
Esiopetus	Arviointikansio	Arviointikansio Arviointi- ja kehityskeskustelut
1. luokka	Arviointikansio, itsearviointia Arviointi- ja kehityskeskustelut (joulukuusi-tammikuusi)	Arviointikansio Sanallinen todistus
2. luokka	Arviointikansio, itsearviointia Arviointi- ja kehityskeskustelut	Arviointikansio Sanallinen todistus

3. luokka	Arviointikansio, itsearviointia Arviointi- ja kehityskeskustelut	Arviointikansio Sanallinen todistus
4. luokka	Arviointikansio, itsearviointia Arviointi- ja kehityskeskustelut (joulu-tammikuussa)	Arviointikansio Sanallinen todistus
5. luokka	Arviointikansio tai näytekoelma, itsearviointia (koulutyöskentely)	Arviointikansio tai näytekoelma Opettajan kirjoittama sanallinen todistus
6. luokka	Arviointikansio tai näytekoelma, itsearviointia (koulutyöskentely, tiedot ja taidot) Arviointi- ja kehityskeskustelut	Arviointikansio tai näytekoelma Sanallinen todistus

Koulumme esiopetuksen ja luokkien 1–6 arviointikäytänteet edustavat autenttista arviointia, jossa oppilaan suorituksia ja tuotoksia arvioidaan käyttäen hyväksi monimuotoisissa tilanteissa syntyneitä aineistoja ja havainnoimalla oppimisprosessia. Huomiota kiinnitetään oppilaan taitoihin ja ajatteluun, tiedon hankintaan ja soveltamiseen. Arvioitavien tehtävien ja suoritusten tulee olla elämänläheisiä ja merkityksekkäitä myös koulun ulkopuolisessa maailmassa.

Itsearviointi esiopetuksesta 6. luokkaan

Kaikilla luokilla vahvistetaan itsetunnon osa-alueita tavoitteellisesti. Itsearviointi perustuu oppilaiden yksilöllisiin edellytyksiin. Painopiste on oppilaan vahvuuksien tiedostamisessa. Itsearviointin kohteena ovat käyttäytymisen ja oppiaineiden tavoitteet, työskentelytaidot ja lopputulos, joista oppilas, hänen huoltajiensa ja opettaja valitsevat sopivia kohteita. Itsearviointiprosessi virittyy oppilaan kuvauksessa oppimastaan. Tätä tuetaan mm. dokumentoimalla kirjoittaen, äänityksillä ja videoimalla. Päivittäisillä oppimistehtävillä kehitetään oppilaan tavoitetietoisuutta, tehtävän ominaisuuksien pohdintaa ja ratkaisustrategioita sekä oppilaan käsitystä itsestä oppijana. Esiopetuksesta 2. luokkaan kehitetään konkreettisten, fyysisten ominaisuuksien tiedostamista. Luokilla 3–4 kehitetään toiminnan itsearviointia ja luokilla 5–6 oman ajattelun ja oppimisen pohdintaa. Itsearviointin edellytyksiä parannetaan harjoittelemalla eritasoisia itsearviointitaitoja siten, että alimmilla luokka-asteilla keskitytään oppimisen laatuun ja sen synnyttämiin tunteisiin.

Ylimmillä luokkatasoilla oppilasta ohjataan arvioimaan jo omia rajojaan ja itseään kokonaisvaltaisesti oppijana.

Käyttäytymisen ja oppiaineiden itsearviointit voidaan koota näytekoelmaksi tai arviointikansioksi. Ihanteellinen näytekoelma edustaa monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti oppilaan osaamista. Itsearviointi syvenee, kun oppilas esittelee töidensä valintaperusteet, kuvaa oppimisprosessiaan, arvioi töidensä ja edistymisensä vahvoja puolia sekä suunnittelee arviointinsa pohjalta uusia oppimistarpeitaan ja tavoitteitaan. Näin oppilaan tuottamaa arviointitietoa voidaan käyttää oppilaan, huoltajien ja opettajan yhteisissä arviointikeskusteluissa. Oppilaan siirtyessä opettajalta toiselle arviointikansio palvelee myös opettajan oppilaantuntemusta. Oppilaan tuottama itsearviointitieto antaa lisäksi opettajalle palautetta opetuksensa vaikuttavuudesta.

Arviointi- ja kehityskeskustelut

Oppilaan opintojen edistymisestä ja työskentelystä sekä käyttäytymisestä annetaan konkreettista ja todellista tietoa oppilaalle ja hänen huoltajilleen vapaamuotoisesti arviointikeskustelussa.

Keskustelussa korostuu keskustelijoiden vuorovaikutteisuus. Oppilas osallistuu omaa opiskeluaan ja oppimistaan koskevaan arviointiin ja päätöksentekoon. Opettaja antaa tietoa oppilaan kehityksestä ja koulumenestyksestä. Oppilaalta ja hänen huoltajiltaan taas saadaan arvokasta tietoa koulun kehittämiseksi. Keskustelun kuluessa oppilas itse arvioi omaa menestystään ja osaamistaan. Keskustelussa tarkastellaan esim. oppilaan työvihkoja, raportointeja, kuvataidetoita ja koesuorituksia sekä arvioidaan niiden perusteella tietojen ja taitojen saavuttamista oppiaineen eri osa-alueilla. Keskustelun kuluessa tarkastellaan oppilaan työskentelytaitoja ja käyttäytymistä sekä kuvataan oppimisprosessin etenemistä mahdollisimman informatiivisesti, näin oppilas ja huoltajat saavat monipuolisen kuvan oppimisen edistymisestä.

Keskustelun tulee antaa vastauksia, miten oppilas on saavuttanut tavoitteensa ja mitkä ovat hänen osaamisensa vahvuusalueet ja millä alueilla hänen pitäisi parantaa suorituksiaan. Keskustelu ohjaa oppilasta asettamaan uusia tavoitteita.

10.1.2 Oppilasarviointi vuosiluokilla 7–9

Arviointi opintojen aikana

Oppimistulokset arvioidaan jaksotodistuksessa seuraavasti:

Oppiaineiden kurssit arvioidaan numeroasteikolla **4–10** (10 = erinomainen, 9 = kiitettävä, 8 = hyvä, 7 = tyydyttävä, 6 = kohtalainen, 5 = välttävä ja 4 = hylätty). Numeroarvioinnin rinnalla suositellaan käytettäväksi sanallista arviointia joko kirjallisena tai arviointikeskusteluna. 7. luokan aikana voi kuitenkin numeroarvioinnin korvata sanallisella arvioinnilla paitsi oppiaineissa, joiden pakollinen oppimäärä päättyy 7. luokalla. Valinnaiskurssit arvioidaan asteikolla **KS** = kiitettävästi suoritettu, **HS** = hyvin suoritettu, **S** = suoritettu ja **H** = hylätty. A2-kielet ja B2-kielet arvioidaan numeroasteikolla **4 – 10**.

Jaksoarvioinnin yhteydessä oppilaita rohkaistaan itsearviointiin kurssipalautteessa, joka toteutetaan joko keskusteluna tai kirjallisesti.

Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomio vastuun kantamiseen opiskelussa, muiden kanssa työskentelyyn, aktiivisuuteen oppitunneilla, kotitehtävien tekemiseen ja koulunkäynnin säännöllisyyteen. Työskentelyä arvioidaan paitsi erillisesti myös osana oppiaineen kurssiarviointia.

Oppilaan käyttäytymisen arvioinnin kohteina ovat muiden ihmisten huomioon ottaminen, työympäristön arvostaminen ja koulun sääntöjen noudattaminen.

Oppilaan käyttäytymistä ei arvioida numeerisesti. Arvioinnissa käytetään yhdistettyä työskentelyn ja käyttäytymisen arviointilomaketta tai muuta yhdessä sovittavaa menetelmää. Myös käyttäytymisen arvioinnissa tärkeää on oppilaan itsearviointi ja keskustelut luokanohjaajan, oppilaan ja huoltajien kesken.

Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi toteutetaan eri vuosiluokilla seuraavasti:

7. luokat: Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi 4. jakson jälkeen ja lisäksi luokanohjaajan, oppilaan ja huoltajien kehitys- ja tutustumiskeskustelut syyslukukauden aikana

8. luokat: Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi 2. jakson jälkeen ja lisäksi luokanohjaajan, oppilaan ja huoltajien kehitys- ja arviointikeskustelut kevätlukukauden aikana

9. luokat: Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi 3. jakson jälkeen ja lisäksi mahdolliset kehityskeskustelut opinto-ohjaajan ja/tai luokanohjaajan, oppilaan ja huoltajien kesken liittyen lähinnä jatkosuunnitelmiin kevätlukukauden aikana.

Opinnoissa eteneminen

Opintojen etenemiseksi oppilasta tuetaan kaikin mahdollisin keinoin muuan muassa tukiopetuksen ja erityisopetuksen avulla. Jos oppilas ei saavuta jossain oppiaineessa tavoitteita hyväksyttävästi, hänelle tulee tarjota mahdollisuus lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa oppiaineen tavoitteet hyväksytysti. Suoritus voi sisältää muitakin näyttöjä (esim. projektityö, näyttekokoelma tai muu suoritus).

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen vuosiluokan suorituksensa yhdessä tai useammassa oppiaineessa on hylätty ja arvioidaan, ettei hän selviä seuraavan vuosiluokan opinnoista. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle myös, jos se on yleisen koulumenestyksen vuoksi tarpeen, vaikka oppilaalla ei olisikaan hylättyjä suorituksia. Huoltajille tulee antaa tällöin mahdollisuus tulla kuulluksi.

Oppilas voidaan kuitenkin siirtää seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänellä olisi hylättyjä suorituksia. Päätöksen kaikissa näissä tapauksissa tekevät rehtori ja oppilasta opettaneet opettajat yhdessä. Myös tässä tapauksessa keskustellaan huoltajien kanssa.

Opinnoissa edetään vuosiluokilla 7–9 muuten kuten edellä on kuvattu, mutta opiskelun kurssimuotoisuus vaikuttaa seuraavasti:

- Jos oppilas saa jostain kurssista hylätyn arvosanan, hänelle tulee tarjota mahdollisuus lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä osoittaa saavuttaneensa kurssin hyväksytyt tiedot ja taidot.
- Oppiaineen oppimäärä katsotaan hyväksytysti suoritetuksi lukuvuoden päättyessä, mikäli oppilaalla ei ole siitä hylättyjä kursseja.
- Pakolliset aineet on sidottu vuosiluokkiin. Jos oppilas jää luokalle, hän käy pakolliset kurssit kokonaan uudelleen. Kuitenkin oppilaan suorittamat valinnaiskurssit voidaan lukea hyväksi harkiten eikä niitä kaikkia tarvitse käydä uudelleen.

Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Oppimisvaikeudet otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Tämä koskee myös oppilaita, joiden vaikeudet ovat lieviä ja joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Arviointipalaute auttaa oppilasta tunnistamaan omat kehittymistarpeensa.

Erityistä tukea saavan oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS). Jos oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta. Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, hänen suorituksiaan arvioidaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden mukaan. Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.

10.2 Päätösarviointi

Päätösarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa. Päätösarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päätösarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8–9. Päätösarviointia varten on laadittu perusopetuksen päätösarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen.

Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden mukaan. Valinnaiskurssien määrä ja suoritusten taso voivat korottaa lopullista päättötodistuksen arvosanaa. Lopullisen arvosanan päättää luokan yhteisten kurssien opettaja yhdessä valinnaiskursseja opettaneiden kanssa. Kaikki hylätyt kurssit on suoritettava ennen perusopetuksen päättötodistuksen saamista.

Maahanmuuttajaoppilaita voidaan arvioida sanallisesti koko peruskoulun ajan päätösarviointia lukuun ottamatta. Päätösarvioinnissa noudatetaan sitä, mitä perusopetuksen oppilaan arvioinnin perusteissa määrätään. Tämä koskee myös maahanmuuttajaoppilaiden valmistavaa koulutusta. Muiden kuin oppivelvollisten opiskelijoiden arvioinnissa opintojen aikana noudatetaan soveltuvien osien edellä mainittuja ohjeita.

Yhdeksännellä vuosiluokalla opiskeleva oppilas luetaan yhdeksännen vuosiluokan oppilaaksi niin kauan, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, oppilaan suorituksia arvioidaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätösarvioinnin kriteereihin.

Oppilaan huoltajat voi kahden kuukauden kuluessa arvioinnista tiedon saatuaan pyytää opinnoissa etenemistä tai vuosiluokalle jättämistä koskevan päätöksen tai päätösarvioinnin uusimista. Pyyntö tehdään rehtorille. Uudesta arvioinnista päättävät rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä. Jos oppilaan huoltajat ovat tyytymättömiä uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, huoltajat voivat pyytää arvioinnin oikaisua aluehallintovirastolta.

10.3 Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä, ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajilleen.

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset ovat lukuvuosi-, väli-, päättö- ja erotodistus. Oppilaalle annetaan lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Lukuvuoden aikana voidaan lisäksi antaa välitodistuksia. Yläkoulussa annetaan jakson päättyessä jaksotodistus; alakoulussa välitodistuksen korvaa arviointikeskustelu.

Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa aineissa ovat vähintään välttäviä. Mikäli oppilaan huoltajat pyytävät kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä *hyväksytty*.

Yhdeksännen luokan oppilaalle annetaan tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättötodistuksessa.

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä on koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, merkitään kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

11 Toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen

Normaalikoulun perusopetuksen rakenteellisen kehittämisen pohjana on yhtenäinen perusopetus. Kehittämisen raameina ovat valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet ja tuntijako. Normaalikoulun henkilöstö kehittää perusopetusta yhteistyössä opetusministeriön, opetushallituksen ja aluehallintoviraston kanssa. Opetussuunnitelmia kehitetään jatkuvasti myös yhteistyössä Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän kaupungin kanssa.

Koulun toimintaa arvioidaan uuden lukuvuoden suunnittelun yhteydessä vuosittain. Koulu osallistuu myös opetushallituksen ja ainejärjestöjen laatimiin valtakunnallisiin kokeisiin ja kansainvälisiin Pisa-tutkimuksiin. Perusopetuksen laatua arvioidaan seuraamalla myös päättötodistuksen saaneiden oppilaiden sijoittumista jatko-opintoihin. Koulussamme oppilaita pyritään tukemaan niin, että jokainen oppilas saisi päättötodistuksen.

Oppilaiden hyvinvointia arvioidaan valtakunnallisella kouluterveyskyselyllä ja koulun ilmapiirikartoituksia tehdään oppilaille ja vanhemmille suunnatuilla kyselyillä. Koulun henkilöstön hyvinvointia seurataan kehityskeskusteluissa. Jyväskylän yliopiston työhyvinvointikysely ja koulun työhyvinvointiryhmän laatimat kartoitukset antavat tietoa myös henkilöstön hyvinvoinnista.

Ohjatussa harjoittelussa nostetaan esiin opetussuunnitelma keskeisenä opetuksen kehittämisen välineenä ja samalla arvioidaan opetussuunnitelman toimivuutta. Harjoittelijoiden antamalla palautteella pyritään kehittämään ohjattua harjoittelua.

LIITTEET

LIITE 1 Kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikosta, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Taitotaso A1 Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Al.1 Kieli- taidon alkei- den hallin- ta	-Ymmärtää erittäin rajallisen määrän tavallisimpia sanoja ja fraaseja (tervehdyksiä, nimiä, lukuja, kehotuksia) arkisissa yhteyksissä. -Ei edes ponnistellen ymmärrä kuin kaikkein alkeellisinta kieliaineesta. -Tarvitsee erittäin paljon apua: toistoa, osoittamista, käännöstä.	-Osaa vastata häntä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin lyhyin lausein. Vuorovaikutus on puhekumppanin varassa, ja puhuja turvautuu ehkä äidinkieleen tai eleisiin. -Puheessa voi olla paljon pitkiä taukoja, toistoja ja kakkoksia. -Ääntäminen voi aiheuttaa suuria ymmärtämiso ongelmia. -Osaa hyvin suppean perussanaston ja joitakin opetteltuja vakioilmaisuja. -Puhuja ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta hänen hallitsemansa harvat kaavamaiset ilmaisut voivat olla melko virheettömiä.	-Tuntee kirjainjärjestelmän, mutta ymmärtää tekstistä vain hyvin vähän. -Tunnistaa vähäisen määrän tuttuja sanoja ja lyhyitä fraaseja ja osaa yhdistää niitä kuviin. -Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennakoitavassa yhteydessä on erittäin rajallinen.	-Osaa viestiä välittömiä tarpeita hyvin lyhyin ilmaisin. -Osaa kirjoittaa kielen kirjaimet ja numerot kirjaimin, merkitä muistiin henkilökohtaiset perustietonsa ja kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja fraaseja. -Osaa joukon erillisiä sanoja ja sanontoja. Ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta kirjoittaa oikein muutamia sanoja ja ilmauksia.
Al.2 Kehit- tyvä alkeis- kieli- taito	-Ymmärtää rajallisen määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehotuksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen. -Joutuu ponnistelemaan ymmärtääkseen yksinkertaisiakin lausumia ilman selviä tilannevihjeitä. -Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näytämistä ja käännöstä.	-Osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita ja kysyä ja vastata henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä vuoropuheluissa. Tarvitsee usein puhekumppanin apua. -Puheessa on taukoja ja muita katkoksia. -Ääntäminen voi aiheuttaa usein ymmärtämiso ongelmia. -Osaa hyvin suppean perussanaston, joitakin tilannesidonnaisia ilmaisuja ja peruskieliopin aineksia. -Alkeellisessakin vapaassa puheessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.	-Ymmärtää nimiä, kylttejä ja muita hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin. -Tunnistaa yksinkertaisesta tekstistä yksittäisen tiedon, jos voi lukea tarvittaessa uudelleen. -Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen.	-Osaa viestiä välittömiä tarpeita lyhyin lausein. -Osaa kirjoittaa muutamia lauseita ja fraaseja itsestään ja lähipiiristään (esim. vastauksia kysymyksiin tai muistilappuja). -Osaa joitakin perussanoja ja sanontoja ja pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia päälauseita. -Ulkoa opetellut fraasit voivat olla oikein kirjoitettuja, mutta alkeellisimmassakin vapaassa tuotoksessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.3 Toimiva alkeis-kielitaso	-Ymmärtää yksinkertaisia lausumia (henkilökohtaisia kysymyksiä ja jokapäiväisiä ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja) rutiinimaisissa keskusteluissa tilanneyhteyden tukemana. -Pystyy seuraamaan yksinkertaisia, välittömiin tilanteisiin tai omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja. -Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja kuulijalle kohdennettua yleiskielistä puhetta.	-Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Selviytyy kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelutilanteista. Tarvitsee joskus puhekumppanin apua. -Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset ovat hyvin ilmeisiä. -Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisongelmia. -Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita. -Alkeellisessakin puheessa esiintyy paljon peruskielioppivirheitä.	-Pystyy lukemaan tuttuja ja joitakin tuntemattomia sanoja. Ymmärtää hyvin lyhyitä viestejä, joissa käsitellään arkielämää ja rutiinitapahtumia tai annetaan yksinkertaisia ohjeita. -Pystyy löytämään tarvitsemansa yksittäisen tiedon lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset). -Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hyvin hidasta.	-Selviytyy kirjoittamalla kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa. -Osaa kirjoittaa yksinkertaisia viestejä (yksinkertaisen postikortin, henkilötiedot, yksinkertainen sanelu). -Osaa kaikkein tavallisimpia sanoja ja ilmauksia, jotka liittyvät omaan elämään tai konkreetteihin tarpeisiin. -Osaa kirjoittaa muutamia yksilauseisia virkkeitä. -Alkeellisessakin vapaassa tuotoksessa esiintyy monenlaisia virheitä.

Taitotaso A2 Välttämättömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.1 Peruskielitalon alkuvaihe	-Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle valittoman tärkeitä. Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulutukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv-uutisissa. -Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa.	-Osaa kuvata lähipiiriään muutamien lyhyin lausein. Selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpitämään pitempää keskustelua. -Tuottaa sujuvasti joitakin tuttuja jaksoja, mutta puheessa on paljon hyvin ilmeisiä taukoja ja väärää aloitusta. -Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on hyvin ilmeistä ja ääntämisvirheistä voi koota satunnaisia ymmärtämisongelmia. -Osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita (kuten menneen ajan muotoja ja konjunktioita). -Hallitsee kaikkein yksinkertaisimman kielioopin alkeellisessa vapaassa puheessa, mutta virheitä esiintyy yhä paljon perusrakenteissakin.	-Ymmärtää yksinkertaisia ja kaikkein tavanomaisinta sanastoa sisältäviä tekstejä (yksityiskirjeitä, pikku-uutisia, arkisimpia käyttöohjeita). -Ymmärtää tekstin pääajatuksen ja joitakin yksityiskohtia parin kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa paikantaa ja verrata yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päätelyyn kontekstin avulla. -Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta.	-Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiininomaisimmista arkitilanteista. -Osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä (henkilökohtaiset kirjeet, lappuset), jotka liittyvät arkisiin tarpeisiin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista (todellisista tai kuvitteellisista henkilöistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista). -Osaa käyttää perustarpeisiin luottuvaa konkreettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä yksinkertaisin sidossanoja (ja, mutta) liitettyjä rinnasteisia lauseita. -Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamuodot, taivutus) ja tuottaa paljon kompeloita ilmaisuja vapaassa tuotoksessa.

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.2 Kehittyvä peruskielitalo	-Ymmärtää tarpeeksi kyetäkseen tyydyttämään konkreetit tarpeensa. Pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia. -Pystyy yleensä tunnistamaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen. Ymmärtää tavallista sanastoa ja hyvin rajallisen joukon idiomeja tuttuja aiheita tai yleistietoa käsittelevässä tilannesidonnaisessa puheessa. -Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää yleispuhekieltä, joka äämetään hitaasti ja selvästi. Toistoa tarvitaan melko usein.	-Osaa esittää pienen, luettelomaisen kuvauksen lähipiiristään ja sen jokapäiväisistä puolista. Pystyy osallistumaan rutiininomaisiin keskusteluihin omista tai itselleen tärkeistä asioista. Voi tarvita apua keskustelussa ja vältellä joitakin aihepiirejä. -Puhe on välillä sujuvaa, mutta erilaiset katkokset ovat hyvin ihmeisiä. -Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy. Osaa kohtalaisen hyvin tavallisen, jokapäiväisen sanaston ja jonkin verran idiomaattisia ilmaisuja. Osaa useita yksinkertaisia ja myös joitakin vaativampia rakenteita. -Laajemmassa vapaassa puheessa esiintyy paljon virheitä perusasieissa (esim. verbien aikamuodoissa) ja ne voivat joskus haitata ymmärrettävyyttä.	-Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä jonkin verran vaativissa arkisissa yhteyksissä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut) sekä faktatekstejä (käyttöohjeet, pikku-uutiset). -Pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jäsennellystä muutaman kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja kontekstista. -Tarvitsee usein uudelleen lukemista ja apuvälineitä tekstikappaleen ymmärtämiseksi.	-Selviytyy kirjoittamalla tavanomaisissa arkitilanteissa. -Osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista tai elinympäristönsä arkipäiväisistä puolista (lyhyet kirjeet, muistilaput, hakemukset, puhelinviestit). -Osaa arkisen perussanaston, rakenteet ja tavallisimmat sidoskeinot. -Kirjoittaa yksinkertaiset sanat ja rakenteet oikein, mutta tekee virheitä harvinaisemmissa rakenteissa ja muodoissa ja tuottaa kömpelöitä ilmaisuja.

Taitotaso B1 Selviytyminen arkielämässä

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.1 Toimiva perus-kielitaito	-Ymmärtää pääajatuksia ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja mukaan lukien lyhyt kerronta. Tavoittaa radioutusten, elokuvien, tv-ohjelmien ja selkeiden puhelinviestien pääkohdat. -Pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta. Ymmärtää tavallista sanastoa ja rajallisen joukon idiomeja. -Pitemmän viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja selkeämpää yleiskielistä puhetta. Toistoa tarvitaan silloin tällöin.	-Osaa kertoa tutuista asioista myös joitakin yksityiskohtia. Selviytyy kielialueella tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Osaa viestiä itselleen tärkeistä asioista myös hieman vaativammissa tilanteissa. Pitkäkestoinen esitys tai käsitteelliset aiheet tuottavat ilmeisiä vaikeuksia. -Pitää yllä ymmärrettävää puhetta, vaikka pitemmissä puhejaksoissa esiintyy taukoja ja epäröintiä. -Ääntäminen on selvästi ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on joskus ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy jonkin verran. -Osaa käyttää melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Käyttää useita erilaisia rakenteita. -Laajemmasta vapaassa puheesta kielioppivirheet ovat tavallisia (esim. artikkeleita ja päätteitä puuttuu), mutta ne haittaavat harvoin ymmärrettävyyttä.	-Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta. -Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia. -Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista.	-Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävän, jonkin verran yksityiskohtaistakin arkitietoa välittävän tekstin tutuista, itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitelluista aiheista. -Osaa kirjoittaa selväpiirteisen sidosteisen tekstin liittämällä erilliset ilmaukset peräkkäin jaksoiksi (kirjeet, kuvaukset, tarinat, puhelinviestit). Pystyy välittämään tehokkaasti tuttua tietoa tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa. -Osaa useimpien tutuissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet, vaikka teksteissä esiintyy interferenssiä ja ilmeisiä kiertoilmaisuja. -Rutiininomainen kieliaines ja perusrakenteet ovat jo suhteellisen virheettömiä, mutta jotkut vaativammat rakenteet ja sanaliitot tuottavat ongelmia.

LIITE 2 Oppilaan saama yleinen tuki

Oppilaan saama yleinen tuki

Luokkahuonetyöskentely

TUKITOIMI	KYLLÄ	EI	HAVAINNOT
<i>Istumapaikka lähellä opettajaa</i>			
<i>Istumapaikka kaukana häiriötekijöistä</i>			
<i>Ylimääräisten ärsykkeiden karsiminen luokasta; tarvittaessa tilanjakaja</i>			
<i>Selkeät, yhdessä sovitut säännöt luokassa ja kannustava ilmapiiri</i>			
<i>Lisätyt työskentelytauat</i>			
<i>Muu, mikä?</i>			

Yhteistyö

TUKITOIMI	KYLLÄ	EI	HAVAINNOT
<i>Säännöllinen yhteys kotiin (s-posti, Wilma, reissuvihko, puhelut)</i>			
<i>Huoltajan kanssa pidetyt palaverit</i>			
<i>Tavoitteista ja toimenpiteistä sovittu huoltajan kanssa</i>			
<i>Keskustelut toisten oppilasta opettavien opettajien kanssa</i>			
<i>Keskustelut erityisopettajan kanssa</i>			

Sosiaaliset taidot

TUKITOIMI	KYLLÄ	EI	HAVAINNOT
<i>Konfliktitilanteiden ennakointi</i>			
<i>Kahdenkeskiset keskustelut oppilaan kanssa</i>			
<i>Säännöllinen palaute</i>			
<i>Palkkioiden sovittu ja järjestelmällinen käyttö</i>			
<i>Lisätty sosiaalisten taitojen harjoittelu aikuisen tuella</i>			

Oppimisen tukeminen

TUKITOIMI	KYLLÄ	EI	HAVAINNOT
<i>Päivän/tunnin ohjelman ja tavoitteiden läpikäyminen yhdessä oppilaiden kanssa</i>			
<i>Päivän ohjelma selkeästi näkyvässä koulupäivän ajan</i>			
<i>Kahdenkeskiset keskustelut oppilaan kanssa yhteisten tavoitteiden selvittämiseksi</i>			
<i>Säännöllinen palaute</i>			
<i>Läksyvihkon päivittäinen käyttö</i>			

<i>Läksykerhoon osallistuminen</i>			
<i>Opettajan, avustajan tai luokkatoverin apu tehtävien merkitsemisessä</i>			
<i>Läksykirjojen ja opiskeluvälineiden mukanaolon tarkistaminen päivän lopuksi</i>			
<i>Läksyjen kertaaminen ennen tunnin päättymistä</i>			
<i>Tehtävätavoitteiden selkeä määrittely oppilaan kanssa</i>			
<i>Tehtävien jakaminen osavaiheisiin</i>			
<i>Apumateriaalien käyttö</i>			
<i>Havaintomateriaalien käyttö</i>			
<i>Tehtävien eriyttäminen</i>			
<i>Toimintaohjeiden pilkkominen ja yksinkertaistaminen</i>			
<i>Lisätty mallintaminen ja ohjaaminen opetuksessa</i>			
<i>Ennakoiva tukiopetus</i>			
<i>Osa-aikainen erityisopetus</i>			
<i>Samanaikaisopetus</i>			
<i>Lisäajan käyttö kokeissa</i>			
<i>Suullisten kokeiden käyttö</i>			
<i>Lisätyt työskentelytauat</i>			
<i>Palkkioiden sovittu ja järjestelmällinen käyttö</i>			
<i>Koulunkäyntiavustajan tuki</i>			
<i>Oppimissuunnitelman laatiminen</i>			

TUKITOIMI		MAHDOLLINEN TARKEMPI KUVAUS
<i>Oppilaan tilanteen selvittäminen oppilashuoltoryhmässä</i>		
<i>Asiantuntijapalvelujen käyttö (perheneuvola tms.)</i>		
<i>Koulupsykologin tutkimukset</i>		
<i>Opetusryhmän vaihtaminen (ryhmän vaihto, luokan vaihto)</i>		
<i>Tehostettu tukiopetus</i>		
<i>Koulunkäyntiavustajan tuki</i>		
<i>Osa-aikainen erityisopetus</i>		
<i>Muut, mitkä</i>		

LIITE 3 Pedagoginen arvio

Pedagoginen arvio

Perustiedot

Oppilaan nimi ja luokka

Syntymäaika

Huoltaja/huoltajat

Huoltajan/huoltajien yhteystiedot

Pedagogisen arvion laatiminen

Pedagoginen arvio laadittu (pp.kk.vvvv)

Laatimisesta vastanneet opettajat

Muut pedagogisen arvion laatimiseen osallistuneet asiantuntijat

Lyhyt kuvaus huoltajan/huoltajien kanssa tehdystä yhteistyöstä

Oppilaan oma arvio oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvistä erityistarpeistaan

Oppilaan saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista

Oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet

Arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea

Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja

(Asiakirjoja ei liitetä pedagogiseen arvioon)

- ☐ Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Yleisen tuen aikana laadittu oppimissuunnitelma (pp.kk.vvvv)
- ☐ Kuntoutussuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Mahdolliset muut asiakirjat ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

Käsittely moniammatillisessa oppilashuoltotyössä

Käsittelyjen päivämäärät (pp.kk.vvvv)

Pedagogisen arvion ja oppilashuollon moniammatillisen käsittelyn perusteella tehty ratkaisu

- ☐ Oppilas ei tarvitse tehostettua tukea.
- ☐ Oppilaalle aloitetaan tehostettu tuki.
- ☐ Tehostettua tukea jatketaan.

LIITE 4 Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten

Perustiedot

Oppilaan nimi ja luokka
Syntymäaika
Koulun yhteyshenkilö ja tämän yhteystiedot
Huoltaja/huoltajat
Huoltajan/huoltajien yhteystiedot

Tehostetun tuen antaminen käsitelty oppilashuoltoryhmässä (pp.kk.vvvv)
--

Oppimissuunnitelman laatiminen

Oppimissuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv.)
Laatimisesta vastanneet opettajat
Muut oppimissuunnitelman laatimiseen osallistuneet

Lyhyt kuvaus oppilaan ja huoltajan kanssa tehdystä yhteistyöstä (pp.kk.vvvv)
--

Oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen

(Täytetään ne kohdat, jotka ovat tarpeen oppilaan kohdalla)

Oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
--

Oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
Opiskelun erityiset painoalueet eli oppiaineen keskeiset sisällöt eri oppiaineissa
Pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
Moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
Yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajien kanssa, huoltajien tarjoama tuki
Edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi

Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja

(Asiakirjoja ei liitetä oppimissuunnitelmaan)

☐	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv.)
☐	Yleisen tuen aikana laadittu oppimissuunnitelma(pp.kk.vvvv)
☐	Pedagoginen arvio laadittu (pp.kk.vvvv)
☐	Kuntoutussuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
☐	Mahdolliset muut asiakirjat, nimet ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

Arviointia oppimissuunnitelman tarkistamista varten

Oppimissuunnitelman toteutumisen arvioinnit ja niiden päivämäärät (pp.kk.vvvv.)
Arviointiin osallistuneet
Oppilaan edistyminen oppimissuunnitelmassa hänelle määritellyissä tavoitteissa
Arvio oppimissuunnitelmaan kirjattujen opetusjärjestelyjen, toimintatapojen ja tukitoimien sopivuudesta ja riittävydestä
Oppimissuunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran (pp.kk.vvvv.)

LIITE 5 Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys

Perustiedot

Oppilaan nimi ja luokka

Syntymäaika

Koulun yhteyshenkilö ja tämän yhteystiedot

Huoltaja/huoltajat

Huoltajan/huoltajien yhteystiedot

Pedagogisen selvityksen laatiminen

Oppilashuoltoryhmän laatima pedagoginen selvitys (pp.kk.vvvv)

Oppilaan oppimisen etenemisestä selvityksen tehneet opettajat

Tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta moniammatillisena yhteistyönä selvityksen antaneet (nimi ja tehtävänimike)

Selvitys oppilaan ja huoltajan kuulemisesta (pp.kk.vvvv)

Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena

Oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista

Oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet

Arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea

Perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja
(asiakirjoja ei liitetä pedagogiseen selvitykseen)

- ☐ Pedagoginen arvio laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Oppimissuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Pedagoginen selvitys (mikäli oppilas on saanut aiemmin erityistä tukea) laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ HOJKS (mikäli oppilas on saanut aiemmin erityistä tukea) laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Kuntoutussuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Mahdolliset muut asiakirjat, nimet ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

Arvio oppilaan erityisen tuen tarpeesta

Selvitysten perusteella tehty arvio oppilaan erityisen tuen tarpeesta

- ☐ Oppilas tarvitsee erityistä tukea
- ☐ Oppilas ei tarvitse erityistä tukea

Arvion perustelut

LIITE 6 HOJKS – yksilöllistettyjä oppimääriä

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Oppilaalla yksilöllistettyjä oppimääriä

Perustiedot

Oppilaan nimi ja luokka
Syntymäaika
Koulun yhteyshenkilö ja tämän yhteystiedot
Huoltaja/huoltajat
Huoltajan/huoltajien yhteystiedot

Erityisen tuen päätös(pp.kk.vvvv)
Päätöksen tekijä

☐ Yleinen oppivelvollisuus alkanut (pp.kk.vvvv)
☐ Pidennetty oppivelvollisuus alkanut (pp.kk.vvvv)

HOJKSin laatiminen

HOJKS laadittu (pp.kk.vvvv.)
Laatimisesta vastanneet opettajat
Muut HOJKSin laatimiseen osallistuneet
Lyhyt kuvaus oppilaan ja huoltajan kanssa tehdystä yhteistyöstä (pp.kk.vvvv)

Oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen

(Täytetään ne kohdat, jotka ovat tarpeen oppilaan kohdalla)

Oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
Oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
Opiskelun erityiset painoalueet niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on yleinen oppimäärä
Oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
Fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
Pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
Erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastualueet
Moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
Kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisopetuksen ryhmässä

Kuvaus siitä, miten ja millä oppitunneilla erityisopetuksen ryhmässä pääsääntöisesti opiskeleva oppilas opiskelee yleisopetuksen ryhmässä

Yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajien kanssa, huoltajien tarjoama tuki

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen

Luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja niiden sisällöt

Kuvataan, miten oppilaan edistymistä seurataan ja arvioidaan niissä oppiaineissa, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan

- oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin

- arviointitavat ja ajankohdat

- oppilaan itsearviointi

Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja

(Asiakirjoja ei liitetä HOJKSiin)

- ☐ Oppimissuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Pedagoginen selvitys laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Kuntoutussuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Asiantuntijalausunnot, nimet ja antopäivämäärät (pp.kk.vvvv)
- ☐ Muut asiakirjat, nimet ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

Arviointia HOJKSin tarkistamista varten

(Perusopetuslain mukaan suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa.)

HOJKSin toteutumisen arvioinnit ja niiden päivämäärät (pp.kk.vvvv.)

Arviointiin osallistuneet

Oppilaan edistyminen HOJKSissa hänelle määritellyissä tavoitteissa

Arvio HOJKSiin kirjattujen opetusjärjestelyjen, toimintatapojen ja tukitoimien sopivuudesta ja riittävydestä

HOJKS tarkistetaan seuraavan kerran (kk.vvvv.)

LIITE 7 HOJKS – ei yksilöllistettyjä oppimääriä

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Oppilaalla ei yksilöllistettyjä oppimääriä

Perustiedot

Oppilaan nimi ja luokka
Syntymäaika
Koulun yhteyshenkilö ja tämän yhteystiedot
Huoltaja/huoltajat
Huoltajan/huoltajien yhteystiedot

Erityisen tuen päätös(pp.kk.vvvv)
Päätöksen tekijä

☐ Yleinen oppivelvollisuus alkanut (pp.kk.vvvv)
☐ Pidennetty oppivelvollisuus alkanut (pp.kk.vvvv)

HOJKSin laatiminen

HOJKS laadittu (pp.kk.vvvv.)
Laatimisesta vastanneet opettajat
Muut HOJKSin laatimiseen osallistuneet
Lyhyt kuvaus oppilaan ja huoltajan kanssa tehdystä yhteistyöstä (pp.kk.vvvv)

Oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen

(Täytetään ne kohdat, jotka ovat tarpeen oppilaan kohdalla)

Oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
Oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
Opiskelun erityiset painoalueet niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on yleinen oppimäärä
Oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
Edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
Fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
Pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
Erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastualueet
Moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet

Kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisopetuksen ryhmässä

Kuvaus siitä, miten ja millä oppitunneilla erityisopetuksen ryhmässä pääsääntöisesti opiskeleva oppilas opiskelee yleisopetuksen ryhmässä

Yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajien kanssa, huoltajien tarjoama tuki

Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja

(Asiakirjoja ei liitetä HOJKSiin)

- ☐ Oppimissuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Pedagoginen selvitys laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Kuntoutussuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
- ☐ Asiantuntijalausunnot, nimet ja antopäivämäärät (pp.kk.vvvv)
- ☐ Muut asiakirjat, nimet ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

Arviointia HOJKSin tarkistamista varten

(Perusopetuslain mukaan suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa)

HOJKSin toteutumisen arvioinnit ja niiden päivämäärät (pp.kk.vvvv.)

Arviointiin osallistuneet

Oppilaan edistyminen HOJKSissa hänelle määritellyissä tavoitteissa
Arvio HOJKSiin kirjattujen opetusjärjestelyjen, toimintatapojen ja tukitoimien sopivuudesta ja riittävydestä
HOJKS tarkistetaan seuraavan kerran (kk.vvvv.)

LIITE 8 Toimintaohjeet hätätilanteessa (www.norssi.jyu.fi)

LIITE 9 Kriisivalmiussuunnitelma (www.norssi.jyu.fi)